

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಸಂಪುಟ ೨

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗ-೧

(ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆ)

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜೆ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

KANAKA SAHITYA DARSHANA Vol-2 : A reprint of collection of poetical works of Kanakadasa; Edited by Dr. S.S. Marulaiah; Published by Dr. Manu Baligar, Commissioner, Department of Kannada and Culture, Kannada Bhavan, J.C.Road, Bengaluru - 560 002.

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೯೧
ಎರಡನೆ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೨
ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦
ಪುಟಗಳು : xxvi + ೨೧೮
ಬೆಲೆ : ರೂ. ೫೦/-

ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಯು.ಟಿ. ಸುರೇಶ್

ಮುದ್ರಕರು :

ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್
ನಂ. ೬೯, ಸುಬೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್
ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೨೦ ದೂ : ೨೫೫೪೨೨೨೪

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಕನಕದಾಸರು ಕವಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ, ಉದಾರತೆಯಿಂದ, ವಸ್ತುವೈವಿಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಭಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ, ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಇದೇ ಅವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕನಕದಾಸರು ಹಲವಾರು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಕೇವಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳದೆ, ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ, ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ, ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ತತ್ತ್ವ-ನೀತಿ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣದ ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದ ವರ್ಗ, ವರ್ಣದ ಅಂತರವನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ, ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿತೋರಿಸುವ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆಯು ವಿನೂತನವಾಗಿದ್ದು, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಕೃತಿಯೆನಿಸಿದೆ. ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ್ತೋಪಜ್ಞ ಸಾಧನೆ-ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕನಕದಾಸರ ೫೦೦ನೆಯ ಜಯಂತತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ಡಾ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಹೆಚ್.ಜಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪಗೌಡ, ಡಾ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಡಾ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯನವರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಕನಕದಾಸರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕನಕಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿತ್ತು.

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನದ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳು ಅಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಅಪಾರ ಬೇಡಿಕೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸಕ್ತ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮರುಮುದ್ರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ಪೂರ್ಣ ಸುಧಾಕರ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗದ್ಯಾನುವಾದದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಮರುಮುದ್ರಿಸಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಕಾಗಿನೆಲೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದವರಿಗೂ, ಈ ಸಂಪುಟದ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸದರಿ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ

ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಜು ಅವರಿಗೂ, ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕಾ.ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಆಡಳಿತ), ಶ್ರೀ ಬಲವಂತರಾವ್ ಪಾಟೀಲ್, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಸು.ಕ.), ಶ್ರೀಮತಿ ವೈ.ಎಸ್. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣಾ ಶಾಖೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ವಾನ್ಸ್ ಮಾಲೀಕರು ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಓದುಗರು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕ.

೧೮.೦೧.೨೦೧೨

ಡಾ. ಮನು ಬಳಿಗಾರ್

ಆಯುಕ್ತರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ದಾಸ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಣಕು ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಪೂರ್ಣಕಾವ್ಯ, ಶತಕಗಳನ್ನು ಸಹ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳು ಪಾಮರ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿವೆ. 'ಗಿಳಿಯ ಮರಿಯನು ತಂದು ಪೋಷಿಸಿ'; 'ಎಂಜಲೆಂಜಲು ಎಂಬರಾ ನುಡಿ ಎಂಜಲಲ್ಲವೆ'; 'ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ ದಾನಿ ನೀನು', 'ವನಿತೆ ಮಲಗಿಹಳೋ ಅಧ್ಯಯದಿ ನೆನವಳೋ ದೈವವನು'; 'ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟಿಯ ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ'- ಈ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪದ್ಯಗಳು ಹಳ್ಳಿಯ ನಿರಕ್ಷರಿಗಳ ನಾಲಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಣಿದಾಡುವುದನ್ನು ನಾನೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿವೇದಿಗಳಂತೆ ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ಪದ್ಯಗಳು ಸಹ ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಭಾರತ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತಗಳನ್ನಂತೂ ಅಂತೆಯೇ ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಹ ಗ್ರಾಮೀಣರು ಓದಿಸಿ, ಕೇಳಿ, ಕೃತಾರ್ಥರಾದವರಂತೆ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತತ್ತ್ವ ನೀತಿ ಭಕ್ತಿಗಳ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮದಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರವೂ ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ, ಗೂಡಿನಿಂದ ಇಳಿದ ಜೇನಿನಂತೆ ಸ್ವಾದುವಾಗಿರುವ ಸರಸ ಶೈಲಿಯಿಂದ, ಅಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಕತೆಯ ನಿರರ್ಗಳತೆಯಿಂದ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ನಳಚರಿತ್ರೆಯೂ ಸರ್ವಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿವೆ. ವರ್ಗ ವರ್ಣ ಜಾತಿಭೇದಗಳನ್ನು ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ವಿಡಂಬಿಸುವ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವೂ, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವೂ ಆದ ವಿನೂತನ ಕಾವ್ಯ.

ಬಾಳಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಅಶನವಸನವಸತಿಗಳ ಜತೆಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷಮವಾಗುವಂಥ, ಹೃದಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಬೇಕು. ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು, ಅವರ ಅಭಿರುಚಿ ಅಭಿಷ್ಠಗಳನ್ನರಿತಿದ್ದ, ಸಾಧನೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ, ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ವರಗಳಾಗುತ್ತವೆನ್ನು ವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು ಸೇರಲೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಅವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ೧೯೮೯ರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲಿಯೊಂದನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು.

ಈಗಾಗಲೇ ಸಮಿತಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಕನಕ ಸಂಪುಟವನ್ನೂ, ಸಮಗ್ರ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟವನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದೀಗ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆ ಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟ ಹೊರಬರುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಕವಿಗಳೂ, ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಆದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಡಾ|| ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯನವರು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿ ಈ ಮೂರೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರಿಗೂ ಇದು ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಪಯುಕ್ತವೂ ವಿದ್ವತ್ಪೂರ್ಣವೂ ಆದ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ನಮನಗಳು.

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಡಾ. ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಣಗೌಡರು ಮತ್ತು ಪ್ರೊ|| ಸುಧಾಕರ ಅವರು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನದ ಮೂರು (ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ) ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ (ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಮುಂಡಿಗೆಗಳು) ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ|| ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯ ಮಿತ್ರರು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಸಹಕಾರ ಸಲಹೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಂದಿನ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ನಿರ್ದೇಶಕರು/ಆಯುಕ್ತರು ಶ್ರೀ ಐ.ಎಂ. ವಿಠಲಮೂರ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಬಿ. ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಪಿ.ಎಸ್. ರಾಮಾನುಜಂ - ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸಿ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಪ್ರೇಯನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ರಮೇಶ್ ಅವರು ಅಭಿನಂದನೀಯರು. ಇಲಾಖೆಯ ಸನ್ನಿಹಿತರಾದ ಸರ್ವಶ್ರೀ ದೇವರಸಯ್ಯ, ಕಾ.ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಸಿದ್ದೇಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದ ಸಹಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯ ಧನ್ಯವಾದಗಳು

ಮೈಸೂರು-೧೨
೨೮-೧-೧೯೯೧

ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ
ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯ ಪರವಾಗಿ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ನನ್ನ ಮಾತು

ನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಮಹಾಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಸಂತಕವಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡನಾಡು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದೆ; ನಡೆಯುತ್ತಲೂ ಇದೆ. ಆ ಬಗೆಯ ಸುತ್ತಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ. ಈ ಹಿಂದೆ ಪುಣ್ಯ ದೇಜಗೌರವರ ದಕ್ಷ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶೆಗಳ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಂಪುಟ- 'ಕನಕ ಸಂಪುಟ-೧' ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿದೆ. ನಾನತ್ತಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ಣ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಹಾಸಂಪುಟ 'ಕನಕ ಸಂಪುಟ-೨' ಈ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎರಡು-ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳು ಬರಲಿವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಬಂದು ಪೂರ್ಣ ಗೊಂಡೆಂದು ಕನಕದಾಸರು ಇಡಿಯಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಿಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಬೇಗ ಬರಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ದೇಜಗೌರವರ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನದಂತೆ ಈ ಮಹಾಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಗಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕ. ಕಡೆಯದಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣವೆನಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಆಯುಕ್ತರಾದ ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಡಾ|| ಪಿ.ಎಸ್. ರಾಮಾನುಜಂರವರಿಗೆ, ಸಹಕರಿಸಿದ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲಿಗೆ, ನೆರವಾದ ಮಿತ್ರರುಗಳಾದ ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರಶಾಸ್ತ್ರಿ, ದೇವರಸಯ್ಯ, ಕಾ.ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಸಿದ್ದೇಗೌಡ, ಕೆ. ಸುಧೀಂದ್ರ, ಹೆಚ್.ಸಿ. ರಂಗಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎನ್.ಚಕ್ರಪಾಣಿ, ಸೋದರಿಯರಾದ ಹೇಮಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರತ್ನಾ ಶಾಂತಮಲ್ಲಪ್ಪ- ಇವರಿಗೆ, ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧು ಸ್ವಪ್ನಭಾನಂದ ಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಿಕ್ಕಲ್ಲ ಪೇರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು.

'ರಾಗೀಶಿ'

೫-೧೧-೧೯೯೧

ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ

~~xiii~~

BLANK PAGE

ಪರಿವಿಡಿ

೧. ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು	iii
೨. ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ	v
೩. ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ನನ್ನ ಮಾತು	vii
೪. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	xii
ಕೃತಿಗಳು	
೧. ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ	೧
೨. ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ	೩೩
೩. ನಳಚರಿತ್ರೆ	೭೫
ಅರ್ಥಕೋಶ	೨೦೫

BLANK PAGE

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ ಮಲಗಿರುವ ಬಸವನಾಕಾರವಾಗಿ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗಾಕಾರವಾಗಿ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇಳಿಬಿಟ್ಟ ಸೊಂಡಿಲಿನ ಆನೆಯಾಕಾರವಾಗಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆತೆರೆದ ಸರ್ಪಾಕಾರವಾಗಿ. ಬೆಟ್ಟ ಒಂದೇ ಆದರೂ ನೋಟ ನಾಲ್ಕು ! ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅಂಥದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ನಾನಾ ಮುಖಗಳು: ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂತೆ, ಉರಿಯುವ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ! ಒಂದು ವ್ಯಷ್ಟಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಷ್ಟಿ; ಒಂದು ಪುರುಷ, ಮತ್ತೊಂದು ಪುರುಷಾಕಾರ (Personality); ಒಂದು ಸ್ಥಾವರ, ಮತ್ತೊಂದು ಜಂಗಮ; ಇದು ಮೃಣ್ಮಯದ ಮೂರ್ತಿ, ಅದು ಚಿನ್ಮಯದ ಚೇತನ; ಇದು ಮಾನವ, ಅದು ವಿಶ್ವಮಾನವ; ಒಂದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಯುತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮೆರೆದಿರುತ್ತವೆ.

ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಂದು ಅಪ್ರಸ್ತುತ(Irrelevant)ಕ್ಕೇ ಆದ್ಯತೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಪರ್ಯಾಸ! ರಾಘವಾಂಕ ದಲಿತ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ದಲಿತೋದಯ ಅಥವಾ ದಲಿತೋದ್ಧಾರವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚಿಸುವ ಮಹಾಮೇಧಾವಿ ವಿಮರ್ಶಕ ರಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ. ಇದು ಕಣ್ಣಿನ ದೋಷವೂ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಕದ ದೋಷವೂ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರ ಗೋಚರಿಸದೆ ಆಭಾಸ ಮೆರೆದಾಡಿರುವುದುಂಟು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರವರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವುದು ಕನಕದಾಸನಂತಹ ಮಹಾ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಅದ್ಯಾಹರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಗುಣವೆಂಬಂತೆ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ. ಇದಕ್ಕೆ ನೇರ ಗುರಿ ಕನಕದಾಸರ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ. ಇದು ಹೇಳಿಕೇಳಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಕವಿಯ ಸ್ವಕಪೋಲ ಕಲ್ಪಿತ ಖಂಡಕಾವ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ 'ರಾಗಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೇಳುವುದು. ಅದೂ ಅಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ. ರಾಘವ ಶಬ್ದದಿಂದ ರಾಗಿ ಬಂತೆಂದು ಹೇಳುವ ಚಮತ್ಕಾರ! ಅದಷ್ಟೇ ಈ ಕಥಾನಕದ ಮೂಲಧಾತು. ಇದರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವುದು ರಾಮ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ; ಇದು ಅದರ ಮೂಲದ್ರವ್ಯ. ಇದನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಏನನ್ನೇ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಊಹನೆ

ಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಕನಕದಾಸರ ನೈಜಕಲ್ಪನೆ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವ್ರೀಹಿ (ಬತ್ತ) ಮತ್ತು ನರದಲೆಗ(ರಾಗಿ)ರ ಸಂವಾದ ಪೊೞ ದೇಜಗೌರವರಿಗೆ ಸ್ಪೃಶ್ಯ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರ ನಡುವಣ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರೆ, ಡಾ|| ಹಿ.ಶಿ. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡರಿಗೆ ಅದು ಬಂಡಾಯದ ದನಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಸಂಗ ಡಾ|| ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಮತ್ತು ಬಡವರ ಕುರಿತ ಒಂದು ಅಲಿಗರಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಡುವಣ ಭಾಷಾವಾದವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಮೊದಲ ಮೂವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ನನಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದು ಹಾಗೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪೋಷಕವಾಗಿ ದೊರೆತ ಆಧಾರ ವಿಜಯನಗರದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ದಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಐತಿಹ್ಯ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಿವಂತರ ವರ್ಗ ಒಂದು: ಅದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ; ಕನ್ನಡವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯವರ್ಗ ಮತ್ತೊಂದು: ಅದು ದಾಸಕೂಟ. ಪುರಂದರದಾಸ, ಕನಕದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವರು. ಅವರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಿಜನ ಅಸ್ಪೃಶ್ಯರನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕನಕನ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ 'ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಪ್ರಸಂಗ', 'ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗಬಹುದು' ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೃತಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೃತಭಾಷೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಸಾರಿದ ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆದಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಹೇಮಕೂಟರೆನಿಸಿದ ಕನಕ ಪುರಂದರರು ಗೆದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ತೆರೆದಿತಿಹಾಸವೇ ಭೂಮಿಗಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ 'ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ' ಎಂಬಭಿಧಾನದ ಪರಿಣಾಮ ಪಡೆದಿರಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಊಹಿಸಿದೆ. ಊಹೆ ಕುರುಡಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯಿತು. ಗೌತಮ ಹೇಳುವ 'ದಾಶರಥಿ ಚಿತ್ತೈಸು ನಮ್ಮಯ ದೇಶಕತಿಯ ನರದಲೆಗನೇ ವಾಸಿ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ನಾಡಿಗರಿಗೆ ಕನ್ನಡವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ, 'ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನವಿದೆಂದಾಕಿವಾಳರು ಬುಧರು ಜರದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರಾನ್ನವಾದೆಯಲ... ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶೂದ್ರರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಾಡುವ ಭಾಷೆಯೇ ಹೊರತು ಆಕಿವಾಳರು ಬುಧರು ಅಂದರೆ ಪ್ರಬುದ್ಧ ವಿದ್ವನ್ನಣಿಗಳು ನುಡಿವ ನುಡಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯವೂ ಅಡಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. 'ನೆಲ್ಲ ನಾನಿರೆ ಗೋದಿ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳಿರಲು ಇದರಲಿ ಬಲ್ಲಿದನು ನರದಲೆಗನೆಂಬುದಿದಾವ ಮತವೆಂದ' ವ್ರೀಹಿಗನ

ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಬಡಕನ್ನಡದ ಕವಿಗಳಿಗೆ 'ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ' ಎಂಬ ಕಿಡಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಅದೇ ರೀತಿ, 'ಕಡು ಜಡನಲಾ, ಸತ್ತವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೂಪನು' ಎಂಬ ನರೆದಲೆಗನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೃತಭಾಷೆ, ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳದ ಭಾಷೆ ಎಂಬಂಶ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಖಿನ್ನ ಮನಸ್ಕನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ಪ್ರೀತಿಯನ್ನು ದಾಶರಥಿ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ತಲೆದಡವಿ ಹೇಳುವ 'ದೀನರಲಿ ದಾರಿದ್ರ ಜನರಲಿ ನೀನು ನಿರ್ದಯನೆಂದೆನಲ್ಲದೆ ಹೀನಗಳೆದವನಲ್ಲ ನೀ ಸುರಧೇನುವಿನ ಸಮ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತುಂಬಾ ನಿರ್ದಯಿಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೆ ಕನ್ನಡವೇ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅದು ಸುರಧೇನುವಿನಂತೆ ಅಮೃತಧಾರೆಯನೆರೆದು ಪೋಷಿಸಿದ್ದುಂಟು ಎಂಬ ಅಂಶ ಅಡಗಿರುವುದು ವೇದ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ 'ದೇವರಿಗೆ ಪರಮಾನ್ನ ನೀ ಮನುಜಾವಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವೀತನು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ಲೋಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರವರಿಯಲು ಸಂಸ್ಕೃತ ಎರಡೂ ಬೇಕೆನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಇತ್ತೆಂದೂ ಅದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟದವರ ಚರ್ಚೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮನ್ವಯ ಭಾವನೆಯ ನುಡಿಗಳೆಂದೂ ಊಹಿಸಿದೆ. ಬತ್ತಕ್ಕೆ 'ಪ್ರೀತಿ' ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ, ರಾಗಿಗೆ 'ನರೆದಲೆಗ' ಎಂದು ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಕರೆದಿದೆ. ಪ್ರೀತಿ ರೋಗಿ, ನರೆದಲೆಗ ನರೆತ ತಲೆಯ ವಯೋವೃದ್ಧ, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧ; ಅಂದರೆ ಅಕ್ಕಿ ರಕ್ತಹೀನ ರೋಗಿಯ ಮುಖದಂತೆ ಬಿಳಿಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರಾಗಿ ಬಲಿತು ಹಣ್ಣಾಗಿ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದರ ತೆನೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನರೆತ ತಲೆಯವನು ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು. ಅಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಳಸುತ್ತೆ, ಹಳಸಿದ ಮೇಲೆ ಹುಳು ತುಂಬಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತೆ. ರಾಗಿ ಮುದ್ದೆ ಹಾಗಲ್ಲ, ಹಳಸುವುದೂ ತಡ, ಹಳಸಿದರೆ ಹುಳುವಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನೀರೊಡೆದು ಪಿಸಕಲು ಪಿಸಕಲಾಗುತ್ತೆ; ಅಷ್ಟೇ. ಅಲ್ಲದೆ ಬತ್ತ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಾಗ ತಲೆ ಬಾಗಿಹೊಂಡರೆ, ರಾಗಿ ತಲೆ ನರೆತಿದ್ದರೂ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಮೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಮೃತ ಭಾಷೆಯ ಸಿಗ್ನು, ಇದು ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯ ಹಿಗ್ನು ಎಂಬಂಶವೂ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದು ಒಂದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಹೊರತು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸತ್ಯ ಅಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರು ನಮಗೆ ನಾಲ್ವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟ! ಆದರೆ ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು 'ಕನಕಶಿಖರಿ' ಎಂಬುದು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ಸತ್ಯ. ಬತ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗಿಯರ ವಾದ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಮತೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಅಥವಾ ದಲಿತ ಧೋರಣೆಯಾಗಿ

ಕಂಡರೂ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಸಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ, ಆ ಸಮಷ್ಟಿ ಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಷ್ಟಿಗತ ಅಲ್ಪತ್ವ ಇದ್ದಿರಲಾರದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ. ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ತಾತಾಚಾರ್ಯರು, ಆನಂದ ತೀರ್ಥರು, ವಾದಿರಾಜರು, ವಿಜಯೇಂದ್ರರು- ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯರು. ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ. ಅವರೇ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಾಗುರುಗಳು, ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳು ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಗುರುಗಳು. ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಅಪಚಾರದ ಅಥವಾ ನಿಂದನೆಯ ನುಡಿ ನುಡಿದಿರಲಾರದು. ಅಂತೆಯೇ ಕನಕದಾಸರೇ ರಚಿಸಿದ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ, ಕೀರ್ತನೆಗಳು- ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕಂಡು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ವಾದಗ್ರಸ್ತ ಕೃತಿಯಾದ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೂಸುರವರರೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಖಂಡನೆ ಕನಕದಾಸರಿಂದ ಬಹುದೂರ ಉಳಿಯಿತು. ದಲಿತ ಅಥವಾ ಬಂಡಾಯದ ಅರ್ಥ ಕನಕದಾಸರ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಸುಳಿದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ನೋವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕವಾದರೂ ಅಖಂಡನನ್ನು ದರ್ಶಿಸುವುದು ಗೊತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಯಾರನ್ನೂ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಇಲ್ಲವೇ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೈಯುವ ಮನೋಧರ್ಮ ಅವರದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅನ್ಯಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಲಾರವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಂಡಾಯ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಮೂಡಿರಲಾರದು. ಸಿರಿತನದ ನಿಸ್ಸಾರವನ್ನೂ ಬಡತನದ ನಿಸ್ಸಂಗತ್ವವನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಪೂರ್ಣಾನುಭವಿಗೆ ಹಣದ ಬಣ್ಣವೇ ಮರೆತು ಹೋಗಿತ್ತು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಧನಿಕ ದರಿದ್ರ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತವೂ ಅವನ ಕರುಣಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಸಮದರ್ಶಿಯ ಬಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಬೇಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣ ಸಂತಕವಿ, ಭಕ್ತಕವಿ, ದಿವ್ಯದ್ರಷ್ಟಾರ, ದಾರ್ಶನಿಕ, ಅನುಭಾವಿ, ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿ, ಆದಿಕೇಶವನ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತ, ವಿಶ್ವಮಾನವ ಕನಕದಾಸ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಅತೀತನಾದವನು. ಅನ್ಯಾದೃಶ, ಅಮೇಯ ವ್ಯಕ್ತಿ-ಶಕ್ತಿ ಆತ. ಅವನು ತನ್ನ ಮನೋವಲಯದಲ್ಲಿ ಪುಟಿದಿದ್ದ ಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಂಜಿಗೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಣಾಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು ಅದರಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನಲಾದ ಮತೀಯ ವಿಡಂಬನೆಯಲ್ಲಲ್ಲ, ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲ್ಲ, ಭಾಷೆಯ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬೃಹತ್ ರಾಮಾಯಣ ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ;

ಅಲ್ಲಿನ ನಾಟಕೀಯತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡುಗುಣದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು: ಕನಕದಾಸರು ಪಂಪನಂತೆ ಭಾಷಣಕಾರರು; ರನ್ನನಂತೆ ಅಥವಾ ರಾಘವಾಂಕನಂತೆ ಮಾತಿನ ಚಕಮಕಿಯ ಕಿಡಿಕಾರಿಸುವವರಲ್ಲ. ಅವರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸೊಗಡು ತುಂಬಿದ ಬನಿಯುಳ್ಳ ಭಾಷೆ, ಅವರ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗೆ ಸಮಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಗೌತಮ ಮಹಾಮುನಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ 'ನಮ್ಮಯ ದೇಶಕತಿಶಯ ನರದಲೆಗನೇ ವಾಸಿ' ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ವ್ರೀಹಿ, 'ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದ ಸಾರವನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ನೀವು ಅಜ್ಜರಂತೆ ನುಡಿವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನೆಲ್ಲ ನಾನಿರೆ, ಗೋದಿ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳಿರಲು ಇದರಲಿ ಬಲ್ಲಿದನು ನರದಲೆಗನೆಂಬುದಿವಾವ ಮತ?' ಎಂದು ದಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ನರದಲೆಗನನ್ನು ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ:

'ಏನೆಲೆವೊ ನರದಲೆಗ ನೀನು ಸಮಾನನೇ ಎನಗೆ ? ಕುಲಹೀನ, ಮತಿಹೀನ, ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರಾನ್ನವಾದೆಯಲ ! ಬಾಹಿರ, ನಡೆ ಸಾಕು ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು' ಎಂದು ಜರೆದು ಜಂಕಿಸಿ ನುಡಿದು, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ:

'ಕ್ಷಿತಿಮರರುಪನಯನದಲಿ, ಸುವ್ರತ, ಸುಭೋಜನ, ಪರಮ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳಲಿ, ಶುಭಶೋಭನದಲಾರತಿಯಲಿ, ಕ್ರತುಗಳೆಡೆಯಲಿ, ಅರಮನೆಯಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವು ರಂಜಿಸುತ ದೇವರಿಗತಿಶಯದ ನೈವೇದ್ಯದಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮರ ಸಮಾರಾಧನೆಯಲಿ, ವಿದ್ಯಾರಂಭ ಕಾಲದಲಿ, ಹರಿದಿವಸದೌಪಾಸನೆಗಳಲಿ, ಹೊಸಮನೆಯ ಪುಣ್ಯಾರ್ಚನೆಯಲಿ, ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೇಸೆಯಿಡುವಡೆಯಲ್ಲಿ, ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಯಿಂದಸೆವ ವಿಪ್ರರ ಫಾಲದಲಿ ನಾನು ಮೆರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಪರಿಮಳದ ಚಂದನದ ತರುವಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಒಣಗಿದ ಕಾಷ್ಠ ? ಗೋವದು ಕರದ ಹಾಲಿಗೆ ಕುರಿಯ ಹಾಲಂತರವೆ ? ಪರಮ ಸಾಹಸಿ ವೀರ ಹನುಮಗೆ ಮರದ ಮೇಲಣ ಕಪಿಯು ಸಮನೇ ? ಸುರನದಿಗೆ ಕಾಡಹಳ್ಳ ಸರಿಯೆ ? ಗರುಡನ ಮರಿಗೆ ಹದ್ದಂತರವೆ ? ಹಂಸೆಗೆ ಬಕನು ಹೋಲುವುದೆ ? ಮರಿಕೋಗಿಲೆಗೆ ವಾಯಸ ಜೋಡಿಯೆ ? ನರದಲೆಗೆ ಸಾಕಿನ್ನು ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ?'

ವ್ರೀಹಿಯ ಭಾಷಣದ ನಂತರ ನರದಲೆಗನ ಸರದಿ. ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಂತ ನರದಲೆಗೆ ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟ.

'ನುಡಿಗೆ ಹೇಸದ ಭಂಡ ನಿನ್ನೊಳು ಕೊಡುವುದೇ ಮಾರುತ್ತರವ ! ಕಡು ಜಡನಲಾ, ಸತ್ಯಹೀನನು ನೀನು. ಬಡವರ ಕಣ್ಣತ್ತಿ ನೋಡೆ. ಧನಾಡ್ಯರನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ನಡೆವುದಪೇಕ್ಷೆ ನಿನ್ನದು; ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ ಪಥ್ಯ ನೀನಹೆ. ಹೇಣದ

ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತು. ಇಂಥವನಾದ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕ. ಸತ್ತದಿನದಾರಭ್ಯ ಮನುಜರು ಕರ್ಮವ ಹೊತ್ತು ಪಿಂಡವನಿತ್ತು ತಪ್ಪದೆ ಮತ್ತೆ ವಾಯುಸಕುಲವ ಕರೆಕರೆದು ತುತ್ತನಿಡುವರು. ಎಳ್ಳು ದರ್ಭೆಗೆ ತೆತ್ತಿಗನು ನೀನು. ಮಳೆಗೆದು ಬೆಳೆಯಡಗಿ ಕ್ಷಾಮದ ವಿಳಯ ಕಾಲದೊಳನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಅಳವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನಾದರಿಸಿ ಸಲಹಿದವನು ನಾನು, ನೀನಲ್ಲ. ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಪಕ್ಷಪಾತ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ನಾನು ಸಮದರ್ಶಿ. ನೀನು ಸತ್ತವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೂಪನಿದ್ದೀಯೆ. ಹೆಚ್ಚೇನು ನಪುಂಸಕನಾದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಾದ ಮಾಡುವುದೇ ಉಚಿತವಲ್ಲ.'

ಇತ್ತಂಡದಲ್ಲೂ ವಿದ್ವೇಷ ಹೆಚ್ಚಿ, ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಏಳು ತಿಂಗಳ ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆಸಿ, ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡಿದಾಗ ಸಾರ ಹೃದಯದ ನರದಲೆಗ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ, ಆದರೆ ನಿಸ್ಸಾರಗೊಂಡ ವ್ರೀಹಿ ಕಾಂತಿಹೀನನಾಗಿ ಕರಗಿಹೋಗಿದ್ದ. ನರದಲೆಗನ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಕಂಡ ರಾಘವನು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರಿಟ್ಟು ಅಂದಿನಿಂದ ನರದಲೆಗನಿಗೆ 'ರಾಗಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು !

ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ ಕುರಿತ ಕವಿಯ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಏನೇ ಇರಲಿ, ಕಸುವುಳ್ಳ ಮಾತಿನ ವಾದದಿಂದಾಗಿ ಕೃತಿಯ ಸಮಗ್ರತೆ ಲ್ಲಕ್ಕೊಂದು ಮೆರಗು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಹರಿನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ತುಳಸೀಹಾರ ! ವಿಷ್ಣು ಪಾರಮ್ಯದ ಪುಣ್ಯಕೃತಿ ! ಭಕ್ತಿಯ ಭಾಗೀರಥಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೊದಗಿಬಂದ ತೀರ್ಥಸಾಹಿತ್ಯ ! ಜಗನ್ನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರಗಳ ನೆನಪಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕುರಿತ ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಾವನೆಯ ಭಕ್ತಿ ಓತಪೋತವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯವೂ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ 'ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ' ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ಭಕ್ತಿಭಾವದ ಅನನ್ಯತೆಯ ಪ್ರತೀಕ.

ಗತಿವಿಹೀನರಿಗಾರು ನೀನೆ

ಗತಿ ಕಣಾ ಪತಿಕರಿಸಿಕೊಡು ಸ

ದ್ಗತಿಯ ನೀನೆಲೆ ದೇವ ನಿನಗಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲ

ಶ್ರುತಿ ವಚನವಾಡುವುದು ಶರಣಾ

ಗತರ ಸೇವಕನೆಂದು ನಿನ್ನನು

ಮತವಿಡಿದು ನಂಬಿದನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಭಕ್ತಕವಿಯ ಆರ್ತತೆ ಅನನ್ಯ ಶರಣತೆ ಮತ್ತು

ನೈಷ್ಠಿಕ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಭಾಮಿನಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿ ರಸ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಬಗೆಯ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯ ವೈಭವದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ವೈಖರಿಯು ತೆಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. 'ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ ಹೀನ ನಾನು ಮಹಾಮಹಿಮ ಕೈವಲ್ಯ ಪತಿ ನೀನು; ಏನು ಬಲ್ಲೆನೊ ನಾನು ನೆರೆ ಸುಜ್ಞಾನ ಮೂರುತಿ ನೀನು' ಎಂಬ ಅಣು-ಘನಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ, 'ವರುಷ ನೂರಾಯುಷ್ಯ ಅದರೊಳಗೆ ಇರುಳು ಕಳೆದೈವತ್ತು, ಐವತ್ತರಲಿ ವಾರ್ಧಿಕ, ಬಾಲ್ಯ, ಕೌಮಾರದಲಿ ಮೂವತ್ತು ಇರದೆ ಸಂದುದು ಬಳಿಕ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷ' ಎಂಬ ಆಯುಮಾನದ ಶೇಷ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, 'ಎಂಜಲೆಂಜಲು ಎಂಬರಾ ನುಡಿ ಎಂಜಲಲ್ಲವೆ' ಎಂಬ ಸಾರಳ್ಯದಲ್ಲಿ, 'ಸತ್ತವರಿಗಳಲೇಕೆ ತನ್ನನು ಹತ್ತವರು ಹೊತ್ತವರುಗಳು ತಾವ್ ಸತ್ತು ಹೋಗುವರಲ್ಲದಳವರೆ' ಎಂಬ ಕಟುಸತ್ಯ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ, 'ಹಸಿವರಿತು ತಾಯ್ ತನ್ನ ಶಿಶುವಿಗೆ ಒಸೆದು ಮೊಲೆ ಕೊಡುವಂತೆ', 'ಗಿಳಿಯ ಮರಿಯನು ತಂದು ಪಂಜರದೊಳಗೆ ಪೋಷಿಸಿ ಕಲಿಸಿ ಮೈದು ನುಡಿಗಳನು ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳ್ವ ಪರಿಣತರಂತೆ, - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಉಪಮೆಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ, 'ಎಂಟು ಗೇಣಿನ ದೇಹ ರೋಮಗಳೆಂಟು ಕೋಟಿಯು ಕೀಲಗಳವತ್ತೆಂಟು ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮನೆಯ' ಎಂಬ ನೈಜ ರೂಪಕ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಮೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಡೆಯಲ್ಲಿ, 'ತಾಮರಸದಳ ನಯನ ಭಾರ್ಗವ ರಾಮ ಹಲಧರರಾಮ ದಶರಥ ರಾಮ ಮೇಘ ಶ್ಯಾಮ ಸದ್ಗುಣಧಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮ' ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಯುಕ್ತ ನಾದಲೋಲುಪತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಶೈಲಿಯ ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾವ ಮಾಧುರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಬಂಧುರತೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯ ಓಘ ವೈಭವಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕನಕದಾಸರ ಕಮನೀಯ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಜನಪದವೇ ಮಾತೃಗರ್ಭ ನಳನ ಕಥೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಾಗಿಲ್ಲ. ಅದರ ತಾಯಿಬೇರಿರುವುದು ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೇ. ಪ್ರಾಚೀನ ಯುಗದ ಚಾರಣ ಗೀತೆ ಅರ್ವಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಆದಂತೆ ನಳನ ಕಥೆ ಒಂದು ಖಂಡಕಾವ್ಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ವ್ಯಾಸಮುನಿ ತನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಆಯಾಮ ಒದಗಿಸಲು ನಳ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕಥಾನಕಗಳನ್ನು ಜನಪದದಿಂದಲೇ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾದರೆ, ನಳ ಆದರ್ಶ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಾನಪದೀಯವೂ ಜನಪ್ರಿಯವೂ ಆದ ನಳನ ಕಥೆ

ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆರಣ್ಯಕ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಚೀನತಮವಾದುದು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ, ನಳ ದಮಯಂತೀವ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆತರೆ ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಕಾಸಾರವೇ ಆಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ವ್ಯಾಸರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ಅನೇಕ ಕವಿ ನಾಟಕಕಾರರಿಗೆ ಆಕರವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನವರು ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ನೀತಿಬೋಧಕ ಕತೆಯಾಗಿ, ಇಲ್ಲವೇ ದೈವ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಅಪ್ರತಿಹತ ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಸಾರುವ ವಿಧಿವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಳಿಕಾಮ ಕರಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪಂಚ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ನೈಷಧಂ ವಿದ್ವದೌಷಧಂ ಎಂಬ ಭಾವನಾ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ ನೈಷಧೀಯ ಚರಿತ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಭಟ್ಟನ 'ನಳಚಂಪು', ವಾಮನಭಟ್ಟನ 'ನಳಾಭ್ಯುದಯ' ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಆರ್ಯಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ 'ನೈಷಧಾನಂದ', ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯ ನಳವಿಲಾಸ; ನೀಲಕಂಠ ದೀಕ್ಷಿತನ ನಳಚರಿತ, ವೆಂಕಟಾಯನ ಭೈಮೀ ಪರಿಣಯ' ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆನ್ನಲಾದ ಚೌಂಡರಸನ ನಳಚಂಪು ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ನಳನೃಪಕಾವ್ಯ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕ್ಷಚಿತ್ತಾಗಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ-ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಇವರೆಲ್ಲರ ಕೃತಿಗಳ ವಸ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪವಿತ್ರಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಮಹಿಮೆ ಆಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಧಿವಾದವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವುದು. ಆದರೆ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಳವಿಲಾಸ ನಾಟಕದ ಕರ್ತೃ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿ ಮಾತ್ರ ಅಪವಾದವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ದೈವಶಕ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಾನವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಲಿಪುರುಷನ ಬದಲು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಸೇನನೆಂಬ ಮಾನವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಂದು ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ವ್ಯಾಸ ಭಾರತಕ್ಕೂ ಸೂರಿಯ ನಲವಿಲಾಸಕ್ಕೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಲನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ವೀರಸೇನ, ನಳವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಷಧ ಎಂದು; ಅಲ್ಲಿ ನಳನ ಸಹೋದರ ಪುಷ್ಕರ, ಇಲ್ಲಿ ಕೂಬರ; ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಮನಾದ ಪುಷ್ಕರ ಪ್ರತಿನಾಯಕ, ಇಲ್ಲಿ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸುವ ಚೇದಿರಾಜ (ಕಲಚುರಿಪತಿ) ಚಿತ್ರಸೇನ; ಅಲ್ಲಿ ದಮಯಂತಿಯ ಹೆಸರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವತಿ ಎಂದಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿ ನಿಮಿತ್ತ ಮತ್ತು ಅದರದೇ ದೌತ್ಯ, ಇಲ್ಲಿ ಕಲಹಂಸನೆಂಬ ನೇಹಿಗ ಕಾರಣ; ಅಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದಾದ ನಲದೌತ್ಯವಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅದರ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿ

ನಲನ ರೂಪವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ನೇರ ಕಾರಣನಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಳನ ತಂದೆ ಕಾರಣ; ರೂಪವಿಕಾರದ ಅನಂತರ ಬಾಹುಕ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಭಯ ಸಾಮಾನ್ಯ; ಅಲ್ಲಿನ ಋತುಪರ್ಣ, ಇಲ್ಲಿ ದಧಿಪರ್ಣನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ; ನಳ ವಿಯೋಗದನಂತರ ದಮಯಂತಿಯು ಚೇದಿರಾಜ ಸುಬಾಹುವಿನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಹೊಂದಿದಳೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಋತುಪರ್ಣನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ; ನೂರು ಯೋಜನ ದೂರವನ್ನು ಅತೀಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕ್ರಮಿಸುವುದು ನಳನ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲ ಕುದುರೆಗಳ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಂದಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಳ ಮತ್ತು ಋತುಪರ್ಣರು ಕುಂಡಿನಪುರನನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ನಳ ಮತ್ತು ದಧಿಪರ್ಣರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಪುನಸ್ಸಮಾಗಮ ನಾಲ್ಕನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ; ಬಾಹುಕರೂಪಿ ನಳನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಪಶುಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದು ಅವನ ಕೈರುಚಿಯ ಅನುಭವವಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿನ ದಮಯಂತಿಯು ನಳನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ, ದಧಿಪರ್ಣನ ಸೂಪಕಾರನ ಸೂರ್ಯಪಾಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿನ ದಮಯಂತಿಯು ಕಲಹಂಸನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಸ್ವಯಂವರ ಏರ್ಪಾಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ದಧಿಪರ್ಣನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ನಳನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ನಳನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಮಯಂತಿಯು ಚಿತಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಾಗ, ಕುಂಡಿನಪುರದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಳನು ದಮಯಂತಿಯ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರ್ಷವನ್ನು ಕಂಡು, ತನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಬಾಹುಕ ರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಜ ನಳನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಂತಹ ಭಿನ್ನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಮೂಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಹೊಸ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟವನು ರಾಮಚಂದ್ರಸೂರಿ. ಅವನು ದೈವವಾದವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಪುರುಷ ವಾದವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವುದು ವಸ್ತುವಿನ ನೈಜ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೆರಗು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನಳನಾಗಲಿ, ಚಿತ್ರಸೇನನಾಗಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು. ಜೂಜಾಡುವ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಮುಕ್ತರಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾನವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮೆರೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಕನಕದಾಸರ ನಳ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನ ಮೀಸಲಿದೆ. ಕೇವಲ ಒಂಬತ್ತು ಸಂಧಿಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಖಂಡಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಓದುಗನಿಗೆ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಕೊಡುವ ಸತ್ವಶಾಲಿ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣ ಕನಕದಾಸರ ಕಥೆಗಾರಿಕೆ, ಅವರ ಹೃದಯಶೈಲಿ, ಭಾಮಿನಿಯ ಸುಭಗತೆ, ವರ್ಣನೆಗಳ ಸಹಜತೆ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರೂ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವಚನಕಾರರೂ

ಅಥವಾ ಹರಿಕಥೆದಾಸರೂ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕಥೆಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಹಾಡಿ ಹೇಳಿ ರೂಢಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಜಾನಪದೀಯ ಸೊಗಡಿನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಕೃತಿ ಅವರ ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಒಳ ತಿರುಳು ದೈವಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ದೈವಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮೆರೆದಿದೆ. ವ್ಯಾಸರಿತ್ತ ಕಥಾ ವಸ್ತುವಿನ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ವೋಪಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಹಂಸದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಳನ ಬೇಂಟೆಯ ಬಣ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಂಟೆಗೆ ಹೋಗಲು ಒದಗಿದ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು. ವಿವಿಧಭೇದದ ಅರಸುಗುವರಿ ಭೈಮಿಯ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಂದ ಕೇಳಿ ಮಾರುಹೋದ ನಳನ ಮನ ಅನ್ಯಕ್ಕೆಳಸದಿದ್ದಾಗ, ವಿಪ್ರಲಂಬದ ವಿರಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆ ತಾಪಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ತಿರುವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ ಬೇಂಟೆ. ಬೇಂಟೆಯಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡ ನಳ ಬಹಿರುದ್ಯಾನದ ಕೊಳದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜಹಂಸೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸದೌತ್ಯದ ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ದಮಯಂತಿಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಳನು ತಾನಾರಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಕೇಳಿದರೂ, 'ನಾನು ದೇವೇಂದ್ರನ ಕಡೆಯ ದೂತ; ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ವರುಣರಿಂದ ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ, ಆ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಒಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿಟ್ಟಿಗಿದ್ದ ದಮಯಂತಿ, 'ನಳನೇ ನನ್ನ ಪತಿ. ಅವನುಳಿದರೆ ನನಗೆ ಮರಣವೇ ಗತಿ' ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದ ನುಡಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಳನು ದಮಯಂತಿಯ ಮನದ ಪ್ರೇಮದಾಳವನ್ನು ಅಳಿದಂತಹ ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣ ಕನಕದಾಸರದು. ಅದು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವರಾದ ಚೌಂಡರಸನ ಕಲ್ಪನೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ನಳನನ್ನು ನೀನಾರೆಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, 'ನಲಂ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ದೇವದೂತಮಿಹಾಗತಂ' ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ತಾನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮೂಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ಪಾಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಬ್ಬಾವಿಗೆ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ ಬೇಡನು ಅವಳ ರೂಪರಾಶಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಕಾಮಿಸಲು ಹೋದಾಗ ವ್ಯಾಸರ ಭೈಮಿ ಬೇಡನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರೆ, ಕನಕದಾಸರ ದಯಾಪೂರ್ಣ ದಮಯಂತಿ, 'ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿದ ನೀನು ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನ'

ಎಂದು ವಿವೇಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಬೇಡನಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಪ್ರೇಮವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪರಿವರ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ದಮಯಂತಿ ಬೆಳಗಿದ ಮಾನವೀಯತೆ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದು.

ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ದೈವದ ಉತ್ಕರ್ಷಾಮಹತ್ವವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮೂಲಬಿಂದುವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ನಳನೈಪಕಾವ್ಯ, ಕಥೆ, ನಾಟಕಗಳು ಹೇಳುವುದನ್ನೇ ಇವರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸುವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವು ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂಬತ್ತು ಸಂಧಿಗಳ ಖಂಡಕಾವ್ಯವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಸಂಗ್ರಹಶಕ್ತಿ, ವರ್ಣನೆಗೆ ಮನಗೊಡದ ಸಂಯಮ ಇವು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಕಥೆ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಶ್ರೀಹರ್ಷನಂತೆ ವರ್ಣನೆ ಅಲ್ಲ. ಪಂಚಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ) 'ನೈಷಧೀಯ ಚರಿತೆ' ವರ್ಣನಾ ಪ್ರಧಾನ ಕಾವ್ಯ. ಕಥೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವಂತಿದೆ ಹರ್ಷ. ಕೇವಲ ದಮಯಂತಿಯ ಸ್ವಯಂವರ, ಸ್ವಯಂವರದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಪುರುಷನಿಗೂ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಡೆಯುವ ವಾಗ್ವಾದ ಮತ್ತು ಕಲಿಯ ನಾಸ್ತಿಕವಾದದ ಖಂಡನೆ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಪ್ರಥಮಮಿಲನದ ಜೇನಿರುಳ ಬಣ್ಣನೆ- ಇದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿನ ಕಥಾಭಿತ್ತಿ. ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತನೂ ಪ್ರಚಂಡ ತರ್ಕಪ್ರಿಯನೂ ಅಪ್ರತಿಮ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರ್ಷನು ಆ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಾದೃಶ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದುಮತಿ ಸ್ವಯಂವರವು ನಾಲ್ಕು ಸರ್ಗಗಳಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ನಾರಿಯರ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ ಅದ್ವಿತೀಯ. ದಮಯಂತಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನಂತೂ ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಪ್ರಲಂಬ ಶೃಂಗಾರದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ, ಮೈಹಾಸಿ ಮಲಗಿರುವ ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬಣ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ ಯಾರಿಗೂ ಎರಡನೆಯವನಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ನೈಷಧ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸರ್ಗಗಳ ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಎಂಟುನೂರ ಮೂವತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳ ಗಾತ್ರ ಪಾತ್ರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಹರ್ಷ ಓರ್ವ ದಾರ್ಶನಿಕ. ಆದಿ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಶಂಕರರನ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನದ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವುದೇ ಅವನ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ ನೈಷಧದಲ್ಲಿ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಖಂಡನ ಖಂಡ ಖಾದ್ಯ'ದಂತಹ ಅದ್ವೈತ ಪ್ರಾತಿಭಾ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ

ಈ ನೈಯಾಯಿಕನಿಗೆ ನೈಷಧ ಕಾವ್ಯ ಸಂದರ್ಭದ ತರ್ಕ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವರ್ಣನಾಪ್ರಧಾನವೂ ತರ್ಕಭೂಯಿಷ್ಯವೂ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋದ್ದೇಶಿತವೂ ಆದ ಅಮೋಘ, ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಹರ್ಷನ ಆಚಾರ್ಯಕೃತಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನೋಡಲಾಗದು. ಆದರೂ ಹರ್ಷನಿಗೆ ದರ್ಶನ-ವರ್ಣನೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದಂತೆ, ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದೈವ ಕಥನಗಳು ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲೂ ಆಗದು.

ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿಯ ಕಥೆ (Story) ಪುರಾಣ, ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಹರಿವಂಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು; ಆದರೆ ವಸ್ತು (Theme) ಅವರ ಸ್ವಂತದ್ದು. ವಿಶ್ವಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಯಾವಜೀವವೂ ನೂತನ ಚೇತನವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಪ್ರೇಮ' ಎಂಬ ಅದಮ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾವ್ಯದ ಕಥಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಕಥಾನಾಯಕ ! ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣ-ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ-ರತಿ, ಅನಿರುದ್ಧ-ಉಷ್ಣ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಸ್ಪಂದಿಸುವ ಅಂಶಮಾತ್ರರು. ಅಂತೆಯೇ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಣ ಎಂದರೆ ಆದ್ಯತನವನ್ನು ಅನಾದಿಗಳೆದುರು ಹೊಂದಿಸಿ ಹೇಳುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದ್ವಾರಕಾವತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ವಿಜಯನಗರ ವೈಭವದ ಸಮೀಕರಣ. ಇದು ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಪುರಾಣ ಮಂಗಳಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕನ್ನು ಬೆಸೆಯುವಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣವಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಅಕ್ಷಿಷ್ಟ. ಆದರೆ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲಪಾತದ ನಿರ್ಘೋಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮತಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ತಿಳಿ ತರಂಗಿಣಿಯ ಜುಳುಜುಳುಗೈವ ಮಧುರ ಮಂಜುಳ ನಿನಾದ ತುಂಬಿದೆ. ಕವಿಯ ಭಾವ ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟ, ಅವರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆ ತೆರೆದಿಡುವಷ್ಟು ಸ್ಫುಟ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಹುಚ್ಚು ವರ್ಣನೆಗಳಿಲ್ಲವಾದರೂ ಬಣ್ಣಿತವಾದವು ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂಥವು. ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು:

ಯೌವನವತಿಯಾದ ದಮಯಂತಿ-

ನಿಗುರುಳ ಪವಳಾಧರದ ಉರು
ತರದ ತೋಳ್ಗಳ ಕಂಬುಕಂತದ
ತರಳ ನಯನದ ಸಂಪಗೆಯ ನಾಸಿಕದ ಪೆರೆನೊಸಲ
ಹರಿಯ ಮಧ್ಯದ ಹಂಸಗಮನದ
ಗುರು ಕುಚದ ಕರಪಲ್ಲವದ ಸರ
ಸಿರುಹಮುಖಿ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ರಾಜಭವನದಲಿ

ಅಲೆ ಏರಿ ಅಲೆ ಇಳಿಯುವಂತಿರುವ ಗುಂಗುರುಗೂದಲಿನ ಅಂಗನೆ, ಹವಳದಂಥ ಚಿಂದುಟಿಯ ಚೆಲುವೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಳಿದೋಳುಗಳ ನಲ್ಲೆ, ಶಂಖ ವಿನ್ಯಾಸದ ವಂಕವಕ್ರದ ಬೆಡಗಿ, ಚಿಗರಿಗಂಗಳ ಚೆದುರೆ, ಸಂಪಗೆಯು ಸೊಂಪಾದ ಮೂಗಿನ ಸೊಬಗಿ, ಬೆಳುದಿಂಗಳ ತೊರೆ ಹರಿಸುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆಯ ಸುಮಂಗಲೆ, ಸಿಂಹದಂಥಾ ಬಡನಡುವುಳ್ಳ ಬೆಡಗಿ, ಹಂಸಗಮನ ನಿಸ್ತಂಶೆ, ತುಂಬಿದೆಯೆ ದುಂಡುರುಂಬೆ, ಚಿಗುರು ಕೈಗಳ ಚೆನ್ನೆ, ತಾವರೆಯ ಚೆಲುವಾಂತ ಕ್ರಾಂತಿಲಕ್ಷ್ಮಿ - ಇಂತೆಲ್ಲ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮೀಕೃತವಾದ ನಿಸರ್ಗದ ಸೊಬಗು ತುಂಬಾ ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ಕಚ್ಚಿದಾಗ ನಳನಲ್ಲಾದ ದೈಹಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ರೂಪ ವಿರೂಪದ ಬಣ್ಣನೆ ಹೀಗಿದೆ:

ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗೂನುಬೆನ್ನಿನ

ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟುಮೂಗಿನ

ದೊಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುರಿದ ರೋಮ ಮೀಸೆಗಳ

ಜಡ್ಡ ದೇಹದ ಗುಚ್ಚುಗೊರಲಿನ

ಗಿಡ್ಡ ರೂಪಿನ ಹರುಕು ಗಡ್ಡದ

ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರೂಪಿತನದಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

VI-೩೩.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆಯೇ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಸರಳ, ಅಷ್ಟು ನೈಜ.

ಕನಕದಾಸರ ಸುಭಗ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಗೆ ಸಖಿಯೊಡನೆ ವಿವಾಹಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಮಯಂತಿಯ ರೂಪರಾಜಿಯ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ದಮಯಂತಿ:

ಕುಡಿತೆಗಂಗಳ ಸಿರಿಮುಡಿಯ ಬಡ

ನಡುವ ಸೆಳೆವತಿ ಬೆಡಗಿನಲಿ ಹೊಂ

ಗೊಡದ ಮೊಲೆ ವೈಯಾರದುಡುಗೆಯ ಸಿರಿಯ ಸಡಗರದ

ತೊಡರ ಝಣಝಣ ರವದ ಮೆಲ್ಲಡಿ

ಯಿಡುವ ಗಮನದ ಭರದಿ ಕಿರುಬೆಮ

ರಿಡುತ ಬಂದಳು ಸಖಿಯೊಡನೆ ವಿವಾಹಮಂಟಪಕ್ಕೆ

III-೫೬

ಕನಕದಾಸರ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ಇವು ಕೆಲವು ಸಾಕು.

'ರಾಗಣಿ'

ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ

೩೦-೫-೧೯೯೧

~~xiv~~

BLANK PAGE

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗ-೧

~~xvi~~

BLANK PAGE

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಸಂಪುಟ ೨

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗ-೧

(ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆ)

ಸಂಪಾದಕರು

ಡಾ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಕನ್ನಡ ಭವನ, ಜಿ.ಸಿ.ರಸ್ತೆ

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೦೨

KANAKA SAHITYA DARSHANA Vol-2 : A reprint of collection of poetical works of Kanakadasa; Edited by Dr. S.S. Marulaiah; Published by Dr. Manu Baligar, Commissioner, Department of Kannada and Culture, Kannada Bhavan, J.C.Road, Bengaluru - 560 002.

ಈ ಆವೃತ್ತಿಯ ಹಕ್ಕು : ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣ : ೧೯೯೧
ಎರಡನೆ ಮುದ್ರಣ : ೨೦೧೨
ಪ್ರತಿಗಳು : ೧೦೦೦
ಪುಟಗಳು : xxvi + ೨೧೮
ಬೆಲೆ : ರೂ. ೫೦/-

ರಕ್ಷಾಪುಟ ವಿನ್ಯಾಸ : ಯು.ಟಿ. ಸುರೇಶ್

ಮುದ್ರಕರು :

ಮೆ|| ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆರ್ಟ್ಸ್

ನಂ. ೬೯, ಸುಬೇದಾರ್ ಭತ್ತಂ ರೋಡ್

ಬೆಂಗಳೂರು - ೫೬೦ ೦೨೦ ದೂ : ೨೩೩೪೨೨೪

ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು

ಕನಕದಾಸರು ಕವಿ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸಹಜ ಪ್ರತಿಭೆಯಿಂದ, ಉದಾರತೆಯಿಂದ, ವಸ್ತುವೈವಿಧ್ಯ ಹಾಗೂ ಛಂದೋ ವೈವಿಧ್ಯತೆಯಿಂದ, ಸಮಕಾಲೀನ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಹರಿದಾಸ ಸಾಹಿತ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವಿಶಿಷ್ಟ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ಕನಕದಾಸರು ದಾಸರಲ್ಲಿ ಕವಿಗಳು ಇದೇ ಅವರ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯ. ಕನಕದಾಸರು ಹಲವಾರು ಭಾವಪೂರ್ಣ ಕೀರ್ತನೆಗಳನ್ನು ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಕೇವಲ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗೆ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳದೆ, ಮೋಹನತರಂಗಿಣಿ, ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ, ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ ಎಂಬ ಕೃತಿಗಳನ್ನೂ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ನೃಸಿಂಹಸ್ತವ ಉಪಲಬ್ಧವಿಲ್ಲ. ತತ್ತ್ವನೀತಿ ಭಕ್ತಿಗಳಿಂದ ಮುಪ್ಪುರಿಗೊಂಡ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣದ ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿದೆ. ಅಂದಿನ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ನೆಲಸಿದ್ದ ವರ್ಗ, ವರ್ಣದ ಅಂತರವನ್ನು ವ್ಯಂಗ್ಯವಾಗಿ, ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಎತ್ತಿತ್ತೋರಿಸುವ ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆಯು ವಿನೂತನವಾಗಿದ್ದು, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅನನ್ಯ ಕೃತಿಯೆನಿಸಿದೆ. ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಸ್ವೋಪಜ್ಞ ಸಾಧನೆ-ಸಿದ್ಧಿಗಳಿಂದ ದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಮಹತ್ವದ ಸ್ಥಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯು ದಾಸಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರಾದ ಕನಕದಾಸರ ೫೦೦ನೆಯ ಜಯಂತ್ಯತ್ಸವದ ಅಂಗವಾಗಿ ಡಾ. ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ಡಾ. ಹೆಚ್.ಜಿ. ಲಕ್ಷ್ಮಣ್ಣಗೌಡ, ಡಾ. ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪ ಮತ್ತು ಡಾ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯನವರನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯನ್ನು ರಚಿಸಿ, ಕನಕದಾಸರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಕನಕಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರತಂದಿತ್ತು.

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನದ ನಾಲ್ಕು ಸಂಪುಟಗಳು ಅಲಭ್ಯವಾಗಿದ್ದು, ಅದಕ್ಕೆ ಸಾರ್ವಜನಿಕರಿಂದ ಅಪಾರ ಬೇಡಿಕೆಯಿರುವುದರಿಂದ ಪ್ರಸಕ್ತ, ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಶೀರ್ಷಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಪ ಬದಲಾವಣೆಯೊಂದಿಗೆ ಮರುಮುದ್ರಣ ಮಾಡಲಾಗುತ್ತಿದೆ ಮತ್ತು ಹೊಸದಾಗಿ ಪೊೞ್ಲ ಸುಧಾಕರ ಅವರು ಸಂಪಾದಿಸಿರುವ ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ ಕೃತಿಯನ್ನು ಗದ್ಯಾನುವಾದದೊಂದಿಗೆ ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತಿದೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಸಮಗ್ರ ಸಾಹಿತ್ಯ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಮರುಮುದ್ರಿಸಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಕಾಗಿನೆಲೆ ಅಭಿವೃದ್ಧಿ ಪ್ರಾಧಿಕಾರದವರಿಗೂ, ಈ ಸಂಪುಟದ ಸಂಪಾದಕರಾದ ಡಾ. ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ ಅವರಿಗೂ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಸದರಿ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಒಪ್ಪಿಗೆ ನೀಡಿದ ಇಲಾಖೆಯ ಕಾರ್ಯದರ್ಶಿಗಳಾದ

ಶ್ರೀ ಬಸವರಾಜು ಅವರಿಗೂ, ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಹೊರತರಲು ಸಹಕರಿಸಿದ ಶ್ರೀ ಕಾ.ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಆಡಳಿತ), ಶ್ರೀ ಬಲವಂತರಾವ್ ಪಾಟೀಲ್, ಜಂಟಿ ನಿರ್ದೇಶಕರು (ಸು.ಕ.), ಶ್ರೀಮತಿ ವೈ.ಎಸ್. ವಿಜಯಲಕ್ಷ್ಮಿ, ಕಾರ್ಯಕ್ರಮ ಅಧಿಕಾರಿ ಮತ್ತು ಪ್ರಕಟಣಾ ಶಾಖೆಯ ಸಿಬ್ಬಂದಿಯವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು ಸಲ್ಲುತ್ತವೆ. ಈ ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಅಂದವಾಗಿ ಮುದ್ರಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಯೂರ ಪ್ರಿಂಟ್ ಆಡ್ವಾನ್ಸ್ ಮಾಲೀಕರು ಹಾಗೂ ಸಿಬ್ಬಂದಿ ವರ್ಗದವರಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತೆಗಳು.

ಕನ್ನಡ ಹರಿದಾಸ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಪೂರ್ಣ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವುಳ್ಳ ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಸುಲಭ ಬೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡಿಗರಿಗೆ ಒದಗಿಸುವುದು ನಮ್ಮ ಆಶಯವಾಗಿದೆ. ಈ ಸಂಪುಟಗಳ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಓದುಗರು ಪಡೆದುಕೊಂಡರೆ ನಮ್ಮ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕ.

೧೮.೦೧.೨೦೧೨

ಡಾ. ಮನು ಬಳಿಗಾರ್

ಆಯುಕ್ತರು

ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ

ದಾಸ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ಸ್ಥಾನವಿದೆ. ಅವರ ಸಾಹಿತ್ಯ ರಚನೆ ಕೀರ್ತನೆಗಳಿಗಷ್ಟೇ ಸೀಮಿತಗೊಳ್ಳಲಿಲ್ಲ. ಅವರು ಅಣಕು ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಮಹಾಕಾವ್ಯ, ಪೂರ್ಣಕಾವ್ಯ, ಶತಕಗಳನ್ನು ಸಹ ರಚಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಇವುಗಳ ಪೈಕಿ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳು ಪಾಮರ ಪಂಡಿತರಿಂದ ಏಕಪ್ರಕಾರವಾಗಿ ಮನ್ನಣೆ ಪಡೆದಿವೆ. 'ಗಿಳಿಯ ಮರಿಯನು ತಂದು ಪೋಷಿಸಿ'; 'ಎಂಜಲೆಂಜಲು ಎಂಬರಾ ನುಡಿ ಎಂಜಲಲ್ಲವೆ'; 'ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ ದಾನಿ ನೀನು', 'ವನಿತೆ ಮಲಿಹಳೋ ಅಧೈಯದಿ ನೆನೆವಳೋ ದೈವವನು'; 'ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟಿಯ ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ'- ಈ ಸಾಲುಗಳಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುವ ಪದ್ಯಗಳು ಹಳ್ಳಿಯ ನಿರಕ್ಷರಿಗಳ ನಾಲಗೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕುಣಿದಾಡುವುದನ್ನು ನಾನೆ ಕೇಳಿದ್ದೇನೆ. ಸರ್ವಜ್ಞನ ತ್ರಿಪದಿಗಳಂತೆ ಕನಕದಾಸರ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ಪದ್ಯಗಳು ಸಹ ಬಹು ಜನಪ್ರಿಯವಾಗಿವೆ. ಹಬ್ಬಹರಿದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಹಾಗೂ ವಿಶೇಷ ಸಂದರ್ಭಗಳಲ್ಲಿ ಕುಮಾರವ್ಯಾಸಭಾರತ ಜೈಮಿನಿ ಭಾರತಗಳನ್ನೆಂತೂ ಅಂತೆಯೇ ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಸಹ ಗ್ರಾಮೀಣರು ಓದಿಸಿ, ಕೇಳಿ, ಕೃತಾರ್ಥರಾದವರಂತೆ ಸಮಾಧಾನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ತತ್ತ್ವ ನೀತಿ ಭಕ್ತಿಗಳ ತ್ರಿವೇಣಿ ಸಂಗಮದಿಂದ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರವೂ ಸುಲಿದ ಬಾಳೆಯ ಹಣ್ಣಿನಂತೆ, ಗೂಡಿನಿಂದ ಇಳಿದ ಜೇನಿನಂತೆ ಸ್ವಾದುವಾಗಿರುವ ಸರಸ ಶೈಲಿಯಿಂದ, ಅಸಂಕೀರ್ಣವಾದ ಕತೆಯ ನಿರರ್ಗಳತೆಯಿಂದ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಹೃದಯಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪಾತ್ರ ಚಿತ್ರಣದಿಂದ ನಳಚರಿತ್ರೆಯೂ ಸರ್ವಜನಾದರಣೀಯವಾಗಿವೆ. ವರ್ಗ ವರ್ಣ ಜಾತಿಭೇದಗಳನ್ನು ರೂಪಕದ ಮೂಲಕ ವಿಡಂಬಿಸುವ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ ಸ್ವಾರಸ್ಯಕರವೂ, ಕನ್ನಡ ಕಾವ್ಯ ಸಮುದಾಯದಲ್ಲಿ ಅತ್ಯಪೂರ್ವವೂ ಆದ ವಿನೂತನ ಕಾವ್ಯ.

ಬಾಳಿನ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗೆ ಅಶನವಸನವಸತಿಗಳ ಜತೆಗೆ, ಮನಸ್ಸಿನ ಆರೋಗ್ಯ ಕ್ಷಮವಾಗುವಂಥ, ಹೃದಯವನ್ನು ಸಂಸ್ಕರಿಸುವಂಥ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲೆಗಳು ಎಲ್ಲ ಮಾನವರಿಗೂ ಬೇಕು. ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯರ ನಡುವೆ ಹುಟ್ಟಿ ಬೆಳೆದು, ಅವರ ಅಭಿರುಚಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗಳನ್ನರಿತಿದ್ದ, ಸಾಧನೆ ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ, ಸ್ವಸಾಮರ್ಥ್ಯದಿಂದ ಅದ್ವಿತೀಯ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದ, ಕನಕದಾಸರ ಕೃತಿಗಳು ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನಿಗೆ ವರಗಳಾಗುತ್ತವೆನ್ನುವುದರಲ್ಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಅವು ಸುಲಭವಾಗಿ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನನ್ನು ಸೇರಲೆಂಬ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದಲೇ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಅವನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸುವ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಹಮ್ಮಿಕೊಂಡು ೧೯೮೯ರಲ್ಲಿ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲಿಯೊಂದನ್ನು ನೇಮಿಸಿತು.

ಈಗಾಗಲೇ ಸಮಿತಿ ಜನಪ್ರಿಯ ಕನಕ ಸಂಪುಟವನ್ನೂ, ಸಮಗ್ರ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನದ ಪ್ರಥಮ ಸಂಪುಟವನ್ನೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ

ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯಕ್ಕೆ ಸಂಪಾದಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇದೀಗ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ರಾಮಧಾನ್ಯಚರಿತ್ರೆ ಮತ್ತು ನಳಚರಿತ್ರೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಎರಡನೆಯ ಸಂಪುಟ ಹೊರಬರುತ್ತಿದೆ. ಕನ್ನಡ ನಾಡಿನ ಖ್ಯಾತ ವಿದ್ವಾಂಸರೂ, ಕವಿಗಳೂ, ವಾಗ್ಮಿಗಳೂ ಸಮಿತಿಯ ಸದಸ್ಯರೂ ಆದ ಪ್ರಾಧ್ಯಾಪಕ ಡಾ|| ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯನವರು ಶಾಸ್ತ್ರಬದ್ಧವಾಗಿ ಈ ಮೂರೂ ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಪರಿಷ್ಕರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ವಾಚಕರಿಗೂ ಇದು ತಲುಪಬೇಕೆಂಬ ಉದ್ದೇಶವನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದರಿಂದ ಪಾಠಾಂತರಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಉಪಯುಕ್ತವೂ ವಿದ್ವತ್ತೂರ್ಣವೂ ಆದ ಪೀಠಿಕೆಯನ್ನವರು ಇದರಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ನಮನಗಳು.

ಆದಷ್ಟು ಬೇಗ ಡಾ. ಎಚ್.ಜೆ. ಲಕ್ಷ್ಮಪ್ಪಗೌಡರು ಮತ್ತು ಪ್ರೊ|| ಸುಧಾಕರ ಅವರು ಪರಿಷ್ಕರಿಸುತ್ತಿರುವ ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನದ ಮೂರು (ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ) ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕನೆಯ (ಕೀರ್ತನೆಗಳು, ಮುಂಡಿಗೆಗಳು) ಸಂಪುಟಗಳನ್ನು ಪ್ರಕಟಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಪ್ರೊ|| ಬರಗೂರು ರಾಮಚಂದ್ರಪ್ಪನವರು ಸೇರಿಕೊಂಡು ಮೇಲೆ ಕಾಣಿಸಿರುವ ಎಲ್ಲ ಸದಸ್ಯ ಮಿತ್ರರು ನೀಡುತ್ತಿರುವ ಸಹಕಾರ ಸಲಹೆಗಳಿಗಾಗಿ ಅವರನ್ನು ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ವಂದಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಈ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ನಿರ್ದೇಶನಾಲಯದ ಅಂದಿನ ಮತ್ತು ಇಂದಿನ ನಿರ್ದೇಶಕರು/ಆಯುಕ್ತರು ಶ್ರೀ ಐ.ಎಂ. ವಿಠಲಮೂರ್ತಿ, ಶ್ರೀ ಬಿ. ಪಾರ್ಥಸಾರಥಿ ಮತ್ತು ಡಾ|| ಪಿ.ಎಸ್. ರಾಮಾನುಜಂ - ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಕಾರ್ಯರೂಪಕ್ಕೆ ತರುವಲ್ಲಿ ತುಂಬ ಆಸಕ್ತಿವಹಿಸಿ, ಕಾಲಕಾಲಕ್ಕೆ ಸೂಕ್ತ ಸಲಹೆಗಳನ್ನು ನೀಡುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯ ಹೃತ್ಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು ಸಲ್ಲಬೇಕು. ಈ ಯೋಜನೆಯನ್ನು ಮಂಜೂರು ಮಾಡಿ, ಕನ್ನಡಿಗರ ಅಭಿಪ್ರೇಯವನ್ನು ಪೂರೈಸುತ್ತಿರುವ ಕರ್ನಾಟಕ ಸರ್ಕಾರ ಹಾಗೂ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಸಚಿವರಾದ ಶ್ರೀ ಎಸ್. ರಮೇಶ್ ಅವರು ಅಭಿನಂದನೀಯರು. ಇಲಾಖೆಯ ಸನಿತ್ತರಾದ ಸರ್ವಶ್ರೀ ದೇವರಸಯ್ಯ, ಕಾ.ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಸಿದ್ದೇಗೌಡರಾದಿಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಸಿಬ್ಬಂದಿವರ್ಗದ ಸಹಕಾರಕ್ಕಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ನನ್ನ ಮತ್ತು ಸಮಿತಿಯ ಧನ್ಯವಾದಗಳು

ಮೈಸೂರು-೧೨
೨೮-೧-೧೯೯೧

ದೇ. ಜವರೇಗೌಡ
ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಳಿಯ ಪರವಾಗಿ

ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ನನ್ನ ಮಾತು

ನಾಡಿನ ಪುಣ್ಯದ ಫಲವಾಗಿ ಮಹಾಕವಿಯೊಬ್ಬನು ಉದಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ಪುಣ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದಲೇ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಸಂತಕವಿಯನ್ನು ಕನ್ನಡನಾಡು ಕಾಣಲು ಸಾಧ್ಯವಾಯಿತು. ಆ ಕವಿಶ್ರೇಷ್ಠರ ಬದುಕು ಮತ್ತು ಕೃತಿಗಳನ್ನು ಕುರಿತಂತೆ ಈಗಾಗಲೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಕೆಲಸ ನಡೆದಿದೆ; ನಡೆಯುತ್ತಲೂ ಇದೆ. ಆ ಬಗೆಯ ಸ್ತುತಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿರುವುದು ನಿಜಕ್ಕೂ ಪ್ರಶಂಸನೀಯ. ಈ ಹಿಂದೆ ಪ್ರೊ|| ದೇಜಗೌರವರ ದಕ್ಷ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯಲ್ಲಿ ವಿವಿಧ ಲೇಖಕರ ವಸ್ತುನಿಷ್ಠ ವಿಮರ್ಶೆಗಳ ಒಂದು ಬೃಹತ್ ಸಂಪುಟ- 'ಕನಕ ಸಂಪುಟ-೧' ಇಲಾಖೆಯ ವತಿಯಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಿದೆ. ನಾನೆತ್ತಿಕೊಂಡು ಪೂರ್ಣ ಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಮಹಾಸಂಪುಟ 'ಕನಕ ಸಂಪುಟ-೨' ಈ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಎರಡು-ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳು ಬರಲಿವೆ. ಎಲ್ಲವೂ ಬಂದು ಪೂರ್ಣ ಗೊಂಡೆಂದು ಕನಕದಾಸರು ಇಡಿಯಾಗಿ ನಮಗೆ ಸಿಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆ ಇದೆ. ಆ ದಿನ ಬೇಗ ಬರಲಿ ಎಂದು ಆಶಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಪ್ರಸಕ್ತ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ದೇಜಗೌರವರ ಮಾರ್ಗ ದರ್ಶನದಂತೆ ಈ ಮಹಾಸಂಪುಟವನ್ನು ಸಿದ್ಧಪಡಿಸಿ ಕನ್ನಡಿಗರ ಕೈಗಿರಿಸುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ನೀವು ಇದನ್ನು ಆದರದಿಂದ ಸ್ವಾಗತಿಸಿದರೆ ನನ್ನ ಶ್ರಮ ಸಾರ್ಥಕ. ಕಡೆಯದಾಗಿ ಈ ಕೃತಿಯ ನಿರ್ಮಿತಿಗೆ ಮೂಲಕಾರಣವೆನಿಸಿದ ಕನ್ನಡ ಮತ್ತು ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಇಲಾಖೆಯ ಆಯುಕ್ತರಾದ ಸಾಹಿತಿ ಮಿತ್ರರಾದ ಡಾ|| ಪಿ.ಎಸ್. ರಾಮಾನುಜಂರವರಿಗೆ, ಸಹಕರಿಸಿದ ಸಂಪಾದಕ ಮಂಡಲಿಗೆ, ನೆರವಾದ ಮಿತ್ರರುಗಳಾದ ಎಸ್. ರಾಮಚಂದ್ರಶಾಸ್ತ್ರಿ, ದೇವರಸಯ್ಯ, ಕಾ.ತ. ಚಿಕ್ಕಣ್ಣ, ಸಿದ್ದೇಗೌಡ, ಕೆ. ಸುಧೀಂದ್ರ, ಹೆಚ್.ಸಿ. ರಂಗಪ್ಪ ಮತ್ತು ಎನ್.ಚಕ್ರವಾಣಿ, ಸೋದರಿಯರಾದ ಹೇಮಾ ಶ್ರೀನಿವಾಸಮೂರ್ತಿ ಮತ್ತು ನಾಗರತ್ನಾ ಶಾಂತಮಲ್ಲಪ್ಪ- ಇವರಿಗೆ, ಅನಿಮಿತ್ತ ಬಂಧು ಸ್ವಪ್ನಭಾನಂದ ಶರ್ಮ ಮತ್ತು ಮಿಕ್ಕೈಲ್ಲ ಪ್ರೇರಕ ಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ನನ್ನ ಕೃತಜ್ಞತಾಪೂರ್ವಕ ವಂದನೆಗಳು.

'ರಾಗಿಣಿ'
೫-೧೧-೧೯೯೧

ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ

~~xiii~~

BLANK PAGE

ಪರಿವಿಡಿ

೧. ಪ್ರಕಾಶಕರ ಮಾತು	iii
೨. ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ಮುನ್ನುಡಿ	v
೩. ಮೊದಲ ಮುದ್ರಣದ ನನ್ನ ಮಾತು	vii
೪. ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ	xii
ಕೃತಿಗಳು	
೧. ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ	೧
೨. ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ	೩೩
೩. ನಳಚರಿತ್ರೆ	೭೫
ಅರ್ಥಕೋಶ	೨೦೫

BLANK PAGE

ಪ್ರಸ್ತಾವನೆ

ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲೂ ನಾಲ್ಕು ರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಪೂರ್ವ ಮುಖದಲ್ಲಿ ಕಾಲೂರಿ ಮಲಗಿರುವ ಬಸವನಾಕಾರವಾಗಿ, ಪಶ್ಚಿಮದಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲವಾಗಿ ಕುಳಿತಿರುವ ಶಿವಲಿಂಗಾಕಾರವಾಗಿ, ಉತ್ತರದಲ್ಲಿ ಇಳಿಬಿಟ್ಟ ಸೊಂಡಿಲಿನ ಆನೆಯಾಕಾರವಾಗಿ, ದಕ್ಷಿಣದಲ್ಲಿ ಹೆಡೆತೆರೆದ ಸರ್ಪಾಕಾರವಾಗಿ. ಬೆಟ್ಟ ಒಂದೇ ಆದರೂ ನೋಟ ನಾಲ್ಕು ! ವ್ಯಕ್ತಿಯ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವ ಅಂಥದು. ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ ಒಂದು ಮುಖವಾದರೆ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವಕ್ಕೆ ನಾನಾ ಮುಖಗಳು: ಹರಿಯುವ ನೀರಿನಂತೆ, ಉರಿಯುವ ಜ್ಯೋತಿಯಂತೆ! ಒಂದು ವ್ಯಷ್ಟಿ, ಮತ್ತೊಂದು ಸಮಷ್ಟಿ; ಒಂದು ಪುರುಷ, ಮತ್ತೊಂದು ಪುರುಷಾಕಾರ (Personality); ಒಂದು ಸ್ಥಾವರ, ಮತ್ತೊಂದು ಜಂಗಮ; ಇದು ಮೃಣ್ಮಯದ ಮೂರ್ತಿ, ಅದು ಚಿನ್ಮಯದ ಚೇತನ; ಇದು ಮಾನವ, ಅದು ವಿಶ್ವಮಾನವ; ಒಂದರಲ್ಲಿ ವ್ಯಕ್ತಿಗತ ವೈಪರೀತ್ಯಗಳಿದ್ದರೆ, ಮತ್ತೊಂದರಲ್ಲಿ ವಿಶ್ವಯುತ ವೈಶಿಷ್ಟ್ಯಗಳು ಮೆರೆದಿರುತ್ತವೆ.

ವಸ್ತುಸ್ಥಿತಿ ಹೀಗಿದ್ದರೂ ಇಂದು ಅಪ್ರಸ್ತುತ(Irrelevant)ಕ್ಕೇ ಆದ್ಯತೆ ಸಿಗುತ್ತಿರುವುದು ಒಂದು ವಿಪರ್ಯಾಸ! ರಾಘವಾಂಕ ದಲಿತ ಸಮಸ್ಯೆಯನ್ನು ಕೈಗೆತ್ತಿಕೊಂಡು, ದಲಿತೋದಯ ಅಥವಾ ದಲಿತೋದ್ಧಾರವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸಿದ್ದಿದ್ದರೆ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಕಾವ್ಯ ವಿಶ್ವಸಾಹಿತ್ಯದಲ್ಲಿ ದಾಖಲೆ ನಿರ್ಮಿಸಿದ ಒಂದು ಮಹಾಕಾವ್ಯ ವಾಗುತ್ತಿತ್ತು ಎಂದು ಇಪ್ಪತ್ತನೆಯ ಶತಮಾನದ ವೇದಿಕೆಯ ಮೇಲೆ ನಿಂತು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನಕ್ಕೆ ಸಲಹೆ ಸೂಚಿಸುವ ಮಹಾಮೇಧಾವಿ ವಿಮರ್ಶಕ ರಿದ್ದಾರೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ. ಇದು ಕಣ್ಣಿನ ದೋಷವೂ ಅಥವಾ ಕನ್ನಡಕದ ದೋಷವೂ, ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ವಸ್ತುವಿನ ಸ್ಪಷ್ಟ ಚಿತ್ರ ಗೋಚರಿಸದೆ ಆಭಾಸ ಮೆರೆದಾಡಿರುವುದುಂಟು.

ಇಷ್ಟೆಲ್ಲ ಪ್ರವರದ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ನನಗಿರುವುದು ಕನಕದಾಸನಂತಹ ಮಹಾ ಮಾನವರಲ್ಲಿ ದೋಷವನ್ನು ಅದ್ಯಾಹರಿಸಿ, ಅದನ್ನು ಗುಣವೆಂಬಂತೆ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದೇವೆ ಎಂಬ ಸಂದೇಹ. ಇದಕ್ಕೆ ನೇರ ಗುರಿ ಕನಕದಾಸರ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ. ಇದು ಹೇಳಿಕೇಳಿ ರಾಮಾಯಣಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ, ಕವಿಯ ಸ್ವಕಪೋಲ ಕಲ್ಪಿತ ಖಂಡಕಾವ್ಯ. ಇಲ್ಲಿ ಕವಿಯ ಮೂಲೋದ್ದೇಶ 'ರಾಗಿ' ಎಂಬ ಶಬ್ದಕ್ಕೆ ನಿಷ್ಪತ್ತಿ ಹೇಳುವುದು. ಅದೂ ಅಪನಿಷ್ಪತ್ತಿ. ರಾಘವ ಶಬ್ದದಿಂದ ರಾಗಿ ಬಂತೆಂದು ಹೇಳುವ ಚಮತ್ಕಾರ! ಅದಷ್ಟೇ ಈ ಕಥಾನಕದ ಮೂಲಧಾತು. ಇದರ ಗರ್ಭದಲ್ಲಿರುವುದು ರಾಮ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಸಾರುವ ಭಕ್ತಿಭಾವನೆ; ಇದು ಅದರ ಮೂಲದ್ರವ್ಯ. ಇದನ್ನುಳಿದು ಬೇರೆ ಏನನ್ನೇ ಹೇಳಿದರೂ ಅದು ನಮ್ಮ ನಮ್ಮ ಊಹನೆ

ಯಾಗುತ್ತದೆಯೇ ಹೊರತು ಕನಕದಾಸರ ನೈಜಕಲ್ಪನೆ ಅನ್ನಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಕೃತಿಯಲ್ಲಿ ಬರುವ ವ್ರೀಹಿ (ಬತ್ತ) ಮತ್ತು ನರೆದಲೆಗ(ರಾಗಿ)ರ ಸಂವಾದ ಪೂ|| ದೇಜಗೌರವರಿಗೆ ಸ್ಪಷ್ಟ ಮತ್ತು ಅಸ್ಪಷ್ಟರ ನಡುವಣ ವರ್ಗ ಹೋರಾಟವಾಗಿ ಕಂಡಿದ್ದರೆ, ಡಾ|| ಹಿ.ಶಿ. ರಾಮಚಂದ್ರೇಗೌಡರಿಗೆ ಅದು ಬಂಡಾಯದ ದನಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿಸಿದೆ. ಅದೇ ಪ್ರಸಂಗ ಡಾ|| ಎಂ. ಚಿದಾನಂದಮೂರ್ತಿಯವರಿಗೆ ಶ್ರೀಮಂತ ಮತ್ತು ಬಡವರ ಕುರಿತ ಒಂದು ಅಲಿಗರಿಯಾಗಿ ಗೋಚರಿಸಿದ್ದರೆ, ನನಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮತ್ತು ಕನ್ನಡ ನಡುವಣ ಭಾಷಾವಾದವಾಗಿ ಕಂಡಿದೆ. ಮೊದಲ ಮೂವರ ಅಭಿಪ್ರಾಯಗಳನ್ನು ಓದಿಕೊಂಡ ಮೇಲೆ ನಾಲ್ಕನೆಯದಾಗಿ ನನಗೆ ಹೊಳೆದದ್ದು ಹಾಗೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರೋಷಕವಾಗಿ ದೊರೆತ ಆಧಾರ ವಿಜಯನಗರದ ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಲ್ಲಿತ್ತೆಂದು ಹೇಳಲಾದ ವ್ಯಾಸಕೂಟ ಮತ್ತು ದಾಸಕೂಟ ಎಂಬ ಎರಡು ಪಕ್ಷಗಳನ್ನು ಕುರಿತು ಐತಿಹ್ಯ. ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಮಠದಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಿವಂತರ ವರ್ಗ ಒಂದು: ಅದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ; ಕನ್ನಡವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಸಾಮಾನ್ಯವರ್ಗ ಮತ್ತೊಂದು: ಅದು ದಾಸಕೂಟ. ಪುರಂದರದಾಸ, ಕನಕದಾಸ ಮೊದಲಾದವರು ದಾಸಕೂಟಕ್ಕೆ ಸೇರಿದ್ದವರು. ಅವರನ್ನು ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಮಡಿಜನ ಅಸ್ಪಷ್ಟರನ್ನು ಕಂಡಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಇದಕ್ಕೆ ಕನಕನ ಜೀವನದ ಘಟನೆಗಳೆಂದು ಹೇಳುವ 'ಬಾಳೆಹಣ್ಣಿನ ಪ್ರಸಂಗ', 'ನಾನು ಹೋದರೆ ಹೋಗಬಹುದು' ಎಂಬ ಪ್ರಕರಣಗಳು ಸಾಕ್ಷಿ. ವಿಜಯನಗರದ ಕಾಲಕ್ಕಾಗಲೇ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೃತಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಕನ್ನಡ ಜನಸಾಮಾನ್ಯರ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯಾಗಿತ್ತು. ಮೃತಭಾಷೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಘೋಷಿಸಿದ ವ್ಯಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವೆಂದು ಸಾರಿದ ದಾಸಕೂಟದವರಿಗೂ ವಾಗ್ವಾದ ನಡೆದಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಅದರಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡದ ಹೇಮಕೂಟರೆನಿಸಿದ ಕನಕ ಪುರಂದರರು ಗೆದ್ದಿರಬೇಕು. ಆ ತೆರೆದಿತಿಹಾಸವೇ ಭೂಮಿಗಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿದ 'ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತೆ' ಎಂಬಭಿಧಾನದ ಪರಿಣಾಮ ಪಡೆದಿರಬೇಕು ಎಂದೆಲ್ಲ ಊಹಿಸಿದೆ. ಊಹೆ ಕುರುಡಲ್ಲ ಎನ್ನಿಸಿತು. ಅದಕ್ಕೆ ಕಾವ್ಯದಲ್ಲಿಯೇ ಸಾಕಷ್ಟು ಪುಷ್ಟಿ ದೊರೆಯಿತು. ಗೌತಮ ಹೇಳುವ 'ದಾಶರಥಿ ಚಿತ್ರೈಸು ನಮ್ಮಯ ದೇಶಕತಿಶಯ ನರೆದಲೆಗನೇ ವಾಸಿ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ರಾಗಿ ಬೆಳೆಯುವ ನಾಡಿಗರಿಗೆ ಕನ್ನಡವೇ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಎಂಬ ಧ್ವನಿಯೂ, 'ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನವಿದೆಂದಾಕಿವಾಳರು ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರಾನ್ನವಾದೆಯಲ... ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಕನ್ನಡ ಶೂದ್ರರು ಮತ್ತು ಸ್ತ್ರೀಯರಾಡುವ ಭಾಷೆಯೇ ಹೊರತು ಆಕೆವಾಳರು ಬುಧರು ಅಂದರೆ ಪ್ರಬುದ್ಧ ವಿದ್ವನ್ಮಣಿಗಳು ನುಡಿದು ನುಡಿಯಲ್ಲ ಎಂಬ ವ್ಯಂಗ್ಯವೂ ಅಡಗಿರುವಂತೆ ಕಂಡಿತು. 'ನೆಲ್ಲ ನಾನಿರೆ ಗೋದಿ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳಿರಲು ಇದರಲಿ ಬಲ್ಲಿದನು ನರೆದಲೆಗನಂಬುದಿದಾವ ಮತವೆಂದ' ವ್ರೀಹಿಗನ

ನುಡಿಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಬಲ್ಲ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತರೆದುರಿನಲ್ಲಿ ಬಡಕನ್ನಡದ ಕವಿಗಳಿಗೆ 'ಕೆ ಮಾನ್ಯತೆ' ಎಂಬ ಕಿಡಿಗಳು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡವು. ಅದೇ ರೀತಿ, 'ಕಡು ಜಡನಲಾ, ಸತ್ತವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೂಪನು' ಎಂಬ ನರೆದಲೆಗನ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರದ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತ ಮೃತಭಾಷೆ, ನಿತ್ಯ ವ್ಯವಹರಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದು ಬಳಕೆಗೊಳ್ಳದ ಭಾಷೆ ಎಂಬಂಶ ಹೊಳೆಯಿತು. ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಖಿನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಾಗಿ ನಿಂತಿದ್ದ ವ್ರೀಹಿಯನ್ನು ದಾಶರಥಿ ಸನಿಹಕ್ಕೆ ಕರೆದು, ತಲೆದಡವಿ ಹೇಳುವ 'ದೀನರಲಿ ದಾರಿದ್ರ್ಯ ಜನರಲಿ ನೀನು ನಿರ್ದಯನೆಂದೆನಲ್ಲದೆ ಹೀನಗಳೆದವನಲ್ಲ ನೀ ಸುರಧೇನುವಿನ ಸಮ' ಎಂಬ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಸ್ಕೃತವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸುವ ಹಕ್ಕು ಶೂದ್ರರಿಗೆ ಸ್ತ್ರೀಯರಿಗೆ ಇಲ್ಲದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಸಾಮಾನ್ಯನ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಸ್ಕೃತ ತುಂಬಾ ನಿರ್ದಯಿಯಾಗಿತ್ತು, ಆದರೆ ಕನ್ನಡವೇ ಮೊದಲಾದ ದೇಶಭಾಷೆಗಳಿಗೆ ಅದು ಸುರಧೇನುವಿನಂತೆ ಅಮೃತಧಾರೆಯನೆರೆದು ಪೋಷಿಸಿದ್ದುಂಟು ಎಂಬ ಅಂಶ ಅಡಗಿರುವುದು ವೇದ್ಯವಾಯಿತು. ಅಂತೆಯೇ 'ದೇವರಿಗೆ ಪರಮಾನ್ನ ನೀ ಮನುಜಾವಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವೀತನು' ಎಂಬಲ್ಲಿ ಬದುಕಿನ ಲೋಕ ವ್ಯವಹರಣೆಗೆ ಕನ್ನಡ, ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ವಿಚಾರವರಿಯಲು ಸಂಸ್ಕೃತ ಎರಡೂ ಬೇಕೆನ್ನುವ ಭಾವನೆ ಇತ್ತೆಂದೂ ಅದು ವ್ಯಾಸಕೂಟ ದಾಸಕೂಟದವರ ಚರ್ಚೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನೀಡಿದ ಗುರು ವ್ಯಾಸರಾಯರ ಸಮನ್ವಯ ಭಾವನೆಯ ನುಡಿಗಳೆಂದೂ ಊಹಿಸಿದೆ. ಬತ್ತಕ್ಕೆ 'ವ್ರೀಹಿ' ಎಂದು ಸಂಸ್ಕೃತದಲ್ಲೂ, ರಾಗಿಗೆ 'ನರೆದಲೆಗ' ಎಂದು ಶುದ್ಧ ಕನ್ನಡದಲ್ಲೂ ಕರೆದಿದೆ. ವ್ರೀಹಿ ರೋಗಿ, ನರೆದಲೆಗ ನರೆತ ತಲೆಯ ವಯೋವೃದ್ಧ, ಜ್ಞಾನವೃದ್ಧ; ಅಂದರೆ ಅಕ್ಕಿ ರಕ್ತಹೀನ ರೋಗಿಯ ಮುಖದಂತೆ ಬಿಳಿಚಿಕೊಂಡಿದ್ದರೆ, ರಾಗಿ ಬಲಿತು ಹಣ್ಣಾಗಿ ಕೊಯ್ಲಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅದರ ತೆನೆ ಬೆಳ್ಳಗಾಗುತ್ತೆ. ಅದರಿಂದಲೇ ನರೆತ ತಲೆಯವನು ಎಂದು ಕರೆದಿರುವುದು. ಅಕ್ಕಿಯ ಅನ್ನ ಒಂದು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಹಳಸುತ್ತೆ, ಹಳಸಿದ ಮೇಲೆ ಹುಳು ತುಂಬಿ ಕೊಳೆಯುತ್ತೆ. ರಾಗಿ ಮುದ್ದೆ ಹಾಗಲ್ಲ, ಹಳಸುವುದೂ ತಡ, ಹಳಸಿದರೆ ಹುಳುವಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ನೀರೊಡೆದು ಪಿಸಕಲು ಪಿಸಕಲಾಗುತ್ತೆ; ಅಷ್ಟೇ. ಅಲ್ಲದೆ ಬತ್ತ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಾಗ ತಲೆ ಬಾಗಿಹೊಂಡರೆ, ರಾಗಿ ತಲೆ ನರೆತಿದ್ದರೂ ತಲೆ ಎತ್ತಿ ಮೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಅದು ಮೃತ ಭಾಷೆಯ ಸಿಗ್ನ, ಇದು ಜೀವಂತ ಭಾಷೆಯ ಹಿಗ್ಗು ಎಂಬಂಶವೂ ಧ್ವನಿತವಾಗುತ್ತದೆ.

ಇದು ಒಂದು ಕುತೂಹಲಕಾರಿ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಹೊರತು ವಾಸ್ತವಿಕ ಸತ್ಯ ಅಲ್ಲ.

ಹೀಗೆ ಕನಕದಾಸರು ನಮಗೆ ನಾಲ್ವರಿಗೆ ನಾಲ್ಕು ದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡ ಶಿವಗಂಗೆ ಬೆಟ್ಟ! ಆದರೆ ಈ ನಾಲ್ವರನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು 'ಕನಕಶಿಖರಿ' ಎಂಬುದು ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುವ ಸತ್ಯ. ಬತ್ತ ಮತ್ತು ರಾಗಿಯರ ವಾದ ಮೇಲು ನೋಟಕ್ಕೆ ಮತೀಯ ಸಂಘರ್ಷ ಅಥವಾ ದಲಿತ ಧೋರಣೆಯಾಗಿ

ಕಂಡರೂ ಕನಕದಾಸರಂತಹ ಸಂತ ಶ್ರೇಷ್ಠರಲ್ಲಿ, ಆ ಸಮಷ್ಟಿ ಚೈತನ್ಯದಲ್ಲಿ ವ್ಯಷ್ಟಿಗತ ಅಲ್ಪತ್ವ ಇದ್ದಿರಲಾರದು ಎಂಬುದು ನನ್ನ ಅನಿಸಿಕೆ. ಅವರಿಗೆ ವ್ಯಾಸರಾಯರು, ಪುರಂದರದಾಸರು, ತಾತಾಚಾರ್ಯರು, ಆನಂದ ತೀರ್ಥರು, ವಾದಿರಾಜರು, ವಿಜಯೇಂದ್ರರು- ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪರಮ ಪೂಜ್ಯರು. ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಅನನ್ಯಭಕ್ತಿ ಕನಕದಾಸರಿಗೆ. ಅವರೇ ಅವರ ಶಿಕ್ಷಾಗುರುಗಳು, ದೀಕ್ಷಾಗುರುಗಳು ಮತ್ತು ಮೋಕ್ಷ ಗುರುಗಳು. ಅವರ ಬಗೆಗೆ ಅಪಚಾರದ ಅಥವಾ ನಿಂದನೆಯ ನುಡಿ ನುಡಿದಿರಲಾರದು. ಅಂತೆಯೇ ಕನಕದಾಸರೇ ರಚಿಸಿದ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ, ನಳಚರಿತ್ರೆ, ಮೋಹನ ತರಂಗಿಣಿ, ಕೀರ್ತನೆಗಳು- ಎಲ್ಲ ಕೃತಿಗಳಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭಕ್ತಿಯಿಂದಲೇ ಕಂಡು ಗೌರವಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಅಷ್ಟೇಕೆ ವಾದಗ್ರಸ್ತ ಕೃತಿಯಾದ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರನ್ನು ಭೂಸುರವರರೆಂದೇ ಸಂಬೋಧಿಸಿ ಮಾನ್ಯ ಮಾಡಿದ್ದಾರೆ. ಅಂದ ಮೇಲೆ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಅಥವಾ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ್ಯದ ಖಂಡನೆ ಕನಕದಾಸರಿಂದ ಬಹುದೂರ ಉಳಿಯಿತು. ದಲಿತ ಅಥವಾ ಬಂಡಾಯದ ಅರ್ಥ ಕನಕದಾಸರ ಕನಸಿನಲ್ಲೂ ಸುಳಿದಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅಂದರೆ ನೋವನ್ನನುಭವಿಸಿ ಕಿಂಡಿಯ ಮೂಲಕವಾದರೂ ಅಖಂಡನನ್ನು ದರ್ಶಿಸುವುದು ಗೊತ್ತಿತ್ತೇ ಹೊರತು ಯಾರನ್ನೂ, ಯಾವುದನ್ನೂ ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವ ಇಲ್ಲವೇ ಭರ್ತ್ಸನೆಗೈಯುವ ಮನೋಧರ್ಮ ಅವರದ್ದಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲ, ಅನ್ಯಾಯದ ಬಗ್ಗೆ ಸಾತ್ವಿಕ ವಿರೋಧವನ್ನೂ ಅವರಲ್ಲಿ ನಾವು ಕಾಣಲಾರೆವು. ಆದ್ದರಿಂದ ಬಂಡಾಯ ಭಾವನೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಖಂಡಿತ ಮೂಡಿರಲಾರದು. ಸಿರಿತನದ ನಿಸ್ಸಾರವನ್ನೂ ಬಡತನದ ನಿಸ್ಸಂಗತ್ವವನ್ನೂ ಕಂಡುಕೊಂಡಿದ್ದ ಆ ಪೂರ್ಣಾನುಭವಿಗೆ ಹಣದ ಬಣ್ಣವೇ ಮರೆತು ಹೋಗಿತ್ತು ಎಂದ ಮೇಲೆ ಧನಿಕ ದರಿದ್ರ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಅವರನ್ನು ಕಾಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಸಮಸ್ತವೂ ಅವನ ಕರುಣಪ್ರಸಾದವೆಂದು ಭಾವಿಸಿದ್ದ ಸಮದರ್ಶಿಯ ಬಳಿಗೆ ಭಾಷೆ ಬಂದು ತನ್ನ ಸಮಸ್ಯೆಗೆ ಪರಿಹಾರವನ್ನು ಬೇಡಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಆ ಕಾರಣ ಸಂತಕವಿ, ಭಕ್ತಕವಿ, ದಿವ್ಯದ್ರಷ್ಟಾರ, ದಾರ್ಶನಿಕ, ಅನುಭಾವಿ, ಅಪರೋಕ್ಷ ಜ್ಞಾನಿ, ಆದಿಕೇಶವನ ಅವಿಚ್ಛಿನ್ನ ಭಕ್ತ, ವಿಶ್ವಮಾನವ ಕನಕದಾಸ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಿಗೂ ಅತೀತನಾದವನು. ಅನ್ಯಾದೃಶ, ಅಮೇಯ ವ್ಯಕ್ತಿ-ಶಕ್ತಿ ಆತ. ಅವನು ತನ್ನ ಮನೋವಲಯದಲ್ಲಿ ಪುಟಿದದ್ದು ಭಕ್ತಿಯ ಕಾರಂಜಿಗೆ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ ಎಂಬ ಒಂದು ಪ್ರಣಾಳಿಯನ್ನು ನಿರ್ಮಿಸಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಇಷ್ಟಾದರೂ ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆಯ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಅಡಗಿರುವುದು ಅದರಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನಲಾದ ಮತೀಯ ವಿಡಂಬನೆಯಲ್ಲಲ್ಲ, ಬಂಡಾಯ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದಲ್ಲ, ಭಾಷೆಯ ಶ್ಲೇಷೆಯಿಂದಲ್ಲ ಅಥವಾ ಬೃಹತ್ ರಾಮಾಯಣ ಸಂಗ್ರಹಗೊಂಡಿದೆ ಎಂಬುದರಿಂದಲೂ ಅಲ್ಲ, ಅದರಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ಕಾಣುವ ಸಂಭಾಷಣೆಯ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆಯಲ್ಲಿ;

ಅಲ್ಲಿನ ನಾಟಕೀಯತೆಯಲ್ಲಿರುವ ಗಂಡುಗುಣದಲ್ಲಿ. ಆದರೆ ಒಂದು ಮಾತು: ಕನಕದಾಸರು ಪಂಪನಂತೆ ಭಾಷಣಕಾರರು; ರನ್ನನಂತೆ ಅಥವಾ ರಾಘವಾಂಕನಂತೆ ಮಾತಿನ ಚಕಮಕಿಯ ಕಿಡಿಕಾರಿಸುವವರಲ್ಲ. ಅವರ ಗ್ರಾಮೀಣ ಸೊಗಡು ತುಂಬಿದ ಬನಿಯುಳ್ಳ ಭಾಷೆ, ಅವರ ವಸ್ತುವಿನ್ಯಾಸದ ವಿಶಿಷ್ಟತೆಗೆ ಸಮಸ್ಪರ್ಧಿಯಾಗಿ ನಿಂತಿದೆ ಎನ್ನಬಹುದು.

ಗೌತಮ ಮಹಾಮುನಿಯು ಶ್ರೀರಾಮನಿಗೆ 'ನಮ್ಮಯ ದೇಶಕತಿಶಯ ನರದಲೆಗನೇ ವಾಸಿ' ಎಂದ ಕೂಡಲೇ ಸಿಡಿದೆದ್ದ ವ್ರೀಹಿ, 'ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದ ಸಾರವನ್ನೂ ಬಲ್ಲ ನೀವು ಅಜ್ಜರಂತೆ ನುಡಿವುದು ಉಚಿತವಲ್ಲ. ನೆಲ್ಲ ನಾನಿರೆ, ಗೋದಿ ಮೊದಲಾದೆಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳಿರಲು ಇದರಲಿ ಬಲ್ಲಿದನು ನರದಲೆಗನೆಂಬುದಿವಾವ ಮತ?' ಎಂದು ದಟ್ಟಿಸಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾನೆ. ಅನಂತರ ನರದಲೆಗನನ್ನು ತರಾಟೆಗೆ ತೆಗೆದು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ:

'ಏನೆಲೆವೊ ನರದಲೆಗ ನೀನು ಸಮಾನನೇ ಎನಗೆ ? ಕುಲಹೀನ, ಮತಿಹೀನ, ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರಾನ್ನವಾದೆಯಲ ! ಬಾಹಿರೆ, ನಡೆ ಸಾಕು ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು' ಎಂದು ಜರೆದು ಜಂಕಿಸಿ ನುಡಿದು, ಮುಂದೆ ತನ್ನ ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೊಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ:

'ಕ್ಷತ್ರಿಯವರರುಪನಯನದಲಿ, ಸುವ್ರತ, ಸುಭೋಜನ, ಪರಮ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳಲಿ, ಶುಭಶೋಭನದಲಾರತಿಯಲಿ, ಕೃತುಗಳೆಡೆಯಲಿ, ಅರಮನೆಯಲಿ ಪ್ರತಿದಿನವು ರಂಜಿಸುತ ದೇವರಿಗತಿಶಯದ ನೈವೇದ್ಯದಲಿ, ಬ್ರಹ್ಮರ ಸಮಾರಾಧನೆಯಲಿ, ವಿದ್ಯಾರಂಭ ಕಾಲದಲಿ, ಹರಿದಿವಸದೌಪಾಸನೆಗಳಲಿ, ಹೊಸಮನೆಯು ಪುಣ್ಯಾರ್ಚನೆಯಲಿ, ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೇಸೆಯಿಡುವೆಡೆಯಲ್ಲಿ, ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಯಿಂದೆಸೆವ ವಿಪ್ರರ ಫಾಲದಲಿ ನಾನು ಮೆರೆಯುತ್ತೇನೆ. ಅಲ್ಲದೆ, ಪರಿಮಳದ ಚಂದನದ ತರುವಿಗೆ ಸರಿಯೆ ಒಣಗಿದ ಕಾಷ್ಠ ? ಗೋವದು ಕರೆದ ಹಾಲಿಗೆ ಕುರಿಯ ಹಾಲಂತರವೆ ? ಪರಮ ಸಾಹಸಿ ವೀರ ಹನುಮಗೆ ಮರದ ಮೇಲಣ ಕಪಿಯು ಸಮನೇ ? ಸುರನದಿಗೆ ಕಾಡಹಳ್ಳ ಸರಿಯೆ ? ಗರುಡನ ಮರಿಗೆ ಹದ್ದಂತರವೆ ? ಹಂಸೆಗೆ ಬಕನು ಹೋಲುವುದೆ ? ಮರಿಕೋಗಿಲೆಗೆ ವಾಯಸ ಜೋಡಿಯೆ ? ನರದಲೆಗೆ ಸಾಕಿನ್ನು ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ?'

ವ್ರೀಹಿಯ ಭಾಷಣದ ನಂತರ ನರದಲೆಗನ ಸರದಿ. ಸಭಾಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ ಎದ್ದು ನಿಂತ ನರದಲೆಗೆ ತನ್ನ ಮಾತಿನ ಬಾಣಗಳನ್ನು ಪುಂಖಾನುಪುಂಖವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟು

'ನುಡಿಗೆ ಹೇಸದ ಭಂಡ ನಿನ್ನೊಳು ಕೊಡುವುದೇ ಮಾರುತ್ತರವ ! ಕಡು ಜಡನಲಾ, ಸತ್ಯಹೀನನು ನೀನು. ಬಡವರ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡೆ. ಧನಾಧ್ಯರನು ಬೆಂಬತ್ತಿ ನಡೆವುದಪೇಕ್ಷೆ ನಿನ್ನದು; ಬಾಣಂತಿಯರಿಗೆ ರೋಗಿಗೆ ಪಥ್ಯ ನೀನಹೆ. ಹೇಣದ

ಬಾಯಿಗೆ ತುತ್ತು ಇಂಥವನಾದ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕ. ಸತ್ತದಿನದಾರಭ್ಯ ಮನುಜರು ಕರ್ಮವ ಹೊತ್ತು ಪಿಂಡವನಿತ್ತು ತಪ್ಪದೆ ಮತ್ತೆ ವಾಯುಸಕುಲವ ಕರೆಕರೆದು ತುತ್ತನಿಡುವರು. ಎಳ್ಳು ಬರ್ಬೆಗೆ ತೆತ್ತಿಗನು ನೀನು. ಮಳೆದೆಗೆದು ಬೆಳೆಯಡಗಿ ಕ್ಷಾಮದ ವಿಳಯ ಕಾಲದೊಳನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಅಳಿವ ಪ್ರಾಣಿಗಳನಾದರಿಸಿ ಸಲಹಿದವನು ನಾನು, ನೀನಲ್ಲ. ಬಡವ ಬಲ್ಲಿದ ಎಂಬ ಪಕ್ಷಪಾತ ನಿನ್ನಲ್ಲಿದೆ, ನನ್ನಲ್ಲಿಲ್ಲ; ನಾನು ಸಮದರ್ಶಿ. ನೀನು ಸತ್ತವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ರೂಪನಿದ್ದೀಯೆ. ಹೆಚ್ಚೇನು ನಪುಂಸಕನಾದ ನಿನ್ನೊಡನೆ ವಾದ ಮಾಡುವುದೇ ಉಚಿತವಲ್ಲ.'

ಇತ್ತಂಡದಲ್ಲೂ ವಿದ್ವೇಷ ಹೆಚ್ಚಿ ಪರಿಸ್ಥಿತಿ ವಿಕೋಪಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದನ್ನು ಕಂಡು ಶ್ರೀರಾಮನು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಸೆರೆಯಲ್ಲಿಡುವಂತೆ ಆಜ್ಞೆ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಏಳು ತಿಂಗಳ ಸೆರೆಮನೆ ವಾಸದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಸಾರ್ವಭೌಮ ಶ್ರೀರಾಮನು ಅಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಕರೆಸಿ, ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ವಿಚಾರಣೆಗೆ ಒಳಗು ಮಾಡಿದಾಗ ಸಾರ ಹೃದಯದ ನರದಲೆಗ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿದ್ದ, ಆದರೆ ನಿಸ್ಸಾರಗೊಂಡ ಪ್ರೀತಿ ಕಾಂತಿಹೀನನಾಗಿ ಕರಗಿಹೋಗಿದ್ದ. ನರದಲೆಗನ ಗಟ್ಟಿತನವನ್ನು ಕಂಡ ರಾಘವನು ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರಿಟ್ಟ. ಅಂದಿನಿಂದ ನರದಲೆಗನಿಗೆ 'ರಾಗಿ' ಎಂದು ಹೆಸರಾಯಿತು !

ವಸ್ತು ವಿನ್ಯಾಸ ಕುರಿತ ಕವಿಯ ಚಮತ್ಕೃತಿ ಏನೇ ಇರಲಿ, ಕಸುವುಳ್ಳ ಮಾತಿನ ವಾದದಿಂದಾಗಿ ಕೃತಿಯ ಸಮಗ್ರಶಿಲ್ಪಕ್ಕೊಂದು ಮೆರಗು ಬಂದಿದೆ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು.

ಹೆಸರೇ ಸೂಚಿಸುವಂತೆ ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರ ಹರಿನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆಯ ತುಳಸೀಹಾರ ! ವಿಷ್ಣು ಪಾರಮ್ಯದ ಪುಣ್ಯಕೃತಿ ! ಭಕ್ತಿಯೆ ಭಾಗೀರಥಿಯಾಗಿ ಕನ್ನಡಕ್ಕೊದಗಿಬಂದ ತೀರ್ಥಸಾಹಿತ್ಯ ! ಜಗನ್ನಾಟಕ ಸೂತ್ರಧಾರಿಯಾದ ಶ್ರೀಹರಿಯ ದಶಾವತಾರಗಳ ನೆನಪಿನ ಹಿನ್ನೆಲೆಯಲ್ಲಿ ಅವನ ಕುರಿತ ಪ್ರಾಂಜಲ ಮನದ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಾವನೆಯ ಭಕ್ತಿ ಓತಪ್ರೋತವಾಗಿ ಹರಿದಿದೆ ಇಲ್ಲಿ. ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯವೂ ಮುಕ್ತಾಯವಾಗುವ 'ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ' ಎಂಬ ಬೇಡಿಕೆ ಭಕ್ತಿಭಾವದ ಅನನ್ಯತೆಯ ಪ್ರತೀಕ.

ಗತಿವಿಹೀನರಿಗಾರು ನೀನೆ

ಗತಿ ಕಣಾ ಪತಿಕರಿಸಿಕೊಡು ಸ

ದ್ವಿತಿಯ ನೀನೆಲೆ ದೇವ ನಿನಗಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲ

ಶ್ರುತಿ ವಚನವಾಡುವುದು ಶರಣಾ

ಗತರ ಸೇವಕನೆಂದು ನಿನ್ನನು

ಮತವಿಡಿದು ನಂಬಿದೆನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ.

ಇಲ್ಲಿ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗುವ ಭಕ್ತಕವಿಯ ಆರ್ತತೆ ಅನನ್ಯ ಶರಣತೆ ಮತ್ತು

ನೈಸೃತಿಕ ಭಕ್ತಿಯ ಅನುಮೋದನೆ ನಿಜಕ್ಕೂ ಶ್ಲಾಘನೀಯ. ಇಲ್ಲಿನ ಎಲ್ಲ ಭಾಮಿನಿಗಳಲ್ಲೂ ಭಕ್ತಿ ರಸ ತುಂಬಿ ತುಳುಕಿರುವುದು ಕಂಡುಬರುತ್ತದೆ.

ಈ ಬಗೆಯ ವೈಷ್ಣವ ಭಕ್ತಿಯ ವೈಭವದ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ವೈಖರಿಯು ತೆಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದಿರುವುದು ಕಂಡು ಬರುತ್ತದೆ. 'ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ ಹೀನ ನಾನು ಮಹಾಮಹಿಮ ಕೈವಲ್ಯ ಪತಿ ನೀನು; ಏನು ಬಲ್ಲೆನೊ ನಾನು ನೆರೆ ಸುಜ್ಞಾನ ಮೂರುತಿ ನೀನು' ಎಂಬ ಅಣು-ಘನಗಳ ವಿಶ್ಲೇಷಣೆಯಲ್ಲಿ, 'ವರುಷ ನೂರಾಯುಷ್ಯ ಅದರೊಳಗೆ ಇರುಳು ಕಳೆದೈವತ್ತು, ಐವತ್ತರಲಿ ವಾರ್ಧಿಕ, ಬಾಲ್ಯ, ಕೌಮಾರದಲಿ ಮೂವತ್ತು ಇರದೆ ಸಂದುದು ಬಳಿಕ ಇಪ್ಪತ್ತು ವರುಷ' ಎಂಬ ಆಯುಮಾನದ ಶೇಷ ನಿಷ್ಕರ್ಷೆಯಲ್ಲಿ, 'ಎಂಜಲೆಂಜಲು ಎಂಬರಾ ನುಡಿ ಎಂಜಲಲ್ಲವೆ' ಎಂಬ ಸಾರಳ್ಯದಲ್ಲಿ, 'ಸತ್ತವರಿಗಳಲೇಕೆ ತನ್ನನು ಹೆತ್ತವರು ಹೊತ್ತವರುಗಳು ತಾವ್ ಸತ್ತು ಹೋಗುವರಲ್ಲದುಳಿವರೆ' ಎಂಬ ಕಟುಸತ್ಯ ಘೋಷಣೆಯಲ್ಲಿ, 'ಹಸಿವರಿತು ತಾಯ್ ತನ್ನ ಶಿಶುವಿಗೆ ಒಸೆದು ಮೊಲೆ ಕೊಡುವಂತೆ', 'ಗಿಳಿಯ ಮರಿಯನು ತಂದು ಪಂಜರದೊಳಗೆ ಪೋಷಿಸಿ ಕಲಿಸಿ ಮೃದು ನುಡಿಗಳನು ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳ್ವ ಪರಿಣತರಂತೆ, - ಇವೇ ಮೊದಲಾದ ಔಚಿತ್ಯಪೂರ್ಣ ಉಪಮೆಗಳ ಅಳವಡಿಕೆಯಲ್ಲಿ, 'ಎಂಟು ಗೇಣಿನ ದೇಹ ರೋಮಗಳೆಂಟು ಕೋಟಿಯು ಕೀಲ್ಗಳರವತ್ತೆಂಟು ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮನೆಯ' ಎಂಬ ನೈಜ ರೂಪಕ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯಪ್ರತಿಮೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಡೆಯಲ್ಲಿ, 'ತಾಮರಸದಳ ನಯನ ಭಾರ್ಗವ ರಾಮ ಹಲಧರರಾಮ ದಶರಥ ರಾಮ ಮೇಘ ಶ್ಯಾಮ ಸದ್ಗುಣಧಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮ' ಎಂಬಲ್ಲಿನ ಪ್ರಾಸಾನುಪ್ರಾಸಯುಕ್ತ ನಾದಲೋಲುಪತೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಪದ್ಯದಲ್ಲೂ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಗೊಳ್ಳುವ ಭಕ್ತಿ ಸ್ವಷ್ಟತೆಯಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾದ ಶೈಲಿಯ ಸೊಬಗು ಸೌಂದರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾವ ಮಾಧುರ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಾಷೆಯ ಬಂಧುರತೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಮಿನಿಯ ಓಘ ವೈಭವಗಳಲ್ಲಿ ಕವಿ ಕನಕದಾಸರ ಕಮನೀಯ ಕಾವ್ಯಗುಣ ಎದ್ದು ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಶಿಷ್ಟ ಸಾಹಿತ್ಯದ ಸೃಷ್ಟಿಗೆ ಜನಪದವೇ ಮಾತೃಗರ್ಭ ನಳನ ಕಥೆ ಇದಕ್ಕೆ ಅಪವಾದವಾಗಿಲ್ಲ. ಆದರ ತಾಯಿಬೇರಿರುವುದು ಜಾನಪದದಲ್ಲಿಯೇ. ಪ್ರಾಚೀನ ಯುಗದ ಚಾರಣ ಗೀತೆ ಅರ್ವಾಚೀನದಲ್ಲಿ ಕಾವ್ಯ ಮಹಾಕಾವ್ಯ ಆದಂತೆ ನಳನ ಕಥೆ ಒಂದು ಖಂಡಕಾವ್ಯವಾಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ವ್ಯಾಸಮುನಿ ತನ್ನ ಮಹಾಕಾವ್ಯಕ್ಕೊಂದು ಆಯಾಮ ಒದಗಿಸಲು ನಳ, ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಮೊದಲಾದ ಕಥಾನಕಗಳನ್ನು ಜನಪದದಿಂದಲೇ ಆಯ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ, ಉಪಾಖ್ಯಾನಗಳಾಗಿ ರೂಪಿಸಿ ಅಳವಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರ ಸತ್ಯಕ್ಕೆ ಸಂಕೇತವಾದರೆ, ನಳ ಆದರ್ಶ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರತೀಕವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಜಾನಪದೀಯವೂ ಜನಪ್ರಿಯವೂ ಆದ ನಳನ ಕಥೆ

ವೇದ ಬ್ರಾಹ್ಮಣ ಆರಣ್ಯಕ ಇತಿಹಾಸಗಳಿಗಿಂತಲೂ ಪ್ರಾಚೀನತಮವಾದುದು. ರಾಮಾಯಣದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಸಂಗಿಕವಾಗಿ ಒಂದೆಡೆ, ನಳ ದಮಯಂತೀವ ಎಂಬ ಉಲ್ಲೇಖ ದೊರೆತರೆ ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವದಲ್ಲಿ ಇಷ್ಟತ್ತೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿಯುಳ್ಳ ಒಂದು ಕಾವ್ಯ ಕಾಸಾರವೇ ಆಗಿ ರೂಪುಗೊಂಡಿದೆ. ವ್ಯಾಸರ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಇದು ಅನೇಕ ಕವಿ ನಾಟಕಕಾರರಿಗೆ ಆಕರವಾಯಿತು. ಮುಂದಿನವರು ಕರ್ಮನಿಷ್ಠೆಯ, ಕಷ್ಟಸಹಿಷ್ಣುತೆಯ ನೀತಿಬೋಧಕ ಕತೆಯಾಗಿ, ಇಲ್ಲವೇ ದೈವ ಎನ್ನುವುದು ಒಂದು ಅಪ್ರತಿಹತ ಶಕ್ತಿ ಎಂದು ಸಾರುವ ವಿಧಿವಾದ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ಕಾವ್ಯವಾಗಿ ಇಲ್ಲವೆ ಅಳಿಕಾಮ ಕರಗಿ ಪರಿಶುದ್ಧ ಪ್ರೇಮವಾಗಿ ಪರಿಣಮಿಸಿದ ಪುಣ್ಯ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮಾರ್ಪಡಿಸಿ ರೂಪಿಸಿಕೊಂಡರು. ಸಂಸ್ಕೃತದ ಪಂಚ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದಾದ ನೈಷಧಂ ವಿದ್ವದೌಷಧಂ ಎಂಬ ಭಾವನಾ ವಿಮರ್ಶೆಗೆ ಪಾತ್ರವಾದ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ ನೈಷಧೀಯ ಚರಿತ, ತ್ರಿವಿಕ್ರಮ ಭಟ್ಟನ 'ನಳಚಂಪು', ವಾಮನಭಟ್ಟನ 'ನಳಾಭ್ಯುದಯ' ಮೊದಲಾದ ಕಾವ್ಯಗಳು, ಆರ್ಯಕ್ಷೇಮೇಂದ್ರನ 'ನೈಷಧಾನಂದ', ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿಯ ನಳವಿಲಾಸ; ನೀಲಕಂಠ ದೀಕ್ಷಿತನ ನಳಚರಿತ, ವೆಂಕಟಾರ್ಯನ ಭೈಮೀ ಪರಿಣಯ' ಮೊದಲಾದ ನಾಟಕಗಳು ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿವೆ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಸುಮಾರು ಹದಿಮೂರನೆಯ ಶತಮಾನದವನೆನ್ನಲಾದ ಚೌಂಡರಸನ ನಳಚಂಪು ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವ ಮೊತ್ತ ಮೊದಲ ನಳನೃಪಕಾವ್ಯ. ಕುಮಾರವ್ಯಾಸ ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಕೃಚಿತ್ತಾಗಿ, ಯಕ್ಷಗಾನ-ಬಯಲಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಬೃಹತ್ತಾಗಿ ಬೆಳೆದು ನಿಂತಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲರ ಕೃತಿಗಳ ವಸ್ತು ಹೆಚ್ಚು ಕಡಿಮೆ ಪವಿತ್ರಪ್ರೇಮ ಮತ್ತು ಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಮಹಿಮೆ ಆಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ವಿಧಿವಾದವನ್ನು ವೈಭವೀಕರಿಸುವುದು. ಆದರೆ, ಈ ಬಗ್ಗೆ ನಳವಿಲಾಸ ನಾಟಕದ ಕರ್ತೃ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿ ಮಾತ್ರ ಅವಿವಾದವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನು ದೈವಶಕ್ತಿಗೆ ಬದಲಾಗಿ ಮಾನವಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಳಸಿ ಕೊಂಡಿದ್ದಾನೆ. ಕಲಿಸುರುಷನ ಬದಲು ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಚಿತ್ರಸೇನನೆಂಬ ಮಾನವ ಪಾತ್ರವನ್ನು ತಂದು ಒಂದು ಹೊಸ ತಿರುವು ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ.

ವ್ಯಾಸ ಭಾರತಕ್ಕೂ ಸೂರಿಯ ನಲವಿಲಾಸಕ್ಕೂ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವು ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿವೆ. ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ನಲನ ತಂದೆಯ ಹೆಸರು ವೀರಸೇನ, ನಳವಿಲಾಸದಲ್ಲಿ ನಿಷಧ ಎಂದು; ಅಲ್ಲಿ ನಳನ ಸಹೋದರ ಪುಷ್ಕರ, ಇಲ್ಲಿ ಕೂಬರ; ಅಲ್ಲಿ ತಮ್ಬನಾದ ಪುಷ್ಕರ ಪ್ರತಿನಾಯಕ, ಇಲ್ಲಿ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಅಭಿಲಕ್ಷಿಸುವ ಚೇದಿರಾಜ (ಕಲಚುರಿಪತಿ) ಚಿತ್ರಸೇನ; ಅಲ್ಲಿ ದಮಯಂತಿಯ ಹೆಸರು ಬರುವುದಿಲ್ಲ, ಇಲ್ಲಿ ಪುಷ್ಪವತಿ ಎಂದಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಪರಸ್ಪರಾನುರಾಗಕ್ಕೆ ಹಂಸಪಕ್ಷಿ ನಿಮಿತ್ತ ಮತ್ತು ಅದರದೇ ದೌತ್ಯ, ಇಲ್ಲಿ ಕಲಹಂಸನೆಂಬ ನೇಹಿಗ ಕಾರಣ; ಅಲ್ಲಿ ಲೋಕಪಾಲಕರಿಂದಾದ ನಲದೌತ್ಯವಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಅದರ ಸುಳಿವೇ ಇಲ್ಲ; ಅಲ್ಲಿ

ನಲನ ರೂಪವಿಕಾರಕ್ಕೆ ಕಾರೋಟಕನು ನೇರ ಕಾರಣನಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಸರ್ಪ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಬಂದ ನಳನ ತಂದೆ ಕಾರಣ; ರೂಪವಿಕಾರದ ಅನಂತರ ಬಾಹುಕ ಎಂಬ ಹೆಸರು ಉಭಯ ಸಾಮಾನ್ಯ; ಅಲ್ಲಿನ ಋತುಪರ್ಣ, ಇಲ್ಲಿ ದಧಿಪರ್ಣನೆನಿಸಿದ್ದಾನೆ; ನಳ ವಿಯೋಗದನಂತರ ದಮಯಂತಿಯು ಚೇದಿರಾಜ ಸುಬಾಹುವಿನ ಗೃಹದಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಹೊಂದಿದಳೆಂದು ಅಲ್ಲಿ ಬಂದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಋತುಪರ್ಣನ ಸಮೀಪದಲ್ಲಿ ಎಂದು ಬರೆದಿದೆ; ನೂರು ಯೋಜನ ದೂರವನ್ನು ಅತಿಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಕ್ರಮಿಸುವುದು ನಳನ ಅಶ್ವವಿದ್ಯೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಂದು ಅಲ್ಲಿದ್ದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ವೇಗದಲ್ಲಿ ಗಾಳಿಯನ್ನೂ ಗೆಲ್ಲಬಲ್ಲ ಕುದುರೆಗಳ ದಿವ್ಯ ತೇಜಸ್ಸಿನ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಎಂದಿದೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಳ ಮತ್ತು ಋತುಪರ್ಣರು ಕುಂಡಿನಪುರನನ್ನು ಸಾಯಂಕಾಲ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ನಳ ಮತ್ತು ದಧಿಪರ್ಣರು ಪ್ರಾತಃಕಾಲ ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾರೆ; ಅಲ್ಲಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಪುನಸ್ಸಮಾಗಮ ನಾಲ್ಕನೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಾದರೆ, ಇಲ್ಲಿ ಹನ್ನೆರಡೇ ವರ್ಷದಲ್ಲಾಗುತ್ತದೆ; ಬಾಹುಕರೂಪಿ ನಳನು ಕಳುಹಿಸಿದ ಪಶುಮಾಂಸವನ್ನು ತಿಂದು ಅವನ ಕೈರುಚಿಯ ಅನುಭವವಿದ್ದ ಅಲ್ಲಿನ ದಮಯಂತಿಯು ನಳನನ್ನು ಗುರುತಿಸಿದರೆ, ದಧಿಪರ್ಣನ ಸೂಪಕಾರನ ಸೂರ್ಯಪಾಕ ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಕೇಳಿದ್ದ ಇಲ್ಲಿನ ದಮಯಂತಿಯು ಕಲಹಂಸನನ್ನು ಕಳುಹಿಸಿ, ಸ್ವಯಂವರ ಏರ್ಪಾಟಾಗಿದೆ ಎಂದು ಸುಳ್ಳು ಸುದ್ದಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ, ದಧಿಪರ್ಣನನ್ನು ಆಹ್ವಾನಿಸಿ, ನಳನನ್ನು ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತಾಳೆ ಮತ್ತು ನಳನ ಮರಣವಾರ್ತೆಯನ್ನು ಕೇಳಿ ದಮಯಂತಿಯು ಚಿತಾರೋಹಣಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧಳಾದಾಗ, ಕುಂಡಿನಪುರದ ಪರಿಸರಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ ನಳನು ದಮಯಂತಿಯ ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕರ್ಷವನ್ನು ಕಂಡು, ತನ್ನ ಪಿತೃದೇವತೆಗಳನ್ನು ಸ್ಮರಿಸಿ, ಬಾಹುಕ ರೂಪವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ನಿಜ ನಳನಾಗಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಾನೆ.

ಇಂತಹ ಭಿನ್ನ ಬೆಳವಣಿಗೆಯ ಮೂಲಕ ಮೂಲವಸ್ತುವಿಗೆ ಹೊಸ ಚಾಲನೆ ಕೊಟ್ಟವನು ರಾಮಚಂದ್ರಸೂರಿ. ಅವನು ದೈವವಾದವನ್ನು ದೂರಮಾಡಿ, ಪುರುಷ ವಾದವನ್ನು ಎತ್ತಿ ಹಿಡಿದಿರುವುದು ವಸ್ತುವಿನ ನೈಜ ವಿನ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಮೆರೆಗು ಕೊಟ್ಟಿದೆ. ಇಲ್ಲಿನ ನಳನಾಗಲಿ, ಚಿತ್ರಸೇನನಾಗಲಿ ಮಾನವ ಸಹಜ ದೌರ್ಬಲ್ಯಗಳನ್ನುಳ್ಳವರು. ಜೂಜಾಡುವ ಚಾಪಲ್ಯದಿಂದ ಇಬ್ಬರೂ ಮುಕ್ತರಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಮಾನವ ಮಟ್ಟದಲ್ಲಿ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಮೆರೆಸಿದ ಕೀರ್ತಿ ರಾಮಚಂದ್ರ ಸೂರಿಗೆ ಸಲ್ಲುತ್ತದೆ.

ಕನಕದಾಸರ ನಳ ಚರಿತ್ರೆಗೆ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಗೌರವದ ಸ್ಥಾನ ಮೀಸಲಿದೆ. ಕೇವಲ ಒಂಬತ್ತು ಸಂಧಿಗಳುಳ್ಳ ಒಂದು ಖಂಡಕಾವ್ಯವಾದರೂ ಓದುಗನಿಗೆ ಮಹಾ ಕಾವ್ಯದಷ್ಟು ತೃಪ್ತಿಕೊಡುವ ಸತ್ವಶಾಲಿ ಕೃತಿಯಾಗಿದೆ. ಅದಕ್ಕೆ ಮೂಲಕಾರಣ ಕನಕದಾಸರ ಕಥೆಗಾರಿಕೆ, ಅವರ ಹೃದ್ಯಶೈಲಿ, ಭಾಮಿನಿಯ ಸುಭಗತೆ, ವರ್ಣನೆಗಳ ಸಹಜತೆ. ಕೆಲವೆಡೆಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ವಾಗ್ಗೇಯಕಾರರೂ ಅಥವಾ ಕಾವ್ಯ ಪ್ರವಚನಕಾರರೂ

ಅಥವಾ ಹರಿಕಥೆದಾಸರೂ ಆಗಿಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಕಥೆಯನ್ನು ಪದೇ ಪದೇ ಹಾಡಿ ಹೇಳಿ ರೂಢಿಯಾಗಿರುವಂತೆ ನಿರರ್ಗಳವಾಗಿ ತಮ್ಮದೇ ಆದ ಧಾಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅವರ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿ ಜಾನಪದೀಯ ಸೊಗಡಿನಿಂದ ತುಂಬಿದೆ. ಕೃತಿ ಅವರ ನಿತ್ಯಾನುಷ್ಠಾನದ ಪುರಾಣ ಕಾವ್ಯವಾದ್ದರಿಂದ ಅದರ ಒಳ ತಿರುಳು ದೈವಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ದೈವಶಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಪಾದಕ ವಸ್ತುವಾಗಿ ಮೆರೆದಿದೆ. ವ್ಯಾಸರಿತ್ತ ಕಥಾ ವಸ್ತುವಿನ ವಿನ್ಯಾಸದಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚು ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡಲು ಹೋಗಿಲ್ಲವಾದರೂ ಸಾಂದರ್ಭಿಕವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಸ್ತೋಪಜ್ಞತೆಯನ್ನು ಮೆರೆಯದೆ ಬಿಟ್ಟಿಲ್ಲ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ: ಹಂಸದರ್ಶನಕ್ಕೆ ಮುಂಚೆ ನಳನ ಬೇಂಟೆಯ ಬಣ್ಣನೆ ಬರುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಬೇಂಟೆಗೆ ಹೋಗಲು ಒದಗಿದ ಸಂದರ್ಭವಂತೂ ತುಂಬಾ ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾದದ್ದು. ವಿದರ್ಭದೇಶದ ಅರಸುಗುವರಿ ಭೈಮಿಯ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣೋತ್ತಮರಿಂದ ಕೇಳಿ ಮಾರುಹೋದ ನಳನ ಮನ ಅನ್ಯಕ್ಕೆಳಸದಿದ್ದಾಗ, ವಿಪ್ರಲಂಬದ ವಿರಹಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ಆ ತಾಪಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟ ತಿರುವಾಗಿ ಬರುತ್ತದೆ ಬೇಂಟೆ. ಬೇಂಟೆಯಿಂದ ಆಯಾಸಗೊಂಡ ನಳ ಬಹಿರುದ್ಯಾನದ ಕೊಳದ ತಡಿಯಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿಪಡೆವ ಸಂದರ್ಭದಲ್ಲಿ ರಾಜಹಂಸೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹಂಸದೌತ್ಯದ ಸುಂದರ ಕಲ್ಪನೆ ಬಂದಿದೆ. ಇದೇ ರೀತಿ ದೇವೇಂದ್ರನ ಆಜ್ಞೆಯಂತೆ ದಮಯಂತಿಯ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದ ನಳನು ತಾನಾರಂಬುದನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಅವಳು ಕೇಳಿದರೂ, 'ನಾನು ದೇವೇಂದ್ರನ ಕಡೆಯ ದೂತ; ಇಂದ್ರ, ಅಗ್ನಿ, ಯಮ, ವರುಣರಿಂದ ಆಜ್ಞಪ್ತನಾಗಿ ಬಂದಿದ್ದೇನೆ' ಎಂದಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ, ಆ ನಾಲ್ವರಲ್ಲಿ ಅವಳು ಯಾರನ್ನಾದರೂ ಒಲಿಯಬೇಕೆಂದು ಒತ್ತಾಯಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆಗ ಸಿಟ್ಟಿಗದ್ದ ದಮಯಂತಿ, 'ನಳನೇ ನನ್ನ ಪತಿ. ಅವನುಳಿದರೆ ನನಗೆ ಮರಣವೇ ಗತಿ' ಎಂಬ ನಿರ್ಧಾರದ ನುಡಿ ನುಡಿಯುತ್ತಾಳೆ. ಅಪ್ರತ್ಯಕ್ಷವಾಗಿ ನಳನು ದಮಯಂತಿಯ ಮನದ ಪ್ರೇಮದಾಳವನ್ನು ಅಳಿದಂತಹ ಸುಂದರ ಸನ್ನಿವೇಶ ನಿರ್ಮಾಣ ಕನಕದಾಸರದು. ಅದು ಅವರಿಗಿಂತಲೂ ಹಿಂದಿನವರಾದ ಚೌಂಡರಸನ ಕಲ್ಪನೆ. ಆದರೆ ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ ಅಂತಃಪುರಕ್ಕೆ ಆಗಮಿಸಿದ ನಳನನ್ನು ನೀನಾರಂದು ಕೇಳಿದಾಗ, 'ನಲಂ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಕಲ್ಯಾಣಿ ದೇವದೂತಮಿಹಾಗತಂ' ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ತನ್ನ ಹೆಸರು ಹೇಳಿಕೊಂಡು, ತಾನಲ್ಲಿಗೆ ಬಂದ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ತಿಳಿಸಿ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಮೂಲಕ್ಕಿಂತಲೂ ಇಲ್ಲಿನ ಮಾರ್ಪಾಟು ಅರ್ಥಪೂರ್ಣವಾಗಿದೆ. ಮುಂದೆ ಅಡವಿಯಲ್ಲಿ ಹೆಚ್ಚಾವಿಗಿ ಬಲಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ ದಮಯಂತಿಯನ್ನು ಬದುಕಿಸಿದ ಬೇಡನು ಅವಳ ರೂಪರಾಶಿಗೆ ಮಾರುಹೋಗಿ, ಅವಳನ್ನು ಕಾಮಿಸಲು ಹೋದಾಗ ವ್ಯಾಸರ ಭೈಮಿ ಬೇಡನನ್ನು ತನ್ನ ಪಾತಿವ್ರತ್ಯದ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ಸುಟ್ಟು ಹಾಕಿದರೆ, ಕನಕದಾಸರ ದಯಾಪೂರ್ಣ ದಮಯಂತಿ, 'ಪ್ರಾಣ ಉಳಿಸಿದ ನೀನು ತಂದೆಗೆ ಸಮಾನ'

ಎಂದು ವಿವೇಕದ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿ, ಬೇಡನಲ್ಲಿ ಕಾಮ ಪ್ರೇಮವಾಗುವಂತೆ, ಪ್ರೇಮ ಭಕ್ತಿಯಾಗಿ ಪರಿಣಾಮಿಸುವಂತೆ ಮಾಡುತ್ತಾಳೆ. ಈ ಸನ್ನಿವೇಶದ ಪರಿವರ್ತನೆಯಿಂದಾಗಿ ದಮಯಂತಿ ಬೆಳಗಿದ ಮಾನವೀಯತೆ ಮೆಚ್ಚುವಂಥದು.

ಇಂತಹ ಕೆಲವು ಮಾರ್ಪಾಟುಗಳಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ಹೆಗ್ಗಳಿಕೆ ಇದೆ. ಆದರೆ ದೈವದ ಉತ್ಕರ್ಷಾಮಹತ್ವವನ್ನು ಬಿತ್ತರಿಸುವಲ್ಲಿ ಮೂಲಬಿಂದುವನ್ನು ವ್ಯತ್ಯಸ್ತಗೊಳಿಸಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲ ನಳನೈಪಕಾವ್ಯ, ಕಥೆ, ನಾಟಕಗಳು ಹೇಳುವುದನ್ನೇ ಇವರೂ ಹೇಳಿದ್ದಾರೆ. ಮಹಾಭಾರತದ ವನಪರ್ವ ಭಾಗದಲ್ಲಿ ಬರುವ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟು ಅಧ್ಯಾಯಗಳ ಸುವಿಸ್ತಾರವಾದ ನಳೋಪಾಖ್ಯಾನವು ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಕೇವಲ ಒಂಬತ್ತು ಸಂಧಿಗಳ ಖಂಡಕಾವ್ಯವಾಗಿ ರೂಪಗೊಂಡಿರುವುದನ್ನು ನೋಡಿದರೆ ಕನಕದಾಸರ ಸಂಗ್ರಹಶಕ್ತಿ, ವರ್ಣನೆಗೆ ಮನಗೊಡದ ಸಂಯಮ ಇವು ವೇದ್ಯವಾಗುತ್ತವೆ. ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ಕಥೆ ಮುಖ್ಯವೇ ಹೊರತು ಶ್ರೀಹರ್ಷನಂತೆ ವರ್ಣನೆ ಅಲ್ಲ. ಪಂಚಮಹಾಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲೊಂದಾದ ಶ್ರೀಹರ್ಷನ (ಕ್ರಿ.ಶ. ೧೨ನೆಯ ಶತಮಾನ) 'ನೈಷಧೀಯ ಚರಿತ' ವರ್ಣನಾ ಪ್ರಧಾನ ಕಾವ್ಯ. ಕಥೆಯೇ ಇಲ್ಲದ ಕಾವ್ಯರಚನೆ ಹೇಗಿರುತ್ತದೆಂಬುದನ್ನು ತನ್ನ ಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ತೋರಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದಾನೆ. ಅದನ್ನೇ ಒಂದು ಸವಾಲಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿರುವಂತಿದೆ ಹರ್ಷ. ಕೇವಲ ದಮಯಂತಿಯ ಸ್ವಯಂವರ, ಸ್ವಯಂವರದ ಅನಂತರದಲ್ಲಿ ಕಲಿಪುರುಷನಿಗೂ ಇಂದ್ರಾದಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೂ ನಡೆಯುವ ವಾಗ್ವಾದ ಮತ್ತು ಕಲಿಯ ನಾಸ್ತಿಕವಾದದ ಖಂಡನೆ, ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ನಳದಮಯಂತಿಯರ ಪ್ರಥಮಮಿಲನದ ಜೇನಿರುಳ ಬಣ್ಣನೆ- ಇದಿಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿನ ಕಥಾಭಿತ್ತಿ. ಆದರೆ ಪ್ರಕಾಂಡ ಪಂಡಿತನೂ ಪ್ರಚಂಡ ತರ್ಕಪ್ರಿಯನೂ ಅಪ್ರತಿಮ ಪ್ರತಿಭಾಶಾಲಿಯೂ ಆದ ಶ್ರೀಹರ್ಷನು ಆ ಭಿತ್ತಿಯ ಮೇಲೆ ಅನ್ಯಾದೃಶ ವರ್ಣಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಇಂದುಮತಿ ಸ್ವಯಂವರವು ನಾಲ್ಕು ಸರ್ಗಗಳಷ್ಟು ವ್ಯಾಪ್ತಿ ಹೊಂದಿದೆ. ನಾರಿಯರ ರೂಪಲಾವಣ್ಯಗಳ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ ಅದ್ವಿತೀಯ. ದಮಯಂತಿಯ ಚಿತ್ರವನ್ನಂತೂ ನಾನಾ ಬಣ್ಣಗಳಿಂದ ಬಿಡಿಸಿದ್ದಾನೆ. ವಿಪ್ರಲಂಬ ಶೃಂಗಾರದ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ, ಮೈಹಾಸಿ ಮಲಗಿರುವ ನಿಸರ್ಗ ಸೌಂದರ್ಯದ ಬಣ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಹರ್ಷ ಯಾರಿಗೂ ಎರಡನೆಯವನಲ್ಲ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ನೈಷಧ ಇಪ್ಪತ್ತೆರಡು ಸರ್ಗಗಳ ಎರಡು ಸಾವಿರದ ಎಂಟುನೂರ ಮೂವತ್ತು ಶ್ಲೋಕಗಳ ಗಾತ್ರ ಪಾತ್ರವುಳ್ಳದ್ದಾಗಿದೆ.

ಶ್ರೀಹರ್ಷ ಓರ್ವ ದಾರ್ಶನಿಕ. ಆದಿ ಜಗದ್ಗುರು ಶ್ರೀಶಂಕರರನ ಅದ್ವೈತ ದರ್ಶನದ ಪಾರಮ್ಯವನ್ನು ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಸುವುದೇ ಅವನ ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವಾಗಿದೆ ನೈಷಧದಲ್ಲಿ. ಅದರಿಂದಾಗಿ ಅನ್ಯ ಧರ್ಮ ದರ್ಶನಗಳನ್ನು ಖಂಡಿಸುತ್ತಾನೆ. 'ಖಂಡನ ಖಂಡ ಖಾದ್ಯ'ದಂತಹ ಅದ್ವೈತ ಪ್ರಾತಿಭಾ ಸೂರ್ಯನನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ

ಈ ನೈಯಾಯಿಕನಿಗೆ ನೈಷಧ ಕಾವ್ಯ ಸಂದರ್ಭದ ತರ್ಕ ಕಷ್ಟವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ವರ್ಣನಾಪ್ರಧಾನವೂ ತರ್ಕಭೂಯಿಷ್ಯವೂ ಅದ್ವೈತದರ್ಶನ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾಪನೋದ್ದೇಶಿತವೂ ಆದ ಅಮೋಘ, ಅಪ್ರತಿಮವಾದ ಹರ್ಷನ ಆಚಾರ್ಯಕೃತಿಯ ಜೊತೆಯಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರ ನಳಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ನೋಡಲಾಗದು. ಆದರೂ ಹರ್ಷನಿಗೆ ದರ್ಶನ-ವರ್ಣನೆಗಳು ಮುಖ್ಯವಾದಂತೆ, ಕನಕದಾಸರಿಗೆ ದೈವ ಕಥನಗಳು ಮುಖ್ಯ ಎಂಬುದನ್ನು ಮರೆಯಲೂ ಆಗದು.

ಕನಕದಾಸರು ತಮ್ಮ ಮೋಹನ ತರಂಗೀಣಿಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿದಷ್ಟು ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ವಹಿಸಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಮೋಹನ ತರಂಗೀಣಿಯ ಕಥೆ (Story) ಪುರಾಣ, ಭಾರತ ಭಾಗವತ ಹರಿವಂಶಾದಿಗಳಿಗೆ ಸೇರಿದ್ದು; ಆದರೆ ವಸ್ತು (Theme) ಅವರ ಸ್ವಂತದ್ದು. ವಿಶ್ವಾಂತರಾಳದಲ್ಲಿ ಯಾವಜ್ಜೀವವೂ ನೂತನ ಚೇತನವಾಗಿ ಪ್ರವಹಿಸುತ್ತಿರುವ 'ಪ್ರೇಮ' ಎಂಬ ಅದಮ್ಯ ಅವ್ಯಕ್ತ ಅಸಾಮಾನ್ಯ ಕ್ರಿಯಾಶಕ್ತಿಯೇ ಕಾವ್ಯದ ಕಥಾವಸ್ತು ಮತ್ತು ಕಥಾನಾಯಕ ! ಅಲ್ಲಿ ಬರುವ ಕೃಷ್ಣ-ರುಕ್ಮಿಣಿ, ಪ್ರದ್ಯುಮ್ನ-ರತಿ, ಅನಿರುದ್ಧ-ಉಷೆ ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಶಕ್ತಿಯೊಡನೆ ಸ್ವಂದಿಸುವ ಅಂಶವಾತ್ರರು. ಅಂತೆಯೇ ಕನಕದಾಸರಲ್ಲಿ ಮತ್ತೊಂದು ಗುಣ ಎಂದರೆ ಆದ್ಯತನವನ್ನು ಅನಾದಿಗಳೆದುರು ಹೊಂದಿಸಿ ಹೇಳುವುದು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ದ್ವಾರಕಾವತಿಯ ವರ್ಣನೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿರುವ ವಿಜಯನಗರ ವೈಭವದ ಸಮೀಕರಣ. ಇದು ನಳಚರಿತ್ರೆಯಲ್ಲೂ ಅಲ್ಲಿ-ಇಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡಿದೆ. ಒಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ, ಪ್ರಾಚೀನ ಪುರಾಣ ಮಂಗಳಕಾವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಸಮಕಾಲೀನ ಬದುಕನ್ನು ಬೆಸೆಯುವಲ್ಲಿ ಕನಕದಾಸರು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗಿದ್ದಾರೆ.

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಾದ ಗುಣವಿದೆ. ಅದು ಎಲ್ಲೆಡೆಯಲ್ಲೂ ಅಕ್ಷಿಷ್ಟ. ಆದರೆ ಪ್ರಭಾವಶಾಲಿ. ಅದರಲ್ಲಿ ಜಲಪಾತದ ನಿರ್ಘೋಷವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಸಮತಟ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಹರಿಯುವ ತಿಳಿ ತರಂಗೀಣಿಯ ಜುಳುಜುಳುಗೈವ ಮಧುರ ಮಂಜುಳ ನಿನಾದ ತುಂಬಿದೆ. ಕವಿಯ ಭಾವ ಗುರುತಿಸುವಷ್ಟು ಸ್ಪಷ್ಟ, ಅವರು ಬಳಸಿದ ಭಾಷೆ ತೆರೆದಿಡುವಷ್ಟು ಸ್ಫುಟ ಹೆಚ್ಚು ಅಥವಾ ಹುಚ್ಚು ವರ್ಣನೆಗಳಿಲ್ಲವಾದರೂ ಬಣ್ಣಿತವಾದವು ಮನ ಮುಟ್ಟುವಂಥವು. ಒಂದೆರಡು ಉದಾಹರಣೆಗಳು: ಯೌವನವತಿಯಾದ ದಮಯಂತಿ-

ನಿರಿಗುರುಳ ಪವಳಾಧರದ ಉರು
ತರದ ತೋಳ್ಗಳ ಕಂಬುಕಂಠದ
ತರಳ ನಯನದ ಸಂಪಗೆಯ ನಾಸಿಕದ ಪೆರೆನೊಸಲ
ಹರಿಯ ಮಧ್ಯದ ಹಂಸಗಮನದ
ಗುರು ಕುಚದ ಕರಪಲ್ಲವದ ಸರ
ಸಿರುಹಮುಖಿ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ರಾಜಭವನದಲಿ

ಅಲೆ ಏರಿ ಅಲೆ ಇಳಿಯುವಂತಿರುವ ಗುಂಗುರುಗೂದಲಿನ ಅಂಗನೆ, ಹವಳದಂಥ ಚೆಂಡುಟಿಯ ಚೆಲುವೆ, ಶ್ರೇಷ್ಠ ನಳಿದೋಳುಗಳ ನಲ್ಲೆ, ಶಂಖಿ ವಿನ್ಯಾಸದ ವಂಕವಕ್ರದ ಬೆಡಗಿ, ಚಿಗರಿಗಂಗಳ ಚೆದುರೆ, ಸಂಪಗೆಯು ಸೊಂಪಾದ ಮೂಗಿನ ಸೊಬಗಿ, ಬೆಳುದಿಂಗಳ ತೊರೆ ಹರಿಸುವ ವಿಶಾಲವಾದ ಹಣೆಯ ಸುಮಂಗಲೆ, ಸಿಂಹದಂಥಾ ಬಡನಡುವುಳ್ಳ ಬೆಡಗಿ, ಹಂಸಗಮನ ನಿಸ್ತಂಶೆ, ತುಂಬಿದೆಯೆ ದುಂಡುರುಂಬೆ, ಚಿಗುರು ಕೈಗಳ ಚೆನ್ನೆ, ತಾವರೆಯ ಚೆಲುವಾಂತ ಕ್ರಾಂತಿಲಕ್ಷ್ಮಿ- ಇಂತೆಲ್ಲ ವರ್ಣನೆಗಳಲ್ಲಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಅಂಗಾಂಗಗಳಲ್ಲಿ ಸಮೀಕೃತವಾದ ನಿಸರ್ಗದ ಸೊಬಗು ತುಂಬಾ ಸಹಜ ಹಾಗೂ ಸ್ವಾಭಾವಿಕ.

ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ಕಚ್ಚಿದಾಗ ನಳನಲ್ಲಾದ ದೈಹಿಕ ಬದಲಾವಣೆ ಹಾಗೂ ರೂಪ ವಿರೂಪದ ಬಣ್ಣನೆ ಹೀಗಿದೆ:

ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗೂನುಬೆನ್ನಿನ
ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟುಮೂಗಿನ
ದೊಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುರಿದ ರೋಮ ಮೀಸೆಗಳ
ಜಡ್ಡು ದೇಹದ ಗುಜ್ಜುಗೊರಲಿನ
ಗಿಡ್ಡ ರೂಪಿನ ಹರುಕು ಗಡ್ಡದ
ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರೂಪಿತನದಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

VI-೩೩.

ಇದಕ್ಕೆ ವಿವರಣೆಯೇ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟು ಸರಳ, ಅಷ್ಟು ನೈಜ.

ಕನಕದಾಸರ ಸುಭಗ ಸುಂದರ ಶೈಲಿಗೆ ಸಖಿಯೊಡನೆ ವಿವಾಹಮಂಟಪಕ್ಕೆ ಬಂದ ದಮಯಂತಿಯ ರೂಪರಾಜಿಯ ಬಣ್ಣನೆಯನ್ನು ಹೆಸರಿಸಬಹುದು. ದಮಯಂತಿ:

ಕುಡಿತೆಗಂಗಳ ಸಿರಿಮುಡಿಯ ಬಡ
ನಡುವ ಸೆಳೆವತಿ ಬೆಡಗಿನಲಿ ಹೊಂ
ಗೊಡದ ಮೊಲೆ ವೈಯಾರದುಡುಗೆಯ ಸಿರಿಯ ಸಡಗರದ
ತೊಡರ ಝಣಝಣ ರವದ ಮೆಲ್ಲಡಿ
ಯಿಡುವ ಗಮನದ ಭರದಿ ಕಿರುಬೆಮ
ರಿಡುತ ಬಂದಳು ಸಖಿಯೊಡನೆ ವಿವಾಹಮಂಟಪಕ್ಕೆ

III-೫೬.

ಕನಕದಾಸರ ಕವಿತಾ ಶಕ್ತಿಗೆ ಇವು ಕೆಲವು ಸಾಕು.

'ರಾಗಣಿ'

ಸಾ.ಶಿ. ಮರುಳಯ್ಯ

೩೦-೫-೧೯೯೧

~~XIV~~

BLANK PAGE

ಕನಕದಾಸರ ಕಾವ್ಯ ಭಾಗ-೧

~~xxvi~~

BLANK PAGE

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರ

ಕುಲಗಿರಿಗಳನ್ನಯದ ಧಾರಿಣಿ
ಜಲಧಿ ಪಾವಕ ಮರುತ ಜಲ ನಭ
ಜಲಜಸಖ ಶೀತಾಂಶು ತಾರೆಗಳುಳ್ಳ ಪರಿಯಂತೆ
ಚಲನೆಯಿಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ಚರಿತೆಯು
ಒಲಿದು ಧರೆಯೊಳಗೊಪ್ಪುವಂದದಿ
ಚೆಲುವ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ-೨

BLANK PAGE

ಹರಿಭಕ್ತಿ ಸಾರ

ಶ್ರೀಯರಸ ಗಾಂಗೇಯನುತ ಕೌಂ
ತೇಯ ವಂದಿತ ಚರಣ ಕಮಲದ
ಳಾಯತಾಂಬಕ ರೂಪ ಚಿನ್ಮಯ ದೇವಕೀತನಯ
ರಾಯ ರಘುಕುಲವರ್ಯ ಭೂಸುರ
ಪ್ರೀಯ ವರಪುರನಿಲಯ ಚೆನ್ನಿಗ
ರಾಯ ಚತುರೋಪಾಯ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

| ೧ |

ದೇವ ದೇವ ಜಗದ್ಭರಿತ ವಸು
ದೇವಸುತ ಜಗದೇಕನಾಥ ರ
ಮಾವಿನೋದಿತ ಸಜ್ಜನಾನತ ನಿಖಿಲ ಗುಣಭರಿತ
ಭಾವಚಾರಿಪ್ರಿಯ ನಿರಾಮಯ
ರಾವಣಾಂತಕ ರಘುಕುಲಾನ್ವಯ
ದೇವ ಅಸುರ ವಿರೋಧಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

| ೨ |

ಅನುಪಮಿತ ಚಾರಿತ್ರ ಕರುಣಾ
ವನಧಿ ಭಕ್ತ ಕುಟುಂಬಿ ಯೋಗೀ
ಜನಹೃದಯ ಪರಿಪೂರ್ಣ ನಿತ್ಯಾನಂದ ನಿಗಮನುತ
ವನಜನಾಭ ಮುಕುಂದ ಮುರಮ
ರ್ದನ ಜನಾರ್ದನ ತ್ರೈಜಗತ್ಪಾ
ವನ ಸುರಾರ್ಚಿತ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

| ೩ |

ಕಮಲಸಂಭವ ವಿನುತ ವಾಸವ
ನಮಿತ ಮಂಗಳ ಚರಿತ ದುರಿತ
ಕ್ಷಮಿತ ರಾಘವ ವಿಶ್ವಪೂಜಿತ ವಿಶ್ವ ವಿಶ್ವಮಯ
ಅಮಿತ ವಿಕ್ರಮ ಭೀಮ ಸೀತಾ

ರಮಣ ವಾಸುಕಿಶಯನ ಖಿಗಪತಿ
ಗಮನ ಕಂಜಜನಯ್ಯ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ | ೪ |

ಕ್ಷೀರವಾರಿಧಿಶಯನ ಶಾಂತಾ
ಕಾರ ವಿವಿಧ ವಿಚಾರ ಗೋಪೀ
ಜಾರ ನವನೀತಚೋರ ಚಕ್ರಧಾರ ಭವದೂರ
ಮಾರಪಿತ ಗುಣಹಾರ ಸರಸಾ
ಕಾರ ರಿಪುಸಂಹಾರ ತುಂಬುರು
ನಾರದಪ್ರಿಯ ವರದ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ | ೫ |

ತಾಮರಸದಳನಯನ ಭಾರ್ಗವ
ರಾಮ ಹಲಧರರಾಮ ದಶರಥ
ರಾಮ ಮೇಘಶ್ಯಾಮ ಸದ್ಗುಣಧಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮ
ಸಾಮಗಾನ ಪ್ರೇಮ ಕಾಂಚನ
ಧಾಮಧರ ಸುತ್ತಾಮ ವಿನಮಿತ
ನಾಮ ರವಿಕುಲಸೋಮ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ | ೬ |

ವೇದಗೋಚರ ವೇಣುನಾದ ವಿ
ನೋದ ಮಂದರಶೈಲಧರ ಮಧು
ಸೂದನಾಚ್ಯುತ ಕಂಸದಾನವರಿಪು ಮಹಾಮಹಿಮ
ಯಾದವೇಂದ್ರ ಯಶೋದೇನಂದನ
ನಾದಬಿಂದು ಕಳಾತಿಶಯ ಪ್ರ
ಹ್ಲಾದರಕ್ಷಕ ವರದ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ | ೭ |

ಅಕ್ಷಯಾಶ್ರಿತ ಸುಜನಜನ ಸಂ
ರಕ್ಷಣ ಶ್ರೀವತ್ಸ ಕೌಸ್ತುಭ
ಮೋಕ್ಷದಾಯಕ ಕುಟಿಲದಾನವ ಶಿಕ್ಷ ಕುಮುದಾಕ್ಷ
ಪಕ್ಷಿವಾಹನ ದೇವಸಂಕುಲ

ಪಕ್ಷ ನಿಗಮಾಧ್ಯಕ್ಷ ವರನಿಟಿ
ಲಾಕ್ಷಸಖಿ ಸರ್ವೇಶ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ | ೮ |

ಚಿತ್ರಕೂಟನಿವಾಸ ವಿಶ್ವಾ
ಮಿತ್ರ ಕ್ರತು ಸಂರಕ್ಷ ರವಿಶಶಿ
ನೇತ್ರ ಭವ್ಯಚಿರಿತ್ರ ಸದ್ಗುಣಗಾತ್ರ ಸತ್ಪಾತ್ರ
ಧಾತ್ರಿಜಾಂತಕ ಕಪಟನಾಟಕ
ಸೂತ್ರ ಪರಮ ಪವಿತ್ರ ಫಲ್ಲನ
ಮಿತ್ರ ವಾಕ್ಯವಿಚಿತ್ರ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ | ೯ |

ಮಂಗಳಾತ್ಮಕ ದುರಿತತಿಮಿರ ಪ
ತಂಗ ಗರುಡತುರಂಗ ರಿಪುಮದ
ಭಂಗ ಕೀರ್ತಿತರಂಗ ಪುರಹರಸಂಗ ನೀಲಾಂಗ
ಅಂಗದ ಪ್ರಿಯನಂಗಪಿತ ಕಾ
ಳಿಂಗಮರ್ಧನ ಅಮಿತ ಕರುಣಾ
ಪಾಂಗ ಶ್ರೀನರಸಿಂಗ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ | ೧೦ |

ದಾಶರಥಿ ವೈಕುಂಠನಗರ ನಿ
ವಾಸ ತ್ರೈಜಗದೀಶ ಪಾಪ ವಿ
ನಾಶ ಪರಮವಿಲಾಸ ಹರಿ ಸರ್ವೇಶ ದೇವೇಶ
ವಾಸುದೇವ ದಿನೇಶ ಶತ ಸಂ
ಕಾಶ ಯದುಕುಲವಂಶತಿಲಕ ಪ
ರಾಶರಾನತ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ | ೧೧ |

ಕುಂದಕುಟ್ಟಲರದನ ಪರಮಾ
ನಂದ ಹರಿ ಗೋವಿಂದ ಸನಕ ಸ
ನಂದವಂದಿತ ಸಿಂಧುಬಂಧನ ಮಂದರಾದ್ರಿಧರ
ಇಂದಿರಾಪತಿ ವಿಜಯಸಖಿ ಅರ

ವಿಂದನಾಭ ಪುರಂದರಾರ್ಚಿತ
ನಂದಕಂದ ಮುಕುಂದ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೧೨1

ಬಾಣಬಾಹುಚ್ಛೇದ ರಾವಣ
ಪ್ರಾಣನಾಶನ ಪುಣ್ಯನಾಮ ಪು
ರಾಣ ಪುರುಷೋತ್ತಮ ನಿಪುಣ ಅಣುರೇಣು ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಕ್ಷೋಣಿಪತಿ ಸುಲಲಿತ ಸುದರ್ಶನ
ಪಾಣಿ ಪಾಂಡವ ರಾಜಕಾರ್ಯ ಧು
ರೀಣ ಜಗನಿರ್ಮಾಣ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೧೩1

ನೀಲವರ್ಣ ವಿಶಾಲ ಶುಭಗುಣ
ಶೀಲ ಮುನಿಕುಲ ಪಾಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಲೋಲ ರಿಪುಶಿಶುಪಾಲ ಮಸ್ತಕಶೂಲ ವನಮಾಲ
ಮೂಲಕಾರಣ ವಿಮಲ ಯಾದವ
ಜಾಲಹಿತ ಗೋಪಾಲ ಅಗಣಿತ
ಲೀಲ ಕೋಮಲಕಾಯ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೧೪1

ನಾಗನಗರಿ ಧರಿತ್ರಿ ಕೋಶ ವಿ
ಭಾಗ ತಂತ್ರನಿಯೋಗ ಗಮನ ಸ
ರಾಗ ಪಾಂಡವರಾಜ ಜಿತಸಂಗ್ರಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮ
ಯೋಗಗಮ್ಯ ಭವಾಬ್ಧಿ ವಿಷಧರ
ನಾಗಗಾರುಡಮಂತ್ರವಿದ ಭವ
ರೋಗವೈದ್ಯವಿಚಿತ್ರ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೧೫1

ಶ್ರೀಮದುತ್ಸಹದೇವಸುತ ಶ್ರೀ
ರಾಮ ನಿನ್ನಯ ಚರಣ ಸೇವಕ
ಪ್ರೇಮದಿಂ ಸಾಷ್ಟಾಂಗವೆರಗಿಯೆ ಮಾಳ್ವೆ ಬಿನ್ನಪವ
ಈ ಮಹಿಯೋಳಿವರೆಗೆ ನಾವು ಸು

ಕ್ಷೇಮಿಗಳು ನಿನ್ನಯ ಪದಾಬ್ಜ
ಕ್ಷೇಮವಾರ್ತೆಯನರುಹಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

10೬1

ಈಗಲೀ ಮರ್ಯಾದೆಯಲಿ ಶರ
ಣಾಗತರ ಸೇವೆಯೊಳು ಹೊಂಪುಳಿ
ವೋಗಿ ಬಾಳುವರೇನು ಧನ್ಯರೊ ಹರ ಮಹಾದೇವ
ಭೋಗಭಾಗ್ಯವ ಬಯಸಿ ಮುಕ್ತಿಯ
ನೀಗಿ ನಿಮ್ಮನು ಭಜಿಸಲರಿಯದ
ರಾಗಿಗಳ ಮಾತೇನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

10೭1

ಭಕ್ತಿಸಾರದ ಚರಿತೆಯನು ಹರಿ
ಭಕ್ತರಾಲಿಸುವಂತೆ ರಚಿಸುವೆ
ಯುಕ್ತಿಯಲಿ ಬರೆದೋದಿದವರಿಷ್ಟಾರ್ಥ ಸಿದ್ಧಿಪುದು
ಮುಕ್ತಿಗಿದು ನೆಲೆದೋರುವುದು ಹರಿ
ಭಕ್ತರಿದನಾಲಿಪುದು ನಿಜಮತಿ
ಭಕ್ತಿಗೊಲಿವಂದದಲಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

10೮1

ನಳಿನಲೋಚನ ನಿನ್ನ ಮೂರ್ತಿಯ
ಕಳೆ ಬೆಳಗುತಿದೆ ಲಹರಿಯಲಿ ಭೂ
ತಳದೊಳಚ್ಚರಿಯಾದ ನಾಮಾಮೃತ ಸಮುದ್ರದಲಿ
ಬಳಸುವರು ಸತ್ಕವಿಗಳವರ
ಗ್ಗಳಿಕೆಯನಗಿನಿತಿಲ್ಲ ಸನ್ಮತಿ
ಗಳಿಗೆ ಮಂಗಳವಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

10೯1

ಗಿಳಿಯ ಮರಿಯನು ತಂದು ಪಂಜರ
ದೊಳಗೆ ಪೋಷಿಸಿ ಕಲಿಸಿ ಮೃದುನುಡಿ
ಗಳನು ಲಾಲಿಸಿ ಕೇಳ್ವ ಪರಿಣತರಂತೆ ನೀನೆನಗೆ
ತಿಳುಹು ಮತಿಯನು ಎನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಗೆ

ಮೊಳಗುವಂದದಿ ನಿನ್ನ ನಾಮಾ
ವಳಿಯ ಪೊಗಳಿಕೆಯಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೨೦೧

ಪೊಗಳಲಳವೇ ನಿನ್ನ ನಾಮವ
ಸುಗುಣ ಸಚ್ಚಾರಿತ್ರ ಕಥನವ
ನಗಣಿತೋಪಮ ಅಮಿತ ವಿಕ್ರಮ ಗಮ್ಯ ನೀನೆಂದು
ನಿಗಮತತಿ ಕೈವಾರಿಸುತ ಪದ
ಯುಗವ ಕಾಣದೆ ಬಳಲುತ್ತಿದೆ ವಾ
ಸುಕಿಶಯನ ಸರ್ವೇಶ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೨೦೨

ವೇದ ಶಾಸ್ತ್ರ ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯದ
ಹಾದಿಯನು ನಾನರಿಯೆ ತರ್ಕದ
ವಾದದಲಿ ಗುರುಹಿರಿಯರರಿಯದ ಮೂಢಮತಿಯೆನಗೆ
ಆದಿಮೂರುತಿ ನೀನು ನೆರೆ ಕರು
ಣೋದಯನು ಹೃದಯಾಂಗಣದಿ ಜ್ಞಾ
ನೋದಯವನೆನಗಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೨೦೩

ಹಸಿವರಿತು ತಾಯ್ ತನ್ನ ಶಿಶುವಿಗೆ
ಒಸೆದು ಮೊಲೆ ಕೊಡುವಂತೆ ನೀ ಪೋ
ಷಿಸದೆ ಬೇರಿನ್ನಾರು ಪೋಷಕರಾಗಿ ಸಲಹುವರು
ಬಸಿರೊಳಗೆ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಡಕೋಟಿಯ
ಪಸರಿಸಿದ ಪರಮಾತ್ಮ ನೀನೆಂ
ದುಸಿರುತಿವೆ ವೇದಗಳು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೨೦೪

ಇಬ್ಬರಣುಗರು ನಿನಗೆ ಅವರೊಳ
ಗೊಬ್ಬ ಮಗನೀರೇಳು ಲೋಕದ
ಹೆಬ್ಬೆಳಸು ಬೆಳೆವಂತೆ ಕಾರಣಕರ್ತನಾದವನು
ಒಬ್ಬ ಮಗನದ ಬರೆವ ಕರಣಿಕ

ರಿಬ್ಬರೇ ಲೋಕಪ್ರಸಿದ್ಧರು
ಹಬ್ಬಿಸಿದೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೨೪೫

ಸಿರಿಯು ಕುಲಸತಿ ಸುತನು ಕಮಲಜ
ಹಿರಿಯ ಸೊಸೆ ಶಾರದೆ ಸಹೋದರಿ
ಗಿರಿಜೆ ಮೈದುನ ಶಂಕರನು ಸುರರೆಲ್ಲ ಕಿಂಕರರು
ನಿರುತ ಮಾಯೆಯು ದಾಸಿ ನಿಜ ಮಂ
ದಿರವಜಾಂಡವು ಜಂಗಮ ಸ್ಥಾ
ವರ ಕುಟುಂಬಿಗ ನೀನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೨೪೬

ಸಾಗರನ ಮಗಳರಿಯದಂತೆ ಸ
ರಾಗದಲಿ ಸಂಚರಿಸುತಿಹ ಉ
ದ್ಯೋಗವೇನು ನಿಮಿತ್ತ ಕಾರಣವಿಲ್ಲ ಲೋಕದಲಿ
ಭಾಗವತರಾದವರ ಸಲಹುವ
ನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸುವುದು ಈ ಭವ
ಸಾಗರದಿ ಮುಳುಗಿಸದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೨೪೭

ಹಸ್ತಿವಾಹನನಾದಿಯಾದ ಸ
ಮಸ್ತ ದೇವನಿಕಾಯದೊಳಗೆ ಪ್ರ
ಶಸ್ತನಾವನು ನಿನ್ನವೋಲ್ ಶರಣಾಗತರ ಪೊರೆವ
ಹಸ್ತಕಲಿತ ಸುದರ್ಶನದೊಳರಿ
ಮಸ್ತಕವನಿಳುಹುವ ಪರಾತ್ತರ
ವಸ್ತುವಲ್ಲವೆ ನೀನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೨೪೮

ಹಗೆಯರಿಗೆ ವರವೀವರಿಬ್ಬರು
ತೆಗೆಯಲರಿಯರು ಕೊಟ್ಟ ವರಗಳ
ತೆಗೆದುಕೊಡುವ ಸಮರ್ಥರಾರೀ ಜಗಕೆ ನಿನ್ನಂತೆ
ಸುಗುಣರಿನ್ನಾರುಂಟು ಕದನವ

ಬಗೆದು ನಿನ್ನೊಳು ಜಯಿಸುವವರೀ
ಜಗದೊಳುಂಟೇ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೨೮

ಸುಮನಸರ ವೈರದಲಿ ಕೆಲಬರು
ಕುಮತಿಗಳು ತಪದಿಂದ ಭರ್ಗನ
ಕಮಲಜನ ಪದಯುಗವ ಮೆಚ್ಚಿಸಿ ವರವ ಪಡೆದಿಹರು
ಸಮರ ಮುಖದೊಳಗುಪಮೆಯಲಿ ವಿ
ಕ್ರಮದಿ ವೈರವ ಮಾಡಿದವರಿಗೆ
ಅಮರಪದವಿಯನಿತ್ತೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೨೯

ಬಲಿಯ ಬಂಧಿಸಿ ಮೊರೆಯಿಡುವ ಸತಿ
ಗೊಲಿದು ಅಕ್ಷಯವಿತ್ತು ಕರುಣದಿ
ಮೊಲೆಯನುಣಿಸಿದ ಬಾಲಿಕೆಯ ಪಿಡಿದಸುವನಪಹರಿಸಿ
ಶಿಲೆಯ ಸತಿಯಳ ಮಾಡಿ ತ್ರಿಪುರರ
ಲಲನೆಯರ ವ್ರತಗೆಡಿಸಿ ಕೂಡಿದ
ಕೆಲಸ ಉತ್ತಮವಾಯ್ತು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೩೦

ಕರಿಯ ಕಾಯ್ದಾ ಜಲದಿ ಮಕರವ
ತರಿದು ಹಿರಣ್ಯಾಕ್ಷಕನ ಸೀಳ್ಳು
ತರಳನನು ತಲೆಗಾಯ್ದು ಶಕಟಾಸುರನ ಹತಮಾಡಿ
ದುರುಳ ಕಂಸನ ಕೊಂದು ಮಗಧನ
ಮುರಿದು ವತ್ಸನ ಹಮ್ಮಳಿಸಿ ಖರ
ಹರಣವನು ಹಿಂಗಿಸಿದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೩೧

ಶಿಶುತನದ ಸಾಮರ್ಥ್ಯದಲಿ ಕೆಲ
ರಸುರರನು ಸಂಹರಿಸಿ ಚಕ್ರವ
ಬಿಸುಟು ಯೌವನ ಕಾಲದಲಿಯಾ ಪಾಂಡುಸುತರಿಂದ
ವಸುಮತಿಯ ಭಾರವನಿಳುಹಿ ಸಾ

ಹಸದಿ ಮೆರೆದವನಾಗಿ ನೀ ಮೆ
ಚ್ಚಿಸಿದೆ ತ್ರಿಜಗವನೆಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೩೨|

ಎಲ್ಲರಲಿ ನೀನಾಗಿ ಸುಮನಸ
ರಲ್ಲಿ ಅತಿಹಿತನಾಗಿ ಯಾದವ
ರಲ್ಲಿ ಬಾಂಧವನಾಗಿ ದಾನವರಲ್ಲಿ ಹಗೆಯಾಗಿ
ಕೊಲ್ಲಿಸಿದೆ ಭೀಮಾರ್ಜುನರ ಕೈ
ಯಲ್ಲಿ ಕೌರವ ಕುಲವನೆಲ್ಲವ
ಬಲ್ಲಿದನು ನೀನಹುದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೩೩|

ನರಗೆ ಸಾರಥಿಯಾಗಿ ರಣದೊಳು
ತುರಗ ನೀರಡಿಸಿದರೆ ವಾರಿಯ
ಸರಸಿಯನು ನಿರ್ಮಿಸಿ ಕಿರೀಟಿಯ ಕೈಲಿ ಸೈಂಧವನ
ಶಿರವ ಕೆಡುಹಿಸಿ ಅವನ ತಂದೆಯ
ಕರತಳಕೆ ನೀಡಿಸಿದೆ ಹರಹರ
ಪರಮ ಸಾಹಸಿ ನೀನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೩೪|

ಬವರದಲಿ ಖತಿಗೊಂಡು ಗದೆಯೊಳು
ಕವಿದು ನಿನ್ನ ಶ್ರುತಾಯುಧನು ಹೊ
ಕೃವಘಡಿಸಿ ಹೊಯ್ದಾಡಿ ತನ್ನಾಯುಧದಿ ತಾ ಮಡಿದ
ವಿವರವೇನೋ ತಿಳಿಯೆನೀ ಮಾ
ಯಮನು ನೀನೇ ಬಲ್ಲೆ ನಿನ್ನಾ
ಯವನು ಬಲ್ಲವರುಂಟೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೩೫|

ಇಳಿಗೆ ಪತಿಯಾದವನು ಯಾದವ
ರೊಳಗೆ ಬಾಂಧವ ನಿನಗೆ ಸೋದರ
ದಳಿಯನಾದಭಿಮನ್ಯುವನು ಕೊಲ್ಲಿಸಿದೆ ಕೊಳುಗುಳದಿ
ಅಳಲಿನಬುಧಿಯೊಳದ್ದಿ ತಂಗಿಯ

ಬಳಲಿಸಿದೆ ಕುಲಗೋತ್ರ ಬಾಂಧವ
ರೋಳಗೆ ಕೀರ್ತಿಯ ಪಡೆದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

|೩೬|

ತಾಯನಗಲಿದ ತನಯನೀ ರಾ
ಧೇಯನೊಳಗೆ ರಹಸ್ಯದಲಿ ಕುಲ
ದಾಯವನು ನೆರೆ ತಿಳುಹಿ ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಕೊಲ್ಲಿಸಿದೆ
ಮಾಯಮಂತ್ರದ ಕುಟಲಗುಣದ
ನ್ಯಾಯವೊ ಇದು ನ್ಯಾಯವೋ ನಿ
ನ್ನಾಯವನು ನೀ ಬಲ್ಲೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

|೩೭|

ಕೊಲ್ಲ ಬಗೆದವನಾಗಿ ನೀ ಹಗೆ
ಯಲ್ಲಿ ಸಖ್ಯವ ಬೆಳಸಲದು ಹಿತ
ವಲ್ಲ ನಿನ್ನಯ ಗುಣವ ಬಲ್ಲವರಿಲ್ಲ ಯದುಕುಲದಿ
ಗೊಲ್ಲನಾರಿಯರೊಳು ಪ್ರವರ್ತಕ
ನಲ್ಲವೇ ಭಾವಿಸಲು ಲೋಕದೊ
ಳೆಲ್ಲರೂ ಸರಿ ನಿನಗೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

|೩೮|

ಮಗನ ಕೊಂದವನಾಳುವಂತಾ
ಸುಗುಣಿಯರು ಹದಿನಾರು ಸಾವಿರ
ಸೊಗಸುಗಾತಿಯರವರ ಮೋಹದ ಬಲೆಗೆ ವಿಟನಾಗಿ
ಬಗೆಬಗೆಯ ರತಿಕಲೆಗಳಲಿ ಕೂ
ರುಗರ ನಾಟಿಸಿ ಮೆರೆದು ನೀನೀ
ಜಗಕೆ ಪಾವನನಾದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

|೩೯|

ಏನು ಮಾಡಿದರೇನು ಕರ್ಮವ
ನೀನೊಲಿಯದಿನ್ನಿಲ್ಲವಿದಕನು
ಮಾನವುಂಟೇ ಭ್ರಮರಕೀಟನ್ಯಾಯದಂದದಲಿ
ನೀನೊಲಿಯೆ ತ್ಯಣ ಪರ್ವತವು ಪುಸಿ

ಯೇನು ನೀ ಪತಿಕರಿಸೆ ಬಳಿಕೆ
ನ್ನೇನು ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೪೦|

ಎಷ್ಟು ಮಾಡಲು ಮುನ್ನ ತಾ ಪಡೆ
ವಷ್ಟೆಯೆಂಬುದ ಲೋಕದೊಳು ಮತಿ
ಗೆಟ್ಟ ಮಾನವರಾಡುತಿಹರಾ ಮಾತದಂತಿರಲಿ
ಪಟ್ಟವಾರಿಂದಾಯ್ತು ಧ್ರುವನಿಗೆ
ಕೊಟ್ಟ ವರ ತಪ್ಪಿತೆ ಕುಚೇಲನಿ
ಗಿಷ್ಟಬಾಂಧವ ನೀನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೪೧|

ತನ್ನ ದೇಹಾತುರದಲಡವಿಯೊ
ಳನ್ಯರನು ಸಂಹರಿಸುತಿರುತಿರೆ
ನಿನ್ನ ನಾಮದೊಳಧಿಕರವೆರಡಕ್ಕರವ ಬಣ್ಣಿಸುತ
ಧನ್ಯನಾದನು ಮುನಿಕುಲದ ಸಂ
ಪನ್ನನಾದನು ನೀನೊಲಿದ ಬಳಿ
ಕಿನ್ನು ಪಾತಕವುಂಟೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೪೨|

ನಿನ್ನ ಸತಿಗಳುಪಿದ ದುರಾತ್ಮನ
ಬೆನ್ನಿನಲಿ ಬಂದವನ ಕರುಣದಿ
ಮನ್ನಿಸಿದ ಕಾರಣ ದಯಾಪರ ಮೂರ್ತಿಯೆಂದೆನುತ
ನಿನ್ನ ಭಜಿಸಿದ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿ
ಗಿನ್ನು ಇಹಪರವುಂಟೆ ? ಸದ್ಗುಣ
ರನ್ನ ಸಿರಿಸಂಪನ್ನ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೪೩|

ವೀರ ರಾವಣನೊಡನೆ ಹೋರಿದ
ವೀರರಗ್ಗದ ಕಪಿಗಳವರೊಳು
ಮಾರುತನ ಮಗನೇನು ಧನ್ಯನೊ ಬ್ರಹ್ಮಪಟ್ಟದಲಿ
ಸೇರಿಸಿದೆ ನಿನ್ನಂತೆ ಕೊಡುವ ಉ

ದಾರಿ ಯಾವನು ತ್ರಿಜಗದೊಳಗಾ
ಕಾರಣದಿ ನಂಬಿದನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೪೪1

ಶಿವಶಿವಾ ನೀ ಮಾಡಿದುಪಕಾ
ರವನು ಮರೆತವರುಂಟೆ ಪಾಪದಿ
ನವೆದಜಾಮಿಗಳೊಲಿದು ಪ್ರಾಣವಿಯೋಗಕಾಲದಲಿ
ಜವನವರ ಕಯ್ಯೊಪ್ಪಿಸದೆ ಕಾ
ಯ್ದವನು ನೀ ಮಾಧವನು ಮಿಕ್ಕಾ
ದವರಿಗುಂಟೆ ಕರುಣ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೪೫1

ಹೆತ್ತ ಮಗಳನು ಮದುವೆಯಾದವ
ನುತ್ತಮನು ಗುರುಪತ್ನಿಗಳುಪಿದ
ಚಿತ್ತಜನು ಮಾವನ ಕೃತಘ್ನನು ನಿನಗೆ ಮೈದುನನು
ಹೊತ್ತು ತಪ್ಪಿಸಿ ಕಾಮದಲಿ ಮುನಿ
ಪೋತ್ತಮನ ಮಡದಿಯನು ನೆರೆದವ
ಗಿತ್ತೆ ಕೈವಲ್ಯವನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೪೬1

ಇಲ್ಲಿಹನು ಅಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬೀ
ಸೊಲ್ಲು ಸಲ್ಲದು ಹೊರಗೊಳಗೆ ನೀ
ನಲ್ಲದಿಲ್ಲನೃತ್ಯವೆಂಬುದನೆಲ್ಲ ಕೆಲಕೆಲರು
ಬಲ್ಲರಿಳೆಯೊಳು ಭಾಗವತರಾ
ದೆಲ್ಲರಿಗೆ ವಂದಿಸದ ಕುಜನರಿ
ಗಿಲ್ಲ ಸದ್ಗತಿ ನೋಡು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೪೭1

ಸಿರಿಯ ಸಂಪತ್ತಿನಲಿ ನೀ ಮೈ
ಮರೆದು ಮದಗರ್ವದಲಿ ದೀನರ
ಕರುಣದಿಂದೀಕ್ಷಿಸದೆ ಕಡೆಗಣ್ಣಿಂದ ನೋಡುವರೆ
ಹರ ಹರ ಅನಾಥರನು ಪಾಲಿಸಿ

ವರವ ಕೊಡುವ ಉದಾರಿಯೆಂಬೀ
ಬಿರುದ ಬಿಡುವರೆ ತಂದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

||೪೮||

ದೀನ ನಾನು ಸಮಸ್ತ ಲೋಕಕೆ
ದಾನಿ ನೀನು ವಿಚಾರಿಸಲು ಮತಿ
ಹೀನ ನಾನು ಮಹಾಮಹಿಮ ಕೈವಲ್ಯಪತಿ ನೀನು
ಏನ ಬಲ್ಲೆನು ನಾನು ನೆರೆ ಸು
ಜ್ಞಾನ ಮೂರುತಿ ನೀನು ನಿನ್ನ ಸ
ಮಾನರುಂಟೇ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

||೪೯||

ತರಳತನದಲಿ ಕೆಲವು ದಿನ ಉರು
ಭರದ ಗರ್ವತಿದಿ ಕೆಲವು ದಿನ ಮೈ
ಮರೆದು ನಿಮ್ಮಡಿಗರಗದಾದೆನು ವಿಷಯ ಕೇಳಿಯಲಿ
ನರಕಭಾಜನನಾಗಿ ಕಾಮಾ
ತುರದಿ ಪರಧನ ಪರಸತಿಗೆ ಮನ
ಹರಿದ ಪಾಪವ ಕಳೆದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

||೫೦||

ಮರೆದೆನಭ್ಯುದಯದಲಿ ನಿಮ್ಮನು
ಮರೆಯೆನಾಪತ್ತಿನಲಿ ಪೊರೆಯೆಂ
ದೊರೆಯುವೆನು ಮನಮೇಕಭಾವದೊಳಿಲ್ಲ ನಿಮ್ಮಡಿಯ
ಮರೆದು ಬಾಹಿರನಾದವನ ನೀ
ಮರೆವರೇ ಹಸು ತನ್ನ ಕಂದನ
ಮರೆವುದೇ ಮಮತೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

||೫೧||

ಧಾರಿಣಿಗೆ ವರ ಚಕ್ರವರ್ತಿಗ
ಳಾರು ಮಂದಿ ನೃಪಾಲಕರು ಹದಿ
ನಾರು ಮಂದಿಯು ಧರಣಿಯನು ಮುನ್ನಾಳ್ಳ ನೃಪರೆನಿತೋ
ವೀರರನು ಮೆಚ್ಚಿದಳೆ ಧರಣೀ

ನಾರಿ ಬಹು ಮೋಹದೊಳು ನಿನ್ನನು
ಸೇರಿಯೋಲಯಿಸುವಳು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ |೨೨|

ಭಾರಕರ್ತನು ನೀನು ಬಹು ಸಂ
ಸಾರಿಯೆಂಬುದ ನಿಗಮತತಿ ಕೈ
ವಾರಿಸುತ್ತಿದೆ ದಿವಿಜ ಮನುಜ ಭುಜಂಗದೊಳಗಿನ್ನು
ಆರಿಗುಂಟು ಸ್ವತಂತ್ರ ನಿನ್ನಂ
ತಾರು ಮುಕ್ತಿಯನೀವ ಸದ್ಗುರು
ವಾರು ಜಗದಧ್ಯಕ್ಷ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ |೨೩|

ಗತಿವಿಹೀನರಿಗಾರು ನೀನೇ
ಗತಿಕಣಾ ಪತಿಕರಿಸಿಕೊಂಡು ಸ
ದ್ಗತಿಯ ನೀನೆಲೆ ದೇವ ನಿನಗಪರಾಧಿ ನಾನಲ್ಲ
ಶ್ರುತಿವಚನವಾಡುವುದು ಶರಣಾ
ಗತರ ಸೇವಕನೆಂದು ನಿನ್ನನು
ಮತವಿಡಿದು ನಂಬಿದನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ |೨೪|

ಈಗಲೋ ಈ ದೇಹವಿನ್ಯಾ
ವಾಗಲೋ ನಿಜವಲ್ಲವೆಂಬುದ
ನೀಗ ತಿಳಿಯದೆ ಮಡದಿ ಮನೆ ಮನೆವಾರ್ತೆಯೆಂದೆಂಬ
ರಾಗಲೋಭದಿ ಮುಳುಗಿ ಮುಂದಣ
ತಾಗುಬಾಗುಗಳರಿಯೆ ನಿನ್ನ ಸ
ಮಾಗಮವ ಬಯಸುವೆನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ |೨೫|

ಮಾಂಸ ರಕ್ತದ ಮಡುವಿನಲಿ ನವ
ಮಾಸ ಜನನಿಯ ಜಠರದೊಳಗಿರು
ವಾ ಸಮಯದಲಿ ವೃತ್ತಿಯನು ಕಲ್ಪಿಸಿದ ಪ್ರಭುವಾರು
ನೀ ಸಲಹಿದವನಲ್ಲವೇ ಕರು

ಣಾಸಮುದ್ರನು ನೀನಿರಲು ಕಮ
ಲಾಸನನ ಹಂಗಳೆಕೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೫೬

ಬಲು ಮೃಗವು ಮರ ಪಕ್ಷಿ ಕೀಟಕ
ಜಲಚರೌಘದಿ ಜನಿಸಿದನು ಕೋ
ಟಲೆಗೊಳಿಸಬೇಡಕಟ ಮಾನವನಾದ ಬಳಿಕಿನ್ನು
ಕೊಲಿಸದಿರು ಯಮನಿಂದ ಮುರಹರ
ಒಲಿದು ನಿನ್ನನು ಭಜಿಸುವವರಿಗೆ
ಕೊಲೆಗೆ ಕಾರಣವೇನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೫೭

ಪಂಚಭೂತದ ಕಾಯದೊಳು ನೀ
ವಂಚಿಸದೆ ಇರುತಿರಲು ಪೂರ್ವದ
ಸಂಚಿತದ ಫಲವೆನ್ನಲೇಕಿದು ಮರುಳತನದಿಂದ
ಮಿಂಚುವವರಿನ್ನುಂಟೆ ತಿಳಿಯೆ ಪ್ರ
ಪಂಚವೆಲ್ಲಕೆ ತಪ್ಪಿದವ ನೀ
ಕೊಂಚಗಾರನೆ ಕೃಷ್ಣ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೫೮

ಹಲವು ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಮೂತ್ರದ
ಬಿಲಗಳಲಿ ಸಂಚರಿಸಿ ಪದವಿಯ
ಫಲವ ಕಾಣದೆ ಹೊಲಬುದಪ್ಪಿದನೆನ್ನ ದೇಹದಲಿ
ಒಲಿದು ನೀನಿರೆ ನಿನ್ನ ಸಲುಗೆಯ
ಬಲುಮೆಯಲಿ ಬರಸೆಳೆವೆ ಮುಕುತಿಯ
ಲಲನೆಯನೆ ತಳುವಿಲ್ಲ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೫೯

ಎತ್ತಿದೆನು ನಾನಾ ಶರೀರವ
ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಲಸಿದನು ಸಲೆ ಬೇ
ಸತ್ತು ನಿನ್ನಯ ಪದವ ಕಾಣದೆ ತೊಳಲಿ ಬಳಲಿದೆನು
ಸತ್ತು ಹುಟ್ಟುವ ಹುಟ್ಟಿ ಹಿಂಗುವ

ಸುತ್ತು ತೊಡಕನು ಮಾಣಿಸೆಲೆ ಪುರು
ಷೋತ್ತಮನೆ ಮನವೊಲಿದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೬೦೧

ಇಂದು ಈ ಜನ್ಮದಲಿ ನೀನೇ
ಬಂಧು ಹಿಂದಣ ಜನ್ಮದಲಿ ಬಳಿ
ಸಂದು ಮುಂದಣ ಜನ್ಮಕಥಿಪತಿಯಾಗಿ ಇರುತಿರಲು
ಎಂದಿಗೂ ತನಗಿಲ್ಲ ತನು ಸಂ
ಬಂಧ ನಿನ್ನದು ಎನಗೆ ನೀ ಗತಿ
ಯೆಂದು ಬಿನ್ನವಿಸಿದೆನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೬೦೧

ಗಣನೆಯಿಲ್ಲದ ಜನನಿಯರು ಮೊಲೆ
ಯುಣಿಸಲಾ ಪಯಬಿಂದುಗಳನದ
ನೆಣಿಸಲಳವೇ ಸಪ್ತಸಾಗರಕಥಿಕವೆನಿಸಿಹುದು
ಬಣಗು ಕಮಲಜನದಕೆ ತಾನೇ
ಮಣೆಯಗಾರನು ಈತ ಮಾಡಿದ
ಕುಣಿಕೆಗಳ ನೀ ಬಿಡಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೬೦೧

ಲೇಸ ಕಾಣೆನು ಜನನ ಮರಣದಿ
ಗಾಸಿಯಾದೆನು ನೊಂದೆನಕಟಾ
ಲೇಸೆನಿಸಿ ನೋಡಲು ಪರಾಪರವಸ್ತು ನೀನಾಗಿ
ನೀ ಸಲಹುವವನಲ್ಲವೇ ಕರು
ಣಾಸಮುದ್ರನು ನೀನಿರಲು ಕಮ
ಲಾಸನನ ಹಂಗೇನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ ೧೬೦೧

ಕಾಪುರುಷರೈದಾರು ಮಂದಿ ಸ
ಮೀಪದಲಿ ಕಾಡುವರು ಎನ್ನನು
ನೀ ಪರಾಮರಿಸದೆ ಪರಾಕಾಗಿಹುದು ಲೇಸಲ್ಲ
ಶ್ರೀ ಪದಾಬ್ಜದ ಸೇವೆಯಲಿ ನೆರೆ

ಪಾಪವನು ಪರಿಹರಿಸೆ ನೀ ನಿಜ
ರೂಪಿನಲಿ ಬಂದೊಲಿದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 12೪1

ಐದು ತತ್ತ್ವಗಳಾದವೊಂದ
ಕೈದು ಕಡೆಯಲಿ ತತ್ತ್ವವಿಪ್ಪ
ತ್ವೈದು ಕೂಡಿದ ತನುವಿನಲಿ ವಂಚಿಸದೆ ನೀನಿರಲು
ಭೇದಿಸನೆ ಜೀವಾತ್ಮ ತಾ ಸಂ
ಪಾದಿಸಿದ ಸಂಚಿತದ ಕರ್ಮವ
ನಾದರಿಸಿ ಕಯ್ಯೊಂಡು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೩೫1

ಎಂಟು ಗೇಣಿನ ದೇಹ ರೋಮಗ
ಳೆಂಟು ಕೋಟಿಯ ಕೀಲ್ಗಳಿರುವ
ತ್ತೆಂಟು ಮಾಂಸಗಳಿಂದ ಮಾಡಿದ ಮನೆಯ ಮನವೊಲಿದು
ನೆಂಟು ನೀನಿದರ್ಗಲಿದಡೆ ಒಣ
ಹೆಂಟಿಯಲಿ ಮುಚ್ಚುವರು ದೇಹದ
ಲುಂಟೆ ಫಲ ಪುರುಷಾರ್ಥ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೩೬1

ಸ್ನಾನ ಸಂಧ್ಯಾ ಧ್ಯಾನ ಜಪ ತಪ
ದಾನ ಧರ್ಮ ಪರೋಪಕಾರ ವಿ
ಹೀನ ಕರ್ಮದೊಳಿರುವೆನಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ
ಏನು ಮಾಡಿದಡೇನು ಮುಕ್ತಿ
ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದಡಿಲ್ಲ ಭಕ್ತಿಗೆ
ನೀನೆ ಕಾರಣನಾಗಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 1೩೭1

ಕೋಪವೆಂಬುದು ತನುವಿನಲಿ ನೆರೆ
ಪಾಪ ಪಾತಕದಿಂದ ನರಕದ
ಕೂಪದಲಿ ಮುಳುಗುವುದು ತಪ್ಪದು ಶಾಸ್ತ್ರಸಿದ್ಧವಲೆ
ರಾಪು ಮಾಡದೆ ಬಿಡನು ಯಮನು ನಿ

ರಪರಾಧಿಯು ನೋಡಿ ಕೀರ್ತಿಕ
ಲಾಪವನು ನೀ ಕಾಯ್ದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1೬೮

ನಿನ್ನ ಸೂತ್ರದೊಳಾಡುವುವು ಚೈ
ತನ್ಯ ಸಚರಾಚರಗಳೆಲ್ಲವು
ನಿನ್ನ ಸೂತ್ರವು ತಪ್ಪಿದರೆ ಮುಗ್ಗುವುವು ಹೂಹೆಗಳು
ಇನ್ನು ನಮಗೆ ಸ್ವತಂತ್ರವೆಲ್ಲಿಯ
ದನ್ಯ ಕರ್ಮ ಸುಕರ್ಮವೆಲ್ಲವ
ನಿನ್ನದೆಂದೊಪ್ಪಿಸಿದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1೬೯

ಒಡೆಯ ನೀನೆಂದರಿತು ನಾ ನಿ
ನ್ನಡಿಯ ಭಜಿಸದೆ ದುರುಳನಾದೆನು
ಮಡದಿ ಮಕ್ಕಳ ಮೋಹದಲಿ ಮನ ಸಿಲುಕುತಡಿಗಡಿಗೆ
ಮಡದಿ ಯಾರೀ ಮಕ್ಕಳಾರೀ
ಒಡಲಿಗೊಡೆಯನು ನೀನು ನೀ ಕೈ
ವಿಡಿದು ಮುದದಲಿ ಬಿಡದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1೭೦

ಪಂಟಿಸಿದ ಮದಮುಖರು ಕೆಲಕೆಲ
ರುಂಟು ರಿಪುಗಳು ದಂಟಿಸುತ ಬಲು
ಕಂಟಕದಿ ಕಾಡುವರು ಕಾಯೈ ಕಲುಷ ಸಂಹಾರ
ಬಂಟನಲ್ಲವೆ ನಾನು ದೀನರ
ನಂಟನಲ್ಲವೆ ನೀನು ನಿನ್ನೊಳ
ಗುಂಟೆ ನಿರ್ದಯ ನೋಡಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1೭೧

ದಂಡಧರನುಪಟಳದಿ ಮಿಗೆ ಮುಂ
ಕೊಂಡು ಮೊರೆಯುಗುವವರ ಕಾಣೆನು
ಪುಂಡರೀಕೋದ್ಭವನ ಶಿರವನು ಕಡಿದು ತುಂಡಿಸಿದ
ಖಂಡಪರಶುವು ರುದ್ರಭೂಮಿಯೊ

ಳಂಡಲೆದು ತಿರುಗುವನು ನೀನು
 ದ್ವಂಡ ದೇವರ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

121

ಶಕ್ತಿಯೆಂಬುದು ಮಾಯೆ ಮಾಯಾ
 ಶಕ್ತಿಯದು ತನುವಿನಲಿ ನೀ ನಿಜ
 ಮುಕ್ತಿದಾಯಕನಿರಲು ಸುಖದುಃಖಾದಿಗಳಿಗಾರು
 ಯುಕ್ತಿಯೊಳಗಿದನರಿತು ಮನದ ವಿ
 ರಕ್ತಿಯಲಿ ಭಜಿಸುವರೆ ಮುಕ್ತಿಗೆ
 ಭಕ್ತಿಯೇ ಕಾರಣವು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

122

ಮೂರು ಗುಣ ಮೊಳೆದೋರಿತದರೊಳು
 ಮೂರು ಮೂರ್ತಿಗಳಾಗಿ ರಂಜಿಸಿ
 ತೋರಿ ಸೃಷ್ಟಿ ಸ್ಥಿತಿ ಲಯಂಗಳ ರಚಿಸಿ ವಿಲಯದಲಿ
 ಮೂರು ರೂಪೊಂದಾಗಿ ಪ್ರಳಯದ
 ವಾರಿಯಲಿ ವಟಪತ್ರಶಯನದಿ
 ಸೇರಿದವ ನೀನೀಗ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

123

ನೀರ ಮೇಲಣ ಗುಳ್ಳೆಯಂದದಿ
 ತೋರಿಯಡಗುವ ದೇಹವೀ ಸಂ
 ಸಾರ ಬಹಳಾಣವದೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದೆನು ಪತಿಕರಿಸಿ
 ತೋರಿಸಚಲಾನಂದ ಪದವಿಯ
 ಸೇರಿಸಕಟಾ ನಿನ್ನವೋಲ್ ನಮ
 ಗಾರು ಬಾಂಧವರುಂಟು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

124

ಹೊದ್ದಿ ನಿಲುವುದೆ ದರ್ಪಣದ ಮೇ
 ಲುದ್ದುರುಳಿ ಬೀಳ್ವಂತೆ ನಿಮಿಷದಿ
 ಬಿದ್ದು ಹೋಗುವ ಕಾಯವೀ ತನುವೆಂಬ ಪಾಶದಲಿ
 ಬದ್ಧನಾದೆನು ಮಮತೆಯಲಿ ನೀ

ನಿದ್ದುದಕೆ ಫಲವೇನು ಭಕ್ತಿ ವಿ
ರುದ್ಧವಾಗದವೋಲು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 121

ಕೇಳುವುದು ಕಡುಕಷ್ಟ ಕಷ್ಟದ
ಬಾಳುವೆಯ ಬದುಕೇನು ಸುಡು ಸುಡು
ಗಾಳಿಗೊಡ್ಡಿದ ಸೊಡರು ಈ ಸಂಸಾರದೇಳಿಗೆಯು
ಬಾಳಬೇಕೆಂಬವಗೆ ನೆರೆ ನಿ
ನ್ನೊಳಿಗವ ಮಿಗೆ ಮಾಡಿ ಭಕ್ತಿಯೊ
ಳಾಳಿ ಬದುಕುವುದುಚಿತ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 122

ದೇಹಧಾರಕನಾಗಿ ಬಹುವಿಧ
ಮೋಹದೇಳಿಗೆಯಾಗಿ ಮುಕುತಿಗೆ
ಬಾಹಿರನು ತಾನಾಗಿ ವಿಷಯಾದಿಗಳಿಗೊಳಗಾಗಿ
ದೇಹವೀ ಸಂಸಾರವೆನ್ನದೆ
ಮೋಹಿಸುವ ಮತಿಗೇಡಿ ಮಾನವ
ಸಾಹಸಿಯೆ ಸಟೆ ಮಾತು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 123

ಅಳಿವ ಒಡಲನು ನೆಚ್ಚಿ ವಿಷಯಂ
ಗಳಿಗೆ ಕಾತರನಾಗಿ ಮಿಗೆ ಕಳ
ವಳಿಸಿ ಕಾಲನ ಬಳಿಗೆ ಹಂಗಿಗನಾಗಿ ಬಾಳುವರೆ
ತಿಳಿದು ಮನದೊಳು ನಿನ್ನ ನಾಮಾ
ವಳಿಯ ಜಿಹ್ವೆಗೆ ತಂದು ಪಾಪವ
ಕಳೆದ ಬದುಕೇ ಲೇಸು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ 124

ವರುಷ ನೂರಾಯುಷ್ಯವದರೊಳ
ಗಿರುಳು ಕಳೆದೈವತ್ತು ಐವ
ತ್ತರಲಿ ವಾರ್ಧಿಕ ಬಾಲ್ಯ ಕೌಮಾರದಲಿ ಮೂವತ್ತು
ಇರದೆ ಸಂದುದು ಬಳಿಕವಿಪ್ಪತ್ತು

ವರುಷವದರೊಳಗಾದುದಂತಃ
ಕರಣ ನಿನ್ನೊಳು ತೋರಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ |೮೦|

ಊರು ತನಗೊಂದಿಲ್ಲ ಹೊತ್ತ ಶ
ರೀರಗಳ ಮಿತ್ತಿಯಿಲ್ಲ ತಾ ಸಂ
ಚಾರಿಸದ ಸ್ಥಳವಿಲ್ಲ ನುಡಿಯದ ಭಾಷೆ ಮತ್ತಿಲ್ಲ
ಬೇರೆ ಹೊಸತೊಂದಿಲ್ಲ ಉಣ್ಣದ
ಸಾರ ವಸ್ತುಗಳಿಲ್ಲ ತನು ಸಂ
ಚಾರವೀ ಬಗೆಯಾಯ್ತು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ |೮೧|

ಗೋಪುರದ ಭಾರವನು ಗಾರೆಯ
ರೂಪುದೋರಿದ ಪ್ರತಿಮೆಯಂದದೊ
ಳೀ ಪರಿಯೆ ಸಂಸಾರ ಭಾರವನಾರು ತಾಳುವರು
ತಾ ಪರಾಕ್ರಮಿಯೆಂದು ಮನುಜನು
ಕಾಪಥವನಯ್ದುವನು ವಿಶ್ವ
ವ್ಯಾಪಕನು ನೀನಹುದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ |೮೨|

ಬೀಜ ವೃಕ್ಷದೊಳಾಯ್ತು ವೃಕ್ಷಕೆ
ಬೀಜವಾರಿಂದಾಯ್ತು ಲೋಕದಿ
ಬೀಜವೃಕ್ಷನ್ಯಾಯವಿದ ಭೇದಿಸುವರಾರಿನ್ನು
ಸೋಜಿಗವ ನೀ ಬಲ್ಲೆ ನಿನ್ನೊಳು
ರಾಜಿಸುತ ಮೊಳೆದೋರುವುದು ಸುರ
ರಾಜನಂದನ ನಮಿತ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ |೮೩|

ತೊಗಲು ಬೊಂಬೆಗಳಂತೆ ನಾಲಕು
ಬಗೆಯ ನಿರ್ಮಾಣದಲಿ ಇದರೊಳು
ನೆಗಳಿದೀ ಚೌಷಷ್ಟಿ ಲಕ್ಷಣ ಜಾತಿ ಧರ್ಮದಲಿ
ಬಗೆಬಗೆಯ ನಾಮಾಂಕಿತದ ಜೀ

ವಿಗಳದೆಲ್ಲವು ನಿನ್ನ ನಾಮದಿ
ಜಗದಿ ತೋರುತ್ತಿಹುದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ೧೮೪|

ಹೂಡಿದೆಲು ಮರಮುಟ್ಟು ಮಾಂಸದ
ಗೋಡೆ ಚರ್ಮದ ಹೊದಿಕೆ ನರವಿನ
ಕೂಡೆ ಹಿಂಡಿಗೆ ಬಿಗಿದ ಮನೆಯೊಳಗಾತ್ಮ ನೀನಿರಲು
ಬೀಡು ತೊಲಗಿದ ಬಳಿಕಲಾ ಸುಡು
ಗಾಡಿನಲಿ ಬೆಂದುರಿವ ಕೊಂಪೆಯ
ನೋಡಿ ನಂಬಿರಬಹುದೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ೧೮೫|

ಬೀಗ ಮುದ್ರೆಗಳಿಲ್ಲದೂರಿಗೆ
ಬಾಗಿಲುಗಳೊಂಬತ್ತು ಹಗಲಿರು
ಳಾಗಿ ಮುಚ್ಚದೆ ತೆರೆದಿಹುದು ಜೀವಾತ್ಮ ತಾನಿರುತ
ನೀಗಿಯೆಲ್ಲವ ಬಿಸುಟು ಬೇಗದಿ
ಹೋಗುತಿಹ ಸಮಯದಲಿ ಇವರವ
ರಾಗಬಲ್ಲರೆ ನೀನೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ೧೮೬|

ಕೀಲು ಬಲಿದಿಹುದೈದು ತಿರುಗುವ
ಗಾಲಿಯೆರಡರ ರಥದಿ ತ್ರೈಗುಣ
ಶೀಲನೋರ್ವನು ಸಂಚರಿಸುತಿಹನಾ ರಥಾಗ್ರದಲಿ
ಕೀಲು ಕಡೆಗೊಂದುಡಿದು ಬೀಳಲು
ಕಾಲಗತಿ ತಪ್ಪುವುದು ಅದರನು
ಕೂಲ ನಿನ್ನೊಳಗಿಹುದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ ೧೮೭|

ಉಗುವ ರಕುತದ ರೋಮಕೂಪದ
ತೊಗಲ ಕೋಟಿಯ ನಂಬಿ ರೋಗಾ
ದಿಗಳ ಮುತ್ತಿಗೆ ಬಲಿದು ಜೀವನ ಪಿಡಿಯಲನುವಾಯ್ತು
ವಿಗಡ ಯಮನಾಳುಗಳು ಬರುತಿರೆ

ತೆಗೆಸು ಕಾಲನ ಬಲವ ಬಲು ಮು
ತ್ತಿಗೆಯನಿದ ಪರಿಹರಿಸಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

1೮೮

ವಾರಣಗಳೆಂಟೆಸೆವ ಮನೆಗೆ
ದ್ವಾರವೊಂಬತ್ತದಕೆ ಬಲು ಮೊನೆ
ಗಾರರಾದಾಳುಗಳ ಕಾವಲುಗಾರರನು ಮಾಡಿ
ಆರಿಯದಂತದರೊಳಗೆ ಹೃದ
ಯಾರವಿಂದದಿ ನೀನಿರಲು ಬರಿ
ದೂರು ಜೀವನಿಗುಂಟೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

1೮೯

ಪೇಳಲೆನ್ನಳವಲ್ಲವೀ ಯಮ
ನಾಳುಗಳು ನೆರೆಯಂಗದೇಶವ
ದಾಳಿ ಮಾಡುವರಕಟಕಟ ಸೆರೆಸೂರೆಗಳ ಪಿಡಿದು
ಕಾಳು ಮಾಡುವರಿನ್ನು ತನುವಿದು
ಬಾಳಲರಿಯದು ಕೋಟಿಯವರಿಗೆ
ಕೋಳುಹೋಗದ ಮುನ್ನ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

1೯೦

ನಾಲಗೆಯು ನಾಸಿಕವು ನಯನ ಕ
ಪಾಲ ಪದ ಪಾಣಿಗಳು ತನುವಿನ
ಮೂಲಕರ್ತೃವಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಚಾರಕರು ತಾವಾಗಿ
ಲೀಲೆಯಿಂದಿರುತ್ತಿರ್ದು ಕಡೆಯಲಿ
ಕಾಲ ತೀರಿದ ಬಳಿಕಲದರನು
ಕೂಲ ನಿನ್ನೊಳಗಹುದು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನನವರತ

1೯೧

ಸತ್ತವರಿಗಳಲೇಕೆ ತನ್ನನು
ಹೆತ್ತವರು ಹೊತ್ತವರುಗಳು ತಾವ್
ಸತ್ತು ಹೋಗುವರಲ್ಲದುಳಿವರೆ ಮರುಗಲೇಕಿನ್ನು
ಮೃತ್ಯು ಬೆನ್ನಿನೊಳಿಹುದು ತಾವಿ

ನ್ನತ್ತು ಮಾಡುವುದೇನು ಪೂರ್ವದ
ತೆತ್ತಿಗನು ನೀನೀಗ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೯೨|

ಮಣ್ಣು ಮಣ್ಣಿನೊಳುದಿಸಲದರಲಿ
ಮಣ್ಣು ಬೊಂಬೆಗಳಾಗಿ ರಂಜಿಸಿ
ಮಣ್ಣಿನಾಹಾರದಲಿ ಜೀವವ ಹೊರೆದು ಉಪಚರಿಸಿ
ಮಣ್ಣಿನಲಿ ಬಂಧಿಸಿದ ದೇಹವ
ಮಣ್ಣುಗೂಡಿಸಬೇಡ ಜ್ಞಾನದ
ಕಣ್ಣು ದೃಷ್ಟಿಯನಿಟ್ಟು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೯೩|

ಬೀಯವಾಗುವ ತನುವಿನಲಿ ನಿ
ದಾರ್ಢ್ಯಕನು ನೀನಿದುರ್ಢ್ಯ ಅತಿ ಹಿರಿ
ದಾಯಸಂಬಡಿಸುವರೆ ನೀನನುಕೂಲವಾಗಿದುರ್ಢ್ಯ
ತಾಯನಗಲಿದ ಶಿಶುವಿನಂದದಿ
ಬಾಯಿಬಿಡುವಂತಾಯ್ತೆ ಚಿಂತಾ
ದಾಯಕನೆ ಬಿಡಬೇಡ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೯೪|

ಮೊದಲು ಜನನವನರಿಯೆ ಮರಣದ
ಹದನ ಕಡೆಯಲಿ ತಿಳಿಯೆ ನಾ ಮ
ಧ್ಯದಲಿ ನೆರೆ ನಾ ನಿಪುಣನೆಂಬುದು ಬಳಿಕ ನಗೆಗೇಡು
ಮೊದಲು ಕಡೆ ಮಧ್ಯಗಳ ಬಲ್ಲವ
ಮದನ ಜನಕನು ನೀನು ನಿನ್ನಯ
ಪದಯುಗವ ಬಯಸುವೆನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

|೯೫|

ಸಾರವಿಲ್ಲದ ದೇಹವಿದು ನಿ
ಸ್ಸಾರವಾಗಿಹ ತನುವಿನಲಿ ಸಂ
ಚಾರಿಯಹ ನೀನಿದುರ್ಢ್ಯ ಕಡೆಯಲಿ ತೊಲಗಿ ಹೋಗುತಲಿ
ದೂರ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಿಯಪ

ದೂರ ಹೊರಿಸಿದೆ ಜೀವನಲಿ ಇದೆ
ನಾರು ಮೆಚ್ಚುವರಕಟ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೯೬೩

ಅಂಡವೆರಡುಧ್ವವಿಸಿದವು ಬ್ರ
ಹ್ಮಾಂಡವದರೋಪಾದಿಯಲಿ ಪಿಂ
ಡಾಂಡವೆಸೆದುದು ಸ್ಥೂಲ ಕಾರಣ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತನುವಿನಲಿ
ಅಂಡ ನಿನ್ನಯ ರೋಮಕೂಪದೊ
ಳಂಡಲೆದ ನಿಖಿಳಾಂಡವಿದು ಬ್ರ
ಹ್ಮಾಂಡನಾಯಕ ನೀನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೯೭೩

ಒಂದು ದಿನ ತನುವಿನಲಿ ನಡೆವುದು
ಇಂದು ಭಾಸ್ಕರ ಸ್ವರಗಳಿಪ್ಪ
ತ್ತೊಂದು ಸಾವಿರದಾರುನೂರನು ಏಳು ಭಾಗದಲಿ
ಬಂದುದನು ಉಡುಚಕ್ರದಲ್ಲಿಗೆ
ತಂದು ಧಾರೆಯನೆರೆದ ಮುನಿಕುಲ
ವೃಂದ ಹೃದಯನು ನೀನು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೯೮೩

ತೊಲಗುವರು ಕಡೆಕಡೆಗೆ ತಾ ಹೊಲೆ
ಹೊಲೆಯೆನುತ ಕಳವಳಿಸಿ ಮೂತ್ರದ
ಬಿಲದೊಳಗೆ ಬಂದಿಹುದ ಕಾಣದೆ ಬರಿದೆ ಮನನೊಂದು
ಜಲದೊಳಗೆ ಮುಳುಗಿದರೆ ತೊಲಗದು
ಹೊಲೆಗೆಲಸವೀ ದೇಹದೊಳು ನೀ
ನೆಲಸಿರಲು ಹೊಲೆಯುಂಟೆ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

೧೯೯೩

ಬರಿದಹಂಕಾರದಲಿ ತತ್ತದ್ದ
ಕುರುಹ ಕಾಣದೆ ನಿನ್ನ ದಾಸರ
ಜರಿದು ವೇದ ಪುರಾಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳೋದಿ ಫಲವೇನು
ನರರು ದುಷ್ಕರ್ಮದಲಿ ಮಾಡಿದ

ದುರಿತವಡಗಲು ನಿನ್ನ ನಾಮ
ಸ್ಮರಣೆಯೊಂದೇ ಸಾಕು ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1001

ಎಂಜಲೆಂಜಲು ಎಂಬರಾ ನುಡಿ
ಎಂಜಲಲ್ಲವೆ ವಾರಿ ಜಲಚರ
ದೆಂಜಲಲ್ಲವೆ ಹಾಲು ಕರುವಿನ ಎಂಜಲೆನಿಸಿರದೆ
ಎಂಜಲೆಲ್ಲಿಯದೆಲ್ಲಿಯುಂ ಪರ
ರೆಂಜಲಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಭಾವಿಸ
ಲೆಂಜಲಂಟೀ ದೇವ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1002

ಕೇಳುವುದು ಹರಿಕಥೆಯ ಕೇಳಲು
ಹೇಳುವುದು ಹರಿಭಕ್ತಿ ಮನದಲಿ
ತಾಳುವುದು ಹಿರಿದಾಗಿ ನಿನ್ನಯ ಚರಣಸೇವೆಯಲಿ
ಊಳಿಗವ ಮಾಡುವುದು ವಿಷಯವ
ಹೂಳುವುದು ನಿಜ ಮುಕ್ತಿಕಾಂತೆಯ
ನಾಳುವುದು ಕೃಪೆ ಮಾಡಿ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ 1003

ಈ ತೆರದೊಳಚ್ಚುತನ ನಾಮವ
ನೂತನದಿ ವಸುಧಾತಳದಿ ವಿ
ಖ್ಯಾತಿ ಬಯಸದೆ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ ಭಾಮಿನಿಯ ವೃತ್ತದಲಿ
ನೀತಿಕೋವಿದರಾಲಿಸುವರತಿ
ಪ್ರೀತಿಯಲಿ ಕೇಳ್ದರಿಗೆ ಅಸುರಾ
ರಾತಿ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಸುಖಗಳನೀವನವರತ 1004

ಬಾದರಾಯಣ ಪೇಳ್ವ ಭಾರತ
ಕಾದಿಕರ್ತನುದಾರ ಶ್ರೀಪುರ
ದಾದಿಕೇಶವಮೂರ್ತಿಗಂಕಿತವಾದ ಚರಿತೆಯನು
ಮೇದಿನಿಯೊಳಿದನಾರು ಹೃದಯದೊ

ಳಾದರಿಸಿ ಕೇಳಪರು ಮುದದಲಿ
ಆದಿ ಮೂರುತಿ ವರಪುರಾಧಿಪನೊಲಿವನನವರತ |೧೦೪|

ಕುಲಗಿರಿಗಳನ್ನಯದ ಧಾರಿಣಿ
ಜಲಧಿ ಪಾವಕ ಮರುತ ಜಲ ನಭ
ಜಲಜಸಖ ಶೀತಾಂಶು ತಾರೆಗಳುಳ್ಳ ಪರಿಯಂತ
ಚಲನೆಯಿಲ್ಲದ ನಿನ್ನ ಚರಿತೆಯು
ಒಲಿದು ಧರೆಯೊಳಗೊಪ್ಪುವಂದದಿ
ಚೆಲುವ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ರಕ್ಷಿಸು ನಮ್ಮನವರತ |೧೦೫|

ನೂರು ಕನ್ಯಾದಾನವನು ಭಾ
ಗೀರಥೀಸ್ನಾನವನು ಮಿಗೆ ಕೈ
ಯಾರೆ ಗೋವ್ಗಳ ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಭೂಸುರರಿಗೊಲಿದು
ಊರುಗಳ ನೂರಗ್ರಾಹಾರವ
ಧಾರೆಯೆರೆದಿತ್ತಂತೆ ಫಲ ಕೈ
ಸೇರುವುದು ಹರಿಭಕ್ತಿಸಾರದ ಕಥೆಯ ಕೇಳವಗೆ |೧೦೬|

ಮೇರು ಮಂದರನಿಭ ಸುವರ್ಣವ
ವಾರಿ ಮಧ್ಯದೊಳಿರುವ ಅವನಿಯ
ನಾರಿಯರ ಗಾಯತ್ರಿ ಪಶುಗಳನಿತ್ತ ಫಲವಹುದು
ಧಾರಿಣಿಯೊಳೀ ಭಕ್ತಿಸಾರವ
ನಾರು ಓದುವರವರಿಗನುದಿನ
ಚಾರು ವರಗಳನಿತ್ತು ರಕ್ಷಿಪನಾದಿಕೇಶವನು |೧೦೭|

ಲೋಕದೊಳಗತ್ಯಧಿಕನೆನಿಸುವ
ಕಾಗಿನೆಲೆ ಸಿರಿಯಾದಿಕೇಶವ
ತಾ ಕೃಪೆಯೊಳಗೆ ನುಡಿಸಿದನು ಈ ಭಕ್ತಿಸಾರವನು
ಜೋಕೆಯಲಿ ಬರೆದೋದಿ ಕೇಳರ

ನಾಕುಲದಿ ಮಾಧವನು ಕರುಣಿಪ
ಶ್ರೀ ಕಮಲವಲ್ಲಭನು ಮಿಗೆ ಬಿಡದಾದಿಕೇಶವನು

|೧೦೮|

* * * *

ಮಂಗಳಂ

ಮಂಗಳಂ ಸರ್ವದಿಭೂತಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಸರ್ವವನು ಪೊರೆವಗೆ
ಮಂಗಳಂ ತನ್ನೊಳಗೆ ಲೋಕವ ಲಯಿಸಿಕೊಂಬವಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಸರ್ವಸ್ವತಂತ್ರಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಸಿರಿಗೊಡೆಯ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಕೇಶವಗೆ ೧೦೧

ಮಂಗಳಂ ಜಗದಾದಿ ಮೂರ್ತಿಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಶ್ರಿತಪುಣ್ಯಕೀರ್ತಿಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಕರಕಲಿತಚಕ್ರವಿದಳಿತನಕ್ರನಿಗೆ
ಮಂಗಳಂ ದ್ರೌಪದಿಯ ಪೊರೆದಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಧ್ರುವರಾಜಗೊಲಿದಗೆ
ಮಂಗಳಂ ಬೇಲೂರ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಕೇಶವಗೆ ೧೦೨

ಜಯ ಸುರೇಂದ್ರವರಾರ್ಚಿತಾಂಘ್ರಿಯೆ
ಜಯ ಪುರಾಧಿಪಸಂಸ್ತುತಾತ್ಮನೆ
ಜಯ ಮಹಾಮುನಿ ಯೋಗಗಮ್ಯನೆ ಮೇಘಮೇಚಕನೆ
ಜಯ ಜನಕಜೆ ಮುಖಾಬ್ಜಮಿತ್ರನೆ
ಜಯ ಕಲಾಧಿಪ ಸೂರ್ಯನೇತ್ರನೆ
ಜಯ ಜಯ ಜಗನ್ನಾಥ ದೇವನೆ ಚೆನ್ನಕೇಶವನೆ ೧೦೩

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ-೨

BLANK PAGE

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಶರಧಿಶಯನ ಮುಕುಂದ ಸಚರಾ
ಚರಭರಿತ ನಿರ್ಗುಣ ನಿರಾಮಯ
ಸುರ ನರೋರಗ ವಂದ್ಯ ವರಪುರದಾದಿಕೇಶವನ
ಚರಣದಂಕಿತಮಾಗಿ ಪೇಳಿದ
ಪರಮ ಧಾನ್ಯದ ಚರಿತೆ ಸಂತತ
ಧರೆಯೊಳಿಂತೊಪ್ಪಿಹುದು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಪರಿಯಂತ |

~~ಇಲ್ಲಿ~~

ಕನಕ ಸಾಹು ~~ದರ್ಶನ-೨~~

BLANK PAGE

ರಾಮಧಾನ್ಯ ಚರಿತ್ರೆ

ಶ್ರೀ ರಮಾಪತಿ ಸಿಂಧುಶಯನ ಮು
ರಾರಿ ಮುನಿಕುಲ ಪೂಜಿತಾಂಘ್ರಿ ಸ
ರೋರುಹಾಕ್ಷ ಸುದರ್ಶನಾಂಕಿತ ದೇವ ಭವದೂರ
ಮಾರಪಿತ ಕೌಸಲಾದೇವಿ ಕು
ಮಾರ ರಘುಕುಲ ರಾಮನೃಪ ವರ
ಪೌರ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರ

101

ಗಿರಿಜೆಯರಸನ ಭಜಿಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ವರನ ಪಾದಾಂಬುಜಕೆ ವಂದಿಸಿ
ಕರಿಮುಖನ ಬಲಗೊಂಡು ಗೀರ್ವಾಣಿಗೆ ನಮಸ್ಕರಿಸಿ
ಗುರುವಿನಂಘ್ರಿಗೆ ನಮಿಸಿ ಸತ್ಕವಿ
ವರರ ಮನದಲಿ ನೆನೆದು ವರಪುರ
ದರಸನನು ಕೊಂಡಾಡಿ ಪೇಳುವನೀ ಮಹಾಕಥೆಯ

102

ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕೃತಿಯನೀ ಜನ
ದಾಮವೆಲ್ಲಾದರಿಸುವಂದದಿ
ಭೂಮಿಗಚ್ಚರಿಯಾಗಿ ಪೇಳುವನೀ ಮಹಾಕಥೆಯ
ಪ್ರೇಮದಿಂದಾದರಿಸಿ ಕೇಳ್ವ ಸ
ನಾಮರಿಗೆ ಸತ್ಕರುಣದಲಿ ರಘು
ರಾಮ ಪಾಲಿಸಿಕೊಡುವ ಮನದಲಿ ಇಷ್ಟಸಂಪದವ

103

ಧರೆಯನೆಲ್ಲವ ಸೋತು ಜೂಜಲಿ
ಕುರುಪತಿಗೆ ಕೈದಳಿಸಿ ತಮ್ಮಂ
ದಿರು ಸಹಿತ ಧರ್ಮಜನು ಕಾಮ್ಯಕ ವನದೊಳಿರುತಿರಲು
ಪರಮ ಋಷಿ ಶಾಂಡಿಲ್ಯ ಮುನಿ ಸ

ತ್ವರುಣದಲಿ ನಡೆತಂದನಲ್ಲಿಗೆ
ವರ ತಪೋಧನರೊಡನೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನುಚಿತದಲಿ |೪|

ಧರಣಿಪತಿ ಯಮಸೂನು ತಮ್ಮಂ
ದಿರು ಸಹಿತಲಿದಿರೆದ್ದು ಮುನಿಪನ
ಚರಣಕಾನತನಾಗಿ ಕೈಮುಗಿದಿರಲು ಧರ್ಮಜನ
ಕರೆದು ಲಾಲಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸ
ತ್ವರುಣದಲಿ ಮುನಿ ನುಡಿದನೆಲೆ ನೃಪ
ಸಿರಿ ದರಿದ್ರತೆ ನಿಲದು ಪರಿಹರವಹುದು ಕೇಳೆಂದ |೫|

ದೇವಯುಷಿಗಳು ನಿಮ್ಮ ಕರುಣಾ
ಭಾವವೆಮ್ಮಲ್ಲಿರಲು ನಮಗಿ
ನ್ನಾವ ಕಷ್ಟದ ಬಳಕೆದೋರದು ನಿಮ್ಮ ದರುಶನದಿ
ಪಾವನರು ನಾವಾದೆವೆಮಗಿ
ನ್ನಾವ ಬುದ್ಧಿಯನರುಹುವಿರಿಯದ
ನೀವು ಪೇಳೆನೆ ನಸುನಗುತ ಮುನಿನಾಥನಿಂತೆಂದ |೬|

ಧಾರುಣಿಯೊಳರಸುಗಳು ನಾಲ್ವರು
ಭೂರಿ ಸತ್ಯವ್ರತರು ನಳನೃಪ
ಧೀರ ರಾಮ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರರಿವರೆಂದು
ಸಾರುತಿದೆ ಜಗವೆಲ್ಲ ನಿಮ್ಮನು
ದಾರನಿದರೊಳು ರಘುಪತಿಯು ಗುಣ
ಹಾರ ಧರ್ಮವ ಪಾಲಿಸಿದ ನರೆದಲೆಗೆ ವ್ರಿಹಿಯರಿಗೆ |೭|

ಎನಲು ರಾಮಚರಿತ್ರೆಯನು ನೀ
ವೆನಗೆ ಪೇಳಿದಡಾಲಿಸುವೆನೆನೆ
ಮನದೊಳಗೆ ತಾ ನಸುನಗುತ ಶಾಂಡಿಲ್ಯನು ಯುಧಿಷ್ಠಿರಗೆ
ಅನುನಯದೊಳಾದರಿಸಿ ರಘುನಂ

ದನನ ಚರಿತೆಯನರುಹಿ ಭೂಪನ
ಮನಸಿನಲ್ಲಿರುವಂತೆ ವಿಸ್ತರಿಸಿದ ಮಹಾಕಥೆಯು

1೮1

ಕೇಳು ಕುಂತೀತನಯ ಗಂಗಾ
ಕೂಲದುತ್ತರ ಭಾಗದಲಿ ವಿ
ಶಾಲ ವಿಭವದೊಳೆಸೆವಯೋಧ್ಯಾನಗರವಾ ಪುರವ
ಪಾಲಿಸುವ ದಿನಕರ ಕುಲಾನ್ವಯ
ಶೀಲ ದಶರಥನಾ ಮಹೀಲೋ
ಲಲೋಚನೆ ಕೌಸಲ್ಯ ದೇವಿ ಸುಮಿತ್ರ ಕೈಕೆಯರು

1೯1

ದಶರಥಗೆ ಕೌಸಲೆಗೆ ಜನಿಸಿದ
ರಸಿಕ ಗುಣನಿಧಿ ರಾಮನೃಪನಾ
ಅಸುರೆ ತಾಟಕಿಯೊರಸಿ ಮಾರೀಚನ ಸುಬಾಹುವನು
ಕುಸುರಿದರಿದಾ ಮುನಿಮುಖವ ರ
ಕ್ಷಿಸಿಯಹಲ್ಯಾ ಶಾಪವನು ಖಂಡಿಸಿ
ಅಸಮನನುಜನು ಮುನಿಪ ಸಹಿತಾ ಮಿಥಿಳೆಗೈದಿದನು

1೧೦1

ಹರನ ಧನುವೇರಿಸಿದ ಸೀತೆಯ
ವರಮುಹೂರ್ತದಿ ವರಿಸಿ ತಮ್ಮಂ
ದಿರು ನಿಜಾಂಗನೆ ಸಹಿತ ಮಿಥಿಳಾಪುರವ ಹೊರವಂಟ
ಬರುವ ಮಾರ್ಗಾಂತರದಿ ಕಂಡನು
ಪರಶುರಾಮನ ಗೆಲಿದಯೋಧ್ಯಾ
ಪುರವ ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜತೇಜದಿ ಸುರರು ನಲಿದಾಡೆ

1೧೧1

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ನಿಮ್ಮವೋಲ್ ವಿಪಿ
ನಾಲಯದ ಸಿರಿ ಸಂಭವಿಸೆ ಜನ
ಪಾಲ ರಾಮನು ಪಿತೃವಚನ ಪಾಲನೆಯ ನೇಮದಲಿ
ಬಾಲಕಿಯನೊಡಗೊಂಡು ಸತ್ಯವ

ಪಾಲಿಸುತ ಲಕ್ಷ್ಮಣನ ಕೂಡೆ ನಿ
ಜಾಲಯವ ಹೊರವಂಟು ಹೊಕ್ಕನು ಘೋರ ಕಾನನವ 1೧೨1

ಭರತನನು ಸಂತ್ರೈಸಿ ಕಾಕಾ
ಸುರನ ಪ್ರಾಣವ ಕಾಯ್ದು ದಾನವ
ತರುಣಿ ನಾಸಿಕವರಿದು ಮಾಯಾಮೃಗವ ಸಂಹರಿಸಿ
ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯನಗಲಿ ಮಾರ್ಗಾಂ
ತರದಿ ಕಂಡ ಜಟಾಯುವನು ಮನ
ಮರುಗಿ ವೃತ್ತಾಂತವನು ತಿಳಿದವನಲ್ಲಿ ಗತಗೊಳಿಸಿ 1೧೩1

ಅಲ್ಲಿ ಶೋಕೋದ್ರೇಕದಲಿ ಕರ
ಪಲ್ಲವದ ಕದಪಿನಲಿ ಊರ್ಮಿಳೆ
ವಲ್ಲಭನನೊಡಗೊಂಡು ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾದ್ರಿಗೈತಂದು
ಅಲ್ಲಿ ಸಂಭಾಷಿಸಿದ ರವಿಸುತ
ನಲ್ಲಿ ವಾಲಿಯ ಮಡುಹಿ ವಾನರ
ರೆಲ್ಲರನು ಕೈಕೊಂಡು ನಡೆದನು ಮುಂದೆ ದಕ್ಷಿಣಕೆ 1೧೪1

ವಾರುಧಿಯ ಬಂಧಿಸಿದ ಸೇನಾ
ಭಾರದಲಿ ನಡೆತಂದು ಲಂಕೆಯ
ಸೇರಿ ಮುತ್ತಿಗೆವಿಡಿದು ರಾವಣ ಕುಂಭಕರ್ಣರನು
ಭೂರಿಬಾಣದೊಳೊರಸಿ ದಾನವ
ವೀರರನು ಪರಿಹರಿಸಿ ರಘುನೃಪ
ವಾರಣನು ಪಟ್ಟವನು ಕಟ್ಟಿದನಾ ವಿಭೀಷಣಗೆ 1೧೫1

ಧರಣಿಸುತೆಯನು ಕರೆಸಿ ದೇವಾ
ಸುರರುಲಿಯಲು ವಿಭೀಷಣಗೆ ವಿ
ಸ್ತರಿಸಿ ಪೇಳಿದ ಪುರಕೆ ಪಯಣವ ಮಾಡು ನೀನೆನಲು
ಕರೆಸಿದನು ನಿಜಮಂತ್ರಿ ಕರಿ ರಥ

ತುರಗ ಪಾಯ್ಲವಾಕ್ಷಣವೆ
ನೆರೆದುದಗಣಿತ ವೀರದಾನವ ಸೇನೆ ನಿಮಿಷದಲಿ |೧೬|

ಹರುಷದಲಿ ತರಿಸಿದ ಕುಬೇರನ
ವರ ರಥವ ಮೇಳೈಸಿ ದೇವರ
ಸಿರಿಪದಾಂಬುಜಕರ್ಪಿಸಲು ಶ್ರೀರಾಮ ನಸುನಗುತ
ಕರೆಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣದೇವನನು ನಿಜ
ತರುಣಿ ಸಹಿತೇರಿದ ವರೂಥವ
ತರಣಿಸುತ ಹನುಮಂತ ಜಾಂಬವರೈದಿತ್ತೊಗ್ಗಿನಲಿ |೧೭|

ಅಂಗದನು ನಳ ನೀಲ ಶತಬಲಿ
ತುಂಗ ವಿಕ್ರಮ ಸುಷೇಣನಾ ಪ್ಲ
ವಂಗ ಗವಯ ಗವಾಕ್ಷ ಮೊದಲಾದಖಿಳ ವಾನರರು
ಸಂಗಡಿಸಿ ನೆರೆದುದು ಮಹಾಸಮ
ರಂಗವೀರರು ಮೋಹಿಸಿದ ರಘು
ಪುಂಗವನ ರಥದೊಡನೆ ನಡೆದುದು ಮುಂದೆ ಸಂದಣಿಸಿ |೧೮|

ಧಾರುಣೀಪತಿ ಕೇಳು ಲಂಕೆಯ
ವೀರದಾನವ ಭಟರು ಪುರಜನ
ಪೌರಜನ ಸಹಿತಾ ವಿಭೀಷಣನೊಡನೆ ಮೇಳೈಸಿ
ಭೂರಿಬಲವೈತರುತಲಿರೆ ರಣ
ಭೇರಿ ದಂಧಣಧಣರೆನಲು ಮಿಗೆ
ಚೀರಿದವು ಕವಳೆಗಳು ದಿಕ್ಪಾಲಕರ ಬೆದರಿಸಿತು |೧೯|

ತಡೆಯದೈತಂದುಭಯಬಲ ಸಂ
ಗಡಿಸಿ ಬರುತಿರೆ ಮುಂದೆ ಸೇತುವ
ಮಡದಿಗಲ್ಲವ ತೋರಿಸುತ ನೆರೆ ಕಡಲ ದಾಂಟಿದರು
ನಡೆದು ರಾಮೇಶ್ವರದ ಬಳಿಯಲಿ

ಮೃಡನ ಪೂಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿಭಾವದ
ಸಡಗರದಿ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಾಶ್ರಮಕ್ಕೆದಿದನು ನೃಪತಿ ೨೦೧

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮಹಾಮುನೀಶ್ವರ
ರೆಲ್ಲರನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಜಾನಕಿ
ವಲ್ಲಭನು ನಡೆತಂದನಾ ಮುಚುಕುಂದನಾಶ್ರಮಕೆ
ಸಡಿಲದುನ್ನತ ಬಲಸಮೇತದಿ
ಕಡಲ ಕಂಡನು ಪಂಚನದಿಯೊಳ್
ಬಿಡದೆ ಪಲ್ಲೆಸಿರುವ ಫಲ ವಸ್ತುಗಳ ಸಂಭ್ರಮದಿ ೨೦೨

ಆ ಮಹಾವನದೊಳಗೆ ಸುಭಟ
ಸ್ತೋಮವಿಳಿದುದು ಪಾಳೆಯದ ಸಂ
ಗ್ರಾಮದಿದಿರಲಿ ಗುಡಿಗುಡಾರಂಗಳು ವಿರಾಜಿಸಿತು
ರಾಮಣೀಯಕ ರಚನೆಯಲಿ ಸು
ತ್ರಾಮನೋಲಗದಂತೆ ರಘುಕುಲ
ರಾಮನೈದಿರೆ ಬಂದು ಕಂಡರು ಸಕಲ ಮುನಿವರರು ೨೦೩

ಕೌಶಿಕನು ಜಮದಗ್ನಿ ಜನ್ಮ ಪ
ರಾಶರನು ಜಾಬಾಲಿ ಭೃಗು ದೂ
ರ್ವಾಸ ಗೌತಮನಾದಿಯಾದ ಸಮಸ್ತ ಮುನಿವರರು
ಭಾಸುರದ ತೇಜದಲಿ ತಮ್ಮ ನಿ
ವಾಸವನು ಹೊರವಂಟು ಬಂದರು
ದಾಶರಥಿಯನು ಕಂಡು ಹರಸಿದರಕ್ಷತೆಯ ತಳಿದು ೨೦೪

ರಾಮ ದಶರಥ ತನಯ ರಘುಕುಲ
ಸೋಮ ಸನ್ಯತ ಸನಾಮನಾಹವ
ಭೀಮ ಸುಜನ ಪ್ರೇಮ ಜಗದಭಿರಾಮ ನಿಸ್ಸೀಮ
ತಾಮರಸದಳ ನಯನ ದೇವ

ಪ್ರೇಮ ಸುರಕುಲ ಮೌಳಿವಂದಿತ
ಪ್ರೇಮದಿಂದಲಿ ಪಾಲಿಸೆನ್ನುತಲವರು ಪೊಗಳಿದರು ೧೨೪೧

ದೇವಿ ಜಾನಕಿ ಸಹಿತ ವನದಲಿ
ನೀವು ಕಷ್ಟವ ಬಳಸಿ ಭಕ್ತರ
ಕಾವ ಹದನನು ನೆನೆದು ವಾನರ ಬಲಸಮೇತದಲಿ
ರಾವಣನ ಸಂಹರಿಸಿ ಲಂಕೆಯ
ನಾ ವಿಭೀಷಣಗಿತ್ತು ನಮ್ಮನು
ದೇವ ಪಾಲಿಸೆ ಬಂದಯೆಂದುಪಚರಿಸಿದರು ನೃಪನ ೧೨೪೨

ಸಾರಹೃದಯರು ನೀವು ನಮಗುಪ
ಚಾರವೇಕಿದು ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಕರು
ಣಾರಸವೆ ಸಲಹುವುದು ನಮ್ಮನು ಸಾಕದಂತಿರಲಿ
ಆರಿಗುಂಟಿದು ನಿಮ್ಮ ದರುಶನ
ಸೇರಿತೆಮಗಿಂದಿನಲಿಯೆಂದುಪ
ಚಾರದಿಂ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಮುನಿವರರ ೧೨೪೩

ಎಡದ ಕಡೆಯಲಿ ಕಪಿಕುಲೇಂದ್ರನ
ಗಡಣ ಬಲದಲಿ ರಾವಣಾನುಜ
ಸಡಗರದಿ ಮುನಿನಿಕರವಿದಿರಲಿ ಹಿಂದೆ ವಾನರರು
ಮಡದಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದೇವರಿವರರು
ಬಿಡದೆ ಚಿಮ್ಮಲು ಚಾಮರಂಗಳ
ಪೊಡವಿಪತಿ ಶ್ರೀರಾಮ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ರಂಜಿಸಿದ ೧೨೪೪

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮಹಾಮುನೀಶ್ವರ
ರೆಲ್ಲ ತರಿಸಿದರಖಿಳ ವಸ್ತುವ
ಬೆಲ್ಲ ಸಕ್ಕರೆ ಜೇನುತುಪ್ಪ ರಸಾಯನಂಗಳಲಿ
ಭುಲ್ಲವಿಸಿ ರಚಿಸಿದ ಸುಭಕ್ತಗ

ಳೆಲ್ಲವನು ತುಂಬಿದರು ಹೆಡಗೆಗೆ
ಳಲ್ಲಿ ಜೋಡಿಸಿ ಹೊರಿಸಿ ತಂದರು ರಾಮನೋಲಗಕೆ ೨೮೫

ತಂದು ಶಿಷ್ಯರು ಭಕ್ತಗಳ ಮುದ
ದಿಂದ ಸುರಿಯಲು ನೋಡಿ ನಸುನಗೆ
ಯಿಂದ ರಘುಕುಲಸಾರ್ವಭೌಮನು ಕರಸಿ ನಿಜಬಲಕೆ
ಅಂದು ಕೊಡಿಸಲು ನೋಡಿದರು ರುಚಿ
ಯಿಂದ ಸವಿದರು ಭೋಜ್ಯಗಳನಾ
ನಂದದಲಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ವಾನರರು ಮುನಿವರರ ೨೮೯

ಅನಿಲಸುತ ಬಾರೆಂದು ರಘುನಂ
ದನನು ಕರುಣದೊಳಿವರ ರುಚಿಯೆಂ
ತೆನಲು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ರಘುಪತಿಗೆ
ಇನಕುಲಾನ್ವಯತಿಲಕ ಚಿತ್ತೈ
ಸೆನಗೆ ಸವಿಯಹುದಿನ್ನು ಧಾನ್ಯದ
ತನುವನೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು ದೇವರು ತರಿಸಿ ನೀವೆಂದ ೨೯೦

ಎನಲು ರಾಮನೃಪಾಲ ಗೌತಮ
ಮುನಿಯನೀಕ್ಷಿಸಿ ಬೇಕು ಸಲೆ ತರಿ
ಸೆನಲು ಧಾನ್ಯವನೊಡನೆಯಾಲೋಚಿಸಿದರೀ ಹದನ
ಮನನಲಿದು ತಂತಮ್ಮ ಶಿಷ್ಯರ
ವಿನಯದಿಂದಲಿ ಕರೆಸಿ ತಾರೆಂ
ದೆನಲು ಮೆರೆದರು ತಳುವದವರನು ತಂದು ಸಭೆಯೊಳಗೆ ೨೯೧

ನರೆದಲೆಗನಿದು ನೆಲ್ಲು ಹಾರಕ
ಬರಗು ಜೋಳವು ಕಂಬು ಸಾಮೆಯು
ಉರುತರದ ನವಣೆಯಿದು ನವಧಾನ್ಯವೆಂದೆನಲು
ಮೆರೆವ ರಾಶಿಯ ಕಂಡು ಇದರೊಳು

ಪರಮಸಾರದ ಹೃದಯನಾರಂ
ದರಸಿ ಕೇಳಿದನಲ್ಲಿರುತಿಹ ಮಹಾಮುನೀಶ್ವರರ

||೩೨||

ಕೆಲರು ಗೋದಿಯ ಸಾಮೆಯನು ಕೆಲ
ಕೆಲರು ನವಣೆಯ ಕಂಬು ಜೋಳವ
ಕೆಲವು ಹಾರಕವೆಂದು ಕೆಲವರು ನೆಲ್ಲನತಿಶಯವ
ಕೆಲರು ನರೆದಲೆಗನನು ಪತಿಕರಿ
ಸಲದ ನೋಡಿದ ನೃಪತಿಯದರೊಳು
ಹಲವು ಮತವೇಕೊಂದನೇ ಪೇಳೆನಲು ಗೌತಮನು

||೩೩||

ದಾಶರಥಿ ಚಿತ್ತೈಸು ನಮ್ಮಯ
ದೇಶಕತಿಶಯ ನರೆದಲೆಗನೇ
ವಾಸಿಯುಳ್ಳವನೀತ ಮಿಕ್ಕಿನ ಧಾನ್ಯವೇಕೆನಲು
ಲೇಸನಾಡಿದೆ ಮುನಿಪ ಗೌತಮ
ದೋಷರಹಿತನು ಪಕ್ಷಪಾತವ
ನೀಸು ಪರಿಯಲಿ ಮಾಡುವರೆ ಶಿವಯೆಂದನಾ ವಿಹಿಗ

||೩೪||

ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮದ ಸಾರವನು ನೀವ್
ಬಲ್ಲಿರರಿಯಿರೆ ಎಲ್ಲರನು ನೀ
ವಿಲ್ಲಿ ನುಡಿವ ಉಪೇಕ್ಷೆಯುಂಟೇ ಸಾಕದಂತಿರಲಿ
ನೆಲ್ಲ ನಾನಿರೆ ಗೋದಿ ಮೊದಲಾ
ದೆಲ್ಲ ಧಾನ್ಯಗಳಿರಲು ಇದರಲಿ
ಬಲ್ಲಿದನು ನರೆದಲೆಗನೆಂಬುದಿದಾವ ಮತವೆಂದ

||೩೫||

ಏನೆಲವೊ ನರೆದಲೆಗ ನೀನು ಸ
ಮಾನನೇ ಎನಗಿಲ್ಲಿ ನಮ್ಮನು
ದಾನವಾಂತಕೆ ಬಲ್ಲನಿಬ್ಬರ ಹೆಚ್ಚು ಕುಂದುಗಳ
ಜಾನಕೀ ಪತಿ ಸನಿಹದಲಿ ಕುಲ

ಹೀನ ನೀನು ಪ್ರತಿಷ್ಠ ಸುಡು ಮತಿ
ಹೀನ ನೀನೆಂದೆನುತ ಖತಿಯಲಿ ಬೈದು ಭಂಗಿಸಿದ ೩೩೬

ಲೋಕದಲಧಿಕ ಭೋಜನವಿದೆಂ
ದಾಕೆವಾಳರು ಬುಧರು ಜರೆದು ನಿ
ರಾಕರಿಸಿ ಬಿಡಲಂತು ನೀ ಶೂದ್ರಾನ್ನವಾದೆಯಲ
ನಾಕನಿಳಯರು ಸಾಕ್ಷಿ ನಿನ್ನ ವಿ
ವೇಕಿಗಳು ಮೆಚ್ಚುವರೆ ಬಾಹಿರ
ಸಾಕು ನಡೆ ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗೆಂದ ೩೩೭

ಕ್ಷಿತಿಯಮರರುಪನಯನದಲಿ ಸು
ವ್ರತ ಸುಭೋಜನ ಪರಮ ಮಂತ್ರಾ
ಕ್ಷತೆಗಳಲಿ ಶುಭಶೋಭನದಲಾರತಿಗೆ ಹಿರಿಯರಲಿ
ಕ್ರತುಗಳೆಡೆಯೊಳಗರಮನೆಯಲಿ
ಪ್ರತಿದಿನವು ರಂಜಿಸುತ ದೇವರಿ
ಗತಿಶಯದ ನೈವೇದ್ಯ ತಾನಹೆನೆಂದನಾ ವ್ರಿಹಿಗ ೩೩೮

ಜನಪರಿಗೆ ಶಿಶುಗಳಿಗೆ ಬಾಂಧವ
ಜನರೆಡೆಗೆ ಬ್ರಹ್ಮರ ಸಮಾರಾ
ಧನೆಗೆ ವಿದ್ಯಾರಂಭ ಕಾಲಕೆ ಸಕಲ ಭೂಸುರರ
ಮನೆಗಳಲಿ ಹರಿದಿವಸದೌಪಾ
ಸನೆಗಳಲಿ ತಾ ಯೋಗ್ಯನಹದೆಂ
ದೆನಿಸಿಕೊಂಬೆನು ನೀನಯೋಗ್ಯನು ಭ್ರಷ್ಟ ತೊಲಗೆಂದ ೩೩೯

ಹೊಸ ಮನೆಯ ಪುಣ್ಯಾರ್ಚನೆಗೆ ಮಿಗೆ
ಯೆಸೆವ ಮದುಮಕ್ಕಳಿಗೆ ಸೇಸೆಗೆ
ವಸುಮತೀಶರ ಗರುಡಿಯಲಿ ಶಸ್ತ್ರಾಸ್ತ್ರದರ್ಶನೆಗೆ
ಎಸೆವ ವಿಪ್ರರ ಫಾಲದಲಿ ರಂ

ಜಿಸುವ ಗಂಧಾಕ್ಷತೆಯಹೆನು ಭಾ
ವಿಸಲು ಲೋಕದೊಳಾರು ಸರಿಯಿಂತೆಂದನಾ ವ್ರಿಹಿಗ 1೪೦1

ಧರಣಿಯಮರರು ಮಂತ್ರ ತಂತ್ರೋ
ಚ್ಚರಣೆಯಲಿ ಹಸ್ತಾಂಬುಜದಿ ಮಿಗೆ
ಹರಸಿ ಕೊಡಲಕ್ಷತೆಯ ಮಂಡೆಯೊಳಾಂತ ಮಹಿಮರಿಗೆ
ದುರಿತ ದುಃಖ ವಿನಾಶ ಮಂಗಳ
ಕರವಹುದು ತಾನೀವೆ ಸಂತತ
ಸಿರಿಯ ಸಂಪತ್ತಾಯುವನು ಕೇಳೆಂದನಾ ವ್ರಿಹಿಗ 1೪೦1

ಪರಿಮಳದ ಚಂದನದ ತರುವಿಗೆ
ಸರಿಯೆ ಒಣಗಿದ ಕಾಷ್ಠ ಗೋವದು
ಕರೆದ ಹಾಲಿಗೆ ಕುರಿಯ ಹಾಲಂತರವೆ ಭಾವಿಸಲು
ಪರಮ ಸಾಹಸಿ ವೀರ ಹನುಮಗೆ
ಮರದ ಮೇಲಣ ಕಪಿಯು ತಾನಂ
ತರವೆ ಘಡ ನೀನೆನಗೆ ಸರಿಯೇ ಭ್ರಷ್ಟ ತೊಲಗೆಂದ 1೪೨1

ಸುರನದಿಗೆ ತಾ ಸರಿಯೆ ಕಾಡೊಳು
ಹರಿವ ಹಳ್ಳದ ನೀರು ತಾ ಗರುಡನ
ಮರಿಗೆ ಹದ್ದಂತರವೆ ಹಂಸಗೆ ಬಕನು ಹೋಲವುದೆ
ಸರಸ ಮರಿ ಕೋಗಿಲೆಗೆ ವಾಯಸ
ನಣಕಿಸುವ ತೆರನಾಯ್ತು ಸಾಕಿ
ನ್ನರೆದಲೆಗೆ ನೀನಾವ ಮಾನ್ಯನು ಕಡೆಗೆ ತೊಲಗೆಂದ 1೪೩1

ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಕನಲಿ ಕಂಗಳು
ಕಿಡಿಮಸಗಿ ಖಿತಿಗೊಂಡು ನುಡಿದನು
ಸಿಡಿಲ ಘರ್ಜನೆಯಂತೆ ಸಭೆಯಲಿ ಜರೆದನಾ ವ್ರಿಹಿಯು
ನುಡಿಗೆ ಹೇಸದ ಭಂಡ ನಿನ್ನೊಳು

ಕೊಡುವರೇ ಮಾರುತ್ತರವ ಕಡು
ಜಡನಲಾ ನಿನ್ನೊಡನೆ ಮಾತೇಕೆಂದ ನರೆದಲೆಗ |೪೪|

ಸತ್ಯಹೀನನು ಬಡವರನು ಕ
ಣ್ಣೆತ್ತಿ ನೋಡೆ ಧನಾಧ್ಯರನು ಬೆಂ
ಬತ್ತಿ ನಡವ ಅಪೇಕ್ಷೆ ನಿನ್ನದು ಹೇಳಲೇನದನು
ಹೆತ್ತ ಬಾಣಂತಿಯರು ರೋಗಿಗೆ
ಪತ್ಯ ನೀನಹೆ ಹಣದ ಬಾಯಿಗೆ
ತುತ್ತು ನೀನಹೆ ನಿನ್ನ ಜನ್ಮ ನಿರರ್ಥಕರವೆಂದ |೪೫|

ಸತ್ತದಿನದಾರಭ್ಯ ಮನುಜರು
ಮತ್ತೆ ಕರವ ಹೊತ್ತು ಪಿಂಡವ
ನಿತ್ತು ತಪ್ಪದೆ ಮತ್ತೆ ವಾಯಸಕುಲವ ಕರೆಕರೆದು
ತುತ್ತನಿಡುವರು ಎಳ್ಳು ದರ್ಭೆಗೆ
ತೆತ್ತಿಗನು ನೀನಾದೆ ಕೀರ್ತಿಯ
ಹೊತ್ತುಕೊಂಡೆ ದುರಾತ್ಮ ನಿನ್ನೊಳು ಮಾತದೇಕೆಂದ |೪೬|

ಮಳೆದೆಗೆದು ಬೆಳೆಯಡಗಿ ಕ್ಷಾಮದ
ವಿಲಯಕಾಲದೊಳನ್ನವಿಲ್ಲದೆ
ಅಳಿವ ಪ್ರಾಣಿಗಳಾದರಿಸಿ ಸಲಹುವೆನು ಜಗವರಿಯೆ
ಎಲವೊ ನೀನೆಲ್ಲಿಹೆಯೊ ನಿನ್ನಯ
ಬಳಗವದು ತಾನೆಲ್ಲಿಹುದು ಈ
ಹಲವು ಹುಲು ಧಾನ್ಯಗಳೆನಗೆ ಸರಿದೊರೆಯೆ ಕೇಳೆಂದ |೪೭|

ಬಲ್ಲಿದರು ಬರೆ ಬಡವರಲಿ ನಿ
ನ್ನಲ್ಲಿಯುಂಟು ಉಪೇಕ್ಷೆ ನಮ್ಮಲಿ
ಸಲ್ಲದೀ ಪರಿ ಪಕ್ಷಪಾತವದಿಲ್ಲ ಭಾವಿಸಲು
ಬಲ್ಲಿದರು ಬಡವರುಗಳೆನ್ನದೆ

ಎಲ್ಲರನು ರಕ್ಷಿಸುವೆ ನಿರ್ದಯ
ನಲ್ಲ ತಾ ನಿನ್ನಂತೆ ಎಲೆ ಕುಟಿಲಾತ್ಮ ಹೋಗಂದ

1೪೮1

ನಾನೆಲೈ ಲೋಕದಲಿ ನಿರ್ದಯನು ಬಳಿ
ಕೇನಲೈ ಸದ್ಧರ್ಮದಲಿ ಮಧು
ಪಾನವಾದೆಯಲಾ ದುರಾತ್ಮಕ ನಿನ್ನ ಸೇವಿಸಿದ
ದಾನವರು ಮಾನವ ಕಿರಾತರು
ಜ್ಞಾನವಳಿದು ವಿಕಾರದಲಿ ಮತಿ
ಹೀನರಾದರು ನಿನ್ನ ಗುಣವೇನೆಂದನಾ ವ್ರಿಹಿಗ

1೪೯1

ಆಡಬಹುದತಿಶಯವ ನೀ ಕೊಂ
ಡಾಡಿ ಕೊಂಬರೆ ಸಾಕು ಸಜ್ಜನ
ರಾಡಿದರೆ ಪತಿಕರಿಸೆ ಲಜ್ಜೆಗೆ ಸಿರವ ಬಾಗುವರು
ನೋಡಿರೈ ಸಭೆಯವರು ದುರ್ಮತಿ
ಗೇಡಿ ಇವನಾಡುವದ ನಾವಿ
ನ್ನಾಡಿದರೆ ಹುರುಳಿಲ್ಲ ಶಿವಶಿವಯೆಂದ ನರೆದಲೆಗ

1೫೦1

ಸತ್ತವರ ಪ್ರತಿಬಿಂಬರೂಪನು
ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಪಿತೃನಾಮಗಳ ನಿನ
ಗಿತ್ತು ಮೂವರ ಪೆಸರಿನಲಿ ಕರೆಕರೆದು ದರ್ಭೆಯಲಿ
ನೆತ್ತಿಯನು ಬಡಿ ಬಡಿದು ಕಡೆಯಲಿ
ತುತ್ತನಿಡುವರು ಪಶುಗಳಿಗೆ ನೀ
ನೆತ್ತಿದೆಯೆಲಾ ತನುವ ಸುಡಬೇಕೆಂದ ನರೆದಲೆಗ

1೫೧1

ಏನಿಹಿರಿ ಹಿರಿಕಿರಿದ ನುಡಿಯದೆ
ಮೌನದೀಕ್ಷಿತರಾದಿರಲ ಕಂ
ಡೆನು ಮುರಿದಾಡುವಿರಸಾಧ್ಯವೋ ಸಾಧ್ಯವೋ ನಿಮಗೆ
ಈ ನಪುಂಸಕನಲಿ ನಿರಂತರ

ವೇನು ಕಾರಣ ವಾದವಿದು ನಮ
ಗೇನು ಬುದ್ಧಿಯನರುಹುವಿರಿ ಪೇಳೆಂದ ನರೆದಲೆಗ

|೫೨|

ಮಸೆದುದಿತ್ತಂಡಕ್ಕೆ ಮತ್ತರ
ಪಿಸುಣ ಬಲರತಿ ನಿಷ್ಕರರು ವಾ
ದಿಸಲು ಕಂಡನು ನೃಪತಿ ಮನದಲಿ ನೋಡಿ ನಸುನಗುತ
ಹಿಸುಣರಿವದಿರ ಮತ್ತರವ ಮಾ
ಣಿಸುವ ಹದನೇನೆನುತ ಯೋಚಿಸಿ
ದಸುರ ಮುನಿಪರ ನೋಡೆ ಗೌತಮ ಮುನಿಪನಿಂತೆಂದ

|೫೩|

ಅರಸುಗಳು ನಾವೆಲ್ಲ ಭೂಮೀ
ಸುರರು ನೆರದಿಹ ದಾನವರು ವಾ
ನರರು ನಮಗೀ ನ್ಯಾಯವನು ಪರಿಹರಿಸಲಳವಲ್ಲ
ಕರಸುವೆವು ಹರಿಹರವಿರಂಚಾ
ದ್ಯುರನಯೋಧ್ಯೆಗೆ ಅವರ ಗುಣವಾ
ಧರಿಸಿ ಪೇಳ್ವರು ನಯದೊಳೆಂದನು ರಾಮ ನಸುನಗುತ

|೫೪|

ಪರಮ ಧಾನ್ಯದೊಳಿಬ್ಬರೇ ಇವರಿರಲಿ
ಸೆರೆಯೊಳಗಾರು ತಿಂಗಳು
ಹಿರಿದು ಕಿರಿದೆಂಬಿವರ ಪೌರುಷವರಿಯಬಹುದಿನ್ನು
ಪುರಕೆ ಗಮನಿಸಿ ನಾವು ನಿಮ್ಮನು
ಕರೆಸುವೆವು ಕೇಳೆನುತಯೋಧ್ಯಾ
ಪುರಿಗೆ ಪಯಣವ ಮಾಡಹೇಳಿದನಾ ವಿಭೀಷಣಗೆ

|೫೫|

ಸೆರೆಗೆ ನಮ್ಮನು ನೂಕಿ ದೇವರು
ಸಿರಿಯ ಮದದಲಿ ಕಳೆದರೆಮ್ಮನು
ಮರದು ಸಲಹುವರಾರು ನಿಮ್ಮಯ ಕರುಣ ಹೊರತಾಗಿ
ಧರೆಯೊಳಿನ್ನಪಕೀರ್ತಿ ನಾರಿಯ

ಸೆರಗ ಹಿಡಿವುದೆ ಲೇಸೆನುತ ತವೆ
ಕರಮುಗಿದು ತಲೆಗುತ್ತಿ ಪೇಳಿದನಾಗ ನರೆದಲೆಗ

೩೫೬

ಆಗಲದಕೇನೆಂದು ಕರುಣಾ
ಸಾಗರನು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟನವರನು
ಯೋಗಿಗಳ ವಶಮಾಡಿ ಗೌತಮಮುನಿಯನುಪಚರಿಸಿ
ರಾಗ ಮಿಗೆ ಮುನಿವರರನಲ್ಲಿ ಸ
ರಾಗದಿಂದಲೆ ಕಳುಹಿ ಬಳಿಕಾ
ಯಾಗಸಂರಕ್ಷಕನು ವೀಳೆಯವಿತ್ತನನಿಬರಿಗೆ

೩೫೭

ಹರದುದಾಕ್ಷಣದಲ್ಲಿ ವ್ಯೋಮದಿ
ಸುರರು ಮಿಗೆ ಕೊಂಡಾಡೆ ಭೂಸುರ
ವರರು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ಮಂದಿರವ
ಹರುಷ ತಗ್ಗಿತು ತಾವರೆಗೆ ಮುಖ
ವರಳಿದವು ನೈದಿಲೆಗೆ ತಾರಕೆ
ನೆರೆದುವಾಕಾಶದಲಿ ಅಸ್ತಾಂಬುಧಿಗೆ ಇನನಿಳಿದ

೩೫೮

ನೆಗಳಿದವು ಬೊಂಬಾಳದೀವಿಗೆ
ಝಗಝಗಿಪ ನವರತ್ನದೊಡುಗೆಯ
ಹೊಗರೊಗುವ ಕೈದುಗಳ ಸುಭಟರು ಮುಂದೆ ಸಂದಣಿಸೆ
ನೆಗಹಿ ಕರಗಳ ಪಾಠಕರು ಬಿರು
ದುಗಳ ಹೊಗಳಲು ಚೀರಿದವು ಕಹ
ಳೆಗಳು ರಭಸದಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ನೃಪತಿಯರಮನೆಯ

೩೫೯

ಗಗನಮಣಿ ದಿಗುತಟವ ಸಾರಲು
ಹೊಗರೊಗುವ ಬಲು ಕಾವಳವು ಸಲೆ
ಜಗವ ಮುಸುಕಲು ಜನರು ನಿದ್ರಾಂಗನೆಯ ಕೇಳಿಯಲಿ
ದೃಗುಯುಗಳನೆವೆ ಬಿಗಿದಿರಲು ಮನ

ವಿಗತಿವಡೆದಿರೆ ಧರೆಗೆ ದಿನಮಣಿ
ಮೊಗವ ತೋರುವೆನನುತ ಪೂರ್ವಾಚಲಕೆ ನಡೆತಂದ |೬೦|

ಅರಸುನುಪ್ಪವಡಿಸಿದ ಪೂರ್ವದ
ತರಣಿಗರ್ಘ್ಯವ ಕೊಟ್ಟು ಭೂಸುರ
ವರರ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯ ಕೈಕೊಂಡನನುಜನೊಡಗೂಡಿ
ಹರುಷ ಮಿಗೆ ಪಾಠಕರ ಸಂದಣಿ
ನೆರೆಯೆ ಮುನಿಕುಲದೊಡನೆ ನಿಜಮಂ
ದಿರವ ಹೊರವಂಟವನಿಪತಿಯೋಲಗಕೆ ನಡೆತಂದ |೬೧|

ಕರೆಸಿದನು ರಾವಣನ ತಮ್ಮನ
ತರಣಿಸುತ ನಳ ನೀಲ ಜಾಂಬವ
ಶರಭ ಶತಬಲಿಯಾದಿ ಮುಖ್ಯ ಸಮಸ್ತ ವಾನರರ
ಹರುಷ ಮಿಗೆ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮುಂದಕೆ
ತೆರಳಬೇಕೆನೆ ವೀರಸುಭಟರು
ನೆರೆದುರುಬಿ ಕೈದುಗಳ ಜಡಿಗಲ್ಲಿಯೆರೈದಿದರು |೬೨|

ಹೊಡೆವ ತಮ್ಮಟೆ ಭೇರಿ ಡಮರುಗ
ಗಿಡಿಗಿಡಿ ಡೌಡೆ ಡಿಂಡಿಮ ಡಕ್ಕೆ
ನುಡಿವ ಶಂಖ ಮೃದಂಗ ಘನನಿಸ್ಸಾಳ ಮೊದಲಾದ
ಬಡಿವ ನಾನಾ ವಾದ್ಯರವ ಭೋ
ರಿಡಲು ಜಯರವದೊಡನೆ ರಘುನೃಪ
ಮಡದಿ ಸಹಿತೇರಿದನು ಧನಪನ ದಿವ್ಯ ಮಣಿರಥವ |೬೩|

ಒಡನೆ ಏರಿದನೂರ್ಮಿಳಾಪತಿ
ಬಿಡದೆ ಚಿಮ್ಮುವ ಚಾಮರವ ಸಾ
ಲಿಡುತ ನಡೆದುದು ಸಕಲದಳ ಸುಗ್ರೀವನಾಚ್ಛೆಯಲಿ
ಕಡುಮನದ ರಕ್ಕಸರು ಏರಿದ

ರೊಡನೆ ಕರಿ ರಥ ತುರಗವನು ಪಡೆ
ಕಡಲ ಜಲ ಮೊರೆವಂತೆ ಮೊರೆದುದು ನೃಪನ ಬಲಜಲಧಿ |೬೪|

ಕಳೆದು ಬಂದರು ಪಂಚನಂದಿಯ
ಬಳಿಯಲೊಪ್ಪುವ ಪಂಚನದಿಗಳ
ಹೊಳೆಯ ದಾಂಟುತ ಕಂಡು ಕಿಷ್ಕಿಂಧಾದ್ರಿಗೈತಂದು
ಲಲನೆ ಸೀತಾದೇವಿ ರವಿಜನ
ಲಲನೆಯರ ತಾ ಕರಸಿ ತನ್ನೊಡ
ನೊಲಿದು ಬರಬೇಕೆನಲು ಬಂದರು ದೇವಿಯರನ್ನೆದಿ |೬೫|

ಹೊಲಬುದಪ್ಪದೆ ಸಕಲ ನಾಯಕ
ದಳಸಹಿತ ಮುಂಬಟ್ಟಿಯಲಿ ಮುನಿ
ಕುಲದ ದರುಶನವಾಗಲಾಶೀರ್ವಾದವನು ಕೊಂಡು
ಬಳಿವಿಡಿದು ಬರೆ ಜನರ ಪಾಪವ
ಕಳೆದು ಸಲಹುವ ತುಂಗಭದ್ರೆಯ
ಕಳೆದುಬಂದರು ಮುಂದೆ ಭಾರದ್ವಾಜನಾಶ್ರಮಕೆ |೬೬|

ಇಳಿದುದಾ ಬನದೊಳಗೆ ಪಾಳಯ
ಬಳಸಿಬಿಟ್ಟುದು ಮೂರು ಯೋಜನ
ದಳತೆಯಲಿ ಕಪಿಸೇನೆಯಾ ಮಧ್ಯದಲಿ ನೃಪಭವನ
ಹಳದಿ ಕೆಂಪಿನ ನೀಲವರ್ಣದ
ಚಳೆಯಪಟ್ಟಿಯ ಗುಡಿ ಗುಡಾರದಿ
ಹೊಳೆವ ರತ್ನಗಳಿಂದ ಕಲಶದ ಸಾಲು ರಂಜಿಸಿತು |೬೭|

ಅರಮನೆಯ ಬಲವಂಕದಲಿ ನಿಜ
ಶರಣನರಮನೆ ವಾಮಭಾಗದಿ
ತರಣಿಸುತ ಸುಗ್ರೀವನಂಗದ ಜಾಂಬವಾದಿಗಳ
ವರ ಭವನವೆಸೆದಿರಲು ಮೇಲು

ಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ರಂಜಿಸಿ ಕವಾಟದಿ
ಮೆರೆದುದಗ್ಗದ ವೀರ ರಾಮನ ಪಾಳ್ಯ ಬನದೊಳಗೆ 1೬೮

ಹೊರವಳಯದಲಿ ದಾನವರ ಬಲ
ಶರಧಿ ಬಿಟ್ಟುದು ಬಳಸಿ ಸುತ್ತಲು
ಕರಿ ತುರಗ ರಥ ಪಾಯ್ಲಳವು ಸಂದಣಿಸಿ ನಿಂದಿರಲು
ಮೊರೆವ ರಭಸವ ಕಂಡು ಸುರಮುನಿ
ವರದಿದೇನೋಯೆನುತ ನಿಜಮಂ
ದಿರವ ಹೊರವಂಟಲ್ಲಿ ಕೇಳ್ದರು ರಾಮನತಿಶಯವ 1೬೯

ಉರಗಮಾಲಿ ಮತಂಗ ಗಾರ್ಹಾಂ
ಗಿರಸ ಗಾಲವ ಕಣ್ಣ ಜಯಮುನಿ
ಪರಶುರಾಮ ಪರಾಶ ಕೌಶಿಕ ದಾಲ್ಪ್ಯ ಮೊದಲಾದ
ವರಮುನಿಗಳೊಡನೈದಿ ಬಂದನು
ಭರದಿ ಭಾರದ್ವಾಜ ಮುನಿ ರಘು
ವರನ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡು ಹರಸಿದರತುಳ ವಿಭವದಲಿ 1೭೦

ಬಂದ ಮುನಿಗವನೀಶ ವಂದಿಸಿ
ನಿಂದು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ವಿನಯದೊ
ಳೆಂದ ನಿಮ್ಮ ಸದಾಗ್ನಿಹೋತ್ರ ಸುಯಾಗ ಕರ್ಮಗಳು
ಸಂದ ಜಪ ತಪಗಳು ಸುರಕ್ಷಿತ
ದಿಂದ ಮೆರೆವುದೆ ದಾನವರ ಭಯ
ದಿಂದ ದುರ್ಘಟವಿಲ್ಲಲಾ ಮುನಿನಾಥ ಹೇಳೆಂದ 1೭೧

ದಶರಥಾತ್ಮಜ ನೀನು ಲಂಕೆಯೊ
ಳಸುರ ವೀರರು ಕುಂಭಕರ್ಣನು
ದಶಶಿರನು ಮೊದಲಾದ ದುರ್ಜನರೆಲ್ಲರನು ಮಡುಹಿ
ಅಸುರರನುಜಗೆಯಚಲ ಪದವಿಯ

ನೊಸೆದು ಸಲಹಿದೆ ನಮ್ಮ ಕರುಣಾ
ರಸದಿ ಪಾಲಿಸೆ ಬಂದೆಯೆಂದುಪಚರಿಸಿದನು ನೃಪನು |೭೨|

ಕಮಲ ಸಂಭವನಿತ್ತ ವರದಲಿ
ಕುಮತಿ ದಾನವರತುಳ ಬಲದಿಂ
ದುರುಳ ಕಂಟಕರಾಗಿ ಮಡಿದರು ನಿನ್ನ ಬಾಣದಲಿ
ತಮದ ಗಂಟಲನೊಡೆದು ಮೂಡುವ
ದ್ಯುಮಣಿಯಂದದಿ ನೀವು ಜನಿಸಿರ
ಲೆಮಗೆ ದನುಜಾಧಮರ ಭಯವೇನೆಂದನಾ ಮುನಿಪ |೭೩|

ಅರಸ ಕೇಳ್ದಾ ಮುನಿಯ ವಚನದ
ಕರುಣರಸ ಧಾರೆಯಲಿ ಅಂತಃ
ಕರಣ ನನೆದುಪಚರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಮುನಿವರರ
ಮರುತಸುತನನು ಕರೆದು ತವಕದಿ
ಭರತನನು ಸಂತ್ಯಸು ಹೋಗೆಂ
ದುರುತರದ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಕಳುಹಿಸಲೆರಗಿ ಹೊರವಂಟ |೭೪|

ಹರಿವ ಗಂಗಾನದಿಯ ದಾಂಟುತ
ಭರದಿ ಕಂಡನು ಶೃಂಗಬೇರೀ
ಪುರುವ ಹೊಕ್ಕನು ಗುಹನ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನುಚಿತದಲಿ
ಮರುತ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ರಘುನೃಪ
ವರನು ಪೇಳಿದ ಬುದ್ಧಿಯನು ವಿ
ಸ್ತರಿಸೆ ನಿಷಧಾಧಿಪತಿ ಕೇಳ್ವತಿಶಯದ ಹರುಷದಲಿ |೭೫|

ಅನಿಲಸುತ ಬಾ ಮಗನೆ ರಘುನಂ
ದನಗೆ ನಿನ್ನವೊಲಾಪ್ತರಾರೀ
ದನುಜ ಮನುಜ ಭುಜಂಗರೊಳುಂಟೆ ನಿನ್ನ ಹೋಲುವರು
ಹನುಮ ನಂದೀಗ್ರಾಮದಲಿ ಭರ

ತನಿಹನಗ್ರಜನಗಲ್ಲ ಖೇದದ
ಮನದ ಪರಿತಾಪವನು ಮಾಣಿಸು ಬೇಗ ಹೋಗಂದ 12೬

ಹರುಷಮಿಗೆ ಜನಪದದ ಪರಿಯಂ
ತರದಿ ಬಂದನಿಲಜನ ಕಳುಹಿಸಿ
ಮರಳಿದನು ಗುಹನಿತ್ತ ಮಾರುತಿ ಮುಂದೆ ಪಥವಿಡಿದು
ಬರುತ ಮಾರ್ಗಾಂತರದಿ ಕಾನನ
ಗಿರಿ ಶಿಖರಗಳ ಕಳೆದು ಬರೆ ವಿ
ಸ್ತರದ ನಂದೀಗ್ರಾಮವನು ಕಂಡಲ್ಲಿ ಮನನಲಿದು 12೭

ಬಂದು ಭರತನ ಕಂಡು ನಮಿಸಿದ
ಡೆಂದ ನೀನಾರಿಲ್ಲಿಗಿಂದೈ
ತಂದ ಕಾರಣವೇನು ನಿನ್ನಭಿಧಾನವೇನೆನಲು
ನಿಂದು ಕೈಗಳ ಮುಗಿದು ನಸುನಗೆ
ಯಿಂದ ನುಡಿದನು ಹನುಮ ತಾ ರಘು
ನಂದನನ ಸೇವಕನು ಕಳುಹಿದ ದೇವ ನಿಮ್ಮಡಿಗೆ 12೮

ರಾವಣನ ಸಂಹರಿಸಿ ಲಂಕೆಯ
ನಾ ವಿಭೀಷಣಗಿತ್ತು ಸೀತಾ
ದೇವಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಸಹಿತ ಭಾರದ್ವಾಜನಾಶ್ರಮಕೆ
ದೇವ ಬಂದನು ಸಕಲ ವಿಭವದಿ
ನೀವು ಚಿತ್ತದೊಳವಧರಿಸಿಯೆನೆ
ಪಾವಮಾನಿಯ ನುತಿಸಿ ತಕ್ಕೈಸಿದನು ಭರತೇಂದ್ರ 12೯

ಹರುಷ ಹೆಚ್ಚಿದ ಮನದಿ ತಮ್ಮನ
ಕರೆದು ಶತ್ರುಘ್ನನನಯೋಧ್ಯಾ
ಪುರಿಗೆ ಕಳುಹಿದ ಜನನಿಯರಿಗೀ ವಾರ್ತೆಯೆಲ್ಲವನು
ಅರುಹಿ ಬಾಯನಲಗ್ರಜನ ಸಿರಿ

ಚರಣಕಭಿಮುಖನಾಗಿ ವಂದಿಸಿ
ಹರುಷಮಿಗೆ ಹೊರವಂಟು ಹೊಕ್ಕನಯೋಧ್ಯಪುರವರವ |೮೦|

ಚೀರಿದವು ಕಹಳೆಗಳು ತಮ್ಮಟೆ
ಭೇರಿ ಶಂಖ ನಿನಾದ ಹಬ್ಬಿತು
ಸಾರಿತಂದಿನ ದಿವಸದಲಿ ಶತ್ರುಘ್ನ ಬಂದನೆನೆ
ಆರತಿಯ ತಳಿಗೆಗಳ ಸಂದಣಿ
ಕೇರಿ ಕೇರಿಯೊಳ್ಳೆದಿದವು ಕೈ
ವಾರಿಗಳ ಗಡಣದಲಿ ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜ ಮಂದಿರವ |೮೧|

ಜನನಿಯರು ಮೂವರಿಗೆ ನಮಿಸಿದ
ತನುಜನನು ತಕ್ಕೈಸಿ ಪೇಳಿದ
ನಿನಕುಲಾನ್ವಯ ಬಂದ ಭಾರದ್ವಾಜನಾಶ್ರಮಕೆ
ಎನಲು ಹರುಷಾನಂದಮಯರಸ
ಹೊನಲಿನೊಳಗೋಲಾಡಿದರು ಮುಖ
ವನಜವರಳಿತು ಜನನಿಯರಿಗವನೀಶ ಕೇಳೆಂದ |೮೨|

ಕರೆಸಿದನು ಶತ್ರುಘ್ನ ಮಂತ್ರೀ
ಶ್ವರ ಸುಮಂತನ ಕೂಡೆ ನುಡಿದನು
ತರುಣಿಕುಲ ರಾಜೇಂದ್ರನಣ್ಣನ ಬರವ ಕೇಳಿದವು
ಪುರವ ಶೃಂಗರಿಸಲ್ಲಿ ಕರಿ ರಥ
ತುರಗ ಮೇಳೈಸಿರಲಿ ಮೋದದ
ತರುಣಿಯರು ಸಂದಣಿಸಿ ನಡೆಯಲಿ ನೃಪನ ದರುಶನಕೆ |೮೩|

ಎಂದು ಮಂತ್ರಿಯೊಳರುಹಿ ತಾ ನಿಜ
ಮಂದಿರಕೆ ನಡೆತಂದು ಪಯಣವ
ನಂದು ಮಾಡಿದ ಜನನಿ ಕೌಸಲದೇವಿ ಮೊದಲಾದ
ಇಂದುವದನೆಯರೇರುತಿರ್ದರು

ಅಂದಣವ ಸೊಸೆಯರು ವರೂಥದಿ
ಹಿಂದುಮುಂದಿಟ್ಟಣಿಸಿ ನಡೆದುದು ಸತಿಯರೊಗ್ಗಿನಲಿ |೮೪|

ಪುರಜನವ ಸಂತ್ಯೆಸಿ ಭೂಸುರ
ವರರ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯ ಕೈಕೊಂ
ಡರಸ ರಾಮ ಶ್ರೀ ಪದಾಬ್ಜವ ನೆನೆದು ಮನದೊಳಗೆ
ತರಿಸಿ ಮಾಲ್ಯಾಂಬರ ಸುಗಂಧವ
ಕರೆಸಿಕೊಟ್ಟನು ರಾಜವರ್ಗಕೆ
ಹರುಷದಲಿ ಶತ್ರುಘ್ನನೇರಿದ ದಿವ್ಯಮಣಿ ರಥವ |೮೫|

ವಿವಿಧ ವಾದ್ಯ ಧ್ವನಿಯ ಕಹಳಾ
ರವದ ಸನ್ನೆಯೊಳ್ಳೆದಿಬಹ ನೃಪ
ನಿವಹದಲಿ ಚತುರಂಗ ಸೇನೆಯ ಪದದ ಕೆಂಧೂಳಿ
ಭುವನವಾಕಾಶವನು ಮುಸುಕಿದ
ಡವನಿ ನೆಗ್ಗಲು ಬಲವು ಬಲು ಭಾ
ರವಣೆಯಲಿ ಹೊರವಂಟನಾ ಶತ್ರುಘ್ನನೊಲವಿನಲಿ |೮೬|

ಸತ್ತಿಗೆಯ ಸಾಲುಗಳ ಬೀಸುವ
ಬಿತ್ತರದ ಚೌರಿಗಳ ರಥದಲಿ
ತೆತ್ತಿಸಿದ ಸೂನಗಿಯ ಸೀಗುರಿ ಗುಡಿ ಪತಾಕೆಗಳ
ಮತ್ತೆ ಗಜಘಟೆ ತುರಗ ಕಾಲಾ
ಳೊತ್ತರಿಸಿ ಬರೆ ಕಮರ ಕೂರ್ಮರ
ನೆತ್ತಿ ನೆಗ್ಗಲು ನಡೆದುದಗಣಿತ ಸೇನೆ ವಹಿಲದಲಿ |೮೭|

ಪುರವ ಕಳೆದರು ಮುಂದೆ ಯಮುನಾ
ವರನದಿಯನುತ್ತರಿಸೆ ಪಯಣದಿ
ಮೆರೆವ ನಂದೀಗ್ರಾಮವನು ಕಂಡಲ್ಲಿಗೈತಂದು
ಭರತನೊಡಗೊಂಡಲ್ಲಿ ಹನುಮನ

ಕರುಣದಲಿ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಮುಂದಕೆ
ತೆರಳಿದರು ಕೌಸಲ್ಯರಾಮನ ಕಾಣ್ಣಿ ತವಕದಲಿ 1೮೮

ಇತ್ತ ಕೇಳೈ ಪಾಂಡವಾಗ್ರಜ
ಸತ್ತ ಗುಣನಿಧಿ ರಾಮಚಂದ್ರನು
ವತ್ತರಿಸಿಬರೆ ಕಂಡು ನಲಿಯುತ ಜಾನಕಿಯ ಕರೆದು
ಇತ್ತ ನೋಡಲೆ ದೇವಿ ಭರತನ
ಶತ್ರುಹರ ಶತ್ರುಘ್ನರಿವರು ಸ
ಮಸ್ತ ಬಲಸಹಿತಿರಿದು ಬರುತಿದೆ ನೋಡು ನೀನೆಂದ 1೮೯

ಎಂದು ತೋರಿಸಿ ಮನದ ಹರುಷದಿ
ಮಿಂದು ಲಕ್ಷ್ಮಣನೊಡನೆ ಸತಿಸಹಿ
ತಂದು ರಥವೇರಿದನು ರಾಮನೃಪಾಲನಾಕ್ಷಣಕೆ
ಮುಂದೆ ನೆರೆದುದು ಬನದೊಳಗೆ ಮುದ
ದಿಂದ ಪಾಠಕರುಗ್ಗಡಿಸೆ ನಲ
ವಿಂದ ಮುನಿಕುಲದೊಡನೆ ತೆರಳಿದನಾ ಮಹೀಪಾಲ 1೯೦

ತಲ್ಲಣಿಸಿ ದಶದಿಕ್ಕುಗಳ ಬಲ
ವೆಲ್ಲ ನೆರೆದುದು ವಾನರಾಧಿಪ
ರಲ್ಲಿ ಸುಗ್ರೀವನ ವರೂಢದ ಬಳಿಯೆ ಸಂದೆಣಿಸೆ
ನಿಲ್ಲದೈದಿದರಾ ವಿಭೀಷಣ
ನಲ್ಲಿ ದಾನವಸೇನೆ ಕೈದುಗ
ಗಳಲ್ಲಿ ಹೊರವಂಟನು ವನಾಲಯದಿಂದಲಿದಿರಾಗಿ 1೯೧

ದೂರದಲಿ ಮಣಿರಥದೊಳಗೆ ರಘು
ವೀರರಿಬ್ಬರು ಕಂಡು ಬರೆ ಹೊಂ
ದೇರನಿಳಿದರು ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರು ಸರಾಗದಲಿ
ಧಾರುಣಿಗೆ ಮೈಯಿಕ್ಕಿದರು ಪರಿ

ವಾರವೆಲ್ಲವು ನೊಸಲಕ್ಕಿಗಳ
ಭೂರಿ ಸಂತೋಷದ ಸಮುದ್ರದೊಳಾಳಿತಂದಿನಲಿ |೯೨|

ಇಳಿದು ರಥವನು ನೃಪತಿ ಸೀತಾ
ಲಲನೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣಸಹಿತ ತಾ ಕೌ
ಸಲೆ ಸುಮಿತ್ರಾದೇವಿ ಕೈಕೆಯ ಚರಣಕಭಿನಮಿಸಿ
ತೊಲಗಿದಸು ಬಂದಂತೆ ತನಯರ
ಚೆಲುವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಜನನಿಯರು ಕಂ
ಗಳಲಿ ಜಲತುಂಬಿ ನೆರೆ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದರು ನಂದನರ |೯೩|

ವಿಮಲಮತಿ ಶತ್ರುಘ್ನ ಭರತರು
ನಮಿಸಿದರು ರಘುಪತಿಗೆ ಲಕ್ಷ್ಮಣ
ನಮಿಸಿದನು ಭರತಂಗೆ ಭರತಾನುಜನ ಸಂತೈಸೆ
ಸಮತೆಯಲಿ ಸುಗ್ರೀವ ಜಾಂಬವ
ರಮಿತ ಬಲವನು ಜನನಿಯ ಚರಣ
ಕಮಲವನು ಕಾಣಿಸಿದ ಸುಕರದೊಳೂರ್ಮಿಗಳಾರಮಣ |೯೪|

ವರವಿಭೀಷಣ ದೇವ ಬಂದನು
ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ
ಕರದ ಪುಷ್ಪಾಂಜಲಿಯ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ವಿನಯದಲಿ
ಅರಸನನುಜರು ನೀವು ನಿಮ್ಮಯಿ
ಚರಣ ದರುಶನವಾಯ್ತು ನಮಗೇ
ನರಿದು ಲೋಕದೊಳೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಮನದಣಿಯೆ |೯೫|

ಜನಕಸುತೆ ಹರುಷದಲಿ ಸುಗ್ರೀ
ವನ ಸತಿಯರೊಡನಿದುರ್ ಮಾವನ
ವನಿತೆಯರಿಗಭಿನಮಿಸೆ ಸೊಸೆಯಳ ತೆಗೆದು ತಕ್ಕೈಸಿ
ಬನದೊಳಗೆ ಬಲುನೊಂದಲಾ ಮಾ

ನಿನಿಯೆ ಬಾರೌ ತಾಯೆ ಬಾರೆಂ
ದೆನುತ ಕಂಬನಿದೊಡೆದು ಲಾಲಿಸಿದರು ಮಹಾಸತಿಯ ೧೯೬

ತರಿಸಿ ಮಣಿಭೂಷಣ ದುಕೂಲವ
ಧರಣಿ ತನುಜೆಗೆ ತೊಡಿಸಿ ಭರತನು
ತರುಣಿಸುತ ಜಾಂಬವ ವಿಭೀಷಣರುಗಳ ಸತ್ಕರಿಸಿ
ಪುರಕೆ ಪಯಣವ ಮಾಡಿದನು ಡಂ
ಗುರದ ಸನ್ನೆಯೊಳಂದು ಹೊರವಂ
ಟರು ಮಹಾಂಬುಧಿ ತೆರಳುವಂತೆ ಸಮುದ್ರ ಘೋಷದಲಿ ೧೯೭

ಮಸಗಿದುದು ಕೆಂಧೂಳಿ ಗಗನವ
ಮುಸುಕಿದರೆ ರವಿ ಧಾತುಗುಂದಿದ
ಪಸರಿಸಿತದೆಣ್ಣೆಸೆಯನೀಂಟಿತು ಸಪ್ತ ಸಾಗರವ
ಉಸುರು ತೆಗೆಬಗೆಯಾಯ್ತು ಕೂರುಮ
ನಸಿದನಹಿಪತಿ ಬಲದ ಭಾರದಿ
ಬೆಸುಗೆ ಬಿಡೆ ಗಿರಿ ವಾದ್ಯತತಿ ಘರ್ಜಿಸಿತು ಮೂಜಗವ ೧೯೮

ಅರಸ ಕೇಳಿಲ್ಲೆಂದಯೋಧ್ಯಾ
ಪುರಿಗೆ ಬಂದನು ರಾಮ ನೃಪತ
ನ್ನರಸಿ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಭರತ ಶತ್ರುಘ್ನಾದಿ ಬಾಂಧವರ
ಪರುಠವಣೆಯಲಿ ರಾಜತೇಜದಿ
ಸುರರು ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ನಿಜಮಂ
ದಿರದ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿಯ ನಿಂದನು ಮುನಿಪರೋಗ್ಗಿನಲಿ ೧೯೯

ಅನಿಮಿಷರು ಸಂದಣಿಸೆ ಅಬ್ರದಿ
ಹನುಮನಾಕ್ಷಣ ಬಂದು ಕೈಲಾ
ಗಿನಲಿ ಪಾಯವಧಾನ ಚಿತ್ತವಧಾನವೆಚ್ಚರಿಕೆ
ಎನಲು ರಥದಿಂದಿಳಿದು ರಘು ನಂ

ದನನು ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜಭವನವ
ತನತನಗೆ ಪುರಜನರು ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ನಮಿಸಿದರು 1001

ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ಮತದಿ ತಮ್ಮಂ
ದಿರು ಸಹಿತ ಮಜ್ಜನವ ಮಾಡಿದ
ನರಸ ದಿವ್ಯಸುಗಂಧ ಮಾಲ್ಯಾಂಬರ ಸುಭೂಷಣವ
ಧರಿಸಿದರು ನಾಲ್ವರು ಕುಮಾರರು
ಹರುಷಮಿಗೆ ನಿಜಜನನಿಯರು ಮೂ
ವರಿಗೆ ವಂದಿಸಿ ಮೆರೆದರಗ್ಗದ ರಾಜತೇಜದಲಿ 1002

ಓಲಗಕೆ ನಡೆತಂದು ರಾಮನೈ
ಪಾಲನನುಜರು ಸಹಿತ ಮಂತ್ರೀ
ಜಾಲ ಬಾಂಧವ ಸಹಿತ ತಿರೆಯ ಸಮಸ್ತ ಧರಣಿಪರು
ಓಲಗದಿ ಮುನಿ ಮುಖ್ಯರೆಲ್ಲರು
ಲೀಲೆಯಿಂ ಕುಳ್ಳರೆ ಸುಮಂತ್ರನು
ಕುಲಗುರುವಿಗೆ ನಮಿಸಿಯಾಳೋಚಿಸಿದನೀ ಹದನ 1003

ವರನೈಪಾಲಗೆ ರಾಜಪಟ್ಟವ
ಧರಿಸಬಹುದೇ ಜೀಯಯೆನೆ ಭೂ
ಸುರರ ಬರಹೇಳೆನುತ ತರಿಸಿದರಖಿಳ ವಸ್ತುಗಳ
ತರಿಸಿ ಕವಳವನುಭಯರಿಗೆ ಕರ
ಕರೆಸಿ ಕೊಡಿಸಿದನಾ ಸುಮಂತನು
ಪುರವ ಸಲೆ ಶೃಂಗರಿಸೆ ಪರಿಚಾರರಿಗೆ ನೇಮಿಸಿದ 1004

ವಾರಣದ ಬೀದಿಗಳ ಘನ ಶೃಂ
ಗಾರದಿಂ ನವರತ್ನ ಜಲ್ಲಿಯ
ತೋರಣದ ಮಂಟಪದ ಸಿರಿಯಲಿ ಮೇಲು ಕಟ್ಟುಗಳ
ಕಾರಳಿಯ ಕುಂಕುಮದ ನವ ಪ

ನ್ನೀರ ಚಳೆಯದ ಕತ್ತೂರಿಯ ಮತ
ಸಾರಳಿಯ ರಚನೆಯಲಿ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಪಟ್ಟಣವ |೧೦೪|

ಬರೆಸಿದರು ವಾಲೆಗಳ ದಿಕ್ಕಿನ
ಅರಸುಗಳ ಬರಹೇಳಿ ಮುನಿ ಮು
ಖ್ಯರನು ಬಂದರು ಅವನಿಪಾಲಕರತುಳ ಬಲಸಹಿತ
ತರುಣಿಯರು ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಪರಿ
ಪರಿಯ ದಿವ್ಯದುಕೂಲ ವಸ್ತ್ರ
ಭರಣ ಭೂಷಿತರಾಗಿ ಪಿಡಿದರು ಕಲಶಕನ್ನಡಿಯ |೧೦೫|

ಹರುಷದಲಿ ತಂತಮ್ಮ ಕೈಯಲಿ
ಪರಮ ಪುಣ್ಯಸುವಸ್ತುಗಳ ತಂ
ದಿರಿಸಿದರು ಹರುಷದಲಿ ನೆರೆದುದು ಬಹುಳ ಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ
ಶರದಿ ಮೇರು ದಿಗಂತದವನೀ
ಶ್ವರರು ಯಾಚಕ ಪಂಡಿತರು ಕವಿ
ವರರು ಗಾಯಕ ಮಲ್ಲ ದೈವಜ್ಞರು ಸುನರ್ತಕರು |೧೦೬|

ಬಂದರತಿ ಬೇಗದಲಿ ವರತ್ಯುಣ
ಬಿಂದು ಮುನಿ ದಮನಾಖ್ಯ ಸನಕ ಸ
ನಂದ ಶೌನಕ ಸೂತ ಶತಮುಖ ಸುಮತಿ ಜಾಬಾಲಿ
ಸಂದ ದಾಲ್ಭ್ಯ ಮರೀಚಿ ಲೋಗಾ
ನಂದ ಸುರುಗುರು ರೋಮಜನು ಮುಚು
ಕುಂದ ನಾರದರಖಿಳ ತಪಸಿಗಳೈದಿತೊಗ್ಗಿನಲಿ |೧೦೭|

ಅತ್ರಿ ಭಾರದ್ವಾಜ ವಿಶ್ವಾ
ಮಿತ್ರ ಗೌತಮ ವಾಮದೇವನ
ಗಸ್ತ್ಯ ಕಣ್ವಾಂಗಿರಸ ಮಾಕುಂಡೇಯ ಮೈತ್ರೇಯ
ಸತ್ಯತಪ ಕೌಂಡಿನ್ಯ ಕೌಶಿಕ

ಪುತ್ರ ಶುಕ ವಾಲ್ಮೀಕಿಯಾ ಮುನಿ
ಪೋತ್ತಮರು ಸಂದಣಿಸಿದರು ರಘುನೃಪನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ |೧೦೮|

ಚ್ಯವನ ಜನ್ತು ಮೃಕಂಡು ಮುನಿಗಾ
ಲವ ಶತಾನಂದೈಕ ನಾರದ
ಶ್ರವತಿ ಕಶ್ಯಪ ಕಪಿಲ ಶೌನಕ ಶನಕ ಜಮದಗ್ನಿ
ಪವನ ಭಕ್ಷಣ ಗಾಂಗ್ಯಋಷಿ ಭಾ
ರ್ಗವ ಸನತ್ಕುತ ನಂದ ಜಯಮುನಿ
ನಿವಹದೊಡನೈತಂದನಾ ದೂರ್ವಾಸನೊಲವಿನಲಿ |೧೦೯|

ಚೋಳ ಗುಜ್ಜರ ದ್ರವಿಡ ವಂಗ ವ
ರಾಳ ಚೋಟಕ ಸಿಂಧು ಶಿಬ ನೇ
ಪಾಳ ಪಾಂಡ್ಯ ಮರಾಟ ಸಿಂಹಳ ಹೂಣ ಸವ್ವೀರ
ಲಾಳ ಮಗಧ ವಿದರ್ಭ ರುತು ಮಲೆ
ಯಾಳ ನಿಷಧ ಕಳಿಂಗ ವರ ಪಾಂ
ಚಾಳ ಬಹುದೇಶಾಧಿಪತಿಗಳು ಬಂದರೊಗ್ಗಿನಲಿ |೧೧೦|

ಮಾಳವಾಂಧ್ರಾಕರುಷವರ ನೇ
ಪಾಳ ಬರ್ಬರ ಮತ್ಸ್ಯನೃಪ ಬಂ
ಗಾಳಮಾಂಧ್ರ ಮರಾಟ ಕೋಸಲ ಕೊಡಗ ಕರ್ನಾಟ
ಗೌಳ ಕುಂತಳ ಕೃಕರಪತಿ ಬ
ಲ್ಲಾಳ ಕೊಂಕಣ ಚೀನ ಕೈಕಯ
ರಾಳ ಮೇಳದಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕರು ನೃಪನ ವರಸಭೆಯ |೧೧೧|

ಕೇರಳಾಧಿಪ ಬಾಹ್ಲಿಕನು ಹ
ಮ್ಮೀರ ಚೈದ್ಯ ಕುರುಶ್ವಪತಿ ಗಾಂ
ಧಾರ ಸಂಬಳ ತುಳುವ ನೃಪ ಕಾಶ್ಮೀರ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರ
ಸೂರಸೇನ ನವ ಪ್ರಚೀನ ಸು

ಪಾರಿಯಾತ್ರ ಕರೂಷಚಿಥ ವರ
ಭೂರಮಣರೈತ್ರಂದರತುಳ ಮನೋನುರಾಗದಲಿ |೧೧೧೨|

ಅಕುಟಲನೆ ಕೇಳ್ ಪಾಂಡವಾಗ್ರಜ
ಮುಕುರವದನೆಯರುತ್ತವದಿ ಜಾ
ನಕಿಯಲಂಕರಿಸಿದರು ಮಾಲ್ಯಾಂಬರದಿ ಸಿರಿಮುಡಿಯ
ಸಕಲ ವೈಭವದಿಂದೆ ವೈಮಾ
ನಿಕರು ಕೈವಾರಿಸಲು ಗಗನ
ಸಖಿಯರ ನಡುವೆ ಮೃಗಾಕ್ಷಿ ಬಂದಳು ನೃಪನ ಗದ್ದುಗೆಗೆ |೧೧೧೩|

ಭರತ ಭಾರಿಯ ಸತ್ತಿಗೆಯ ಚಾ
ಮರವ ಲಕ್ಷ್ಮಣ ದೇವ ಚಿಮ್ಮಲು
ಧರಿಸಿದನು ಶತ್ರುಘ್ನ ಗಿಂಡಿಯ ಹೆಗಲ ಹಡಪದಲಿ
ಮರುತಸುತ ಸೇವಿಸಲು ಚರಣದಿ
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ಸಮ್ಮುಖದಿ ರಘು
ವರನು ನಿಜಸತಿ ಸಹಿತ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ರಂಜಿಸಿದ |೧೧೧೪|

ವರ ವಿಭೀಷಣ ಜಾಂಬವಂತರು
ತರಣಿಸುತ ನಳ ನೀಲನಂಗದ
ಶರಭ ಶತಬಲಿ ಗವಯ ವೀರಗವಾಕ್ಷ ಮೊದಲಾದ
ಧರವಿಜಯರೆಡವಂಕದಲಿ ನಿಂ
ದಿರಲು ಬಲದಲಿ ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾ
ಧರರು ನೆರೆದರನೇಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಕವೀಶ್ವರರು |೧೧೧೫|

ಮೇಲು ಮಣಿಗಳ ರತ್ನಕಾಂತಿಯ
ಮೌಳಿಗಳ ಮನ್ನೆಯರು ಮಂತ್ರೀ
ಜಾಲ ಸಹಿತಿದಿರಿನಲಿ ನಿಂದುದು ಮಕುಟವರ್ಧನರು
ಓಲಗದಿ ಮಿಗೆ ವಾರಸತಿಯರು

ಓಲಗಿಸೆ ರಘುನೃಪನನಾಗಳೆ
ತಾಳೆ ಮದ್ದಳೆ ಭೇರಿ ಡೆಂಕ ನಿನಾದ ರಂಜಿಸಿತು 100೬

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಮುನೀಶರಲ್ಲರು
ಬಲ್ಲ ಭೂಸುರನಿವಹ ಮಂತ್ರಿಗ
ಳಲ್ಲಿ ಸುಮುಹೂರ್ತದಲಿ ಪಟ್ಟವ ಕಟ್ಟಿದರು ನೃಪಗೆ
ಸಲ್ಲಲಿತ ಸತ್ಕೀರ್ತಿವಧು ಪರ
ನಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲದೆ ಬಂದು ಸೀತಾ
ವಲ್ಲಭನ ಪೊಂದಿದಳು ಕುಂತೀಸೂನು ಕೇಳೆಂದ 100೭

ಗುರು ವಸಿಷ್ಠ ಮುನೀಂದ್ರ ಭೂಮೀ
ಸುರರೊಡನೆ ತಾ ಬಂದು ರಾಮನ
ಹರಸಿ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯ ತಳೆದರು ದೇವನಂಗದಲಿ
ಸುರರು ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ಹೂವಿನ
ಸರಿಯ ಸುರಿದರು ನಿರ್ಜರರು ಧರೆ
ಯರಸುಗಳು ಕೈಮುಗಿದು ಮುಯಿಗಳನಿತ್ತರವನಿಪಗೆ 100೮

ಮುನಿಸತಿಯರೊಡನೈದಿ ಭೂಸುರ
ವನಿತೆಯರು ಶೋಭನದ ಧವಳವ
ವಿನಯದಲಿ ಪಾಡಿದರು ಜಯಜಯ ರವ ನಿನಾದದಲಿ
ಕನಕ ರತ್ನದ ನೂಪುರದ ಕಾ
ಮಿನಿಯರೊಯ್ಯಾರದಲಿ ರಘುನಂ
ದನನ ಹರಸುತಲೆತ್ತಿದರು ನವರತ್ನದಾರತಿಯ 100೯

ಆರು ಹೊಗಳುವಡರಿದು ಸಭೆಯಲಿ
ಸಾರ ಸಂಗೀತದ ವಿನೋದದಿ
ವಾರಕಾಂತಾಜನದಲೊಪ್ಪುವ ಕೇಳಮೇಳವದ
ಚಾರು ಗೀತ ನೃತ್ಯಗಳ ಸೇವಾ

ಗಾರಿಕೆಯನೇನೆಂಬೆನ್ನೆ ಜಂ
ಭಾರಿಯೋಲಗದಂತೆ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ 1೧೨೦1

ಕರೆದು ಯಾಚಕ ಪಂಡಿತ ಭೂ
ಸುರರ ಗಾಯಕ ಮಲ್ಲರನು ಕವಿ
ವರರಿಗಿತ್ತನು ಧೇನು ಕನಕಾಂಬರ ಸುವಸ್ತುಗಳ
ಅರಸುಗಳಿಗಾದರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು
ಕರಿತುರಗ ರಥ ದಿವ್ಯ ಹೇಮಾಂ
ಬರ ಸುವಸ್ತುಗಳಿಂದ ಕಳುಹಿದನಾ ವಸಿಷ್ಠಮುನಿ 1೧೨೧1

ಕೊಟ್ಟ ಸುಮುಹೂರ್ತದೊಳಗಾಗ ವ
ಶಿಷ್ಯ ಗುರುವಿಂಗೇರಗಿ ರಘುವರ
ನೆಟ್ಟನೈತಂದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜಮಂದಿರವ
ಸೃಷ್ಟಿಗಧಿಪನ ಕೀರ್ತಿವಧು ಘನ
ನಿಷ್ಠೆಯಲಿ ಧಾವಳ್ಳ ವಸನವ
ನುಟ್ಟು ನಲಿದಾಡಿದಳು ತ್ರಿಜಗದ ಜನದ ಜಿಹ್ವೆಯಲಿ 1೧೨೨1

ಅರಸ ಕೇಳ್ಮರುದಿವಸದಲಿ ರಘು
ವರನು ತನ್ನೋಲಗಕೆ ನೃಪರನು
ಕರೆಸಿದನು ನಿಜಮಂತ್ರಿ ಬಾಂಧವಜಾಲ ವರ್ಗವನು
ತರಣಿಸುತ ಜಾಂಬವ ವಿಭೀಷಣ
ರಿರದೆ ಬಂದರು ಕೈಮುಗಿದು ಕು
ಳ್ಳಿರಲು ಪರಿತೋಷದಲಿ ನುಡಿದನು ರಾಮ ನಸುನಗುತ 1೧೨೩1

ಕೇಳು ಲಕ್ಷ್ಮಣ ಕೇಳು ಜಾಂಬವ
ಕೇಳು ನಳ ನೀಲಾದಿ ಸುಭಟರೆ
ಕೇಳಿರೈ ನರೆದಲೆಗವ್ರಿಹಿಯರು ಸೆರೆಯೊಳಿದರ್ವರ
ಕಾಲ ಸವೆದುದು ದಿವಸವಿಂದಿಗೆ

ಏಳು ತಿಂಗಳು ಕಳೆದವವದಿರ
ಪಾಲಿಸಲು ಬೇಕನಿಲಿಸುತ ನೀ ಕರೆದು ತಾರೆಂದ 1024

ಹೈ ಹಸಾದವೆನುತ್ತ ವಂದಿಸೆ
ಬಾಹುಬಲದಗ್ಗಲಿಕೆ ಮಿಗೆ ನಿ
ವಾಹದಲಿ ಹೊರವಂಟನತಿ ವೇಗದಲಿ ಪಥವಿಡಿದು
ಸಾಹಸವನೇನೆಂಬೆ ವಜ್ರದ
ದೇಹನಲ್ಲಾ ಹನುಮ ತನ್ನ ಮ
ನೋಹರದ ಋಷಿಗಳನು ಕಂಡನು ಪಂಚನಂದಿಯಲಿ 1025

ಅವರ ಪಾದಾಂಬುಜಕೆ ವಂದಿಸಿ
ಪವನಸುತ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ರಾ
ಘವ ನೃಪಾಲನು ಕಳುಹೆ ಬಂದೆನು ನಿಮ್ಮ ದರುಶನಕೆ
ಅವಧಿ ಸವೆದುದು ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಿ
ರ್ದವರನೊಡಗೊಂಡೀಕ್ಷಣವೆ ನೀ
ವವನಿಪನ ಸಂಮುಖಿಕೆ ಚಿತ್ತೈಸೆಂದು ಕೈಮುಗಿದ 1026

ಹನುಮನಾಡಿದ ನುಡಿಗೆ ಗೌತಮ
ಮುನಿಪ ನಸುನಗುತ್ತೆದ್ದು ಬನದಲಿ
ಘನತಪೋಬಲ ಮಹಿಮರನು ಕರಸಿದನತುಳವೇಗದಲಿ
ಮನದಿ ಹರುಷಿತನಾಗಿ ಮುನಿ ಸೆರೆ
ಮನೆಯ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳನೊಡಗೊಂ
ಡನುಪಮಿತ ಗುಣನಿಲಯ ಮುನಿ ಹೊರವಂಟನಾಶ್ರಮವ 1027

ಬಂದನತಿ ಹರುಷದಲಿ ಮುನಿಕುಲ
ವೃಂದದೊಡನೈತರಲು ರಘುಕುಲ
ನಂದು ಬಿಜಯಂಗೈಸೆ ತಂದನು ರಾಜಮಂದಿರಕೆ
ಬಂದರೇ ಪ್ರತಿವಾದಿಗಳು ಕರ

ತಂದಿರೇ ನೀವೆನುತ ಮುನಿಕುಲ
ವೃಂದವನು ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಗೌತಮನ

1020

ಇವರ ವ್ಯವಹಾರವನು ಪರಿಹರಿ
ಸುವ ವಿಚಾರವ ಮಾಡಿ ಮನದಲಿ
ರವಿಕುಲಾನ್ವಯ ರಾಮ ನೆನೆದನು ಹೃದಯ ಶುದ್ಧಿಯಲಿ
ಶಿವನ ಧ್ಯಾನಿಸಲಾಕ್ಷಣವೆ ತ್ರೈ
ಭುವನಕರ್ತರು ಇಂದ್ರ ಮೊದಲಾ
ದವರು ಬಂದರಯೋಧ್ಯಪುರಧಾಮನೋಲಗಕೆ

1021

ವಸುಗಳಮರರು ಭುಜಂಗಾಮರ
ರಸುರ ಕಿನ್ನರ ಯಕ್ಷ ರಾಕ್ಷಸ
ಶಶಿ ರವಿಗಳಾದಿತ್ಯ ವಿದ್ಯಾಧರರು ಗುಹ್ಯಕರು
ವಸುಧೆಯಮರರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಜೋ
ಯಿಸರು ವೈಶ್ಯ ಚತುರ್ಥರುನ್ನತ
ಕುಶಲ ವಿದ್ಯಾಧಿಕರು ನೆರೆದುದು ನೃಪನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ

1022

ಇಂತೆಸೆವನಾ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಮತಿ
ವಂತ ನುಡಿದನು ಧಾನ್ಯವರ್ಗದ
ಸಂತತಿಯ ಬರಹೇಳಿಯೆನೆ ಸೆರೆಮನೆಯೊಳಿದವರು
ನಿಂತು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ಧರಣೀ
ಕಾಂತ ರಘುವರನೀ ಸುಬುದ್ಧಿಯ
ನೆಂತು ನಮಗರುಹುವಿರಿಯದ ಪೇಳೆಂದ ನರೆದಲೆಗೆ

1023

ಎನಲು ರಾಮನೃಪಾಲ ನೋಡಿದ
ಘನ ತಪೋಮಹಿಮರಿಗೆ ನುಡಿದನು
ಮನವ ವಂಚಿಸಲಾಗದೀ ಧರ್ಮವನು ನೆರೆ ತಿಳಿದು
ಅನುನಯದಿ ಪೇಳೆನೆ ಮುನೀಂದ್ರರು

ಧರೆಗೆ ರಾಘವನೆಂಬ ಪೆಸರಾ
ಯ್ದರದೆ ವಿಹಿ ನಾಚಿದನು ಸಭೆಯಲಿ ಶಿರವ ಬಾಗಿಸಿದ |೧೩೬|

ಹರುಷದೋರಿದ ಮನದಿ ನಲಿವುತ
ನರೆದಲೆಗನೈತಂದು ರಾಮನ
ಸಿರಿಚರಣಕಭಿನಮಿಸೆ ದೇವಾಸುರರು ಕೊಂಡಾಡೆ
ಹರಸಿ ಮುತ್ತಿನ ಸೇಸೆಯನು ಭೂ
ಸುರರು ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಯನಿತ್ತುಪ
ಚರಿಸಿದರು ರಾಗಿಯನು ಪೊಗಳಿದರಲ್ಲಿ ಮುನಿವರರು |೧೩೭|

ಸರಸಿಜೋದ್ಭವ ಮೆಚ್ಚಿಕೊಟ್ಟನು
ಕರಕಮಂಡಲ ಪಾತ್ರೆಯನು ಶಂ
ಕರ ತ್ರಿಶೂಲವನಿತ್ತ ಕೊಟ್ಟನು ಕಾಲ ದಂಡವನು
ನಾರದನು ಚಕ್ರವನು ಕೊಟ್ಟನು
ಉರುತರದ ಕೂರಿಗೆಯ ವಾಸವ
ನುರಗಪತಿ ವಾಸುಗಿಗಳಿತ್ತರು ನೇಣು ಪಾಶಗಳ |೧೩೮|

ಧನದನಿತ್ತನು ಯಂತ್ರರಕ್ಷೆಯ
ಬನದೊಳಿಹ ಮೂಲಿಕೆಯ ಮಂತ್ರವ
ವಿನಯದಿಂದ ವಿಭೂತಿಯನು ವರಕಾಲಭೈರವನು
ಇನಶಶಿಗಳಾದರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರು
ಘನತರದ ಜಲ್ಲರಿಯ ವರುಣನು
ಕನಕಮಣಿನಿರ್ಮಿತದ ಕರಗವನಿತ್ತು ಮನವೊಲಿದು |೧೩೯|

ಕರೆಸಿದಳು ಶರ್ಮಣಿ ತನ್ನಯ
ಮರುಳು ಬಳಗವನೆಲ್ಲ ನೀವೀ
ಧರಣಿಯಲಿ ಸತಿರೂಪತಾಳ್ವಗಣಿತದ ಮನೆಗಳಲಿ
ಹುರುಳುಗೆಡಿಸದೆ ಸರ್ವಭೂತಾ

ತೃರಿಗೆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವನು ನೀಡೆಂ
ದುರುತರದ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಕಳುಹಿದಳಗಜೆ ಕರುಣದಲಿ 10೪೦1

ಈ ತೆರದಿ ದೇವಾಸುರರು ನವ
ನೀತಿಮಾರ್ಗದಿ ಕರೆದು ವರಗಳ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದಾದರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟರನೇಕ ವಿಭವದಲಿ
ಭೂತಳದ ಜನರೊಡನೆ ನೀ ಪ್ರ
ಖ್ಯಾತನಾಗೆನೆ ನರದಲೆಗೆ ನೆರೆ
ವಾತನಾದನು ಮರ್ತ್ಯದಲಿ ನರನಾಥ ಕೇಳೆಂದ 10೪೧1

ಇನಕುಲೇಂದ್ರನ ಪದಕೆ ವಂದಿಸಿ
ಹನುಮ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ನೀವಾ
ತನಿಗೆ ನಾಮಾಂಕಿತವನಿತ್ತಿರಿ ನಿಮ್ಮನಗಲುವೆನೆ
ಎನಗೆ ಹದನೆಂತೆನಲು ನಸುನಗೆ
ಮಿನುಗೆ ನುಡಿದನು ರಾಮನಿದ್ದೆಡೆ
ನಿನಗೆ ನಿನ್ನಭಿಧಾನವಾಗಲಿ ಹನುಮ ಕೇಳೆಂದ 10೪೨1

ಸೇವಕನ ಹಿಂದುಳಿದು ದೇವರು
ನೀವು ಮುಂದಡಿಯಿಡಲು ನಿಮ್ಮದ
ದಾವ ಗುಣವೆನೆ ಹನುಮನಾಡಿದ ನುಡಿಗೆ ನಸುನಗುತ
ನಾವು ಜನನದಿ ಮುಂದು ಕಲಹದ
ತಾವಿನಲಿ ನಾ ಮುಂದೆ ನಡೆಯೆಂ
ದೀ ವಿಚಾರವ ತಿಳುಹಿದನು ನರನಾಥನನಿಲಜಗೆ 10೪೩1

ಭಾನುವಂಶಜನಾ ವಿಭೀಷಣ
ನಾನನವನೀಕ್ಷಿಸಲು ನಸುನಗು
ತಾ ನರೇಂದ್ರನ ಸನ್ನೆಯಲಿ ನಿಷ್ಪವಕವನ ಕರೆದು
ದಾನವೇಶ್ವರನಾ ಸತಿಗೆ ಸು

ಮ್ಯಾನದಿಂ ಕೊಡಲೀರ್ವರು ನವ
ಧಾನ್ಯದಲಿ ವಿಖ್ಯಾತರಾದರು ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ
|೧೪೪|

ಹರಿಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವಾ
ಸುರರು ಮಹಾಮುನೀಶ್ವರರು ವಾ-
ನರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ರಘುಕಲ ಸಾರ್ವಭೌಮಕನ
ಸುರರು ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ
ಯರಳ ಮಳೆಗರೆದವು ವಿಮಾನದಿ
ಪುರಕೆ ತೆರಳಿದರಲ್ಲಿ ಹರದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ
|೧೪೫|

ಇಂತು ಸಭೆಯಲಿ ಮಾನಭಂಗವ
ದಂತು ಬಂದುದು ತನಗೆನುತಲತಿ
ಚಿಂತೆಯಲಿ ಕಡುನೊಂದು ತಲೆಗುತ್ತಿದನು ನೀರೊಳಗೆ
ಇಂತು ಪರಿತಾಪದಲಿ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ಕಾಂತ ಶಿವಶಿವಯೆನುತಲಿರೆ ಭೂ
ಕಾಂತ ದಶರಥರಾಮನಾಥನು ಕರೆದು ಲಾಲಿಸಿದ
|೧೪೬|

ಮರುಳೆ ಬಾರೈ ವ್ರಿಹಿಯೆ ಮನದಲಿ
ಕೊರಗಿ ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ನಾವೀ
ನರೆದಲೆಗನತಿಶಯವ ಮಾಡಿದೆವೆಂದು ಕನಲಿದೆಯ
ಧರೆಗೆ ಹೊದ್ದಿದ ಕ್ಷಾಮಕಾಲದಿ
ಕರುಣದಿಂ ನಡೆತಂದು ಲೋಕವ
ಹೊರೆವನದು ಕಾರಣವೆ ಪತಿಕರಿಸಿದವು ಕೇಳೆಂದ
|೧೪೭|

ದೀನರಲಿ ದಾರಿದ್ರ ಜನದಲಿ
ನೀನು ನಿರ್ದಯನೆಂದೆವಲ್ಲದೆ
ಹೀನಗಳೆದವರಲ್ಲ ನಿನ್ನನು ನಾವು ಸಭೆಯೊಳಗೆ
ಮಾನುಷನು ನಮ್ಮೆಡೆಗೆ ನೀ ಸುರ

ಧೇನುವಿನ ಸಮ ನಿನ್ನ ಚಿತ್ತದಿ
ಹಾನಿದೋರಲದೇಕೆ ಬಿಡು ಬಿಡು ಚಿಂತೆ ಯಾಕೆಂದ |೧೪೮|

ದೇವರಿಗೆ ಪರಮಾನ್ನ ನೀ ಮನು
ಜಾವಳಿಗೆ ಪಕ್ಷಾನ್ನವೀತನು
ನೀವು ಧರೆಯೊಳಗಿಬ್ಬರತಿ ಹಿತದಲಿ ನೀವಿಹುದು
ನಾವು ಕೊಟ್ಟೆವು ವರವ ಸಲ್ಲವು
ದಾವ ಕಾಲದಲಿನ್ನು ನೀವೇ
ಪಾವನರು ಪರಮ ಸುಖಿಯೆಂದುಪಚರಿಸಿದನು ನೃಪತಿ |೧೪೯|

ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ವ್ರಿಹಿಯ ರಾಗಿಯು
ಜಲವ ಹಸ್ತದೊಳೊರಸಿ ಇಂದ್ರನ
ಬಳಿಗೆ ಕಳುಹುವೆ ನಿನ್ನ ಸಂಶಯವೇಕೆ ಚಿತ್ತದಲಿ
ಕಲಿತನವ ಕೈಕೊಂಡು ಸತ್ಯದ
ಹೊಲಬುದಪ್ಪದೆ ಚೋಳದೇಶವ
ನೊಲಿದು ನೀ ಸಲಹೆಂದು ನೇಮವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿಸಿದ |೧೫೦|

ಪಾಂಡವಾಗ್ರಜ ಕೇಳಿದೈ ಮಾ
ತಾಂಡ ವಂಶಜ ದಾಶರಥಿಯಾ
ಖಂಡಲನ ಮತವಿಡಿದು ಕರಸಿದನುತುಳ ಧಾನ್ಯವನು
ಗಂಡುಗಲಿಗಳು ನೀವು ಧರಣೀ
ಮಂಡಲದೊಳಾದರಿಸಿ ದೇವರ
ನಂಡಲೆದು ಸಲಹೆಂದು ನೇಮವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿಸಿದ |೧೫೧|

ತಪಸಿಗಳನಾದರಿಸಿ ದೇಶಾ
ಧಿಪರ ಮನ್ನಿಸಿ ಧರಣಿಯಮರರ
ನುಪಚರಿಸಿ ವಿದ್ವಾಂಸ ಕವಿಜನ ಮಲ್ಲಗಾಯಕರ
ಅಪರಿಮಿತ ಯಾಚಕರ ಕಳುಹಿಸಿ

ತಪನತನಯನ ಸತಿಯರಿಗೆ ರಘು
ನೃಪತಿಕೊಡಿಸಿದನಖಿಳ ದಿವ್ಯಾಂಬರ ಸುಭೂಷಣವ |೧೫೨|

ಪಾಂಡವಾಗ್ರಜ ಕೇಳು ಘನ ಕೋ
ದಂಡ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ ನೀ ಭೂ
ಮಂಡಲದೊಳತಿ ಕೀರ್ತಿವಡೆದನು ಸತ್ಯಧರ್ಮದಲಿ
ಚಂಡ ವಿಕ್ರಮ ರಾಮನೃಪ ಮಾ
ತಾಂಡಸುತ ಮೊದಲಾದ ವಾನರ
ತಂಡವನು ಕಳುಹಿಸಿ ಸುವಸ್ತುವನಿತ್ತು ಸತ್ಕರಿಸಿ |೧೫೩|

ಕರುಣದಿಂದ ವಿಭೀಷಣನ ಪತಿ
ಕರಿಸಿ ಕರಿದು ತುರಗ ವಸ್ತ್ರಾ
ಭರಣವಿತ್ತುಪಚರಿಸಿ ಕಳುಹಿದನಾಗಳಸುರರನು
ಗುರು ವಸಿಷ್ಠನ ಮತದಿ ತಮ್ಮಂ
ದಿರು ಸಹಿತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ
ವರದನಗಪತಿಯಾದಿಕೇಶವರಾಯ ವಿಭವದಲಿ |೧೫೪|

ವ್ಯೋಮಕೇಶ ವಿರಿಂಚಿ ವಾಸವ
ತಾಮರಸದಳನಯನರಿವರು ಮ
ಹಾ ಮಹಿಮರೀ ಖಿಹಿಯ ನರೆದಲೆಗರ ವಿವಾದವನು
ರಾಮ ಸಭೆಯಲಿ ತೀರಿದುದು ಸು
ತ್ರಾಮನೋಲಗದಲ್ಲಿ ಕೇಳೆವು
ರಾಮಧಾನ್ಯದ ಕಥೆಯನಭಿವರ್ಣಿಸಿದೆ ನಿನಗೆಂದ |೧೫೫|

ಆಲಿಸಿದನೆಲೆ ಮುನಿಪ ನೀವಿದ
ಪೇಳೆ ಕೇಳೆನು ಮೇಲೆ ಸಜ್ಜನ
ಜಾಲ ತಣಿಯಿತು ಸಕಲ ಕರ್ಣಾಮೃತದಿ ರಂಜಿಸಿತು
ಹೇಳಲೇನದ ಮನದ ಬೇಸರ

ಬೀಳುಕೊಂಡುದು ಹರುಷ ಚಿತ್ತದೆ
ದಾಳಿ ಹರಿಯಿತ್ತೆನುತ ಮುನಿಪದಕೆರಗಿ ಕೈಮುಗಿದ 1೦೫೬

ಅರಸ ನೀ ಮನವೊಲಿದು ಕೇಳದ
ಚರಿತೆ ತಾನೊಂದಿಲ್ಲ ಲೋಕದಿ
ಪರಮ ಪುಣ್ಯದ ರಾಮಕಥೆಯಿದ ಕೇಳೆ ನೀನಿಂದು
ಕೊರತೆಯುಂಟೇ ಇಷ್ಟಭೋಗವ
ಹರಿಕೊಡುವ ನಿಮಗಿನ್ನುಯೆನುತುಪ
ಚರಿಸಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಮುನಿ ಹೊರವಂಟನಾಶ್ರಮಕೆ 1೦೫೭

ಶರಧಿಶಯನ ಮುಕುಂದ ಸಚರಾ
ಚರಭರಿತ ನಿರ್ಗುಣ ನಿರಾಮಯ
ಸುರ ನರೋರಗವಂದ್ಯ ವರಪುರದಾದಿಕೇಶವನ
ಚರಣದಂಕಿತಮಾಗಿ ಪೇಳಿದ
ಪರಮಧಾನ್ಯದ ಚರಿತೆ ಸಂತತ
ಧರೆಯೊಳಿಂತೊಪ್ಪಿಹುದು ಆಚಂದ್ರಾರ್ಕ ಪರಿಯಂತ 1೦೫೮

“ಮಂಗಳಂ”

* * * *

ನಳ ಚರಿತ್ರೆ

ರಾಯರೊಳಗಗ್ಗಳೆಯನಾ ಕೌಂ
ತೇಯನಿಗೆ ರೋಮಶ ಮಹಾಮುನಿ
ರಾಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ನಳಭೂವರನ ಚರಿತೆಯನು
ಶ್ರೀಯರಸ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗ
ರಾಯನಂಕಿತಮಾಗಿ ಪೇಳುವೆ
ಪ್ರೀಯದಿಂದಾಲಿಸುವ ಸುಜನರಿಗೀ ಮಹಾಕಥೆಯ |

~~೨೨~~

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ-೨

BLANK PAGE

ಒಂದನೆಯ ಸಂಧಿ

ಶ್ರೀರಮಣ ಸರಸಿಜದಳಾಕ್ಷ ಮು
ರಾರಿ ಸಚರಾಚರಭರಿತ ದುರಿ
ತಾರಿ ನಿತ್ಯಾನಂದ ನಿರ್ಜರನಿಕರ ದಾತಾರ
ವಾರಿಜಾಂಬಕ ವರಗುಣಾಶ್ರಯ
ಮಾರಪಿತ ವೇದಾಂತನುತ ಸಾ
ಕಾರ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ಜಗಕೆ ಮಂಗಳವ

101

ಶರಧಿಶಯನ ಮುಕುಂದ ಕಂಸಾ
ಸುರ ಮಥನ ಸುರಮೌಳಿವಂದಿತ
ಗಿರಿಧರಾಚ್ಯುತ ವೇಣುನಾದ ವಿನೋದ ಭವದೂರ
ಸರಸಿಜೋದ್ಭವನುತ ದಯಾಸಾ
ಗರ ಮುರಾಂತಕ ದೇವ ವರಪುರ
ದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ಸಕಲ ಸಜ್ಜನರ

102

ಉರಗರಿಪುಕೇತನ ವಿಭೀಷಣ
ವರದ ಹರಿ ಸದ್ಭಕ್ತಪೋಷಣ
ದುರಿತ ಕುಲಗಿರಿ ವಜ್ರ ನರಕಾಂತಕ ಮಹಾಮಹಿಮ
ಪರಮಪುರುಷ ಯಶೋದೇಯಾತ್ಮಜ
ದುರಿತ ದುಃಖವಿನಾಶ ವರಪುರ
ದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಪಾಲಿಸು ನಮ್ಮನವರತ

103

ಕರಿವದನ ಹೇರಂಬ ಲಂಬೋ
ದರ ಗಣಾಧಿಪ ಮೋದಕಪ್ರಿಯ
ಪರಶು ಪಾಶಾಂಕುಶ ಕರಾಂಕಿತದಿಂದ ರಂಜಿಸುವ
ಸುರನರೋರಗ ನಮಿತ ಗೌರೀ

ವರ ಕುಮಾರಕ ವಿದ್ಯವಾರಿಧಿ
ವರದ ಗಣಪತಿ ಪಾಲಿಸ್ನಯ ಮತಿಗೆ ಮಂಗಳವ ೧೪೧

ನಾರಿ ನಳಿನದಳಾಕ್ಷಿ ವರ ಜಂ
ಭಾರಿನುತೆ ಚತುರಾನನ ಪ್ರಿಯೆ
ಭೂರಿ ಶುಭಗುಣಭರಿತೆ ಭಕ್ತಾಶ್ರಿತಜನಾಧಾರೆ
ನೀರೆ ನಿಗಮವಿಚಾರೆ ಘನಶೃಂ
ಗಾರೆ ಭಕ್ತರಿಗುರದೆ ಕೊಡುವ ಉ
ದಾರೆ ಶಾರದೆ ನಲಿದೊಲಿದು ನೆಲಸೆನ್ನ ಜಿಹ್ವೆಯಲಿ ೧೪೨

ರಾಯರೊಳಗಗ್ಗಳೆಯನಾ ಕೌಂ
ತೇಯನಿಗೆ ರೋಮಶ ಮಹಾಮುನಿ
ರಾಯ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ನಳಭೂವರನ ಚರಿತೆಯನು
ಶ್ರೀಯರಸ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗ
ರಾಯನಂಕಿತಮಾಗಿ ಪೇಳುವೆ
ಪ್ರಿಯದಿಂದಾಲಿಸುವ ಸುಜನರಿಗೀ ಮಹಾಕಥೆಯ ೧೪೩

ಪರಮ ಪುಣ್ಯಚರಿತ್ರೆಯಿದನಾ
ದರಿಸಿ ಕೇಳುವ ನರರ ಜನ್ಮಾಂ
ತರದ ಘನ ದುಷ್ಕರ್ಮ ದುಃಖವಿನಾಶವಾಗುವುದು
ಕರಿ ತುರಗ ರಥನಿಚೆಯ ರಾಜ್ಯದ
ಸಿರಿಯ ಸಂಪದವಾಯುವನು ಮುರ
ಹರನು ಮನ್ನಿಸಿ ಕೊಡುವ ಸುಜನರಿಗಿಷ್ಟಸಂಪದವ ೧೪೪

ಜನಪ ಕುರುಭೂಪಾಲನೊಳು ಜೂ
ಜಿನಲಿ ರಾಜ್ಯವ ಸೋತು ಯಮನಂ
ದನನು ತನ್ನನುಜಾತರೊಡನೆಯೆ ಸತ್ಯವನು ಬಿಡದೆ
ವನಿತೆ ಧೌಮ್ಯಮುನೀಂದ್ರ ಮಂತ್ರೀ

ಜನ ಸಹಿತ ನಡತಂದು ಕಾಮ್ಯಕ
ವನದೊಳಗೆ ಸಂಚರಿಸುತಿರ್ದನು ತೀರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಲಿ

೮೧

ಧರಣಿಪತಿ ಚಿಂತಿಸುವ ಹಲುಬಿದ
ನರನ ಹದನೇನೆಂದು ತಪದಲಿ
ಮರೆದು ಕಳೆದನೊ ನಮ್ಮನಿಬರನೆನುತಲಿರಲಂದು
ಸುರಪ ಕಳುಹಿದ ರೋಮಶನು ಮುನಿ
ವರನು ಗಡಣದೊಳೆಯ್ದಿ ರವಿಭಾ
ಸುರಸುತೇಜದೊಳಂದು ಕಾಮ್ಯಕವನಕೆ ನಡತಂದ

೮೯

ಚ್ಯವನ ಗೌತಮ ಕಪಿಲ ಭೃಗು ಭಾ
ರ್ಗವ ಭರದ್ವಾಜಾತ್ರಿ ಕೌಶಿಕ
ಪವನಭಕ್ಷಣ ವಾಮದೇವ ಮರೀಚಿ ಮೈತ್ರೇಯ
ಶ್ರವತಿ ಕಣ್ವಾಂಗಿರಸ ಶುಕ ಗಾ
ಲವ ಪರಾಶರ ದಾಲ್ಘ್ಯ ವರಮುನಿ
ನಿವಹದೊಡನೆಯ್ತಂದನಾ ರೋಮಶ ಮಹಾಮುನಿಪ

೧೦೧

ಅರಸನನುಜರು ಸಹಿತ ಮುನಿಮು
ಖ್ಯರನು ಕಂಡಿದಿರೆದ್ದು ಚರಣದೊ
ಳೆರಗಿ ಬಿಜಯಂಗೈಯ್ತಂದನು ತಳಿರ ಮಂಟಪಕೆ
ವರ ಮುನೀಂದ್ರರಿಗರ್ಘ್ಯ ಪಾದ್ಯೋ
ತ್ಕರದೊಳಪಚರಿಸುತ್ತ ದರ್ಭಾ
ಸ್ತರಣದಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಭಯಭರಿತ ಭಕ್ತಿಯಲಿ

೧೦೧

ನೀವಘಾಡದ ದೇವಯುಷಿಗಳು
ಪಾವನರು ಮೂಲೋಕಕತಿ ಸಂ
ಭಾವನೀಯರು ಸತ್ಯಸಂಧರು ನಿರ್ಮಲಾತ್ಮಕರು
ಆವನರಿವನು ನಿಮ್ಮ ಮಹಿಮೆಯ

ಭಾವಿಸುವಡೆಗಳವೆ ನಿಮ್ಮ ಪ
ದಾವಲಂಬನ ಸೇವೆ ದೊರಕಿತು ಧನ್ಯರಾವೆಂದ 1೧೨1

ಧರಣಿಪತಿ ಸುಕ್ಷೇಮವೇ ನಿಜ
ತರುಣಿ ನಿನ್ನನುಜಾತ ತನಯರು
ವರಸಚಿವ ಸಾಮಂತ ಧೌಮ್ಯಮುನೀಂದ್ರ ಮಂತ್ರಿಗಳು
ಪರಿಣತರೆ ಪೇಳಿನಲು ನಿಮ್ಮಯ
ಪರಮ ಕರುಣಾಮೃತವೆ ನಮ್ಮನು
ಹೊರೆಯುತಿರೆ ಸುಕ್ಷೇಮ ಬೇರಿಲ್ಲೆಂದನಾ ನೃಪತಿ 1೧೩1

ಧಾರಿಣಿಯ ನೆರೆ ಸೋತು ಅನುಜರು
ವಾರಿಜಾನನೆ ಸಹಿತ ಬಂದೀ
ಘೋರ ಕಾನನದೊಳಗೆ ಗಿರಿ ಗಹ್ವರದ ಮಧ್ಯದಲಿ
ಸೇರಿ ಹೃತಸುಖರಾಗಿ ಬಳಲಿದ
ರಾರು ಧರೆಯೊಳಗನ್ನವೊಲು ಭವ
ದೂರ ಮುನಿಕುಲತಿಲಕ ಹೇಳೆಂದರಸ ಬಿಸುಸುಯ್ದ 1೧೪1

ಎಲೆ ಮಹೀಪತಿ ನೀನಿನಿತು ಉ
ಮೃಳಿಸಲೇಕರಸುಗಳು ಪೂರ್ವದ
ನಳ ಹರಿಶ್ಚಂದ್ರಾದಿ ರಾಘವ ನೃಪರು ಹಳುವದಲಿ
ಲಲನೆಯರ ತಾವಗಲಿ ಕಷ್ಟವ
ಬಳಸಿದರು ಅವರಂತೆ ನಿನಗುಪ
ಟಳಗುಂಟೇ ಬರಿದೆ ಮನನೋಯದಿರು ನೀನೆಂದ 1೧೫1

ಪರಮ ಋಷಿಗಳ ನೆರವಿಯೇ ಸಭೆ
ಹರಿಯ ಕಾರುಣ್ಯಾಂಬುಧಿಯೆ ಸಿರಿ
ನರ ವ್ಯಕೋದರ ಮಾದ್ರಿತನಯರು ನಿನಗೆ ಬಾಹುಬಲ
ತರುಣಿಯೇ ಭೋಗೈಕ ಸಂಪ

ತ್ತುರುತರದ ವನರಾಜ್ಯ ನಿನಗಿಂ
ತಿರಲು ಸರಿಯಾರರಸ ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ನೀನೆಂದ
1೧೬1

ಆದಡೆಲೆ ಮುನಿನಾಥ ನಳನೃಪ
ಮೇದಿನಿಯನುಳಿದವನಿಯಲಿ ತ
ಳೋದರಿಯನೆಂತಗಲಿದನು ತಾನಾರ ದೆಸೆಯಿಂದ
ಸಾಧಿಸಿದವನಿಯನು ಧರೆಯೆಂ
ತಾದುದಾ ನಳನೃಪಗೆ ನೀವಿದ
ನಾದರಸಿ ಪೇಳೆನಲು ನಗುಂತೆಂದನಾ ಮುನಿಪ
1೧೭1

ಭೂತಳೇಂದ್ರರೊಳಧಿಕಬಲ ವಿ
ಖ್ಯಾತನಹ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯು
ಭೂತಳವ ಪಾಲಿಸಿದನಾತನ ವಿಮಲ ಚರಿತೆಯನು
ಸೂತಮುನಿ ಹೇಳಿದನು ಮೌನಿ
ವ್ರಾತದಲಿಯಾಗಸ್ತ್ಯಮುನಿ ಸಂ
ಪ್ರೀತಿಯಿಂದರುಹಿದನು ರಘುನಂದನನೊಳೀ ಕಥೆಯ
1೧೮1

ವಸುಧೆಪತಿ ಕೇಳೀ ಚರಿತ್ರೆಯ
ನಿಷಧವೆಂತೆಂಬಾ ಮಹಾಪುರ
ವೆಸೆದುದಗೇಶಿತ ಗೋಪುರ ಪ್ರಾಕಾರ ಶಿಖರದಲಿ
ಮಿಸುನಿ ರತ್ನಪ್ರಭೆಗಳಲಿ ರಂ
ಜಿಸುವ ದೇವಾಲಯಗಳಿದುರ್ದು
ವಸುಧೆಗಚ್ಚರಿಯೆನಿಸಿತಾ ಪುರವರಸ ಕೇಳೆಂದ
1೧೯1

ಮುರಿಮುರಿದ ಕೊತ್ತಳದ ಸಾಲಿನ
ಪರುಠವದ ಹುಲಿಮುಖದ ಬಾಗಿಲ
ಮಿರುಪ ಮಣಿವ್ರಜದ ಕವಾಟದ ಗಂಧವಟ್ಟಿಗೆಯ
ಉರುತರದ ವೇದಿಕೆಯ ಹೇಮದ

ಮೆರೆವ ಸೋಪಾನಗಳ ನೆಲೆಯು
ಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಮೇಲೆಸೆವ ಕಲಶದ ಕಾಂತಿ ರಂಜಿಸಿತು ೨೦|

ಮುಗಿಲ ತುಡುಕುವ ತೆನೆಗಳಾಳ್ವೇ
ರಿಗಳು ಪಾತಾಳಬರ ಖಾತಗ
ಳಗಳು ಬಳಸಿದ ಕೋಟಿ ಸುತ್ತಾವರಿಸಿದುನ್ನತದ
ಗಗನವೀಧಿಯ ತಾರಕೆಯವೋಲ್
ಸೋಗಸು ತೋರುವ ಕನ್ನಡಿಯ ಸಾ
ಲುಗಳ ರತ್ನಪ್ರಭೆಗಳಲಿ ರಂಜಿಸಿದುದಾ ನಗರ ೨೧|

ರವಿಶಶಿಯ ವೀಧಿಗಳ ಹೇಮದ
ವಿವಿಧ ಮಣಿಭಿತ್ತಿಗಳ ಕಾಂತಿಯು
ದಿವವನಣೆದುದು ರತ್ನನಿಚಯದ ಭದ್ರಭವನಿಕೆಯ
ಯುವತಿಯರ ಸಂಗೀತ ವೀಣಾ
ರವದ ರಹಿಯಲಿ ಮನಕೆ ಸವಿದೋ
ರುವ ಮಹಾರಚನೆಯಲಿ ಮೆರೆದುದು ನಿಷಧ ವರನಗರ ೨೨|

ವಸುಧೆಯಮರರು ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ರಂ
ಜಿಸುವ ವೈಶ್ಯ ಚತುರ್ಥರುನ್ನತ
ಕುಶಲವಿದ್ಯಾಧಿಕರು ಕವಿಗಳು ಮಲ್ಲಗಾಯಕರು
ಅಸಮ ರಥಿಕರು ಸಮರದಲಿ ಸಾ
ಹಸರು ಕರಿ ರಥ ತುರಗ ಪಾಯ್ದಳ
ವೆಸೆದುದಗಣಿತ ಚಾತುರಂಗದಿ ನಿಷಧ ವರನಗರ ೨೩|

ಸಾಲ ಬಿಲ್ವ ಕಪಿತ್ಥ ಜಂಬು ತ
ಮಾಲ ದಾಡಿಮ ವಕುಳ ವಟ ಹಿಂ
ತಾಲ ಕ್ರಮುಕ ಕದಂಬ ಕುರವಕ ಕದಳಿ ಖರ್ಜೂರ
ತಾಲ ಚಂದನ ಪನಸ ವರ ತ

ಕೋಲ ಕೇತಕಿ ಕುಟಜ ಸರಳ ದ
ಸಾಲತರುಗಳ ನಿಚಯದಿಂದುದ್ಯಾನ ರಂಜಿಸಿತು

೧೨೪

ಭೂರಮಣ ಕೇಳಾ ಪುರಾಧಿಪ
ವೀರಸೇನ ನೃಪಾಲ ರಿಪುಸಂ
ಹಾರನಾತನ ತನಯ ನಳನೃಪನೆಂಬುದಭಿಧಾನ
ಭೂರಿ ವಿಕ್ರಮ ಪರಮಧರ್ಮ ವಿ
ಚಾರ ಶಶಿಕುಲಮೌಳಿ ಘನಗಂ
ಭೀರ ಪಾಲಿಸುತಿದರ್ ಸಪ್ತದ್ವೀಪವನಿಪರ

೧೨೫

ಶರಧಿ ಮೇರು ದಿಗಂತದವನೀ
ಶ್ವರರು ಕಪ್ಪವ ತೆರುವರಗಣಿತ
ಧುರವಿಜಯ ದೋರ್ಬಲರು ಮಣಿಮಯ ಮಕುಟವರ್ಧನರು
ಚರಣಕಾನತರಾಗಿ ನಳಭೂ
ವರನ ಭಜಿಸುತಲಿದರ್‌ರಮರೇ
ಶ್ವರನ ಓಲಗದಂತೆ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ

೧೨೬

ಭೂಮಿಪತಿ ಕೇಳಿತ್ತಲುತ್ತರ
ಭೂಮಿಯಲಿ ಪಜ್ಜಳಿಸುತಿಹ ಸು
ತ್ತಾಮಪುರದಂತೆಸೆದುಲ್ಲಿ ವಿದರ್ಭ ನಗರವದು
ರಾಮಣೀಯಕ ರಚನೆಯಲಿ ನವ
ಹೇಮಖಚಿತ ಸುರತ್ನ ಸೌಧ
ಸ್ತೋಮಗಳ ಸಾಲಿನಲಿ ರಂಜಿಸುತಿದರ್‌ದಾ ನಗರ

೧೨೭

ಅಲ್ಲಿಗಧಿಪತಿ ಭೀಮನೃಪ ಗುಣ
ದಲ್ಲಿ ನಯದಲಿ ವೀರ್ಯ ವಿತರಣ
ದಲ್ಲಿ ಚಾತುರ್ಯದಲಿ ಸೌಭಾಗ್ಯದಲಿ ಧೈರ್ಯದಲಿ
ಬಲ್ಲಿದನು ತಾನಾಗಿ ನಿಜಸುತ

ರಿಲ್ಲವೆಂದುಮೃಳಿಸುತಿರೆ ಮನ
 ದಲ್ಲಿಗಾಕ್ಷಣ ಬಂದನಾ ದಮನಾಖ್ಯ ಮುನಿವರನು ೨೮೮

ಬಂದ ಮುನಿಗವನಿಪತಿ ವಂದಿಸಿ
 ನಿಂದು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ವಿನಯದೊ
 ಳೆಂದ ಸುತಸಂತಾನವಿಲ್ಲದ ಸಿರಿಯದೇಕೆಂದು
 ನೊಂದು ನುಡಿಯಲು ಸುತರ ಪಡೆಯದ
 ತಂದೆಗಿದು ಸಂತಾಪವಲ್ಲವೆ
 ಎಂದು ಮುನಿ ಕರುಣದಲಿ ಸಂತೈಸಿದನು ಜನಪತಿಯು ೨೮೯

ಯೋಗದೃಷ್ಟಿಯೊಳರಿದು ಮುನಿವರ
 ನಾಗ ನೃಪನೊಡನೆಂದ ಪುತ್ರಕ
 ಯಾಗವನು ಮಾಡರಸ ತಪ್ಪದು ಪುತ್ರಲಾಭವೆನೆ
 ಆ ಗರುವ ಮುನಿ ಮಂತ್ರದಿಂದ ಸ
 ರಾಗದಲಿ ಶುಭದಿನ ಸುಲಗ್ನದಿ
 ಯಾಗವನು ಪೂರೈಸಿದನು ಸುರನರರು ತಣಿವಂತೆ ೨೯೦

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಯಾಗಸಮನಂ
 ತರದೊಳಾ ಮುನಿಮುಖ್ಯರನು ಸ
 ತ್ಕರಿಸಿ ಕಳುಹಿದನವರವರನುಚಿತೋಪಚಾರದಲಿ
 ತರುಣಿಗಾದುದು ಗರ್ಭ ಮಂಗಳ
 ಕರ ಸುಲಗ್ನ ಸುತಾರೆಯಲಿ ನೃಪ
 ನರಸಿ ಪಡೆದಳು ತನುಜೆಯೊರ್ವಳ ಲೋಕಸುಂದರಿಯು ೨೯೧

ಅಮರ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಲಿಳೆ ಸಂ
 ಭ್ರಮಿಸೆ ಪುರಜನ ನಲಿಯೆ ನೃಪನಾ
 ಸಮಯದಲಿ ದಮನಾಖ್ಯ ಮುನಿಗಭಿನಮಿಸಿ ನಿಜಸುತೆಗೆ
 ವಿಮಲನಾಮವ ಪಾಲಿಸೆನಲಾ

ಕಮಲಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೆಂದು
ತ್ತಮದ ಪೆಸರೆಂದರುಹಿ ಮುನಿ ಹೊರವಂಟನಾಶ್ರಮಕೆ |೩೨|

ನಿರಿಗುರುಳ ಪವಳಾಧರದ ಕರಿ
ಕರದ ತೋಳ್ಗಳ ಕಂಬುಕಂಠದ
ತರಳನಯನದ ಸಂಪಗೆಯ ನಾಸಿಕದ ಪೆರೆನೊಸಲ
ಹರಿಯ ಮಧ್ಯದ ಹಂಸಗಮನದ
ಗುರುಕುಚದ ಕರಪಲ್ಲವದ ಸರ
ಸಿರುಹಮುಖಿ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು ರಾಜಭವನದಲಿ |೩೩|

ಗುಣದೊಳತಿ ಶೀಲದಲಿ ಮಾತಿನ
ಭಣಿತಿಯಲಿ ಗಾಂಭೀರ್ಯದಲಿ ವಿತ
ರಣದಲನುಪಮ ವಿದ್ಯೆಯಲಿ ಗುರು ದೈವಭಕ್ತಿಯಲಿ
ಪ್ರಣುತಿಸಲು ಶರ್ವಾಣಿ ರತಿಯರಿ
ಗೆಣೆಯೆನಿಪ ಸುಂದರಿಗೆ ಮಿಕ್ಕಿನ
ಬಣಗು ಸತಿಯರು ಸರಿಯೆ ಲೋಕದೊಳೆಂದನಾ ಮುನಿಪ |೩೪|

ಕೇಳು ಪಾಂಡವತನಯ ಭೀಮನೈ
ಪಾಲನೋಲಗದಲ್ಲಿ ಧರಣೀ
ಪಾಲಕರ ಚರಿತಪ್ರಸಂಗದೊಳಿರಲು ನಳನೈಪನ
ಶೀಲವನು ಸೌಂದರ್ಯ ವಿಭವ ವಿ
ಶಾಲಮತಿ ಲಾವಣ್ಯ ರೂಪು ಗು
ಣಾಳಿಗಳ ವಿಸ್ತರಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಕವಿಜನರು |೩೫|

ವನಜಮುಖಿಯಾ ವಾರ್ತೆಯೆಲ್ಲವ
ಮನವೊಲಿದು ಕೇಳಿದಳು ಹಿಗ್ಗುತ
ನೆನೆದುದಂತಃಕರಣ ಹೆಚ್ಚಿದ ಚಿತ್ತವೃತ್ತಿಯಲಿ
ನೆನೆದು ಬರೆದಳು ನಳನ ರೂಪವ

ನನುನಯದಿ ಚಿತ್ರದಲಿ ಮಿಗೆ ಸಂ
ಜನಿಸಿತವನಲಿ ಮೋಹವೆಲೆ ಧರಣೀಶ ಕೇಳೆಂದ ೩೬

ಆಗ ಮದನನು ತನ್ನ ಬಲವನು
ಬೇಗದಲಿ ಜೋಡಿಸಲು ಖೋಯೆಂ
ದಾಗಲರಸಂಚೆಗಳು ಅಳಿವಿಂಡುಗಳು ನಲಿದಾಡೆ
ಕೋಗಿಲೆಗಳೋಗೊಡಲು ಗಿಳಿಗಳು
ಕೂಗೆ ನವಿಲುಗಳಾಡೆ ಮನ್ನಥ
ನಾಗ ಪೂಗಣೆಗಳನು ಸಂಧಿಸಿಯೆಚ್ಚನಂಗನೆಯ ೩೭

ಉಣ್ಣಳನ್ನವ ಕಾಮಗತ್ತಲೆ
ಕಣ್ಣಿನಲಿ ಪೆರ್ಚಿದುದು ಸತಿಯರ
ಮನ್ನಣೆಗೆ ಮೈಗೊಡಳು ಬಲು ಬೇಸರದಿ ಬಳಲುವಳು
ಬಣ್ಣಿಸಿಯೆ ಮಾತಾಡಲೊಲ್ಲಳು
ಬಣ್ಣಗುಂದಿದ ದೇಹದೊಳಗೆಳ
ವೇಣ್ಣಗಳ ಸೌಖ್ಯವನು ತೊರೆದಳು ಮದನನೆಸುಗೆಯಲಿ ೩೮

ಕೆಳದಿಯರು ಕಂಡಂತರಂಗದಿ
ಬಲಿದ ವಿರಹದ ರಾಜವದನೆಯ
ಹೊಳಲೊಳುದ್ಯಾನವನ ಸುರುಚಿರ ಪುಷ್ಪತರುಗಳಲಿ
ಎಳದಳಿರ ನೆಳಲಿನಲಿ ಪರಿಮಳ
ದಲರ ಪನ್ನೀರಿನಲಿ ತಳುವದೆ
ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಸತಿಯನುಚರಿಸಿದರು ಬನದೊಳಗೆ ೩೯

ಕೆಲರು ಹದನೇನೆಂದು ಬಗೆದರು
ಕೆಲರು ಪನ್ನೀರುಗಳ ತಳಿದರು
ಕೆಲರು ಕಪ್ಪುರಗಂಧವನು ಲೇಪಿಸಿದರಂಗದಲಿ
ಕೆಲರು ಬೀಸಿದರಾಲವಟ್ಟದಿ

ಕೆಲರು ಹೂವನು ಹಾಸಿದರು ಕೋ
ಮಲೆಗೆ ನಾನಾವಿಧದ ಉಪಚಾರಗಳನು ರಚಿಸಿ 1೪೦1

ಈ ಪರಿಯೊಳಾ ಕಾಮಿನಿಗೆ ಶೈ
ಶ್ಯೋಪಚಾರವ ಮಾಡಿದರು ಪರಿ
ತಾಪ ವೆಗ್ಗಳಿಸಿದುದು ಇದಕಿನ್ನೇನು ಹದನೆನುತ
ಚಾಪಳೆಯರಾಲೋಚಿಸುತ ಕಡು
ಪಾಪಿಯಂಗಜನೆಂದು ಬಯ್ಯುತ
ತೋಪಿನೆಡೆಗಿರದೈದಿ ತಂದರು ಸತಿಯ ಸಂತೈಸೆ 1೪೧1

ಬಕುಳ ಪಾದರಿ ನಿಂಬ ವಟ ಕೇ
ತಕಿ ಪಾಟಳಿ ಕುಟುಜ ಚಂ
ಪಕ ರಸಾಲ ಕಪಿತ್ತ ದಾಡಿಮ ಕ್ರಮುಕ ತರುಗಳಲಿ
ಶುಕ ನವಿಲು ಜಿಲಿಬಿಲಿಗ ಗೀಜುಗ
ಬಕ ಹಸುಬ ಗೊರವಂಕ ಟಿಟ್ಟಿಭ
ಪಿಕ ಚಕೋರಕ ಮೀಂಗುಲಿಗ ಹಕ್ಕಿಗಳು ರಂಜಿಸಿತು 1೪೨1

ಬಿಗಿದ ರತ್ನದ ಸಾಲ ಸೋಪಾ
ನಗಳ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಮೊಗ್ಗೆಯ
ಮುಗುಳ ತುಂಬಿಯ ಹಂಸಗಳ ಬಕ ಚಕ್ರವಾಕಗಳ
ಸೊಗಸುದೋರುವ ಸರಸಿಯಲಿ ವರ
ಸುಗುಣಿಯರು ದಮಯಂತಿಯೊಳು ಮನ
ಸೊಗಸಿನಿಂದಾಡಿದರು ಜಲಕೇಳಿಯ ವಿದಗ್ಧೆಯರು 1೪೩1

ಬಂದು ಸತಿಯರು ಕೊಳನ ತೀರದಿ
ನಿಂದು ವಸ್ತ್ರಾಭರಣಭೂಷಣ
ದಿಂದ ಶಶಿಕಾಂತೋಪಲದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಶಶಿಮುಖಿಯ
ಅಂದು ವಿರಹವೃಥೆಯ ನಾನಾ
ಚಂದದಲಿ ಶೈಶ್ಯೋಪಚಾರಗ
ಳಿಂದ ಸಂತೈಸಿದರು ವರಪುರದರಸನಾಜ್ಞೆಯಲಿ 1೪೪1

ವಿರಡನೆಯ ಸಂಧಿ

ಹಲವು ನಯನೀತಿಯಲಿ ಹಂಸೆಯ
ಕಳುಹಲಂದಿನ ರಾಯಭಾರದಿ
ನಳನ್ಯಪಗೆ ಸತಿಯಾದಳಾ ದಮಯಂತಿ ಮನವೊಲಿದು 1೧1

ಕೇಳು ಕುಂತೀತನಯ ಭೀಮನು
ಪಾಲ ತನುಜೆಗೆ ವಿರಹ ಬಲಿದು
ವಿಶಾಲವಾಗಿರಲಿತ್ತ ಕೇಳೈ ನಿಷಧ ನಗರಿಯನು
ಪಾಲಿಸುವ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯು
ಮೇಲೆನಿಪ ಸಭೆಯಲ್ಲಿ ರತ್ನದ
ಸಾಲುಹೊಳಹಿನ ಸಿಂಹಪೀಠದೊಳೆಸೆದು ಕುಳ್ಳಿದರ್ 1೧2

ಗೌಳ ವಂಗ ಕಳಿಂಗ ಕುಂತಳ
ಚೋಳ ಬರ್ಬರ ಸಿಂಧು ಕೇರಳ
ಲಾಳ ಮಗಧ ವರಾಳ ಸೌರಾಷ್ಟ್ರಾದಿ ಭೂಮಿಪರ
ಬಾಳೆಯರ ಮಂತ್ರಿಗಳ ವೀರಭ
ಟಾಳಿ ನಟ ಗಾಯಕರ ಕವಿಗಳ
ಜಾಲ ಸಂದೋಹದಲಿ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ 1೨1

ಆ ಸಮಯದಲಿ ಬಂದನಲ್ಲಿಗೆ
ದೇಶಯಾತ್ರಿಕ ಭೂಸುರನೊಳವ
ನೀಶ ಕೇಳಿದನಿಳೆಯೊಳೆನುಂಟತಿ ವಿಚಿತ್ರವೆನೆ
ಭೂಸುರೋತ್ತಮನೆಂದನೆಲೆ ಧರ
ಣೀಶ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭನಗರದೊ
ಳೇಸು ಪುಣ್ಯೋದಯದಿ ಪಡೆದನೊ ಭೀಮನೃಪ ಸುತೆಯ 1೩1

ಅವಳ ರೂಪಗುಣಾತಿಶಯಗಳ
 ನೆವಗೆ ಬಣ್ಣಿಸಲಳವೆ ಕೇಳಾ
 ಯುವತಿ ಲೋಕದ ಸತಿಯ ಬಗೆಯಂತಲ್ಲ ಭಾವಿಸಲು
 ಪ್ರವಿಮಲಾಕಾರದಲಿ ಮೃದುತರ
 ಸವಿನುಡಿಯ ಸಂಭಾಷಣೆಗಳಲಿ
 ಭುವನದೊಳು ನಾ ಕಾಣೆ ದಮಯಂತಿಗೆ ಸಮಾನರನು

೧೪೧

ಮುರಹರನ ನಿಜಸೊಸೆಯ ರೂಪಂ
 ತಿರಲಿ ಚಂದ್ರನ ಮಗಳ ಚೆಲುವಂ
 ತಿರಲಿ ಮೈನಾಕನ ಸಹೋದರಿಯಂದವಂತಿರಲಿ
 ಶರಧಿತನುಜೆಯ ಸೌಂದರಿಯವನು
 ಮರಸಿತೆಂಬುದು ಲೋಕದೊಳಗಾ
 ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯ ಬಗೆಗೆ ಸರಿಯಿಲ್ಲರಸ ಕೇಳೆಂದ

೧೪೨

ಮಿಸುನಿಯೋಲೆಯ ಧಾಳ ಕದಪಿನೊ
 ಳೆಸೆಯೆ ಮೇಲುದು ಜಾರೆ ಕುಚಭರ
 ಕುಸಿಯೆ ನಡುವಲ್ಲಾಡೆ ಮಸಗಿದ ಮಂದಹಾಸದಲಿ
 ಎಸೆವ ಸೋಮುಡಿ ಭಾರದಲಿ ಬಾ
 ಗಿಸಿದ ಕೊರಳಿನ ಕೈ ವೀಣೆಯ
 ಬಿರುಸುಹಾಕ್ಷಿಯ ಸೊಬಗ ಬಣ್ಣಿಸಲರಿಯೆ ನಾನೆಂದ

೧೪೩

ಹೇಳುತಿರೆ ನುಡಿನುಡಿಗೆ ಮೆಚ್ಚುತ
 ಕೇಳಿ ತಲೆದೂಗಿದನು ನೈಷಧ
 ನಾಲಿಗಳಿಗೆ ಸರೋಜಮುಖಿ ಗೋಚರಸಿದಂತಾಗೆ
 ಬಾಲಿಕೆಯ ಮೋಹಿಸಿದ ಪುಷ್ಪಶ
 ರಾಳಿಯಲಿ ಮನನೊಂದು ಶಿವ ಶಿವ
 ಲೋಲಲೋಚನೆಯೆಂತು ತನಗಹಳೆನುತ ಚಿಂತಿಸಿದ

೧೪೪

ವನಿತೆ ಗುಣಗಳೊಳೊಂದನೊಂದನು
 ಮನದೊಳಗೆ ಸವಿಮಾಡಿ ತರುಣಿಯು
 ನೆನೆದು ಪೊಂಪುಳಿವೋಗಿ ವಿರಹದಿ ಮದನಗೀಡಾಗಿ
 ಘನ ವಿರಹದಲಿ ಕಾಯಕಂದಿದ
 ಜನಪ ನಳನಿರೆ ಬೇಂಟೆಕಾರರ
 ಜನನಿವಹದಿಂ ಬಂದರಾ ಸಮಯದಲಿ ವನಚರರು 1೮1

ಬಂದು ಫಲವಸ್ತುಗಳ ಕಾಣಿಕೆ
 ಯಿಂದ ಕೈಮುಗಿದರಸ ಮೃಗಘನ
 ವಿಂದು ಬೇಂಟೆಗೆ ಗಮಿಸಬೇಕೆನೆ ನೃಪತಿ ನಸುನಗುತ
 ಇಂದು ವಿರಹವ ಕಳೆವಿಡಿದು ಲೇ
 ಸೆಂದು ಶಬರರ ಕಳುಹಿಯೋಲಗ
 ದಿಂದಲರಮನೆಗೆಯ್ದುಲಸ್ತಾಂಬುಧಿಯೊಳಿನನಿಳಿದ 1೯1

ನಳಿನಸಖನುದಯದಲಿ ನಳನೃಪ
 ತಿಲಕ ಕರೆಸಿದ ಸಕಳ ದಳವನು
 ಹೊಳೆವ ಖಿಡ್ಡ ಕಠಾರಿ ಮೊದಲಾದಖಿಳ ಕೈದುಗಳ
 ಬಲುಭಟರು ಬೇಂಟೆಯಲಿ ನಾನಾ
 ಬಲೆಗಳಂಟಿನ ಕೋಲು ಕಣ್ಣಿಯ
 ಬಲಯುತರು ಸಂದಣಿಸಿ ಮೆರೆದುದು ಪುರದ ಬಾಹೆಯಲಿ 1೧೦1

ಅರಸ ಕೇಳ್ ಶಶಿಕುಲ ಶಿರೋಮಣಿ
 ಧರಿಸಿದನು ನವರತುನಮಯದಾ
 ಭರಣಗಳ ದಿವ್ಯಾಂಬರಾದಿ ಸುಗಂಧಲೇಪದಲಿ
 ತರಿಸಿಯೇರಿದ ವಾಯುವೇಗದ
 ತುರಗವನು ಸಂದಣಿಸಿ ಮೋಹರ
 ತೆರಳಿತಗಣಿತ ವಾದ್ಯದಲಿ ನೆಲ ಬಿರಿಯಲೈತಂದ 1೧೧1

ಏನ ಹೇಳುವೆನರಸ ಹೊಕ್ಕರು
 ಕಾನನವ ಬಳಸಿದರು ಮೃಗತತಿ
 ಯಾನಲಾಪುದೆ ತೆಗೆದು ಹಾಯ್ದುದು ಭಟರ ಘಲ್ಲಣೆಗೆ
 ಆನೆಗಳ ಕೆಡಹಿದರು ಬಲಸಂ
 ಧಾನದಲಿ ಹುಲಿ ಕರಡಿ ಮುಸು ಮೊಲ
 ವಾನರಾದಿ ಸಮಸ್ತ ಮೃಗಗಳ ತರುಬಿ ಕೆಡಹಿದರು

|೧೨|

ಹತ್ತಿ ತದ್ಗಿರಿಶಿಖರವನು ಮರ
 ಮೊತ್ತದಲಿ ಬಲೆಗಳನು ಹಾಯ್ದುದು
 ರೊತ್ತಿ ಸೋಹಿದರೊಂದು ಘನತರ ಸಿಂಹವಬ್ಬರಿಸಿ
 ಹೊತ್ತ ಕೋಪದಿ ಸೈನ್ಯವನು ಮುರಿ
 ದೊತ್ತಿ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡು ನೃಪ ಬೆಂ
 ಬತ್ತಿ ಕಡಿದನು ಮೃಗಪತಿಯ ವನವೆಲ್ಲ ಬೆರಗಾಗೆ

|೧೩|

ನಿಲಿಸಿ ಬೇಂಟೆಯನಲ್ಲಿ ಬಳಲಿದ
 ಬಲ ಸಮೇತದಿ ಬಂದು ತತ್ಪುರ
 ವಳಯದುದ್ಯಾನವನು ಹೊಕ್ಕನು ಬಲಿದ ವಿರಹದಲಿ
 ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಮನದ ದುಗುಡದೊ
 ಳಿಳಿದು ತೊಳೆದನು ಜಾನು ಜಂಘೆಯ
 ಕೊಳದಿ ಪರಿಹೃತನಾಗಿ ಸಂಚರಿಸಿದನು ವನದೊಳಗೆ

|೧೪|

ಆ ಕೊಳದ ತೀರದಲಿ ತರುಗಳ
 ನೇಕವದರೊಳಗೊಂದು ತಾವಿನೊ
 ಳೇಕ ವೃಕ್ಷದ ನೆಳಲಿನಲಿ ನವಕುಸುಮದಿಕ್ಕೆಯಲಿ
 ಆ ಕಮಲಜನ ತುರಗ ನಿದ್ರಾ
 ವ್ಯಾಕುಲದಿ ಮಲಗಿರಲು ಕಂಡ ಶು
 ಭಾಕರೋನ್ನತ ಶುಭ್ರತೇಜದ ರಾಜಹಂಸವನು

|೧೫|

ಅರುಣಮಯದಾನನದ ಪದಯುಗ
 ಗರಿಗಳುನ್ನತ ಧವಳ ದೇಹದ
 ಪರಮ ತೇಜದೊಳೆಸೆವ ಹಂಸೆಯ ಕಂಡು ಬೆರಗಾಗಿ
 ಹರಹರಾ ! ಇದರಾಯತವ ಮುರ
 ಹರನು ತಾನೇ ಬಲ್ಲನೆನುತ
 ಕ್ಕರದಿ ಮೆಲ್ಲನೆ ಕರವ ನೀಡುತ ಪಿಡಿದ ಹಂಸವನು 1೧೬

ಒದರಿ ಕುಣಿಯಲು ಹಸ್ತದೊಳಗದ
 ಕದಲದಂತಿರೆ ಪಿಡಿಯಲರಸನ
 ವದನಕಮಲವ ನೋಡಿ ಹೆದರಿತು ಬಹಳ ಭೀತಿಯಲಿ
 ಹೃದಯ ಕರಗುವ ಮಾತನೆಂದುದು
 ಮದಕರಿಗೆ ನೊರಜಂತರವೆ ಕೈ
 ಸದರದವರನು ಕೊಲುವುದೇನರಿದೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ 1೧೭

ಕರಿಗಳನು ಮುರಿದಿಡುವ ಸಿಂಹಕೆ
 ನರಿಗಳಿದಿರೇ ತಾನು ನಿನಗಂ
 ತರವೆ ಸಾಕಂತಿರಲಿ ಕಂಡವರೆಲ್ಲ ಕಡುನಗರೆ
 ಅರಿಭಯಂಕರ ಶತ್ರುಗಳ ಸಂ
 ಹರಿಸುವುದು ನೃಪನೀತಿ ನಿನಗಿದು
 ತರವೆ ಬಿಡು ಪರಹಿಂಸೆ ದೋಷವಿದೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ 1೧೮

ಬಡಬಗೌತಣವಿಕ್ಕುವೆಡೆಯೊ
 ಕ್ಕುಡಿತೆ ಜಲವೇ ಮಂಜು ಸುರಿಯ
 ಲ್ಲೊಡನೆ ಕೆರೆ ತುಂಬುವುದೆ ನೃಪ ನೀನೆನ್ನ ಭುಂಜಿಸಲು
 ಒಡಲಿಗಾಪ್ಯಾಯನವೆ ಕೇಳೆಲೆ
 ಪೊಡವಿಪತಿ ಬಿಡು ನನ್ನ ಮನೆಯಲಿ
 ಮಡದಿ ಸುತರುಮ್ಮಳವ ನೋಡೆಂದೊರಲಿತಾ ಪಕ್ಷಿ 1೧೯

ಮರನ ಹುತ್ತವನೇರಿದರ ಸಂ
 ಗರದಿ ದೈನ್ಯಂಬಡುವರಾಯುಧ
 ಮುರಿದ ಬರಿಗೈಯವರ ನೀರೊಳು ಹೊಕ್ಕು ನಿಂದವರ
 ತರುಣಿಯರ ಮರೆಗೊಂಡವರ ನಿ
 ಬ್ಬರದಿ ಮುರಿದೋಡುವರ ನಿದ್ರಾ
 ಭರದೊಳಿದರ್ ಕೊಲುವುದುಚಿತವೆ ಎಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ ೨೦೧

ನುಡಿಗೆ ನಾಚಿದನರಸ ಹಂಸದ
 ನಡವಳಿಗೆ ಮೆಚ್ಚಿದನು ನಿನ್ನನು
 ಹಿಡಿದು ಕೊಲುವವನಲ್ಲ ನಿನ್ನಾಲಯಕೆ ಹೋಗೆಂದು
 ಬಿಡಲು ರೆಕ್ಕೆಯ ಕೊಡಹಿ ಹಾರಿತು
 ಒಡನೆ ಮರಳಿತು ಧರೆಗೆ ರಾಯನ
 ಕಡೆಗೆ ಮಂಡಿಸಿ ಕುಳಿತು ನುಡಿದುದು ನೃಪಗೆ ವಿನಯದಲಿ ೨೦೨

ಭೂರಮಣ ಕೇಳಿಸುವ ಕಾಯ್ದುಪ
 ಕಾರಮಾಡಿದೆ ನೀನು ನಿನಗುಪ
 ಕಾರ ಮಾಡುವೆನೆನಲದೇನೆಂದರಸ ಬೆಸಗೊಂಡ
 ಸಾರಹೃದಯನೆ ಚಿತ್ತವಿಸು ವಿ
 ಸ್ತಾರದಿಂದರುಹುವೆನು ಭುವನದೊ
 ಳಾರಿಗುಂಟೇ ಪರಮಸುಕೃತಗಳೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ ೨೦೩

ಅರಸ ಕೇಳತಿದೂರದಲಿ ಸುರ
 ಪುರವ ಪೋಲ್ವ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣ
 ದರಸು ಭೀಮನೃಪಾಲನಾತನ ತನುಜೆ ದಮಯಂತಿ
 ಪರಮ ಪುಣ್ಯಾಂಗನೆ ಮಹಾಸುಂ
 ದರಿ ನಿಪುಣೆ ಗಜಗಮನೆ ನಯಗುಣ
 ಭರಿತೆ ಸೊಬಗಿನ ಸೋನೆ ತಾನಿಹಳಲ್ಲಿ ವನಜಾಕ್ಷಿ ೨೦೪

ಪೊಗಳಲಳವೇ ಸತಿಯ ಚೆಲುವಿನ
 ಬಗೆಯ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡಲತಿ ಸೋ
 ಜಿಗವು ನೆರೆ ದಮಯಂತಿ ಯೌವನ ರೂಪರೇಖೆಯಲಿ
 ನಗೆಮೊಗದ ಪೊಂಬೊಗರ ಮಿಂಚಿನ
 ಬೊಗಸೆಗಂಗಳ ಸೆಳೆನಡುವ ಸೆ
 ಳ್ಳುಗುರ ಬೆಡಗಿನ ಕಾಂತೆ ರಂಜಿಸುತಿರ್ಪಳಾ ಪುರದಿ ೨೪೧

ಕ್ಷಿಯೊಳಿಹ ಸತಿಯರಲಿ ಅಮರಾ
 ವತಿಯೊಳಿಹ ಪೆಣ್ಣಲಿ ಮೇಣಾ
 ವಿತಳದಲ್ಲಿಹ ನಾರಿಯರಲೀಕ್ಷಿಸಿದಡಾ ಸತಿಗೆ
 ಪ್ರತಿಯ ಕಾಣೆನು ರೂಪಿನಲಿ ನೀ
 ನತಿ ಚೆಲುವ ನಿನಗವಳು ಪಾಸಟಿ
 ಸತಿಗೆ ನೀನೇ ರಮಣನಲ್ಲದೆ ಕಾಣೆನಿತರರನು ೨೪೨

ಅವಳು ನಿನಗೊಲಿವಂತೆ ಮಾಡುವೆ
 ಶಿವನ ಕೃಪೆ ನಿನಗುಂಟು ನಮ್ಮಲಿ
 ಸವಡಿನುಡಿಯಿಲ್ಲರಸ ನಂಬುವುದೆನ್ನ ನೀನೆನಲು
 ಅವನಿಪತಿ ನಸುನಗುತ ಹಂಸೆಯ
 ಸವಿನುಡಿಗೆ ಮನಸೋತು ವಿರಹದ
 ತವಕದಲಿ ಹೇವರಿಸಿ ನುಡಿದನು ನಳನು ಖಗಪತಿಗೆ ೨೪೩

ಮನಸಿಜನ ಶರಹತಿಗೆ ನೊಂದೆನು
 ತನುವ ಸೈರಿಸಲಾರೆನೆನಗಾ
 ವನಿತೆಯನು ಸೇರಿಸುತ ಸಲಹೆನ್ನಸುವ ಕರುಣದಲಿ
 ಎನಗೆ ನೀನೇ ಪರಮಬಾಂಧವ
 ಮನಕೆ ಹರುಷವ ಮಾಡು ನೀನೀ
 ಬನಕೆ ಬಹ ಪರಿಯಂತ ತಾನಿಲ್ಲಿಹೆನು ಹೋಗಿಂದ ೨೪೪

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ನಳನೃಪಾಲನ
 ಬೀಳುಕೊಂಡು ಸರಾಗದಿಂದ ವ
 ನಾಲಯವ ಹೊರವಂಟು ತೆರಳಿತು ವಾಯುವೇಗದಲಿ
 ಆ ಲತಾಂಗಿಯ ಪತಿಯ ಕೀರ್ತಿ ವಿ
 ಶಾಲವಾದಂದದಲಿ ರಾಜಮ
 ರಾಳ ಗಗನಕೆ ಹಾಯ್ದು ಕಂಡಿಳಿತಂದುದಾ ಪುರಕೆ |೨೮|

ಕನಕಮಣಿ ನಿರ್ಮಿತದ ಸೌಧದಿ
 ಜನನಿಕರ ಸಂದೋಹದಲಿ ಉಪ
 ವನದ ವೀಧಿಗಳೆಸೆದು ಮೆರೆವ ವಿದರ್ಭ ಪಟ್ಟಣಕೆ
 ಮನವೊಲಿದು ನಿಜಬಳಗ ಸಹಿತಂ
 ಗನೆಯರೋಲಗದಲ್ಲಿ ಮದನನ
 ಮೊನೆಯಲಗಿನಲಿ ಬಳಲ್ವ ಸತಿಯನು ಕಂಡುದಾ ಹಂಸೆ |೨೯|

ನೀಲಮಣಿ ಭಿತ್ತಿಗಳ ವಜ್ರದ
 ಸಾಲುಗಂಬದ ಪಚ್ಚೆ ಹಲಗೆಯ
 ಮೇಲೆ ಮುತ್ತಿನ ಲೋವೆ ಹವಳದಿ ಕಡೆದ ಬೋದಿಗೆಯ
 ಸಾಲ ಮಣಿಮಂಟಪದಿ ಮಂಚದ
 ಮೇಲೆ ಮಂಡಿಸಿ ನಳನ ಚಿಂತೆಯ
 ತಾಳಿದಂಗನೆ ಸತಿಯರೊಡನಿರೆ ಕಂಡುದಾ ಹಂಸೆ |೩೦|

ಪೆರೆನೊಸಲ ಕತ್ತೂರಿಯ ತಿಲಕದ
 ಕೊರಳ ಮುತ್ತಿನ ಹಾರ ರತ್ನದ
 ಬೆರಳ ಮುದ್ರಿಕೆಗಳ ಸುವರ್ಣದ ಕರದ ಕಂಕಣದ
 ಪರಿಪರಿಯ ನಿರಿಯುಡಿಗಳ ನೂ
 ಪುರದ ತೊಡರಿನ ದೇಸಿ ಮಿಗೆ ಬಳ
 ಸಿರಲು ತರುಣಿಯರಂದು ಸತಿಯನು ಕಂಡುದಾ ಹಂಸೆ |೩೧|

ತಳಿತ ಮೇಘದಿ ಹೊಳೆವ ಮಿಂಚಿನ
 ಬಳಗವೆನೆ ಹಂಸೆಗಳು ನಭದಿಂ
 ದಿಳೆಗಳಿದು ಸತಿಯರ ಸಭಾಮಂಡಲದಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು
 ನಳಿನಲೋಚನೆ ಕಂಡು ಪಕ್ಷಿಯ
 ಲಲನೆಯರ ಮೊಗ ನೋಡಿ ಹಂಸದ
 ಚೆಲುವ ಬಣ್ಣಿಸಿ ಹಿಡಿಯಬೇಕೆಂದೆನುತ ಗಮಿಸಿದಳು ೩೨೧

ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ಅಡಿಯಿಡುತ ಕರ
 ಪಲ್ಲವವ ಚಾಚಿದಳು ನೂಪುರ
 ಘಲ್ಲುಘಲಿರೆನೆ ಅತ್ತಲಿತ್ತಲು ಸಾರುತಾ ಹಂಸೆ
 ನಿಲ್ಲದಂಗೈಸುತ್ತ ಬರಲ
 ಳ್ಲಲ್ಲಿ ಎಡರಿತು ಕುಸುಮಮಯ ನವ
 ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬನದಲ್ಲಿ ಹೊಕ್ಕುದು ಹೊದರ ಹೊಸಮೆಳೆಯ ೩೨೨

ಕೆಳದಿಯರ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ ತಾನೇ
 ಮೆಳೆಯ ಹೊಕ್ಕಳು ಬಾಗೆ ಸೆಳೆ ನಡು
 ಬಳುಕೆ ಕುಚಭಾರದಲಿ ಮೇಲುದು ಜಾರೆ ಮುಡಿ ಕೆದರೆ
 ಜಲಜಮುಖಿ ಬೆಮರಿಡಲು ಕೊರಳಿನ
 ಲಲಿತದೇಕಾವಳಿಗಳಲ್ಲಾ
 ಡಲು ಸೆರಗನಳವಡಿಸಿ ನಿಂದಳು ಬಳಲಿ ಬಿಸುಸುಯ್ದು ೩೨೩

ಎಲೆ ಸರೋರುಹಗಂಧಿ ನೀನೆನ
 ಗೊಲಿದು ಮನದಲಿ ಹಿಡಿವೆನೆಂಬೀ
 ಚಲವಿದೇತಕೆ ಮಾಣು ನಾವಂಬರದ ಪಕ್ಷಿಗಳು
 ನಿಲುಕುವವರಾವಲ್ಲ ಬರಿದೇ
 ಬಳಲದಿರು ತಾ ಬಂದ ಪರಿಯನು
 ತಿಳುಹುವೆನು ನಿನಗೆಲ್ಲವನು ಕೇಳೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ ೩೨೪

ನಳಿನಮುಖಿ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯ
 ಬಳಿಯ ವಾಹನವಾಗಿ ತಾನಿಹೆ
 ನೊಲಿದು ಸಲಹುವನೆನ್ನ ಪರಮ ಪ್ರೀತಿವಚನದಲಿ
 ಇಳಿಗೆ ನಳಕೂಬರ ಜಯಂತರ
 ಚೆಲುವ ಮದನನ ರೂಪರೇಖೆಯ
 ಹಳಿವುದಾ ನಳನೃಪನ ನಿಜಸೌಂದರ್ಯದಾಟೋಪ

೩೩೩

ನಿನ್ನ ರೂಪಿಗೆ ಸಲುವುದೌ ನಳ
 ನುನ್ನತದ ಸೌಂದರ್ಯ ಜಗದೊಳ
 ಗಿನ್ನು ನಾ ಸರಿಗಾಣೆ ನಿಮಗೀರ್ವರಿಗೆ ಸಮನಹುದು
 ಎನ್ನಲಾ ನುಡಿಗಳೆಳಿ ಹಂಸೆಗೆ
 ತನ್ನ ಶಿರವನು ಬಾಗಿ ಗುಣಸಂ
 ಪನ್ನೆ ನುಡಿದಳು ನಾಚಿ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ವಿನಯದಲಿ

೩೩೩

ಪರಮ ಗುಣನಿಧಿ ಪಕ್ಷಿ ಕೇಳ್ ಬಾ
 ಹಿರನು ಪಾತಕಿ ಮದನನೆಲೆ ನಿ
 ಷ್ಕರದೊಳೆಸೆಯಲು ಪುಷ್ಪಬಾಣದಿ ನೊಂದುದೆನ್ನೊಡಲು
 ಕರುಣರಸ ಧಾರೆಯಲಿ ತಾಪವ
 ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದು ನೀನಾ
 ಧರಣಿಪತಿ ನಳನೃಪಗೆ ಬಿನ್ನೈಸೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

೩೩೩

ಪರರ ದುಃಖವ ಪರಿಹರಿಸಿ ಮಿಗೆ
 ಪರರಿಗುಪಕಾರಾರ್ಥವೆಸಗಲು
 ಪರಮ ಪುಣ್ಯವಿದೆಂದು ಪೇಳ್ವರು ಪಿರಿಯರಾದವರು
 ಪರಮ ಬಾಂಧವ ನೀನೆನಗೆ ಸ
 ತ್ಕರಿಸು ವಿರಹದಿ ನೊಂದವಳ ಕರೆ
 ಕರೆಗೆ ಗುರಿಮಾಡದಿರು ಸಲಹೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

೩೩೩

ಬಲಿದ ವಿರಹಾಗ್ನಿಯಲಿ ನೊಂದೆನು
 ಬಳಲಿದೆನು ತನು ಬಾಡಿ ತಾಪದಿ
 ನಲುವು ಹಿಂಗಿತು ಬವಣೆ ಹೆಚ್ಚಿತು ತ್ರಾಣವೆಳದಾಯ್ತು
 ಹಲವು ಮಾತೇನಿನ್ನು ನಳನೃಪ
 ತಿಲಕನೆನ್ನಯ ಪತಿಯಲಾ ಭೂ
 ತಳದ ಪುರುಷರು ಪಿತನ ಸಮ ಕೇಳೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ ೧೪೦|

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಹಂಸೆ ತರುಣಿಯ
 ಕರುಣದಳತೆಯ ಕಂಡು ತಾ ಬಂ
 ದಿರುವ ಕಾರ್ಯದ ಹದನು ಲೇಸಾಯ್ತೆಂದು ಮನದೊಳಗೆ
 ಹರುಷ ಮಿಗೆ ಕೊಂಡಾಡಿ ಸತಿಯನು
 ಕರೆದು ನುಡಿದುದು ನಿನಗೆ ನಳಭೂ
 ವರನ ಪತಿಯನು ಮಾಳ್ವೆನಂಜದಿರೆಂದುದಾ ಹಂಸೆ ೧೪೧|

ಅಂತರಂಗದ ಬುದ್ಧಿಯನು ದಮ
 ಯಂತಿಗೆಲ್ಲವನರುಹಿ ತರುಣಿಯ
 ಸಂತವಿಟ್ಟಲ್ಲಿಂದ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಬೇಗದಲಿ
 ಮುಂತಳರ್ದು ಮಿಗೆ ತನ್ನ ಬಾಂಧವ
 ಸಂತತಿಯನೊಡಗೊಂಡು ನಿಷಧನ
 ಚಿಂತೆಯನು ಪರಿಹರಿಸಬೇಕೆಂದೈದಿತಾ ಹಂಸೆ ೧೪೨|

ಆಗ ನಳಭೂವರನ ದಕ್ಷಿಣ
 ಭಾಗ ಭುಜನಯನಂಗಳದುರಿದು
 ವಾಗ ಕೇಳಿದನಿದರ ಫಲವೇನೆಂದು ಭೂಸುರರ
 ಭೋಗಸುಖದರ್ಶನದ ಫಲವಿಂ
 ದೀಗಲಹುದೆನಲಾ ಸಮಯದಿ ಸ
 ರಾಗದಲಿ ನಡೆತಂದುದಾ ನೃಪನೆಡೆಗೆ ಕಲಹಂಸೆ ೧೪೩|

ಬಂದ ಹಂಸೆಯ ಕಂಡು ಮುಖಕಳೆ
 ಯಿಂದಲರಿದನು ನೃಪತಿ ಮನದಲಿ
 ಇಂದುಮುಖಿ ತನಗೊಲಿದ ಹದನಹುದೆಂದು ಹರುಷದಲಿ
 ಮಂದಗಮನೆಯ ಕಂಡಿರೇ ಏ
 ನೆಂದು ನುಡಿದಳು ಸತಿಯ ಬಗೆಯೇ
 ನೆಂದು ಬೆಸಗೊಳೆ ನಗುತ ಬಳಿಕಿಂತೆಂದುದಾ ಪಕ್ಷಿ |೪೪|

ಮಾನವಾಧಿಪ ಕೇಳು ಮನದನು
 ಮಾನವನು ಬಿಡು ಗುಡಿಯ ಕಟ್ಟಿಸು
 ನೀನೆಳಸಿದಿಷ್ಟಾರ್ಥಫಲ ಸಿದ್ಧಿಸಿದುದಿನ್ನೇನು
 ಮಾನನಿಧಿ ನೀ ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ
 ನೂನ ಸುಕೃತದ ಫಲವೊ ನಿನ್ನನೆ
 ಧ್ಯಾನಿಸುವಳನವರತ ಮನ ಬೇರಿಲ್ಲವಾ ಸತಿಗೆ |೪೫|

ಆ ತಳೋದರಿ ನಿನ್ನ ಮೇಲಣ
 ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೊಲಿದಂತರಂಗದಿ
 ಕಾತರಿಸುತಿಹಳಂಗಜನ ಉಪಟಳದಿ ಕಡುನೊಂದು
 ಧಾತುಗುಂದಿಹಳಾ ತರುಣಿ ಮನ
 ಸೋತು ಹಂಬಲಿಸುವಳು ನಳನೃಪ
 ನಾತನೇ ಪತಿಯೆಂದು ನಂಬಿಹನೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ |೪೬|

ಎಲೆ ನೃಪತಿ ದಮಯಂತಿಯನು ನಿನ
 ಗೊಲಿಸಿ ಬಂದೆನು ಭಾಷೆ ಸಂದುದು
 ಲಲನೆಯನು ನೀ ಮದುವೆಯಾಗಿದೆನ್ನ ಕಳುಹೆನಲು
 ಬಳಲಿದಿರಿ ನಮಗೋಸುಗವೆ ಬಲು
 ಹಳುವದಲಿ ತೊಳಲಿದಿರಿ ಕಷ್ಟವ
 ಬಳಸಿದಿರಿ ಸಾಕಿನ್ನು ಗಮಯಿಸಿಯೆಂದು ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ |೪೭|

ಕೇಳು ಪಾಂಡವತನಯ ರಾಜಮ
 ರಾಳ ತೆರಳಿದುದತ್ತ ನಳಭೂ
 ಪಾಲನಿತ್ತಲು ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ತನ್ನ ನಗರಿಯನು
 ಆಳುಮಂದಿಯ ಕಳುಹಿ ಮನದಿ ವಿ
 ಶಾಲ ವಿರಹದ ತಾಪದಲಿ ಮಿಗೆ
 ಕೇಳಮೇಳ ವಿನೋದ ವಿಭವವನುಳಿದನಾ ನೃಪತಿ

|೪೪|

ಅತ್ತಲಾ ದಮಯಂತಿ ನಳನೊಳು
 ಚಿತ್ತವಿಟ್ಟಳು ನೃಪಗೆ ವಿರಹವು
 ಹೊತ್ತಿತಾಕೆಯ ಮೇಲೆ ಇರ್ವರಿಗಾಯ್ತು ಸಂತಾಪ
 ಚಿತ್ತಜನು ಪಾತಕನು ವಿರಹವ
 ಹೊತ್ತಿಸಿದನಿಬ್ಬರಿಗೆ ಮದನನ
 ಹೆತ್ತವನು ವರಪುರದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಕರುಣಿಸಿದ

|೪೫|

* * * *

ಮೂರನೆಯ ಸಂಧಿ

ರಾಜಿಸುವ ವರ ಭೀಮಪುರದಲಿ
ರಾಜ ನಳನ್ಯಪ ಮದುವೆಯಾಗಿ ಸ
ರಾಜತೇಜದಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಪುರವ ಸತಿಸಹಿತ ||

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ನಳನ ರೂಪನು
ಕೇಳಲೀ ಹದನಾಯ್ತು ಸತಿಗೆ ನೃ
ಪಾಲನಂಗವು ಗೋಚರಿಸಲೆಂತಹುದೊ ವಿರಹಾಗ್ನಿ
ನಾಲಗೆಗೆ ದ್ರವವಿಲ್ಲ ಮಂಚದ
ಮೇಲೆ ಮಲಗಲು ಬಲಿದವಸ್ಥೆಯ
ಹೇಳಲಿನ್ನೇನರಸ ದಮಯಂತಿಯ ಮನೋವ್ಯಥೆಯ ||೧||

ಲಲನೆ ನಿದ್ರಾಂಗನೆಯನುಳಿದಳು
ಹೊಲಬುದಬ್ಬಿದ ಮನದಿ ಸತಿಯರು
ಸುಳಿಯೆ ನಳನ್ಯಪ ಬಂದನಿದೊ ಎಂದೆನುತ ಕಳವಳಿಸಿ
ನಿಲುಕಿ ನೋಡುವಳೊಮ್ಮೆ ಕಾಣದೆ
ಹಲುಬುವಳು ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ಕಂಡದ
ಕೆಳದಿಯರು ತಮ್ಮೊಳಗೆ ತಾವಾಲೋಚಿಸಿದರಲ್ಲಿ ||೨||

ವಿರಹ ಬಲಿದುದು ಸುತೆಗೆ ನಾವಿದ
ನರಸಗರುಹವೆವೆಂದು ಕೆಳದಿಯ
ರಿರದೆ ಬಂದರು ಭೀಮನ್ಯಪಗಿಂತೆಂದರೀ ಹದನ
ವರ ಕವಿಗಳಂದಿನಲಿ ಧರಣೀ
ಶ್ವರನ ಕೈವಾರಿಸಲು ಕೇಳಿದು
ತರುಣಿ ವಿರಹಕೆ ತನುವ ತೆತ್ತಿಹಳೆಂದರಬಲೆಯರು ||೩||

ಕೇಳಿದನು ನಸುನಗುತ ಭೀಮನೈ
 ಪಾಲ ತನ್ನಾತ್ಮಜಿಯ ಯೌವನ
 ದೇಳಿಗೆಯನಾಲಿಸುತ ವರನಾರೆಂದು ಚಿಂತೆಯಲಿ
 ಓಲಗಕೆ ನಡತಂದು ಬರೆಸಿದ
 ನೋಲೆಗಳ ಕಳುಹಿದನು ಧರಣೀ
 ಪಾಲಕರ ಬರಹೇಳೆನುತ ಹೊಯಿಸಿದನು ಡಂಗುರವ ೧೪೧

ಹರಿದರರಸಾಳುಗಳು ದಿಕ್ಕುಗ
 ಳರಸುಗಳ ನಗರವನು ಇತ್ತಲು
 ಪುರವ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಭೀಮನೈಪಾಲನಾಜ್ಞೆಯಲಿ
 ತರಿಸಿದರು ಭಂಡಾರದಲಿ ನವ
 ಭರಿತವಾದ ಸುವಸ್ತುಗಳ ವಿ
 ಸ್ತರಿಸಿ ಕಟ್ಟಿದರಗಲದಲಿ ವೈವಾಹ ಮಂಟಪವ ೧೪೨

ಹೊಳೆವ ದಂತದ ಕಂಬಗಳ ಪು
 ತ್ಥಳಿಯ ಸಾಲಿನ ಮೇಲುಕಟ್ಟಿನ
 ತಳಿರ ತೋರಣದೋರಣದ ಲೋವೆಗಳ ಅರಳೆಲೆಯ
 ಬಳಿಯ ಮುತ್ತಿನ ಸರದ ಪವಳದ
 ಬಿಳಿಯ ಚೌರಿಯ ಮೇಲುಕಟ್ಟಿನ
 ಹೊಳಹು ಮಿಗೆ ರಚಿಸಿದರು ಸತಿಯ ವಿವಾಹಮಂಟಪವ ೧೪೩

ಓರಣದ ಬೀದಿಗಳ ಸಾದಿನ
 ಸಾರಣೆಯ ಕತ್ತರಿಯ ಮಿಗೆ ಪ
 ನ್ನೀರ ಚಳೆಯದ ಪರಿಮಳದ ಕುಂಕುಮದ ಕಾರಣೆಯ
 ತೋರಣದ ತಳಿಗೆಗಳ ಘನ ಸಿಂ
 ಗಾರವೆಸೆಯುವ ಕೇರಿಕೇರಿಯ
 ವಾರನಾರಿಯರಿಂದ ಸಂದಣಿಸಿತು ವಿದರ್ಭಪುರ ೧೪೪

ಮಾಳವಾಂಧ್ರ ಕಳಿಂಗ ಕೋಸಲ
 ಚೋಳ ಮತ್ಸ್ಯ ವರಾಳ ಕೊಂಕಣ
 ಗೌಳ ಕುಂತಳ ಮಗಧ ಬರ್ಬರ ಪಾಂಡ್ಯ ಕರ್ಣಾಟ
 ಲಾಳ ವಂಗ ಸುರಾಷ್ಟ್ರ ಕುರು ನೇ
 ಪಾಳ ಘೋರ್ಜರ ಸಿಂಧು ಮರು ಪಾಂ
 ಚಾಳ ಮೊದಲಾದಖಿಳ ಧರಣೀಪಾಲರೈದಿದರು

101

ಧರಣೀವಲಯ ದಿಗಂತದವನೀ
 ಶ್ವರರು ಭೂಸುರ ಸಿದ್ಧ ವಿದ್ಯಾ
 ಧರರು ಸುಜನರು ಮಲ್ಲ ಸಚಿವರು ಮಕುಟವರ್ಧನರು
 ಪರಮ ಪುರುಷರು ಪಂಡಿತರು ಕವಿ
 ವರರು ನಟ ಗಾಯಕರು ವಿದ್ಯಾ
 ಧರರು ದೈವಜ್ಞರುಗಳಗಣಿತರಾಗಿ ನೆರೆದುದು ರಾಯ ಕೇಳೆಂದ

102

ಆ ಸಮಯದಲಿ ನಾರದನು ಹರಿ
 ವಾಸುದೇವಾಯೆಂಬ ವೀಣೆಯ
 ಭಾಸುರದ ಕರಗಳಲಿ ನುಡಿಸುತ ಮುನಿಗಳೊಗ್ಗಿನಲಿ
 ವಾಸವನ ಸಭೆಗೈತರಲು ಸಂ
 ತೋಷದಿಂದಿದಿರೆದ್ದು ಘನ ಸಿಂ
 ಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ಕೈಮುಗಿದೆಂದನಮರೇಂದ್ರ

103

ಎತ್ತಣೆಂದೈತಂದಿರುವಿಯೊ
 ಳುತ್ತಮರು ಧರಣೀಶರಲಿ ನೆರೆ
 ಸತ್ಯಧರ್ಮ ಸುಶೀಲರಾರುಂಟಲ್ಲಿ ಗುಣವೇನು
 ಚಿತ್ತವಿಸಿ ಮುನಿನಾಥಯೆನಗದ
 ಬಿತ್ತರಿಸಿ ಪೇಳೆನಲು ಸುರಮುನಿ
 ಚಿತ್ತದಲಿ ನಸುನಗುತ ನುಡಿದನು ಪಾಕಶಾಸನಗೆ

104

ಅಮರಪತಿ ಕೇಳವನಿಯಲಿ ಭೂ
 ರಮಣರುಂಟು ಅನೇಕರವರೊಳು
 ನಿಮಗೆ ಪೇಳ್ವೆ ವಿದರ್ಭಪುರಪತಿ ಭೀಮನೃಪತನುಜೆ
 ಕಮಲಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಗಿವ್ವನ
 ಸಮತಳಿಸೆ ಚಿತ್ತದಿ ಸ್ವಯಂವರ
 ಕಮಿತ ಬಲ ನೃಪರೈದಿ ಬರುತಿದೆ ಧರಣಿಯಗಲದಲಿ

|೧೨|

ಅಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ಸಮಸ್ತ ಧರಣೀ
 ವಲ್ಲಭರನೇನೆಂಬೆ ಪಟ್ಟಣ
 ವೆಲ್ಲ ನೆರೆದುದು ದೇಶದೇಶಾಂತರದ ಯಾಚಕರು
 ನಿಲ್ಲದೈತರುತಿದೆ ವಿವಾಹವ
 ನಲ್ಲಿ ನೋಡುವೆವನುತ ಮುನಿ ಕರ
 ಪಲ್ಲವದ ವೀಣೆಯಲಿ ಹಂಸವನೇರಿ ಹೊರವಂಟ

|೧೩|

ಅರಸ ಕೇಳಮರೇಂದ್ರನಾ ಮುನಿ
 ವರನ ವಚನವ ಕೇಳಿ ಹೆಚ್ಚಿದ
 ವಿರಹದಲಿ ಕರೆಸಿದನು ಸತಿಯರಿಗೆಂದನೀ ಹದನ
 ಪರಮಸತಿ ದಮಯಂತಿಯಳನುಪ
 ಚರಿಯದಲಿ ಎನಗೊಲಿಯೆ ಮಾಡೆಂ
 ದುರುತರದ ವಸ್ತುಗಳನಿತ್ತಬಲೆಯರ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ

|೧೪|

ತರಿಸಿ ಏರಿದ ದಿವ್ಯರಥವನು
 ಕರೆಸಿದನು ಯಮ ವರುಣ ವಾಯು
 ವ್ಯರು ಸಹಿತ ಹೊರವಂಟನಮರಾವತಿಯನಮರೇಂದ್ರ
 ಧರೆಗಳಿದು ಬರೆ ಮುಂದೆ ಮಾರ್ಗದಿ
 ಸ್ಮರನ ರೂಪಿನ ನೈಷಧನ ಕಂ
 ಡರು ಮನೋರಾಗದಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರುಚಿತದಲಿ

|೧೫|

ನಳಿನಮಿತ್ರನ ತೇಜದವೊಲಿಳೆ
 ಗಿಳಿವ ಮಹಿಮರ ಕಂಡು ರಥದಿಂ
 ದಿಳಿದು ನಳನೃಪ ಭಕ್ತಿಯಲಿ ಕೈಮುಗಿದು ನಿಂದಿರಲು
 ತಳಿತ ಹರುಷಾನಂದದಲಿ ಬರ
 ಸೆಳೆದು ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದರು ರಾಯನ
 ಚೆಲುವನೀಕ್ಷಿಸಿ ನಲಿದು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಮನವೊಲಿದು

101

ಕುಶಲವೇ ನಳನೃಪತಿ ಬಾರೈ
 ಶಶಿಕುಲೋದ್ಭವ ನಿನ್ನ ಪಿತನೀ
 ವಸುಧೆಗಧಿಪತಿ ವೀರಸೇನನು ಪರಮಸಖನೆಮಗೆ
 ಒಸೆದು ಬೇಡುವ ಕಾರ್ಯವಿದು ಭರ
 ವಸದಿ ಬಂದೆವು ನಮಗೆ ಫಲ ಸಿ
 ದ್ಧಿಸಿತು ಉಪಕಾರಾರ್ಥ ನಿನ್ನಿಂದಾಗಬೇಕೆಂದ

102

ಕರಿಗಮನ ಚಿತ್ತವಿಸು ನಾವೇ
 ನರರು ನಿಮಗಂತರವೆ ಸಾಕಂ
 ತಿರಲಿ ನಿಮ್ಮ ಪದಾಬ್ಜ ದರುಶನವಾದುದಿಂದಿನಲಿ
 ಹರುಷ ಮಿಗೆ ನಮಗೇನು ಬುದ್ಧಿಯ
 ಕರುಣಿಸುವಿರದ ಮಾಳ್ವೆನೆನೆ ಶಚಿ
 ಯರಸನಾ ನುಡಿಗಳೆ ನಗುಂತೆಂದನಾ ನೃಪಗೆ

103

ಭೂತಳದೊಳಿಹ ಸತಿಯರಲಿ ರೂ
 ಪಾತಿಶಯೆ ದಮಯಂತಿಯೆನಲಾ
 ಮಾತಿನಲಿ ಮನವೊಲಿದುದೆನಗವಳಲ್ಲಿ ನೀ ಪೋಗಿ
 ಆ ತಳೋದರಿಗುಚಿತ ವಚನ
 ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಸತಿಯಳ
 ನೀ ತಿಳುಹಿಯನುಕೂಲೆಯನು ಮಾಡೆಂದನಮರೇಂದ್ರ

104

ಈಶ ಪಿತೃಪತಿಯಮರಪತಿ ತಾ
 ನೀಶ ವರುಣನು ವಾಯುವೀತನು
 ಮಾತ ಮನ್ನಿಸು ಮಾಡು ನಮಗುಪಕಾರವನು ನೀನು
 ಈ ತತುಕ್ಷಣದೃಶ್ಯ ವರವನು
 ಪ್ರೀತಿಯಿಂದೂಲಿದಿತ್ತೆವಿಂದಿನೊ
 ಣಾ ತಳೋದರಿಯೊಲಿವ ಹದನನು ಮಾಡು ಹೋಗೆಂದ ೧೨೦|

ಕೇಳಿದಾ ಮಾತಿನಲಿ ಚಿಂತೆಯ
 ತಾಳಿದನು ಚಿತ್ತದಲಿ ನಳನೃಪ
 ಲೋಲಲೋಚನೆ ತನ್ನನೇ ಪತಿಯೆಂದು ಭಜಿಸಿಹಳು
 ಆ ಲತಾಂಗಿಯ ಮೇಲೆ ಪರಮ ವಿ
 ಶಾಲ ಮನವಿಹುದಿನ್ನು ಶಿವಶಿವ
 ಬಾಲಕಿಯ ಬೆಸಗೊಳಲು ನಾಲಗೆಯೆಂತು ತನಗೆಂದ ೧೨೧|

ಎಂದು ಮನದಲಿ ಮರುಗಿ ವಿನಯದೊ
 ಳೆಂದನೆಲೆಯಮರೇಂದ್ರ ನಿಮಗಾ
 ಮಂದಗಮನೆಯನೊಳಗು ಮಾಡೆಂದನಗೆ ಪೇಳ್ವರಲ
 ಹಿಂದುಗಳೆದರೆ ಮನಕೆ ಖಿತಿ ನಿಮ
 ಗಿಂದು ಬಾರದೆ ಬಿಡದು ಲೋಕದಿ
 ಇಂದುಮುಖಿಯರ ಗುಣವ ತಿಳಿಯಲಸಾಧ್ಯ ಕೇಳೆಂದ ೧೨೨|

ಆ ಯುವತಿಯರು ಕಾರ್ಯಗಳ ನೆರೆ
 ಬೀಯ ಮಾಳ್ವರು ಕುಟಿಲ ವಿದ್ಯದಿ
 ಮಾಯೆಗಳ ಹಣ್ಣುವರು ನಿತ್ಯದಿ ಹುಸಿಯನಾಡುವರು
 ಕಾಯವಳಿದರು ಅಂತರಂಗವ
 ಬಾಯಬಿಡರನ್ಯಾವಾಡುವ
 ರಾಯತಾಕ್ಷಿಯರಂದವಿದು ಸುರರಾಜ ಕೇಳೆಂದ ೧೨೩|

ಕಪಟವನು ಬಿಡರಾತ್ಮಬುದ್ಧಿಯೊ
 ಳುಪಮೆಗಾಣದೆ ನುಡಿದು ಹೊಳೆವರು
 ಚಪಲ ಚಿತ್ತದಿ ಮನವ ವಂಚಿಸಿ ಮಾತನಾಡುವರು
 ಗುಪಿತವಳವಡದಾಪ್ತರೊಡವೆಯು
 ನಪಹರಿಸಿ ಸಾಹಸವ ಮೆರೆವರು
 ನಿಪುಣಿಯರಿಗಿದು ಸಹಜಗುಣವಮರೇಂದ್ರ ಕೇಳೆಂದ

೧೨೪|

ಸಾವಿಗೇಣಿಸರು ಮನದಿ ಸತ್ಯವ
 ಭಾವಿಸರು ಹುಸಿಯೊಲುಮದೋರುವ
 ರಾವ ಪರಿಯಲಿ ಹೃದಯಗೊಡದನೃತಗಳನಾಡುವರು
 ವಾವೆವರ್ತನವಿಲ್ಲ ಸತ್ಯಕೆ
 ಪಾವಕನ ಮುಟ್ಟುವರು ಸತಿಯರ
 ನಾವ ಪರಿಯಲಿ ನಂಬಬಹುದೈ ಎನುತ ಹೊರವಂಟ

೧೨೫|

ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಮನದಿ ನೃಪ ಮಾ
 ಬರ್ಲವನಲ್ಲಿಯೆ ನಿಲಿಸಿ ಬರುತಿರೆ
 ತಳಿತ ರತ್ನಪ್ರಭೆಯ ಸಾಲಿನ ಸೌಧ ಪಂಕ್ತಿಗಳ
 ಹೊಳೆವ ಕಲಶದ ಗೋಪುರದ ಕೊ
 ತ್ತಳದ ಸಾಲಿನ ಕೋಂಟೆಯನು ಕಂ
 ಡಲಘುಭುಜಬಲ ನೃಪತಿ ಹೊಕ್ಕ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣವ

೧೨೬|

ಅರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಬರಲಿ
 ತ್ತೆರದ ವೇದಿಕೆಗಳಲಿ ಪಟುಬ್ಬಟ
 ರುರುತರದ ಕೈದುಗಳ ಕಾಹಿನ ದಾರವಟ್ಟದಲಿ
 ಇರಲು ಕಂಡಾ ತರುಣಿಯರು ಸಂ
 ಚರಿಸುತಿಹ ಸಡಗರವ ನಳಭೂ
 ವರನದೃಶ್ಯದ ರೂಪಿನಲಿ ಒಳಹೊಕ್ಕನರಮನೆಯ

೧೨೭|

ಆಗಲಾ ದಮಯಂತಿ ಚಿತ್ತದ
 ಬಾಗಿಲುಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ರತ್ನದ
 ತೂಗು ಮಂಚದ ಹಾಸಿನಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಕೆಳದಿಯರು
 ಆ ಗರುವೆಯೋಲಗದೊಳಿರುತಿರೆ
 ಪೂಗಣೆಯನೆಸುಗೆಯಲಿ ನಳಚರಿ
 ತಾಗಮದ ಕಥನಗಳ ತಾನಾಲಿಸುತ ಚಿತ್ತದಲಿ

೨೨೮

ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ ಸುರಪ ಕಳುಹಿದ
 ಮದಗಮನೆಯರಖಿಳ ವಸ್ತುವ
 ತಂದು ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ಕೈಮುಗಿದೆರಗಿ ನಿಂದಿರಲು
 ಬಂದ ಸತಿಯರ ನೋಡಿ ನೀವೆ
 ಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ ನಿಮ್ಮ ಹದನೇ
 ನೆಂದು ಬೆಸಗೊಳೆ ವಿನಯದಿಂದರುಹಿದರು ಮಾನಿನಿಗೆ

೨೨೯

ತಾಯೆ ಕೇಳಮರೆಂದ್ರ ನಿಮ್ಮ ನಿ
 ಜಾಯತದ ಚೆಲುವಿಕೆಯ ಕೇಳಿದು
 ಕಾಯಜನ ಶರಹತಿಗೆ ನೊಂದುರೆ ಕಳುಹಿದನು ನಮಗೆ
 ಆಯತದ ಭೂಷಣವ ತೊಡು
 ಸುರರಾಯನಿಗೆ ಸತಿಯಾಗು ಮರ್ತ್ಯದ
 ರಾಯರಸ್ಥಿರವರ ನೆಚ್ಚದಿರೆಂದರಾ ಸತಿಗೆ

೨೩೦

ಪದವಿ ಯಾವುದು ಲೋಕದಲಿ ಸುರ
 ಪದವಿಯಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಮಿಕ್ಕಿನ
 ಪದವಿಯುಂಟೇ ತಾಯೆ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ಸದರವೇ ನರಜನ್ಮದವರಿಗೆ
 ಒದಗಲರಿಯದು ಪುಣ್ಯ ನಿನಗಿದು
 ಸುದತಿ ಕರುಣಿಸು ಮಾತನೆಂದರು ನಗುತ ರಂಭೆಯರು

೨೩೧

ಅಲರ ಪರಿಮಳದಡೆಗೆ ತುಂಬಿಗ
 ಳೊಲಿದು ಪೋಪಂದದಲಿ ಲೋಕದೊ
 ಳಲರು ವಿಕಸಿತವಾಗಿ ಹೋಪುದೆ ತುಂಬಿಯಿದ್ದಡೆಗೆ
 ಸಲೆ ತವಕದಿಂದಮರಪತಿಯೆಡೆ
 ಗೊಲಿದು ನೀ ಪೋಪಂತೆ ಸುರಪತಿ
 ನಲುವಿನಿಂದಲಿ ನಿನ್ನ ಬಳಿಗೈದುವನು ಪುಣ್ಯವಲಾ

||೩೨||

ಎನಲು ಕೇಳಿದಳಾ ನುಡಿಯ ಸುರ
 ವನಿತೆಗೆಂದಳು ಚಿತ್ತವೆನಗೊ
 ಬ್ಬನಲಿ ಸಿಲುಕಿತು ಮರಳಿಪೊಡೆ ಕಮಲಾಕ್ಷಗಳವಲ್ಲ
 ಅನಿಮಿಷಾಧಿಪ ತನಗೆ ದೇವಾಂ
 ಗನೆಯರಿರುತ್ತಿರೆ ಮನುಜಸತಿ ಪಾ
 ವನವೆ ಬರಿದೆ ದುರಾಸೆ ತನಗೇಕೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

||೩೩||

ಮರಳಿದರು ಸುರಸತಿಯರಿತ್ತಲು
 ಬರುತೆ ನಳನೃಪತೀಲಕ ತಾ ಮನ
 ಹರುಷದಲಿ ನಿಜರೂಪ ತಾಳ್ದನು ರಾಜತೇಜದಲಿ
 ಅರಸನಿರೆ ದಮಯಂತಿ ಕಂಡ
 ಚ್ಚರಿಯ ಮದನನೊ ನಳನೊ ನಳಕೂ
 ಬರನೊ ಜಯಂತನೊ ಎನೆ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡಳಾ ತರುಣಿ

||೩೪||

ಎಂದು ಪರಿತೋಷದಲಿ ನಾರೀ
 ವೃಂದ ಸಹಿತಿದಿರದ್ದು ವಿನಯದಿ
 ನಿಂದು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ
 ತಂದು ಮುಕ್ತಾಫಲಗಳನು ಮುದ
 ದಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಯಿತ್ತು ಸತಿಯರ
 ಸಂದಣಿಯ ಕೆಲಕೊತ್ತಿ ನುಡಿದಳು ಮಧುರವಚನದಲಿ

||೩೫||

ಆರು ನೀವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ
 ಕಾರಣವಿದೇನಮ್ಮ ರಾಜ
 ದ್ವಾರದಲಿ ನೀವ್ ಹೊಕ್ಕ ಹದನೇನಿಲ್ಲಿ ಗಂಡುನೋಣ
 ಸೇರಲಮ್ಮದು ನೀವಘಾಡದ
 ವೀರರತಿ ಸೌಂದರ್ಯರೆನೆ ನಳ
 ಭೂರಮಣ ನಸುನಗುತ ನುಡಿದನು ಸತಿಗೆ ವಿನಯದಲಿ 181

ತರುಣಿ ಕೇಲಮರೇಂದ್ರನಟ್ಟಿದ
 ಚರನು ತಾ ಮಿಗೆ ನಿನ್ನ ರೂಪನು
 ಸುರಮುನಿಪನರುಹಿದರೆ ಕೇಳಿದನಿದ್ದ ವಿರಹದಲಿ
 ಕರಗಿ ಮದನನ ಶರಹತಿಗೆ ಮನ
 ಮರುಗಿ ಬಂದಿಹನಿಲ್ಲಿಗಾತಂ
 ಗರಸಿಯಾಗೆನೆ ಕೇಳಿ ಮುಖದಿರುಹಿದಳು ದಮಯಂತಿ 182

ಬಲ್ಲವರು ನೀವಧಿಕರೆಮ್ಮೊಳು
 ಸಲ್ಲದೀ ನುಡಿಯೇತಕಿದು ಶಚಿ
 ವಲ್ಲಭನ ಮಾತೇನು ಸಾಕಂತಿರಲಿ ಎನಗಿನ್ನು
 ವಲ್ಲಭನು ನಳನೃಪತಿಯಲ್ಲದೆ
 ನಲ್ಲರುಂಟೇ ಜಗದಿ ನೀವ್ ಸುರ
 ರಲ್ಲ ನಿಮ್ಮಭಿಧಾನವೇನೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ 183

ದೂತರಲಿ ಕುಲಗೋತ್ರಗಳ ನೀ
 ನೇತಕರಸುವೆ ತರುಣಿ ಇಂದ್ರನು
 ಖ್ಯಾತ ಪುರುಷನು ಬಯಸುವುದು ಕೃತಪುಣ್ಯ ನಿನಗಿನ್ನು
 ಭೂತಳದ ನರರಧಿಕರೇ ಸಂ
 ಪ್ರೀತಿಯೇಕವರಲ್ಲಿ ಬಿಡು ಪುರು
 ಹೂತನನು ಕೈವಿಡಿದು ನೀ ಸುಖಿಯಾಗು ನಡೆಯೆಂದ 184

ಇಳೆಯ ಮರ್ತ್ಯರು ನಾಕನಿಳಯರಿ
 ಗಳವೆಯಂತವರೆಲ್ಲ ನುಡಿಯಲು
 ಕುಲಗಿರಿಗೆ ನೊರಜಂತರವೆ ನೀ ನೋಡು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ನಳನೃಪನ ಬಯಸುವಡೆ ನಿನಗವ
 ನೊಲಿವನೇ ಧಾತ್ರೀಶರೊಳಗ
 ಗ್ಗಳನೆ ಸಾಕೆಂದೆನಲು ಕನಲಿದು ನುಡಿದಳಾ ತರುಣಿ

190

ಮಾನವಾಧೀಶ್ವರರೊಳಗೆ ಸನು
 ಮಾನವುಳ್ಳವ ಸತ್ಯಸಂಧ ನಿ
 ಧಾನಿ ಹಿಮಕರವಂಶಪಾವನ ಸಾರ್ವಭೌಮನಲೆ
 ಆ ನರೇಂದ್ರಗೆ ಸರಿಯೆ ಮನುಮುನಿ
 ದಾನವಾಮರರಿನ್ನು ನಿಮಗೀ
 ಹೀನವೃತ್ತಿಯ ಮಾತದೇಕೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

191

ನಿಷಧಪತಿಯೇ ಪತಿಯೆನುತ ಭಾ
 ವಿಸಿದೆನಾತನ ಕರುಣವೆನ್ನಲಿ
 ಪಸರಿಸಿದಡದು ಲೇಸು ಲೇಸಲ್ಲದೊಡೆ ನಳನೃಪಗೆ
 ಅಸುವ ತೆರುವೆನು ಎನಗೆ ಫಲ ಸಿ
 ದ್ಧಿಸಲಿದೇ ಸಂಕಲ್ಪವೆಂದಾ
 ಶಶಿವದನೆ ಕಂಬನಿಯ ಮಿಡಿದಳು ನಖಿದ ಕೊನೆಯಲ್ಲಿ

192

ಕರಗಿತಂತಃಕರಣ ನೃಪತಿಗೆ
 ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯ ದೃಢವ ಕಂಡನು
 ಕರುಣಲತೆ ಕುಡಿದೋರಿತಾಕ್ಷಣ ನುಡಿದನಾ ಸತಿಗೆ
 ಸರಸಿಜಾನನೆ ಕೇಳು ತಾನೇ
 ಧರಣಿಪತಿ ನಳನೆನಲು ಲಜ್ಜಿಸಿ
 ಶಿರವ ನಸುಬಾಗಿಡಳು ಮತ್ತಿಂತೆದಳಾ ನೃಪಗೆ

193

ನಾಕನಿಳಯರು ಕುಟಿಲವಿದ್ದರ
 ನೇಕ ಮಾಯಾವಿದರು ಧರೆಯೊಳು
 ಪ್ರಾಕೃತರು ನಾವ್ ನಿಮ್ಮ ನಂಬುವ ಪರಿಯದೆಂತೆನಗೆ
 ಸಾಕು ಮನ ನಂಬುವರೆ ಹೃದಯದ
 ಜೋಕೆಯಲಿ ಕುರುಹೆನಗೆ ತೋರೆನ
 ಲಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಗೆ ನುಡಿದನು ನೃಪ ನಿರ್ದರ್ಶನವ

|೪೪|

ವನಜ ಮುಖಿ ನಿನ್ನಂತರಂಗದ
 ಮನವ ಕಾಣುವ ಬಗೆಯೊಳಾನಿಂ
 ದಿನಲಿಯನಿಮಿಷನೆಂದು ಪೇಳಿದೆನಿದರ ತಪ್ಪೇನು
 ಮನದ ಸಂಶಯವೇನು ಹಂಸೆಯ
 ನಿನಗೆ ಕಳುಹಿದೆ ರಾಯಭಾರದಿ
 ವನಿತೆ ನೀನಿದ ತಿಳಿದು ನಂಬುವುದೆನ್ನ ನೀನೆಂದ

|೪೫|

ನಳನೆನಲು ತನು ಪುಳಕಜಲದಲಿ
 ಮುಳುಗಿ ಹೊಂಪುಳಿವೋ ಗಿ ತನ್ನಯ
 ಕೆಳದಿಯರ ಮರೆಗೊಂಡು ಹರುಷದ ಹೃದಯಭೀತಿಯಲಿ
 ತೊಲಗಿದಳು ನೃಪನಿತ್ತ ಪುರವನು
 ಕಳೆದು ಬಂದನು ಮನದ ವಿರಹದಿ
 ಬಳಲುತಿಹ ದೇವೇಂದ್ರನಿದ್ದೆಡೆಗಾಗಿ ವಹಿಲದಲಿ

|೪೬|

ಬಂದು ಭಯಭೀತಿಯಲಿ ನಳನೃಪ
 ನಿಂದ್ರ ಮಾರುತ ಯಮ ವರುಣರಿಗೆ
 ವಂದಿಸುತ ದಮಯಂತಿ ಪೇಳಿದ ಮಾತ ವಿವರಿಸಲು
 ಒಂದು ನಿನ್ನಲಿ ಕುಟಿಲವಿಲ್ಲರ
 ವಿಂದ ವದನೆಯರಿಂದ ಕೇಳಿದೆ
 ವೆಂದು ಸಂತೈಸಿದರು ಭಯಗೊಂಡಿಹ ನೃಪಾಲಕನ

|೪೭|

ನಳಿನಮುಖಿಯರ ಕಪಟಚಿತ್ತವ
 ತಿಳಿಯಲಾರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯ ಕೇಳೈ
 ನಳನೃಪತಿ ನಮಗಾಗಿ ಬಳಲಿದೆಯೆನುತಲುಪಚರಿಸಿ
 ಒಲಿದು ಭೂಷಣವಿತ್ತು ಕಳುಹಿದ
 ರಿಳೆಯ ವಲ್ಲಭನಲ್ಲಿ ತಾವ್ ತ
 ಮೊಳಗೆಯಾಲೋಚಿಸಿದರಾ ಇಂದ್ರ ಯಮ ಮಾರುತರು |೪೮|

ಲಲನೆಯೊಲಿವುದಕಿನ್ನು ಹದನಿದು
 ಹಲವು ಮಾತೇನೆಂದು ನಾಲ್ವರು
 ನಳನ ರೂಪನು ತಾಳ್ವರಿತ್ತಲು ಧರಣಿವಲ್ಲಭರು
 ನಲಿದು ಬರುತಿರೆ ಸ್ವರ್ಗ ಮರ್ತ್ಯಾಳ
 ವಳಿಯ ಜನ ಸುರ ಸಿದ್ಧ ಕಿನ್ನರ
 ರೊಲಿದು ಗುಹ್ಯಕ ಗರುಡ ಗಂಧರ್ವಾದಿ ಸುರರಲ್ಲಿ |೪೯|

ನೆರೆದುದಗಣಿತದರಸುಗಳು ಕರಿ
 ತುರಗ ರಥ ಪಾಯ್ಕಳದ ಸಂದಣಿ
 ಮೆರೆವ ಶಂಖ ಮೃದಂಗ ತಂಬಟ ಭೇರಿ ನಿಸ್ಸಾಳ
 ಅರುಬಿತಲ್ಲಿ ವಿದರ್ಭಪುರಪತಿ
 ಧರಿಸಲಾಪನೆ ಹರ ಮಹಾದೇ
 ವರಸ ಬಣ್ಣಿಸಲರಿಯೆ ನೆರೆದ ಮಹಾಮಹೀಸುರರ |೫೦|

ಅವರ ಪರಿಯಲಿ ಕರೆದು ವಿನಯದೊ
 ಳವರವರ ಮರಿಯಾದೆ ಮೇರೆಯೊ
 ಳವರವರ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿದನು ಭೀಮನೃಪ
 ಅವರವರಿಗುಚಿತೋಪಚಾರದೊ
 ಳವರವರ ಮನ್ನಿಸುತಲಿದನು
 ಭುವನಪತಿಗಳನೇಕರನು ಸಭೆಯೊಳಗೆ ಕೇಳೆಂದ |೫೧|

ಒಂದು ಕಡೆಯಲಿ ತಾಳ ಮದ್ದಳೆ
 ಯೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಸರಸ ನೃತ್ಯಗ
 ಳೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಸಾರತರ ಸಂಗೀತ ಸಾಹಿತ್ಯ
 ಒಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಗದ್ಯಪದ್ಯಗ
 ಳೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ತರ್ಕಶಾಸ್ತ್ರಗ
 ಳೊಂದು ಕಡೆಯಲಿ ಹಾಸ್ಯದಿಂದಿರುತಿರ್ದುದಾಸ್ಥಾನ

|೨೨೨|

ಇತ್ತಲಾ ದಮಯಂತಿಗಣ್ಣೆಯ
 ನೊತ್ತಿದರು ಶೋಭಾನಗಳ ಪಾ
 ಡುತ್ತ ಗೆಲಿದರು ತಿಗುರ ಮಿಗೆ ವಿವಿಧೋಪಚಾರದಲಿ
 ಉತ್ತಮಾಂಗನೆಗಳವಡಿಸೆ ನಲಿ
 ಯುತ್ತ ಸತಿಯರು ಮಜ್ಜನದ ಮನೆ
 ಗತ್ಯಧಿಕ ಹರುಷದಲಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕರೆದೊಯ್ದು

|೨೨೩|

ಬೆರಸಿದರು ಪನ್ನೀರ ಹೊಂಗೊ
 ಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ಮೊಗೆಮೊಗೆದು ನಾರಿಯ
 ರೆರೆದರಂಗನೆಗಮಳ ಚಂದನ ಗಂಧಪರಿಮಳದಿ
 ತರುಣಿಯರು ಲೇಪಿಸಿದರರಸಿಗೆ
 ವರದುಕೂಲಾಭರಣಗಳ ಶೃಂ
 ಗರಿಸಿದರು ದಮಯಂತಿಯೊಪ್ಪಿದಳಧಿಕ ತೇಜದಲಿ

|೨೨೪|

ಮಡದಿಯರು ಬಳಸಿದರು ಸುತ್ತಲು
 ಹಡಪ ಚಾಮರ ಗಿಂಡಿಯೊಳಿಗ
 ದೊಡನಿರಲು ಬಂದಳು ಸಿತಾಬ್ಜಕೆ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯಂದದಲಿ
 ಎಡಬಲದೊಳಿಹ ಕಂಚುಕಿಗಳು
 ಗ್ಗಡಿಸೆ ಪಾಯವಧಾರಿನಲಿ ಮುಂ
 ಗುಡಿಯ ಸತಿಯರ ಗಡಣದಲಿ ನಡೆತಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

|೨೨೫|

ಕುಡಿತೆಗಂಗಳ ಸಿರಿಮುಡಿಯ ಬಡ
 ನಡುವ ಸೆಳೆವತಿ ಬೆಡಗಿನಲಿ ಹೊಂ
 ಗೊಡದ ಮೊಲೆ ವೈಯಾರದುಡುಗೆಯ ಸಿರಿಯ ಸಡಗರದ
 ತೊಡರ ಝಣಝಣ ರವದ ಮೆಲ್ಲಡಿ
 ಯಿಡುವ ಗಮನದ ಭರದಿ ಕಿರು ಬೆಮ
 ರಿಡುತ ಬಂದಳು ಸಖಿಯರೊಡನೆ ವಿವಾಹಮಂಟಪಕೆ

೫೫೬

ಅವನಿಪತಿ ನಿಜಕುವರಿಗೆಂದನು
 ವಿವಿಧರತನದ ಮಕುಟವರ್ಧನ
 ಭುವನಪತಿಗಳನೇಕವಿದೆಲಾ ಸಿಂಹಪೀಠದಲಿ
 ಯುವತಿ ನೋಡುತ್ತೆರದೊಳಿಹ ನೃಪ
 ನಿವಹದಲಿ ನೀ ಹಾಯ್ಕು ಮನವಿ
 ದ್ವವನ ಕೊರಳಿಗನುತ್ತ ಕೊಟ್ಟನು ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯ

೫೫೭

ಬಂದಳಾ ದಮಯಂತಿ ನೃಪಸಭೆ
 ಗಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ಕೆಳದಿಯರು ಮುದ
 ದಿಂದ ತೋರಿದರಲ್ಲಿ ಇವರಿವರೆಂದು ವಿವರಿಸುತ
 ಮುಂದೆ ಬರೆ ಕೈಕಂಬಿಯರ ಬಲು
 ಸಂದಣಿಯ ಕೆಲಕೊತ್ತಿಸುತಲಿರ
 ಲಿಂದುಮುಖಿ ನೋಡಿದಳು ಲಜ್ಜಾಭರದೊಳವನಿಪರ

೫೫೮

ಮಾಳವಾಧಿಪನೀತ ಮಗಧನ್ಯ
 ಪಾಲನೀತನು ಮತ್ಸ್ಯ ಕುರು ನೇ
 ಪಾಲನೀತನು ಕೋಸಲಾನ್ವಯನೀತ ಬರ್ಬರನು
 ಚೋಳನೀತನು ಸಿಂಧುರಾಜನು
 ನೀಲನೀತ ಕಳಿಂಗ ಕುಂತಳ
 ಪಾಲಕನ ನೋಡುತ್ತಲಮರೇಶ್ವರನ ಓಲಗವ

೫೫೯

ಎನ್ನನೊಲಿದಿಹಳೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ಸನ್ನೆಮಾಡಿದಳೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ಗನ್ನದಿಂದೀಕ್ಷಿಸುತಲಿದ್ದರು ಕೆಲರು ಹುಬ್ಬಿನಲಿ
 ಸನ್ನೆದೋರಿದಳೆಂದು ಕೆಲಬರು
 ಬಿನ್ನಣದಿ ಮಿಗೆ ಓರೆ ನೋಟದ
 ಕಣ್ಣಿನಿಂದೀಕ್ಷಿಸಿದಳೆಂದಾಡಿದರು ಕೆಲಕೆಲರು

|೬೦|

ಬಾಯ ಬಿಂಕದ ಸವಿನುಡಿಯನಾ
 ರಾಯರಾಡಿದರಲ್ಲಿ ಕಮಲದ
 ಳಾಯತಾಂಬಕಿ ನಳನ ರೂಪಿನ ನಾಲ್ವರಿಗೆ ಕಂಡು
 ಮಾಯವಿದು ತಾನರಿಯೆನಿವರ ನಿ
 ಜಾಯತವನೆಂದೆನುತ ಮುರಿದಾ
 ವಾಯುಗತಿಯಲಿ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ತನ್ನ ಮಂದಿರವ

|೬೧|

ಕಂಡುಪೇಕ್ಷಿಸಿ ಬಂದಳೆಂಗನೆ
 ಮಂಡಲಾಧಿಪರೆಲ್ಲರನು ಅದ
 ಕಂಡು ಭೀಮನೃಪಾಲ ತನುಜೆಯ ಬಳಿಗೆ ನಡೆತಂದು
 ಅಂಡಲೆದು ಬೆಸಗೊಂಡೊಡಂದಾ
 ಖಂಡಲನ ಮಾಯೆಗಳ ವಿವರಿಸೆ
 ಚಂಡಬುದ್ಧಿಯನುಳ್ಳ ನೃಪ ಚಿಂತಿಸಿದ ಭಾರತಿಯ

|೬೨|

ವಾಣಿ ನೀರಜಪಾಣಿ ಬ್ರಹ್ಮನ
 ರಾಣಿ ಪನ್ನಗವೇಣಿ ಸುಕೃತ
 ಶ್ರೋಣಿ ಸುರನಿಕುರಂಬವಂದಿತೆ ಸತ್ಯಸಂಚಾರಿ
 ವಾಣಿ ಸ್ತ್ರೀಕುಲರನ್ನೆ ವರಗೀ
 ವಾಣಿ ರಕ್ಷಿಸು ರಕ್ಷಿಸೆಂದಾ
 ಕ್ಷೋಣಿಪತಿ ಕೈಮುಗಿದು ಬೇಡಿದನಾ ಸರಸ್ವತಿಯ

|೬೩|

ನೆನೆಯಲಾಕ್ಷಣ ಬಂದಳಲ್ಲಿಗೆ
 ವನಜನಾಭನ ಸೊಸೆ ಜಗತ್ತಾ
 ವನೆ ಸುರಾರ್ಚಿತೆ ದೇವಿ ಭಕ್ತಾತ್ತಿತಜನಾಧಾರೆ
 ಜನಪ ನೀನಿಂದಿನಲಿ ಎನ್ನನು
 ನೆನೆದ ಹದನೇನೆನಲು ಪದಯುಗ
 ವನಜಕಾನತನಾಗಿ ಬಿನ್ನೈದನು ಭಾರತಿಗೆ

|೬೪|

ನಿಗಮನುತೆ ಗೀರ್ವಾಣಿ ರಕ್ಷಿಸು
 ಮುಗುದರನು ಕರುಣದಲಿ ನೋಡುತ
 ಲಗಣಿತದಿ ಅರಸುಗಳು ನೆರೆದರೆ ತಿಳಿಯಲರಿದೆಮಗೆ
 ಮಗಳ ಮನ ವಿಗಡಿಸಿತು ನಾಲ್ವರು
 ಬೆಗಡುಗೊಲಿಸಿದರೆನಲು ಭಾರತಿ
 ನಗುತ ನುಡಿದಳು ಕರೆದು ದಮಯಂತಿಯಳನುಪಚರಿಸಿ

|೬೫|

ದೇವ ಮಾಯವಿದೀಗ ಕೇಳೆಲೆ
 ದೇವಿ ಇಂದ್ರನ ಭಜಿಸೆನಲು ಸಂ
 ಭಾವನೀಯರ ಸಭೆಗೆ ಬಂದೆರಗಿದಳು ಭಕ್ತಿಯಲಿ
 ದೇವಕುಲಸಂಭವರು ರಕ್ಷಿಸಿ
 ನೀವು ಮಗಳೆಂದೆನ್ನ ಭಾವಿಸಿ
 ಪಾವನರು ತರಳೆಯನು ಪತಿಕರಿಸೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

|೬೬|

ಘಳಿಲನೇ ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವೇಷವ
 ಕಳೆದು ಯಮ ಪವಮಾನ ವರುಣರು
 ಬಳಿಕ ಸುರಪತಿ ಮೆಚ್ಚಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕೊಂಡಾಡಿ
 ನಳನೃಪನ ಕರೆಸಿದರು ಹೂವಿನ
 ಮಳೆಯ ಕರೆದರು ದೇವದುಂದುಭಿ
 ಮೊಳಗಲರಸನ ಕೊರಳಿಗಿಟ್ಟಳು ಪುಷ್ಪಮಾಲಿಕೆಯ

|೬೭|

ಆ ಸಮಯದಲಿ ಭೀಮನೃಪ ಸಂ
 ತೋಷದಲಿ ಕರೆಸಿದನು ಮುನಿಗಳ
 ಸೇಸೆದಳಿದರು ಸತಿಪತಿಯರಿಗೆ ಹರಸಿ ಅಕ್ಷತೆಯ
 ಭೂಸುರರ ಮತದಿಂದಲಾ ಧರ
 ಣೀಶ ಧಾರೆಯನೆರೆದನಲ್ಲಿ ವಿ
 ಲಾಸದಿಂದ ಪಾಡಿದರು ಮುತ್ತೈದೆಯರು ಶೋಭನವ 1೬೮|

ಮಂಗಳಾರತಿಯೆತ್ತಿದರು ದೇ
 ವಾಂಗನೆಯರವನಿಪಗೆ ಧರೆಯೊಳು
 ತುಂಗವಿಕ್ರಮನಾಗೆನುತ ಹರಿಸಿದರು ಮುನಿವರರು
 ಹಿಂಗದಮರೇಂದ್ರನು ಮನೋಹರ
 ದಂಗವಸ್ತ್ರಾಭರಣವಿತ್ತು ಸು
 ರಾಂಗನೆಯರೊಡಗೂಡಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡನುಚಿತದಲಿ 1೬೯|

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿವಾಹಸಮನಂ
 ತರದೊಳ್ಳೆದನೆಯ ದಿನದಲಿ ಕೊ
 ಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ತುಂಬಿದ್ದ ಪನ್ನೀರಿನಲಿ ಕುಂಕುಮವ
 ಬೆರೆಸಿ ಹೊಯ್ದಾಡಿದರು ಉಭಯದ
 ತರುಣಿಯರು ಓಕುಳಿಯ ಪರಿಮಳ
 ಹೊರೆದುದವನೀತಳವ ಸುರನಿಕುರುಂಬ ನಲಿದಾಡೆ 1೭೦|

ಅರಸ ಕೇಳೆ ತನ್ನ ಬಾಂಧವ
 ಧರಣಿಪರ ಮಂತ್ರಿಗಳ ಮುನಿಮು
 ಖ್ಯರ ಸುಗಾಯಕ ಪಂಡಿತರ ಭೂಸುರರ ಯಾಚಕರ
 ಹರುಷ ಮಿಗಲಾದರಿಸಿದನು ಕರಿ
 ತುರಗ ವಸ್ತ್ರಾಭರಣದಿಂದಪ
 ಚರಿಸಿ ಭೀಮನೃಪಾಲನವರವರುಗಳ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟ
 ಅಳಿಯನನು ಮನ್ನಿಸುತ ಮಗಳಿಗೆ 1೭೧|

ಹೊಳೆವ ಮಣಿಭೂಷಣದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ
ಗಳನು ಗಜ ರಥ ತುರಗ ಪಾದಾತಿಗಳ ಲಲನೆಯರ
ಬಳುವಳಿಯನಿತ್ತವನಿಪತಿ ನಿಜ
ಬಲಸಹಿತ ಮಾಡಿದನು ಪಯಣವ
ನುಲಿವ ಮಂಗಳ ಪಾಠಕರ ಸಂದಣಿಯ ರಭಸದಲಿ

121

ವರ ಮುಹೂರ್ತದೊಳೇರಿದನು ಮಣಿ
ಕಿರಣದುನ್ನತ ರಥವ ನಳಭೂ
ವರನು ನಿಜಸತಿ ಸಹಿತ ಹೊಕ್ಕನು ನಿಷಧ ಪಟ್ಟಣವ
ಮೊರೆವ ಶಂಖ ಮೃದಂಗ ಭೇರಿಗ
ಳುರುಬಿ ಧಂಧಣಿರೆನಲು ಮಿಗೆ ಮೋ
ಹರಿಸಿತಾ ನಿಸ್ಸಾಳತತಿ ಘನವಾದ್ಯ ಘೋಷಿಸಲು

122

ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಮಂದಿರವ ನೃಪ
ವೃಂದ ನಲಿಯಲು ಸಕಲ ಜನ ಸಹಿ
ತಂದು ಸಿಂಹಾಸನಕೆ ಬಂದನು ಸಚಿವರೊಗ್ಗಿನಲಿ
ಇಂದಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೊಡನಾ
ನಂದದಲಿ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳಿದ
ನಂದು ವರಪುರದರಸ ಚಿನ್ನಿಗರಾಯ ಕರುಣದಲಿ

123

* * * *

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಸಂಧಿ

ಮರುಗೆ ಪುರುಜನ ಜೂಜಿನಲಿ ಪು
ಷ್ಕರಗೆ ರಾಜ್ಯವ ಸೋತು ನಳಭೂ
ವರನು ನಿಜಸತಿ ಸಹಿತ ಹೊರವಂಟನು ವನಾಂತರಕೆ ||

ಕೇಳಿದೈ ರಾಜೇಂದ್ರ ಧರ್ಮನೈ
ಪಾಲ ನೈಷಧನತುಳ ಸಂಪದ
ದೇಳಿಗೆಯನೇನೆಂಬೆ ಸಪ್ಪದ್ವೀಪದವನಿಪರ
ಮೌಳಿಗಳು ನೈಪನಂಪ್ಪಿಕಮಲವ
ನೋಲಗಿಸುತಿಹುದವನ ಕೀರ್ತಿ ಚ
ಡಾಳಿಸಿತು ತ್ರೈಜಗವನವನೀಪಾಲ ಕೇಳೆಂದ 101

ಇಂತೆಸೆವ ಸಂಪತ್ತಿನಲಿ ಭೂ
ಕಾಂತ ನಳಚಕೇಶನಲಿ ದಮ
ಯಂತಿ ಪಡೆದಳು ಪುತ್ರಕನ ವರಪುತ್ರಿಯೊರ್ವಳನು
ಸಂತಸದೊಳಿರಲಾ ವಿದರ್ಭ ಪು
ರಾಂತರದಿ ನೆರೆದಖಿಳ ಜನ ಭೂ
ಕಾಂತರೊಡನೈತಂದು ಹೊಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ನಗರಿಗಳ 102

ಸುರಪನಾಗ ವಿದರ್ಭಪುರವನು
ತೆರಳುತಮರಾವತಿಗೆ ದಿಕ್ಪಾ
ಲರು ಸಹಿತ ನಲವಿಂದೆ ದಮಯಂತಿಯ ಚರಿತ್ರೆಯನು
ಹರುಷಮಿಗೆ ಕೊಂಡಾಡುತ್ತೈತರು
ತಿರಲು ಮಾರ್ಗದಿ ಕಂಡರಾ ಕಲಿ
ಪುರುಷನನು ಕುಟಿಲಾತ್ಮಕನ ನಿಸ್ಸಾರಹೃದಯನನು 103

ಕುರುಳು ಜುಂಜುರು ತಲೆಯ ತಗ್ಗಿದ
 ಕೊರಳ ಕೆಂಗರಿಗಣ್ಣ ಮೋರೆಯು
 ಹರಕು ಗಡ್ಡದ ಕೆಂಚುಮೀಸೆಯ ಮಲಿನವಸನದಲಿ
 ನೆರೆದ ವೀರ ಕರಾಳ ಭಟರಿ
 ತ್ತೆರದೊಳುಕ್ಕಿನ ತೇರಿನಲಿ ಕಲಿ
 ಪುರುಷ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನಮರೇಶ್ವರನ ನಸುನಗುತ

೧೪೧

ಆರು ನೀ ಜಂಭಾರಿಯೋ ಇವ
 ರಾರು ಯಮ ವರುಣಾಧ್ಯರೋ ಸಂ
 ಚಾರವೆತ್ತಲು ನಿಮಗೆಯೆನಲಮರೇಂದ್ರ ನಸುನಗುತ
 ತೋರಹತ್ತದೊಳೆಂದ ನಳನಿಗೆ
 ನಾರಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಮದುವೆಯು
 ಧಾರೆಯೆರೆಯಿಸಿ ಬಂದೆವೆನೆ ಖತಿಗೊಂಡ ಕಲಿರಾಯ

೧೪೨

ಅನಿಮಿಷರು ನೀವಧಿಕ ಬಲರಾ
 ವನಿತೆಯನು ಕೈಕೊಳ್ಳಲಾರದೆ
 ಜನಪ ನಳನೃಪಗಿತ್ತು ಬಂದಿರೆ ಹರಮಹಾದೇವ
 ಎನಗೆ ನೇಮಿಸಿ ಕಳುಹಿ ನಿಮ್ಮಯ
 ಮನದ ಬಯಕೆಯ ಸಲಿಸುವೆನು ಕೇ
 ಳೆನಲು ಸುರಪತಿ ನಸುನಗುತ ಕಲಿಪುರಷಗಿಂತೆಂದ

೧೪೩

ಲೇಸನಾಡಿದೆ ಕಲಿಪುರುಷ ನಿನ
 ಗೀಸು ಪೌರುಷವುಂಟೆ ನಮಗಿ
 ನ್ನಾ ಸರೋರುಹಗಂಧಿಯಲಿ ಮನವಿಲ್ಲ ನಳನೃಪತಿ
 ಆ ಸಮಸ್ತ ನೃಪಾಲರಲಿ ಸ
 ದ್ಭೂಷಣನು ಶೌರ್ಯೋನ್ನತನು ಕಮ
 ಲಾಸನನಿಗಳವಲ್ಲ ನಿನ್ನಲಿ ಹರಿವುದೇನೆಂದ

೧೪೪

ಎನಲು ಖತಿಗೊಂಡೆಂದ ಕೇಳೆಲೆ
 ಅನಿಮಿಷಾಧಿಪ ಎನ್ನನರಿಯಾ
 ದಿನಪನಿರಲಿ ತಮದ ಗಾವಳಿಯೇ ಮಹಾದೇವ
 ಎನಗೆ ಸರಿಯಾರಿನ್ನು ತಹೆನಾ
 ವನಿತೆಯನು ಕುಹಕದಲಿ ನಳಭೂ
 ಪನನು ಕೆಡಿಸಿಯೆ ಕಾನನಕೆ ಕಳುಹುವೆನು ನೋಡೆಂದ 1೮1

ಹರಿ ಹರ ಬ್ರಹ್ಮಾದಿ ದೇವರು
 ನರರುರಗ ಸುರ ಯಕ್ಷ ಕಿನ್ನರ
 ಗರುಡ ಗಂಧರ್ವಾದಿ ಸುಮನಸರೆಲ್ಲರನು ಬಿಡದೆ
 ಹುರುಳುಗಡಿಸುವೆ ಸಾಕು ನಳಭೂ
 ವರನ ಮಾತೇನಿನ್ನು ಲೋಕಾಂ
 ತರದೊಳೆದುರಿಲ್ಲೆನಗೆ ನೀವೇನರಿಯಿರೇ ಎಂದ 1೯1

ನಿಮಗೆ ಪೌರುಷವಿಲ್ಲ ನಳನಾ
 ಕ್ರಮಿಸಿಕೊಂಡನು ಸತಿಯ ಪುರುಷಾ
 ಧಮರು ನಿಮಗಿನ್ನೇಕೆ ಕೊಡಿ ವಟುವೇಷವನು ನಮಗೆ
 ಕಮಲಮುಖಿಯನು ನಿಮಗೆ ಪಟ್ಟದ
 ರಮಣಿಯನು ಮಾಡುವೆನು ಎಂದು
 ದ್ವಮಿಸಿ ನುಡಿದನು ಗರ್ವದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷ ಸುರಪತಿಗೆ 1೧೦1

ಕೇಳಿ ಕಿವಿ ಮುಚ್ಚಿದರು ಹರಹರ
 ಭಾಳಲೋಚನ ಎನುತ ಸಭೆಯಲಿ
 ಖೊಳನಾಡಿದ ನುಡಿಗೇ ಸುರಪತಿ ಕನಲಿ ಖತಿಗೊಂಡು
 ಬೀಳುಮಾತುಗಳೇಕೆ ನಿನಗಿದು
 ನೀಳಮೇಘಶ್ಯಾಮನಿಗೆ ಸಮ
 ಪಾಳಿಯೆನಿಸುವ ನಳನೃಪಗೆ ಎರಡೆಣಿಸುವುದೆ ಎಂದ 1೧೧1

ಬವಣೆಯೇಕೆ ಹಿಮಾಂಶುಕುಲ ಸಂ
ಭವನು ಸುಜನಾಧಾರ ನೃಪಕುಲ
ನಿವಹದೊಳು ವಿಖ್ಯಾತ ನಿತ್ಯೋದಾರ ನಿರ್ಮಳನು
ಇವಗೆ ವರವಿತ್ತೆವು ಸದಾ ನೆನೆ
ದವರ ಪಾತಕ ಹರಿವುದಿನ್ನಾ
ಭುವನಪತಿಗೆಣೆಯಾರು ಲೋಕದೊಳೆಂದನಮರೇಂದ್ರ

1೧೨1

ಹಿಡಿಯೆ ಚಲವನು ಹಿಡಿದ ಬಳಿಕದ
ಬಿಡೆನು ಮತವೆನ್ನಲ್ಲಿ ನಿಷಧನ
ನಡುವಿಗಟ್ಟದೆ ಮಾಣೆ ಮಾತಾಡದಿರಿ ನೀವೆನಲು
ಮಿಡುಕಿದರು ಕಡುಪಾಪಿಯಿವ ತಾ
ಬಿಡನೆನುತ ಮನನೊಂದು ಸುರಪತಿ
ತಡೆಯದೈದಿದನಮರಪುರಕವನೀಶ ಕೇಳೆಂದ

1೧೨೩

ಇಳಿದನವನೀತಳಕೆ ಖಳಕುಳ
ತಿಳಕನೆಂದನು ತನ್ನ ಭಟರಿಗೆ
ನಳನೃಪನ ಕಟ್ಟುವಡಸಾಧ್ಯವಿದೆನಗೆಯಾತನಲಿ
ಒಲಿದಿಹಳು ಜಯವಧು ಸುಶೀಲತೆ
ನೆಲಸಿದುದು ದುಶ್ಶೀಲ ದುರ್ಗುಣ
ಬಳಸದರಸನೆನುತ್ತ ಹೊಕ್ಕನು ನಿಷಧ ಪಟ್ಟಣವ

1೧೨೪

ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ವನ ಸಂಪಿಗೆಯ ಬನ
ವೆಲ್ಲ ಕೇತಕಿ ಕುಸುಮಮಯ ಮೆಳೆ
ಯೆಲ್ಲ ರುದ್ರಾಕ್ಷಿಗಳು ಸರಸೀರುಹದ ಕೊಳಗಳವು
ಬೆಲ್ಲವತ್ತಗಳಿಕ್ಷು ದ್ರಾಕ್ಷಿಗ
ಳೆಲ್ಲ ಖರ್ಜೂರಾದಿ ವಸ್ತುಗ
ಳಲ್ಲದಿಲ್ಲ ವೃಥಾ ನೆಲನಿಲ್ಲ ನಳನ ರಾಜ್ಯದಲಿ

1೧೨೫

ಇಲ್ಲವೆನ್ನರು ಬೇಡಿದರೆ ಬಿಡ
 ರಲ್ಲಿ ಪಾಡಿನ ಪಂಥಗಳ ನುಡಿ
 ಯಿಲ್ಲವನೃತವನಾಡರಗ್ಗದ ಸತ್ಯನಿರ್ಮಳರು
 ಎಲ್ಲರೊಳಗತಿಹಿತರು ಕ್ರೋಧಗ
 ಳಿಲ್ಲದಿಹ ಸದ್ಧರ್ಮಜೀವಿಗ
 ಳಲ್ಲಿ ಮೆರೆದರು ಸುಜನರಾ ನಳನೃಪನ ರಾಜ್ಯದಲಿ 1೧೬

ಪತಿಯರಿಗೆ ವಂಚಿಸರು ಸತಿಯರು
 ಸುತರು ಪಿತೃಗಳ ನುಡಿಗಳನು ತಾ
 ವತಿಗಳೆಯರಾಚಾರ ವರ್ಣಾಶ್ರಮದ ಧರ್ಮದಲಿ
 ಮತಿಯುತರು ಹರಿಭಕ್ತಿಭಾವ
 ವ್ರತನಿಯಮ ನಿಷ್ಠೆಯಲಿ ಜನಸ
 ಮ್ಮತದೊಳೊಸೆದೊಪ್ಪುವರು ನೈಷಧನೃಪನ ರಾಜ್ಯದಲಿ 1೧೭

ಅಲ್ಲಿ ತಿರುಗಿದ ಬೀದಿಬೀದಿಗ
 ಳಲ್ಲಿ ಪುರಜನವರಿಯದಂತಿರ
 ಲಲ್ಲಿ ಮಾಯಾರೂಪಿನಿಂದ ಪಿಶಾಚನಂದದಲಿ
 ಸಲ್ಲಲಿತ ಶಿವ ವಿಷ್ಣುಭಕ್ತರಿ
 ಗೆಲ್ಲ ನಯವಿದನಾಗಿ ಕುಜನರ
 ನೆಲ್ಲ ಕಾಡುವ ಬಂದನರಮನೆಗಾಗಿ ಕಲಿರಾಯ 1೧೮

ಮುರಿದು ನೋಡಿದನಲ್ಲಿ ತೆಂಗಿನ
 ಮರಗಳುನ್ನತ ವಿವಿಧವೃಕ್ಷದ
 ಹೊರಿಗೆಯಲಿ ಕಣ್ಣೆಸೆವ ನಗರೋದ್ಯಾನ ವೀಧಿಯಲಿ
 ಉರುತರದೊಳಿಹ ಅರ್ಕಪತ್ರದ
 ತರುವಿನಗ್ಗದೊಳಿದರ್ ಬಹುದಿನ
 ವರಸ ಕೇಳ್ ಕಲಿಪುರುಷನಿತ್ತಲು ರಾಜಭವನದಲಿ 1೧೯

ಕರೆಸಿದನು ನಳನೃಪತಿ ಮುನಿಮು
 ಖ್ಯರನು ಭೂಸುರವರ್ಗವನು ಸ
 ತ್ಯರಿಸಿ ಜಪ ತಪ ಹೋಮ ಯಜ್ಞಾದಿಗಳನನುಗೊಳಿಸಿ
 ಸುರರ ಸಂತರ್ಪಣೆಯೊಳಿರುತಿಹ
 ನರಸನನುದಿನ ಪೂರ್ವಜನ್ಮಾಂ
 ತರದ ಫಲವದನರಿಯೆ ಬಂದುದು ಕಾಲಗತಿ ನೃಪಗೆ

೧೨೦

ಒಂದು ದಿವಸದೊಳಾಗ ನೃಪನಿಗೆ
 ಬಂದುದಲ್ಪಾಚಮನ ಕಾಲದೊ
 ಳಂದು ಶುದ್ಧಾಚಮನವಿಲ್ಲದೆ ನಿಂದು ನೀರ್ಗುಡಿಯೆ
 ಇಂದು ತನಗಿದೆ ಸಮಯವೆಂದಾ
 ನಂದದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷ ರಾಯನ
 ಸಂಧಿಸಿದ ವಿಧಿವಶವ ತಪ್ಪಿಸಲಾರ ಹವಣೆಂದ

೧೨೧

ಕಪಟ ಭೂಸರ ವೇಷದಲಿ ನಿ
 ಷ್ಕಪಟ ನಳಭೂವರನ ಕೆಡಿಸುವ
 ಯುಪಮೆಯನು ತಾ ನೆಗಳಿ ಬಂದನು ಪುಷ್ಕರನ ಹೊರೆಗೆ
 ನಿಪುಣನೆಂದನು ನಿನಗೆ ನಳಭೂ
 ಮಿಪನು ಸಖನೆನೆ ಕೇಳಿ ಬಂದಿಹೆ
 ನಪಯಶಕೆ ಹೆದರದಿರು ನಿನಗಹುದಖಿಳಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ

೧೨೨

ಬಲ್ಲೆಯಾ ನೀನೆನ್ನ ಲೋಕಕೆ
 ಬಲ್ಲಿದನು ತಾ ಕಲಿಪುರುಷ ನಳ
 ನಲ್ಲಿ ದ್ಯೂತವನಾಡಿ ಗೆಲಿಸುವೆ ನಿನ್ನ ನೆತ್ತದಲಿ
 ಒಲ್ಲೆನೆನದಿರು ಸಕಲರಾಜ್ಯದ
 ವಲ್ಲಭನ ಮಾಡುವೆನು ನಡೆ ಹುಸಿ
 ಯಿಲ್ಲ ನಿಷಧನ ಕಿತ್ತು ಬಿಸುಡುವೆ ನಂಬು ನೀನೆಂದ

೧೨೩

ನಂಬಿದನು ಲೇಸಾಗಿ ಭಾಷೆಯ
 ನಿಂಬುಗೊಂಡುದು ಹೃದಯ ಪುಷ್ಕರ
 ನೆಂಬ ಖಳ ಸಂತೋಷದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷನೊಡಗೊಂಡು
 ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ಕಳೆಗೆ ತಾ ಪ್ರತಿ
 ಬಿಂಬನೆನಿಸುವ ನಳನ ಬಳಿಗತಿ
 ಸಂಭ್ರಮದೊಳ್ಳೈತಂದರಿಬ್ಬರು ರಾಯನೋಲಗಕೆ ೨೨೪

ಮಿಸುನಿ ರತ್ನಪ್ರಭೆಗಳಲಿ ರಂ
 ಜಿಸುವ ಮಂಟಪದೊಳಗೆ ರಾಜ
 ಪ್ರಸರಸಹಿತವನೀಶನಿದ್ದನು ಸಿಂಹಪೀಠದಲಿ
 ಶಶಿಮುಖಿಯರೆಡಬಲದಿ ಕೈವಾ
 ರಿಸುತ ಸಿತಕಾಮರವ ಚಿಮ್ಮಲು
 ನಸುನಗುತ ಕೈಮುಗಿದು ಪುಷ್ಕರನೆಂದನಾ ನಳಗೆ ೨೨೫

ಅರಸ ಕೇಳಿ ವಿಪ್ರನತಿ ಭಾ
 ಸುರ ಸುತೇಜದೊಳೆಸೆವ ನೆತ್ತವ
 ನೆರಡ ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟ ನನಗಿದರಲ್ಲಿ ಮನವಾಯ್ತು
 ಹರವು ಹಾಸಂಗಿಗಳನಾಡುವೆ
 ವಿರದೆ ಸೋತವನಾವನಾಗಲಿ
 ಧರೆಯನುಳಿದು ವನಾಂತರಕೆ ತೆರಳುವುದು ಸತಿಸಹಿತ ೨೨೬

ಧರಣಿಪತಿ ನಿನಗಿನಿತು ಚಿತ್ತಕೆ
 ಹರುಷವಾಗಿರಲಿನ್ನು ಮನದಲಿ
 ಕೊರತೆದೋರಲು ಮಾಣು ಇದು ಪಾರ್ಥಿವರ ಪಂಥ ಕಣಾ
 ಧುರಕೆ ಬೇಂಟೆಗೆ ಜೂಜಿಗೊಂದಡೆ
 ಕರೆದಡೋಸರಿಸುವುದು ನೀತಿಯೆ
 ನಿರುತವಿದು ಚಿತ್ತೈಸು ಎಂದನು ನೃಪಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ೨೨೭

ಮೇದಿನೀಪತಿ ಕೇಳು ಸಜ್ಜನ
 ಸಾಧು ಬಲ್ಲನೆ ನಳನ ಹೃದಯವ
 ನಾ ದುರಾತ್ಮನ ನುಡಿಯ ಕೈಕೊಂಡಾಡಿದನು ನೃಪತಿ
 ಭೇದದಲಿ ಕಲಿಪುರುಷ ಮಾಯೋ
 ಪಾಧಿಯಲಿ ಪುಷ್ಕರನ ಜೂಜಿನ
 ವಾದದಿಂದರೆಗಳಿಗೆಯಲಿ ಗೆಲಿಸಿದನು ವಸ್ತುಗಳ

1೨೮

ದುಗನು ಪಂಚಗ ಬಾರವೆರಡಿ
 ತ್ತಿಗೆಯ ಬೇಡಿದಡಲ್ಲಿ ಬೀಳ್ವುದು
 ವಿಗಡ ಪುಷ್ಕರನೃಪನು ಗೆಲಿದನು ಹಲಗೆಯೊಂದರಲಿ
 ಬಗೆಬಗೆಯ ರತ್ನಗಳ ಧನ ಧಾ
 ನ್ಯಗಳ ಗಜ ರಥ ತುರಗ ಮೊದಲಾ
 ದಗಣಿತ ಸುವಸ್ತುಗಳ ಸೋತನು ನೃಪತಿ ಪುಷ್ಕರಗೆ

1೨೯

ಆಡಿದನು ಜೂಜಿನಲಿ ನೃಪ ಹೋ
 ಗಾಡಿದನು ರಾಜ್ಯವನು ಕೋಶವ
 ಕೇಡುಗರ ಕೈ ಮೇಳವಿಸಿದುದು ದೈವಗತಿಯಿಂದ
 ಬಾಡಿತರಸನ ವದನ ಸಭೆಯಲಿ
 ನೋಡಿದರು ಸಜ್ಜನರು ಮರುಗಿದ
 ರಾಡಲೇನದನರಸ ಸೋತನು ವಿಧಿಯ ಘಟನೆಯಲಿ

1೩೦

ತೀರಿತಿನೈನವನಿಪತಿ ಭಂ
 ಡಾರವಸ್ತು ಸುವಸ್ತುವೆಲ್ಲವು
 ಸೇರಿತೆನಗಿಂದಿನಲಿ ಪಣವೇನಿನ್ನು ಪೇಳೆನಲು
 ಭೂರಮಣ ಚಿಂತಿಸಿದ ಮನದಲಿ
 ನಾರಿಯಳನೊಡ್ಡುವೆನು ಸೋತಿಹ
 ಧಾರಿಣಿಯ ನೆರೆ ಗೆಲುವೆನ್ನುತ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ

1೩೧

ಅರಸನಾಪ್ತಪುರೋಹಿತನು ಮನ
 ಹರುಷವಳಿದೆಯ್ದಂದನಂತಃ
 ಪುರವ ಹೊಕ್ಕನು ರಾಜವದನೆಯ ಸಭೆಗೆ ತಾ ಬಂದು
 ತರುಣಿಯರ ಮೇಳದಲಿ ಶೋಭಿಪ
 ಪರಮರತ್ನದ ಪೀಠದಲಿ ತಾ
 ಹರುಷಮಿಗೆ ರಂಜಿಸುವ ಸತಿಯಳ ಕಂಡು ಕೈಮುಗಿದು ೩೨೨|

ತಾಯೆ ಬಿನ್ನಹವಿಂದು ನಿಮ್ಮಯ
 ರಾಯ ಸೋತನು ಜೂಜಿನಲಿ ನಿ
 ದಾರ್ಯದಲಿ ಪುಷ್ಕರನು ಗೆಲಿದನು ಸಕಲರಾಜ್ಯವನು
 ನೋಯಲಾಗದು ಚಿತ್ತದಲಿ ನೆರೆ
 ಬೀಯವಾದುದು ಸಿರಿಯು ಇನ್ನಿದ
 ರಾಯತವ ನೀವ್ ಬಲ್ಲಿರೆಂದನು ವಿಪ್ರ ಕೈಮುಗಿದು ೩೨೩|

ಕಮಲವನದಲಿ ಮಂಜು ಸುರಿದಾ
 ಕ್ರಮದ ಬಗೆಯಲಿ ಸತಿಯಳಿಗೆ ಮುಖ
 ಕಮಲ ಬಾಡಿತು ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಮನದ ಚಿಂತೆಯಲಿ
 ಕಮಲನಾಭನ ಕರುಣ ಕವಚವು
 ಸಮೆದರಾರೇಗುವರು ಹರಹರ
 ಕುಮತಿ ಪುಷ್ಕರನಿಂತು ಮುನಿದನೆ ಎನುತ ಮರುಗಿದಳು ೩೨೪|

ಕಮಲಮುಖಿ ನಳನೃಪಗೆ ರಾಜ್ಯ
 ಭ್ರಮಣವಾಯಿತೆ ಎನುತ ಸತಿ ಭೂ
 ರಮಣನೆಡೆಗೈತಂದು ಕಂಡು ಕಾಂತನಿಂಗಿತವ
 ತಮದ ರಾಹುಗ್ರಹವು ಸೋಂಕಿದ
 ದ್ಯುಮಣಿಯಂತಿರೆ ಕಂಡು ಧೈರ್ಯದಿ
 ಕಮಲಮುಖಿ ಕೈಮುಗಿದು ಬಿನ್ನೈಸಿದಳು ನಿಜಪತಿಗೆ ೩೨೫|

ಶಶಿಕುಲಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರ ರಿಪುನ್ಯಪ
 ನಿಶಿತ ಭಾಸ್ಕರತೇಜ ನಿಮಗೀ
 ವ್ಯಸನ ತೋರಿತೆ ಜೂಜಿನಲಿ ಶಿವಶಿವ ಮಹಾದೇವ
 ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷನ ಕರುಣವಿದು ಸೋ
 ಲಿಸಿದನೇ ಪುಷ್ಕರನು ಇದು ವಿಧಿ
 ವಶವಲಾ ತಪ್ಪೇನು ಸಾಕಿನ್ನೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೩೩೩

ಲಲನೆಯಾಡಿದ ನುಡಿಗೇ ಸಭೆಯವ
 ರಳಲಿ ಬೈದರು ಪುಷ್ಕರನೆ ಕೇ
 ಳೆಲವೊ ಬಾಹಿರ ಸಾಕು ತೆಗೆ ಚಾರಿಗಳನೆಂದೆನುತ
 ಹೊಲಬುದಪ್ಪಿದ ಹುಲ್ಲೆ ಬೇಡನ
 ಬಲೆಗೆ ಬಿದ್ದಂತಾಗೆ ನಳನ್ಯಪ
 ತಿಲಕನೆಂದನು ಮನದ ದುಗುಡದಿ ತನ್ನ ನಿಜಸತಿಗೆ

೩೩೩

ತರುಣಿ ಕೇಳಪಜಯದ ನಾರಿಯ
 ಸೆರಗ ಹಿಡಿದೆನು ರಾಜ್ಯಲಕ್ಷ್ಮಿಯ
 ಪರರಿಗಿತ್ತುಳುಹಿದೆನು ದೇಹವನಿದಕೆಯಂಜದಿರು
 ತರುಣಿ ನೀ ಕಾನನದಿ ಗಿರಿಗ
 ಹ್ವರಗಳಲಿ ಬಿಡದೆಂತು ತೊಳಲುವೆ
 ಹರಹರಾಯೆಂದೆನುತ ಸತಿಯನು ನೋಡಿ ಬಿಸುಸುಯ್ಯ

೩೩೩

ಚಿತ್ತವಿಸು ಶಶಿಕುಲಶಿರೋಮಣಿ
 ಹೆತ್ತವರು ಸತಿಸುತರು ಮನೆ ಮನೆ
 ವಾರ್ತೆ ಬಾಂಧವ ಧರಣಿಪರ ಭೋಗೈಕಸಂಪದವು
 ನಿತ್ಯವಲ್ಲ ಶರೀರಸುಖಗಳ
 ನಿತ್ಯವೆಂಬುದ ತಿಳಿಯುತೀ ನಿಜ
 ಸತ್ಯವನು ಕೈಹಿಡಿದು ಸಲಹೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

೩೩೩

ಚಿಂತೆ ಬೇಡೆಂದರಸನನು ಸತಿ
 ಸಂತವಿಟ್ಟಳು ನೀತಿಯಲಿ ದಮ
 ಯಂತಿ ನಿಜಮಂದಿರಕೆ ಸರಿಯಲು ಕಂಡು ಪುಷ್ಕರನು
 ಇಂತು ಜೂಜಲಿ ಸೋತು ತಿರುಗಿ
 ನ್ನಂತು ರಾಜ್ಯದಿ ನಿಲುವಿರೆನೆ ಭೂ
 ಕಾಂತ ವನವಾಸಕ್ಕೆ ನಿಜಸತಿ ಸಹಿತಲನುವಾದ 190

ತಳಿತ ಮಣಿಭೂಷಣಗಳೆಲ್ಲವ
 ಕಳಚಿ ಬಿಸುಟನು ಗುರುವಿನಂಘ್ರಿಗೆ
 ನಳಿನಮುಖಿಸಹಿತೆರಗಿ ಹೊರವಂಟನು ನಿಜಾಲಯವ
 ಬಳಿಕಲೈದಿದರಖಿಳಪುರಜನ
 ಜಲದ ಕಣ್ಣಳ ಧಾರೆಯಲಿ ಗಾ
 ವಳಿ ಮಸಗಿ ಮಿಗೆ ಶೋಕರವ ತುಂಬಿದುದು ಪಟ್ಟಣವ 191

ಸಾಕು ಕಂಬನಿಗಳಲಿ ನನೆದರು
 ಊಳಿಗದ ಪರಿಜನರು ಮಂತ್ರಿಗ
 ಳೋಲಗದ ಸಾಮಂತ ಸಚಿವರು ಮಲ್ಲ ಗಾಯಕರು
 ಬಾಲೆಯರು ಬಾಲಕರು ಪುರಜನ
 ಜಾಲವೆಲ್ಲವು ಶೋಕದಲಿ ಕ್ಷಿತಿ
 ಪಾಲನರಸಿಯ ಕಂಡು ಮರುಗಿತು ಮಂದಿ ಗೋಳಿಡುತ 192

ಮನದಿ ಮುನ್ನವೆ ತಿಳಿದು ನೃಪಸತಿ
 ತನಯರನು ರಥದೊಳಗೆ ತಂದೆಯ
 ಮನೆಗೆ ಕಳುಹಿದಳಾಪ್ತರೊಡನೆ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣಕೆ
 ಜನಪ ಕೇಳಿತ್ತಲು ಮಹಾರೋ
 ದನದಿ ಪಟ್ಟಣವೆಲ್ಲ ಮರುಗಲು
 ವನಿತೆ ಪತಿಯೊಡನೈದಿದಳು ನಿಜಭಾವ ಶುದ್ಧಿಯಲಿ 193

ಏನನೆಂಬೆನು ಜೀಯ ಲೋಕದ
ಮಾನಿನಿಯೆ ದಮಯಂತಿ ಸತ್ಯ
ಜ್ಞಾನಿಯಲ್ಲಾ ಸತಿಯರಿಗೆ ಗುರು ಪತಿವ್ರತಾಗುಣದಿ
ಮೌನದಲಿ ಪತಿಯಂಘ್ರಿಕಮಲ
ಧ್ಯಾನದಲಿ ಮನಸಂದು ಘನಸತಿ
ಕಾನನಕೆ ಗಮಿಸಿದಳು ವರಪುರದರಸನಾಜ್ಞೆಯಲಿ

|೪೪|

* * * *

ಐದನೆಯ ಸಂಧಿ

ಅಡವಿಯಲಿ ಪತಿ ಕಳೆದುಬಿಡೆ ಫಣಿ
ಯೊಡಲಿಗಳಿಯದೆ ಮುಂದೆ ಕರಿಗಳ
ಪಡೆಗೆರಗಿ ದಮಯಂತಿ ಹೊಕ್ಕಳು ಚೈದ್ಯನಗರಿಯನು ||

ಕೇಳು ಕುಂತೀತನಯ ನಳನ್ಯಪ
ಬೀಳುಕೊಟ್ಟನು ಪುರವನಲ್ಲಿಂ
ಮೇಲೆ ನಡೆದರು ಪಯಣಗತಿಯಲಿ ಹಲವು ಯೋಜನವ
ಹೇಳಲೇನದನವರ ವಿಧಿಯನು
ತಾಳಿಗೆಗಳೋಣಗಿದವು ಸತಿಯಳ
ಕಾಲೊಡೆದು ಸುರಿವರುಣಜಲದಲಿ ಬಟ್ಟೆ ಕೆಸರಾಯ್ತು |೧|

ಎಳೆಯ ಬಾಳೆಯ ಸುಳಿಯು ಅನಲನ
ಜಲದ ಹೊಯ್ಲಲಿ ನೊಂದವೊಲ್ ಕಡು
ಬಳಲಿದಬಲೆಯ ಕಂಡು ನೃಪ ಮರುಗಿದನು ಮನದೊಳಗೆ
ಲಲಿತ ಹೇಮದ ತೂಗುಮಂಚದ
ಹೊಳೆವ ಮೇಲ್ವಾಸಿನಲಿ ಮಲಗುವ
ಲಲನೆಗೀ ವಿಧಿ ಬಂದುದೇ ಹಾಯನುತ ಬಿಸುಸುಯ್ತು |೨|

ಮರುಗಲಿನ್ನೇಕರಸ ಬಿಡು ವಿಧಿ
ಬರೆದ ಬರೆಹವ ತಪ್ಪಿಸಲು ಹರಿ
ಹರವಿರಿಂಚಾದಿಗಳಿಗಳವೇ ನಮ್ಮ ಪಾಡೇನು
ಹರೆವುದಾಕ್ಷಣ ತುಂಬುವುದು ಗೋ
ಚರಿಸುವುದು ಸಿರಿ ನಿತ್ಯವೇನಿದ
ನರಿಯದವನೇ ನೋಯಲೇಕೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ |೩|

ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಮನದಿ ಮಿಡುಕುತ
 ಪೊಡವಿಪತಿ ಸತಿಸಹಿತ ಘನಘೋ
 ರಡವಿಯಲಿ ಬರುತಿರೆ ಜಗನ್ನೋಹನದ ಪಕ್ಷಿಗಳು
 ಪೊಡವಿಗಳಿಯಲು ಕಂಡಪೇಕ್ಷಿಸಿ
 ಪಿಡಿವೆನೆಂದುರವಣಿಸಿ ನೃಪ ಹ
 ಚ್ಚಡವ ಬೀಸಿದಡದನು ಕೊಂಡೊಯ್ದುವು ನಭಸ್ಥಳಕೆ

೧೪೧

ಮೂಗಿನಲಿ ಬೆರಳಿಟ್ಟು ಮಕುಟವ
 ತೂಗಿದನು ನಸುನಗುತ ನಿಂದಿರ
 ಲಾಗ ಸೂಚಿಸಿದವು ನಿರಂತರ ರಾಜ್ಯಭೋಗವನು
 ಬೇಗದಿಂದಪರಿಹರಿಸಿಕೊಂಡವ
 ರೀಗವಾವಿದನರಿಂದಿರೆಂದು ಸ
 ರಾಗದಿಂದಲಿ ಮಾಯವಾದವು ಪಕ್ಷಿಯುಗಳಗಳು

೧೪೨

ಧರಣಿಪತಿ ಕೇಳ್ ನಿಷಧಪತಿ ಕಲಿ
 ಪುರುಷ ಮಾಯವ ಬಲ್ಲನೇ ಮನ
 ಮರುಗಿ ನಿರ್ವಾಣದಲಿ ನಿಂದಿರಲಾಗ ಸತಿ ಕಂಡು
 ಹರಹರಾ ಎನುತಾಗ ಸೀರೆಯ
 ಸೆರಗನರಿದಿತ್ತಳು ನೃಪಾಲಗೆ
 ಶಿರವ ನಸುಬಾಗಿದನು ನಾಚಿಕೆಯಾಗಲಿಂತೆಂದ

೧೪೩

ಧರೆಯ ನೃಪರಿಗೆ ನಿಷಧಪುರಪತಿ
 ಯರಮನೆಯ ಬಾಗಿಲಿನ ಸುಮುಖವು
 ದೊರಕಲದು ತಾ ಪುಣ್ಯವೆಂಬೀಯರಸುತನ ನಮಗೆ
 ಹರೆದುದೆಲ್ಲ ಸಮಸ್ತ ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿಗೆ ಬಾಹಿರನಾಗಿ ಸತಿಯಳ
 ಸೆರಗನುಡುವಂತಾಯ್ತೆ ಹರಹರಾ ಎನುತ ಬಿಸುಸುಯ್ದು

೧೪೪

ಧರೆಯ ಸಂಪದದಷ್ಟು ಭೋಗವ
 ಪರಿಹರಿಸಿ ನಿಜಪುತ್ರಮಿತ್ರರ
 ತೊರೆದು ನಂಬಿದ ಸತಿಯ ಘೋರಾರಣ್ಯ ಮಧ್ಯದಲಿ
 ಹಿರಿದು ಬಳಲಿಸಿ ನೋಯಿಸಿದೆ ಕೇಳ್
 ತರುಣಿ ಎನ್ನವೊಲಾರು ಪಾಪಿಗ
 ಳಿರದೆ ನೀ ಹೋಗಿನ್ನು ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ನಡೆಯೆಂದ 1೮1

ಇನಿಯನಾಡಿದ ನುಡಿಗೆ ಅಂಗನೆ
 ಕನಲಿ ನುಡಿದಳು ಶೋಕದಲಿ ನೀ
 ನಿನಿತು ಮುನಿದಾಡುವರೆ ಸಾಕಿನ್ನಾರು ಗತಿಯೆನಗೆ
 ಅನುದಿನವು ನಾ ನಿಮ್ಮ ಪದಯುಗ
 ವನಜವನು ಭಜಿಸುವುದ ತೊರೆದೀ
 ತನುವ ಸೈರಿಸಲಾಪೆನೇ ಹೇಳೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ 1೯1

ನೆಳಲು ತನುವಿನ ಬಳಿಯೊಳಲ್ಲದೆ
 ಚಲಿಸುವುದೆ ತಾ ಬೇರೆ ನಿಮ್ಮಡಿ
 ನಳಿನದಲಿ ಸುಖದುಃಖವಲ್ಲದೆ ಬೇರೆ ಗತಿಯುಂಟೆ
 ಹಳುವವೇ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ನಿಮ್ಮಡಿ
 ನೆಳಲಿನಲಿ ತಾನಿರುವೆನಲ್ಲದೆ
 ನಿಳಯವೇ ನನಗಡವಿಯೆಂದೆರಗಿದಳು ಪದಯುಗಕೆ 1೯೦1

ಎನುತ ಸುರಿದಳು ಕಣ್ಣಿನಲಿ ಕಂ
 ಬನಿಯ ಮಿಡಿದಳು ಬೆರಳಿನಲಿ ಮು
 ನ್ನಿನಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವಿದಕೇನ ಮಾಡುವುದು
 ಎನಗೆ ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ನೀನಿಂ
 ದಿನಲಿ ನಿರ್ಮಲ ಚಿತ್ತದಲಿ ಕಾ
 ನನವ ಸಂಚರಿಸುವೆನು ನಿಮ್ಮೊಡನೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ 1೯೧1

ಶೋಕವೇಕೆಲೆ ತರುಣಿ ಬಾರೆಂ
 ದಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಯ ತೋಳಿನೊ
 ಳಾಕಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದನು ಸೆರಗಿನೊಳೊರಸಿ ಕಂಬನಿಯ
 ಜೋಕೆಯಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಿಸಿ ತೊಡೆಯೊಳ
 ನೇಕ ಪ್ರೀತಿಯೊಳೆಂದ ನೀನವಿ
 ವೇಕಿಯೇ ಬಿಡು ಮನದ ದುಗುಡವನೆಂದನಾ ನೃಪತಿ

1೧೨1

ಎಂದು ಸತಿಯಳ ಸಂತವಿಟ್ಟರ
 ವಿಂದನಾಭಧ್ಯಾನದಲಿ ಬರೆ
 ಮುಂದೆ ಘೋರಾರಣ್ಯವೆಸೆದುದು ಘನಭಯಂಕರದಿ
 ಸಂದ ಖಗ ಮೃಗವಲ್ಲಿ ನೆರೆದಿರೆ
 ಬಂದು ಹೊಕ್ಕರು ಕಾನನವನರ
 ವಿಂದಸಖ ಹೊದ್ದಿದನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಯ

1೧೩1

ಲೋಕಕಥಿಪತಿ ನಳನ ರಾಣಿಗೆ
 ಶೋಕ ಪರ್ಬದ ತೆರದಿ ಕತ್ತಲೆ
 ಲೋಕವನು ಮುಸುಕಿದುದು ಭರಣಿಯ ಮುಚ್ಚುವಂದದಲಿ
 ಭೀಕರಧ್ವನಿಗಳಿಗೆ ಹೆದರಿದ
 ಳಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಯ ಕಂಡು ವಿ
 ವೇಕನಿಧಿ ಸಂತಯಿಸಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದನು ತೂಪಿರಿದು

1೧೪1

ತರುಣಿಯಂಜದಿರಂಜದಿರು ವಿಧಿ
 ಬರೆದ ಬರೆಹವಿದೆನುತ ವೃಕ್ಷದ
 ತರಗಲೆಯ ಹಾಸಿನಲಿ ಮಲಗಿಸಿ ಸತಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ
 ವರರತುನ ಮಂಚದಲಿ ಪವಡಿ
 ಪರಮ ಸುಖವಿಹ ಸತಿಗೆ ವಿಧಿಯಿದು
 ಹರಹರಾಯೆನುತರಸ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದನು ಮರುಗಿ

1೧೫1

ಎಲ್ಲರೋಪಾದಿಯ ಪತಿವ್ರತೆ
 ಯಲ್ಲವೀ ದಮಯಂತಿ ಬಿಡುವವ
 ಳ್ಲ ತನ್ನನು ತರುಣಿ ಕಾಣದ ಕಡೆಗೆ ತೆರಳಿದರೆ
 ಅಲ್ಲಿ ತಂದೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗುವ
 ಳ್ಲಿ ತಾನಿರೆ ಬಿಡಳೆನುತ ಮನ
 ದಲ್ಲಿ ಯೋಚಿಸಿ ನಿದ್ರೆಗೈಸಿದನಾ ಮಹಾಸತಿಯ

|೧೬|

ಮರೆದು ಮಲಗಿದಳವಳ ಮಗ್ಗುಲ
 ಸೆರಗ ಮೆಲ್ಲನೆ ಜಾರಿಸುತಲಾ
 ಗರಸ ವಸನವ ಕೊಂಡು ಮಲಗಿದ ಸತಿಯನೀಕ್ಷಿಸುತ
 ಮರುಗಿದನು ಮನದೊಳಗೆ ಹರಿಹರಿ
 ವರ ಜಗತ್ಪತಿ ಅಡವಿಯಲಿ ಎ
 ಚ್ಚರಿಸದೇ ತಾನೆಂತು ಪೋಗುವೆನೆನುತ ಬಿಸುಸುಯ್ದು

|೧೭|

ಮಡದಿಯಗಲಿದ ಬಳಿಕ ಹತ್ತೆಂ
 ಟಡಿಯ ದಾಂಟುವ ಮರಳಿ ನಿಜಸತಿ
 ಯೆಡೆಗೆ ತಿರುಗುವ ಚಂದ್ರಬಿಂಬಾನನೆಯನೀಕ್ಷಿಸುವ
 ಅಡಸಿ ಬರೆ ದುಃಖದಲಿ ಮೆಲ್ಲಡಿ
 ಯಿಡುತ ಸತಿಯನು ನೋಡಿ ಮನದು
 ಗ್ಗಡದ ಶೋಕದಿ ನಡೆದ ನಳನ್ಯಪನೊಂದು ಯೋಜನವ

|೧೮|

ಮರುಗುವುದು ಮನವೊಮ್ಮೆ ಕಂಗಳು
 ಮರಳಿ ನೋಡುವುದೊಮ್ಮೆ ಸತಿಯಳ
 ಯಿರವ ಕಾಣದೆ ಕಳವಳಕೆ ಬೀಡಾದುದಾ ಹೃದಯ
 ಕರಗಿತರಸನ ಧೈರ್ಯ ಚಿತ್ತದಿ
 ಮುರಿದುದಗ್ಗದ ಮಹಿಮೆ ಶೋಕದ
 ಹೊರಿಗೆಯಲಿ ಕಾತರಿಸಿ ನಡೆದನು ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ

|೧೯|

ಕರುಣೆದೋರದೆ ನೃಪತಿ ಸತಿಯಳ
 ತೊರೆದು ಬಿಸುಟನು ವನದೊಳಗೆ ಹುಲಿ
 ಕರಡಿ ಮೃಗದುಪಟಳವ ತಾನಿನ್ನೆಂತು ಸೈರಿಪಳೊ
 ಮೊರೆಯ ಲಾಲಿಸಿ ನೋಳ್ವನೆಂದುರು
 ತರದ ಪ್ರೇಮದಿ ಬಂದು ಸತಿಗೆ
 ಚ್ಚರಿಸುವಂದದಿ ತರಣಿ ತಲೆದೋರಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ ೧೨೦

ನಳಿನಮುಖಿ ಮೈಮುರಿದ ನಿದ್ರೆಯ
 ತಿಳಿದು ಮೆಲ್ಲನೆ ನೋಡಿದಳು ಎಡ
 ಬಲವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಪತಿಯ ಕಾಣದೆ ಬಲಿದ ಮೂರ್ಛೆಯಲಿ
 ಮಲಗಿದಳು ಮೈಮರೆದು ನಿಮಿಷಕೆ
 ತಿಳಿದು ಕಾಣದೆ ಕಾತುರದಿ ಹಂ
 ಬಲಿಸಿ ಹಲುಬಿದಳಲ್ಲಿ ಗಿರಿ ತರು ನಿಕರ ಮಧ್ಯದಲಿ ೧೨೧

ಹಾ ರಮಣ ನಳನೃಪತಿ ಹಾ ರಣ
 ಧೀರ ಸದ್ಗುಣಹಾರ ರಿಪುಸಂ
 ಹಾರ ನಿತ್ಯೋದಾರ ನಿರ್ಮಳ ಸತ್ಯಸಂಚಾರ
 ಘೋರ ಕಾನನದೊಳಗೆ ನಂಬಿದ
 ನಾರಿಯನು ಬಿಸುಡವರೆ ತನಗಿ
 ನ್ನಾರು ಗತಿ ಮುಖದೋರೆನುತ ಹಲುಬಿದಳು ದಮಯಂತಿ ೧೨೨

ಪೊಡವಿಗಳಿವೆನೊ ಹಾಯ್ದು ಪಾವಕ
 ನೊಡಲ ಹೊಗುವೆನೊ ಕಾಳಕೂಟದ
 ಮಡುವಿನೊಳು ಮುಳುಗುವೆನೊ ಪಾಸರ ಮೇಲೆ ಬೀಳುವೆನೊ
 ಅಡಸಿದಾಪತ್ತಿನಲಿ ಗರಳವ
 ಕುಡಿವೆನೋ ತಾನೆನುತ ಸತಿ ಬಾ
 ಯ್ಪಿಡುತ ಕಾನನದೊಳಗೆ ತಿರುಗಿದಳಬಲೆ ಶೋಕದಲಿ ೧೨೩

ಕಾಣಿರೇ ಅರಸಂಚೆಗಳೆ ನೀವ್
 ಕಾಣಿರೇ ನಿಜಪತಿಯ ಶುಕ ಪಿಕ
 ಕಾಣಿರೇ ಮೃಗ ಪಕ್ಷಿಗಳೆ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯನು
 ಕಾಣಿರೇ ತರುಲತೆಗಳನಿಯನ
 ಕಾಣಿರೇ ನೀವೆಂದು ಶೋಕದೊ
 ಳೇಣ ಲೋಚನೆ ಹಲುಬಿದಳು ಹಲವಂಗದಲಿ ಪತಿಯು ೨೨೪|

ಮುಡಿಕೆದರಿ ಹುಡಿಯೊಳಗೆ ಹೊರಳುತ
 ಲೊಡಲನೀಡಾಡಿಗಳು ಧರೆಯೊಳ
 ಗಡವಿ ಪಾಲಾಗೆಂದು ಪಡೆದಳೊ ತನ್ನ ನಿಜಜನನಿ
 ಮಡದಿಯರು ತನ್ನಂತೆ ಲೋಕದೊ
 ಳೊಡಲ ತೆತ್ತವರುಂಟೆ ಶೋಕದಿ
 ಪೊಡವಿಪತಿ ಮುಖದೋರೆನುತ ಹಂಬಲಿಸಿದಳು ಪತಿಯು ೨೨೫|

ಮಾನವಾಧಿಪ ಕೇಳು ಬನದಲಿ
 ಮಾನಿನಿಗೆ ಮತ್ತೊಂದು ಕಂಟಕ
 ಹಾನಿ ಬಂದುದನೇನನೆಂಬೆನು ಪತಿಗೆ ಬಾಯ್ಬಿಡುತ
 ಕಾನನದ ಬಳಿವಿಡಿದು ಬರೆ ಸು
 ಮ್ಮಾನದಲಿ ತರಗೆಲೆಯ ಹಕ್ಕೆಯ
 ಮೌನದಲಿ ಉರಗೇಂದ್ರನಿದ್ದನು ಬಲಿದ ನಿದ್ರೆಯಲಿ ೨೨೬|

ತರಳೆ ಕಾಣದೆ ಬರುತ ಮೆಟ್ಟಿದ
 ಳುರಗಪತಿಯನು ಕೋಪದಲಿ ಮಿಗೆ
 ಸುರಿವ ಗರಳದಿ ರೌದ್ರಮಯ ರೂಪಿನಲಿ ಬಾಲಕಿಯ
 ತರುಬಿ ಹಿಡಿದುದು ತವಕದಲಿ ಹಿಮ
 ಕರನ ನುಂಗುವ ರಾಹುವಿನವೊಲ್
 ಅರಸ ಕೇಳಂಗನೆಯ ವಿಧಿಯನು ಹೇಳಲೇನೆಂದ ೨೨೭|

ಹಾ ರಮಣ ನಳನೃಪತಿ ತನ್ನನ
 ದಾರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿ ಕಳೆದೆ ಹರಿಹರಿ
 ಕ್ರೂರಸರ್ಪನ ಬಾಯ್ಗೆ ತುತ್ತಾದನೆ ಜಗನ್ನಾಥ
 ಆರಿಗೊರಲುವೆನಿನ್ನು ಪ್ರಾಣವ
 ನಾರು ಕಾವವರಕಟ ಬಿಡಿಸೈ
 ವಾರಿಜಾಕ್ಷ ಮುಕುಂದ ಸಲಹೆಂದೊರಲಿದಳು ತರಳೆ

೨೨೮

ಶೈಲಶಿಖರದೊಳಿದು ಕೇಳಿದ
 ಬಾಲಕಿಯ ಶೋಕವನು ಬಿಲ್ಲಿನ
 ಕೋಲುಗಾರನು ಕರದ ಖಡ್ಗದ ಶಬರನೈತಂದು
 ಆ ಲತಾಂಗಿಯ ಪಿಡಿದು ನುಂಗುವ
 ಕಾಲಭುಜಗನ ಕಂಡು ನಿಜ ಕರ
 ವಾಳದಲಿ ಖಂಡಿಸಿದನಹಿಯನು ಬಿಡಿಸಿದನು ಸತಿಯ

೨೨೯

ಹಾಯೆನುತ ಸುರರುಲಿಯೆ ಹಾವಿನ
 ಬಾಯೊಳಗೆ ಸಿಲುಕಿದ ಕಮಲದ
 ಳಾಯತಾಕ್ಷಿಯ ಬಿಡಿಸಿದನು ಸಂತೈಸಿದನು ಸತಿಯ
 ರಾಯ ಕೇಳೈ ರಾಹುವಿನ ಕಟ
 ವಾಯ ಚಂದ್ರನ ಸೆಳೆವವೋಲರಿ
 ದಾಯಿತಬಲೆಗೆ ಮೂರ್ಚೆ ತಿಳಿದುದು ಶಬರಮಂತ್ರದಲಿ

೨೩೦

ಬಂದು ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೊಳದಲಿ
 ಮಿಂದು ನಿಂದಿರೆ ಶಬರನೆಂದನು
 ಇಂದುಮುಖಿ ನೀನೆನಗೆ ಸತಿಯಾಗೆನಲು ಖತಿಗೊಂಡು
 ಇಂದೆನಗೆ ಅಸುವಿತ್ತು ಸಲಹಿದ
 ತಂದೆಯಲ್ಲವೆ ನೀನು ಕೇಳು ಪು
 ಳಿಂದ ಮುಳಿದರೆ ಶಪಿಸುವೆನು ಹೋಗೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

೨೩೧

ತರುಣಿ ಕೋಪಿಸಿ ನುಡಿಯೆ ಭಯದಲಿ
 ಶಿರವ ಬಾಗಿ ಪುಳಿಂದನತ್ತಲು
 ಮರಳಿದನು ದಮಯಂತಿ ಮನದಲಿ ಪತಿಗೆ ಹಂಬಲಿಸಿ
 ಮರಳುವಳು ಬನದೊಳಗೆ ಭೂಪನ
 ನರಸಿ ಕಾಣದೆ ಬಯಲನಪ್ಪುವ
 ಳುರವಣಿಪ ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ ನಡತಂದಳೆಂದುಮುಖಿ

|೩೨|

ಅರಸ ಕೇಳಾಶ್ಚರ್ಯವನು ಸತಿ
 ಬರುತಿರಲು ಕಾನನದಿ ನೆರೆದಿಹ
 ಮರುಳು ಬಳಗವು ಭೂತಭೇತಾಳಗಳು ತೊಲಗಿದುವು
 ಶರಭ ಮೊಲ ಕಾಡಾನೆ ಸಿಂಹಗ
 ಳಿರದೆ ಜಾರಿದುವಲ್ಲಿ ಸತಿಯಳ
 ಪರಮಪಾತಿವ್ರತ್ಯ ಮಹಿಮೆಗೆ ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ

|೩೩|

ಮುಂದೆ ಕಂಡಳು ಹೊಳೆವ ತಾಪಸ
 ವೃಂದವನು ಕಣ್ಣೀರ ಸುರಿಸುತ
 ಬಂದವಳನುರೆ ಕೇಳಿದರು ಮುನಿವರರು ಕರುಣದಲಿ
 ಇಂದುಮುಖಿ ನೀನಾರು ಇಲ್ಲಿಗೆ
 ಬಂದ ಹದನೇನೆನಲು ಶೋಕದಿ
 ನೊಂದು ನುಡಿದಳು ಮುನಿಗಳಿಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ವಿನಯದಲಿ

|೩೪|

ಏನನೆಂಬೆನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ
 ಹಾನಿಯನು ಚಿತ್ತವಿಸಿ ಕರುಣದಿ
 ಮಾನನಿಧಿಗಳು ಬಲ್ಲಿರೇ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯನು
 ಆ ನರೇಂದ್ರನ ಮಡದಿ ತಾ ಮು
 ನ್ನೇನ ನೋಂತನೊ ಪತಿಯಗಲಿ ಘನ
 ಕಾನನಕೆ ಗುರಿಯಾದೆನೆಂದಳು ತರುಣಿ ಬಿಸುಸುಯ್ದು

|೩೫|

ಭೂತಳವ ನಳನೃಪತಿ ದ್ಯೂತದಿ
ಸೋತು ಪುಷ್ಕರಗಿತ್ತು ಸತ್ಯದ
ನೀತಿ ತಪ್ಪದೆ ಬಂದು ಬನದಲಿ ತನ್ನನಗಲಿದನು
ಧಾತುಗುಂದಿದೆ ಪತಿಯ ಕಾಣದೆ
ಭೀತಿಯಲಿ ನಿಮ್ಮಡಿಯ ಕಂಡನು
ಭೂತದಯೆ ನಿಮಗುಂಟಲಾ ಸಲಹೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೩೬

ನನೆದುದಂತಃಕರಣ ಕೇಳುತ
ಮುನಿಗಳೆಂದರು ತಾಯೆ ಶೋಕದಿ
ಕನಲಿ ಕಂಗಡಬೇಡ ನಿಜಪತಿ ರಾಜ್ಯಸಿರಿಸುತರು
ನಿನಗೆ ಬಂದಪರಿನ್ನು ಯೋಗದ
ಮನದಲರಿದೆವು ನಾವು ಅಂಜದಿ
ರೆನುತ ಪೇಳಿಯದೃಶ್ಯವದರು ಮುನಿಗಳೊಗ್ಗಿನಲಿ

೩೭

ಆ ತರುಣಿ ಬೆರಗಾಗಿ ಕನಸಿನ
ರೀತಿಯಾಯ್ತುಕಟಕಟ ಮೌನಿ
ವ್ರಾತವೆತ್ತಲು ಸರಿದುದೋ ವಿಸ್ಮಯವಲಾಯೆನುತ
ಆ ತಳೋದರಿ ಪತಿಯ ಕಾಣದೆ
ಕಾತುರದಿ ಬರುತಿರಲು ಕಂಡರು
ನೂತನದ ಬೇಹಾರಿಗಳು ತೊಳಲುವ ನಿತಂಬಿನಿಯ

೩೮

ಆರಿವಳು ವನಲಕ್ಷ್ಮಿಯೋ ಸುರ
ನಾರಿಯೋ ಮಾರಾಂಗನೆಯೋ ಮದ
ನಾರಿ ಸತಿಯೋ ಸರಸತಿಯೋ ಮೇಣು ಸುರಮಾನಿನಿಯೋ
ಆರ ವನಿತೆಯೋ ಮಾಯರೂಪಿನ
ಭೂರಿಭೂತವೊ ತಿಳಿಯಲರಿದಿವ
ಳಾರೆನುತ ಭಯಗೊಂಡು ಓಡಿರಲ್ಲಿ ಬಣಜಿಗರು

೩೯

ನೋಡಿದಳು ದಮಯಂತಿ ಭೀತಿಯ
 ಲೋಡುತಿಹ ಬೀಡಿಕೆಯ ವೈಶ್ಯರ
 ಹೇಡಿತನವನು ಕಂಡು ನಸುನಗುತ್ತಲ್ಲಿಗೈತಂದು
 ಓಡಲೇತಕೆ ನಿಮಗೆ ಉಪಹತಿ
 ಮಾಡುವಲು ತಾನಲ್ಲ ಜಗಕತಿ
 ರೂಢಿಸಿದ ನಳನೃಪನ ಸತಿ ತಾನೆಂದಳಂದುಮುಖಿ 1೪೦|

ವೀರಸೇನನ ತನಯ ನಳನೃಪ
 ಧಾರಿಣಿಯನುರೆ ಸೋತು ಕಾರ್ಯದ
 ಕಾರಣದಿ ನಡೆತಂದನಡವಿಗೆ ತನ್ನನಗಲಿದನು
 ದಾರಿದ್ರ್ಯದಿನಿಲ್ಲಿ ನಿಮ್ಮನು
 ಸೇರಿದನು ಪರದೇಶಿ ತನಗೊಂ
 ದೂರ ತೋರಿರೆ ನೀವೆನುತ ತುಂಬಿದಳು ಕಂಬನಿಯು 1೪೧|

ತಾಯೆ ನಿಮ್ಮ ಪದಾಬ್ಜದರ್ಶನ
 ವಾಯಿತೆಮಗಿಂದಿನಲಿ ಧನ್ಯರು
 ಈಯವಸ್ಥೆಗೆ ತಂದುದೇ ವಿಧಿ ನಿಮ್ಮನೆನುತೆರಗಿ
 ನೋಯದಿರಿ ಇದೆ ಚೈದ್ಯಪುರವೆಂ
 ದಾ ಯುವತಿಯೊಡಗೊಂಡು ಬರುತಿರೆ
 ತೋಯಜಾಪ್ತನು ಪಶ್ಚಿಮಾಂಬುಧಿಗಳಿದನೊಲವಿನಲಿ 1೪೨|

ಹಗಲು ಸವೆದುದು ಹೊಂಬಿಸಿಲು ನೆರೆ
 ದೆಗೆದುದತಿವೇಗದಲಿ ಕತ್ತಲೆ
 ಬಿಗಿದುದವನೀತಳವ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ ಮುಚ್ಚಿದಂದದಲಿ
 ಸುಗುಣೆ ದಮಯಂತಿಗಳ ನೋಡಲು
 ಸೊಗಸಿ ಬಂದನಿಮಿಷರವೋಲ್ ತಾ
 ರೆಗಳು ಮೂಡಿದುವಂಬರದಿ ಪ್ರಜ್ವಲಿಪ ಕಾಂತಿಯಲಿ 1೪೩|

ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳ್ ವೈಶ್ಯಕುಲಸಂ
 ಭವರು ಹಾಯ್ಕದರಲ್ಲಿ ಗೂಡಾ
 ರವನು ಬಿಟ್ಟರು ಪಾಳೆಯವ ಮಲಗಿದರು ರಾತ್ರಿಯಲಿ
 ಅವಧಿ ಬಂಧುದನೇನನೆಂಬೆನು
 ಕವಿದು ಕಾಡಾನೆಗಳು ಮಡುವಿಗೆ
 ತವಕದಿಂ ನೀರಡಿಸಿ ಬಂದುದು ಗಿರಿಗಳಂದದಲಿ

||೪೪||

ಮುರಿದು ತರುಗಳನಿಡುತ ಮೆಳೆಗಳ
 ನೊರಸಿ ಮುಟ್ಟುತ ಕೋಡಿನಲಿ ಬಲು
 ಮೊರಡಿಗಳ ಕಿತ್ತಿಡುತ ಸೊಂಡಿಲ ತೂಗಿ ಮದವೇರಿ
 ಕರಿಗಳೈತರೆ ಕಂಡು ಭೀತಿಯೊ
 ಳರದೆ ಹಾಯ್ದರು ಕೆಲವು ಧೈರ್ಯದೊ
 ಳುರುಬಿ ನಿಂದರು ಸಬಳದಲಿ ಹೊಕ್ಕಿದು ಕಾದಿದರು

||೪೫||

ತೂಳಿದುವು ಮದಕರಿಗಳವರನು
 ಸೀಳಿ ಹಾಯ್ದುವು ಕೆಲರ ಮುಮ್ಮೊನೆ
 ಯಾಳು ಕವಿದುದು ಹೊಕ್ಕು ಕಾದಿದರತುಳ ಭುಜಬಲರು
 ತಾಳಬಲ್ಲರೆ ಕೆಲರು ಕರಿಗಳ
 ದಾಳಿಗಿದಿರೇ ಮುರಿದು ಹಾಯ್ದರು
 ಹೇಳಲೇನದನರಸ ತೆಗೆದೋಡಿದರು ದೆಸೆದೆಸೆಗೆ

||೪೬||

ತರಹರಿಸಿ ನಿಲಲರಿದು ಕರಿಗಳ
 ಉರುಬು ಘನವಿಟ್ಟಣಿಸಿ ಕೊಲುತಿದೆ
 ಹರಣವನು ಹೋಗಾಡಲೇಕೆಂದುಳಿದ ಪಟುಭಟರು
 ತೆರಳಿತಲ್ಲಿಯದಲ್ಲಿ ವಾಣಿ
 ಜ್ಯರು ಮುರಿದು ಬರೆ ಕಾಣುತಾ ವೈ
 ಶ್ಯರಗಧಿಪ ಚಿಂತಿಸಿದ ಹದನೇನೆಂದು ಮನದೊಳಗೆ

||೪೭||

ಅಮ್ಮ ಕೇಳಿ ಮದಗಂಜಗಳು
 ನಮ್ಮ ಕೊಲುತಿವೆ ಹದನ ಕಾಣೆನು
 ನಮ್ಮನೇ ನೆರೆ ನಂಬಿ ಬಂದಿರಿ ಇದಕೆ ಗತಿಯೇನು
 ನಿಮ್ಮನಿಲ್ಲಿಗೆ ತಂದುದೇ ವಿಧಿ
 ಬೊಮ್ಮಬರೆಹವ ಮೀರುವವರಾ
 ರಮ್ಮ ಲೋಕದೊಳೆಂದು ಮರುಗಿದ ವೈಶ್ಯಕುಲತಿಲಕ 1೪೪|

ಜನನವೇ ವರಭೀಮರಾಯನ
 ಮನೆಯೊಳಗೆ ನಳಚಕ್ರವರ್ತಿಯೆ
 ಇನಿಯನಗ್ಗದ ವಿರಸೇನನೆ ಮಾವನಾಗಿರಲು
 ವನದೊಳಿಭಕರಿಗಳಿಗೆ ತಾ ನಿಜ
 ತನುವ ತೆರಬೇಕೆಂಬ ಕಾರಣ
 ತನಗಿರಲು ನೀವೇನ ಮಾಡುವಿರೆಂದಳೆಂದುಮುಖಿ 1೪೫|

ಎನುತ ಕಣ್ಣೆವೆ ಬಿಗಿದು ಮನದಲಿ
 ನೆನೆದಳಚ್ಯುತನಂಘ್ರಿಕಮಲವ
 ವನಜನಾಭ ಮುಕುಂದ ಸಲಹೆನೆ ಕರಿಗಳಾಕ್ಷಣಕೆ
 ವನಕೆ ಮರಳಿದುವವರನೆಲ್ಲರ
 ವನಿತೆ ಸಂತ್ರೈಸಿದಳು ದೈವವ
 ನೆನೆದ ಭಕ್ತರಿಗುಂಟೆ ಭಯವೆಲೆ ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ 1೪೬|

ಕಳೆದರಂದಿನ ರಾತ್ರಿಯನು ರವಿ
 ಬೆಳಗಿದನು ಪೂರ್ವಾದ್ರಿಯಲಿ ಸಂ
 ದಗಿಸಿ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ ಕಂಡರು ಚೇದಿಪಟ್ಟಣವ
 ಹೊಳೆವ ಹೇಮದ ಸೌಧಗಳ ತಳ
 ತಳಿಪ ನೆರೆಯುಪ್ಪರಿಗೆಗಳ ಕಂ
 ಡೊಲಿದು ಮನ ಹರುಷದಲಿ ಹೊಕ್ಕರು ಸತಿಸಹಿತ ಪುರವ 1೪೭|

ರಸದ ಲೇಪದ ಮಿಸುನಿಯೊ ಮಲಿನ
 ವಸನದಲಿ ಹುದುಗಿದರ್ ರತ್ನವೊ
 ನಸಿದ ಮೇಘದೊಳೆಸೆವ ಚಂದ್ರನ ಬಿಂಬದಂದದಲಿ
 ಶಶಿವದನೆ ಬರುತಿರಲು ಪುರಜನ
 ವೊಸೆದು ನೋಡಿದುದಲ್ಲಲ್ಲಿಗೆ
 ಬಿಸಜಮುಖಿಯವಳಾರೆನುತ ಬೆರಗಾಯ್ತು ಜನನಿಕರ

||೫೨||

ನುಡಿಗೆ ಶುಕಪಿಕ ನಲಿಯೆ ಮಿಗೆ ಸೆಳೆ
 ನಡು ಬಳುಕೆ ವೃತ್ತಸ್ತನಕೆ ಸೋ
 ಮುಡಿಮ ಭಾರಕೆ ಕೊರಳು ಕೊಂಕಲು ಮೆಲ್ಲಡಿಯನಿಡುತ
 ಕುಡಿತೆಗಂಗಳ ನೋಟ ಕಾರ್ಮುಗಿ
 ಲೊಡೆದು ಮಿಂಚುವ ಮಿಂಚಿನಂದದಿ
 ಸಡಗರದಿ ಬರುತಿರ್ದಳಂಗನೆ ಹೊಳಲ ಬೀದಿಯಲಿ

||೫೩||

ಹೇಮದುಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ನೃಪಸತಿ
 ಕಾಮಿನಿಯರೋಲಗದೊಳೊಪ್ಪುತ
 ತಾಮರಸದಳನಯನೆ ದಮಯಂತಿಯನು ತಾವ್ ಕಂಡು
 ಈ ಮಹಾಸತಿ ಯಾವಳೋ ಸು
 ತ್ರಾಮನರಸಿಯೊ ಎನುತ ಕರೆಸಿದ
 ಡಾ ಮಹಿಳೆ ಬಂದಳು ನೃಪಾಲನ ಸತಿಯ ಸಮ್ಮುಖಿಕೆ

||೫೪||

ತಾಯೆ ನೀನಾರಾವ ದೇಶದ
 ರಾಯನರಸಿಯಿದೇನು ನಿನಗೀ
 ಪ್ರಾಯದಲಿ ಕಳೆಗುಂದಿ ಮಾಸಿಹುದೇನು ಪೇಳೆನಲು
 ಆ ಯುವತಿ ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ ಪೂ
 ರಾಯ ಶೋಕದಲೆಂದಳಾ ತರ
 ಳಾಯತಾಕ್ಷಿಗೆ ತನ್ನ ವೃತ್ತಾಂತವನು ಬಿಸುಸುಯ್ದು

||೫೫||

ಕ್ಷಿತಿಯನೆಲ್ಲವ ಸೋತು ಜೂಜಲಿ
 ಪತಿ ಬನಕೆ ಬಂದನ್ನನಗಲಿದ
 ಮತಿವಿಕಳತನದಿಂದ ತಿರುಗುತ ಬಂದೆ ನಿಮ್ಮಡಿಗೇ
 ಹಿತವರಾರನು ಕಾಣೆ ನೀವೇ
 ಗತಿಯೆನಗೆ ಪರದೇಶಿಯನು ಪರ
 ಹಿತವೆ ಪುಣ್ಯವು ರಕ್ಷಿಸೆಂದಳು ನಳನೃಪನ ರಾಣಿ

|೫೬|

ನುಡಿಯ ಕೇಳುತ ಚೈದ್ಯಭೂಷನ
 ಮಡದಿ ನೂಪುರ ಘಲಿರುಘಲಿರೆನ
 ಲಡಿಯಿಡುತ ಬಂದಪ್ಪಿ ಸೆರಗಿನೊಳೊರಸಿ ಕಂಬನಿಯ
 ಬಿಡು ವ್ಯಥೆಯ ವರಭೂಷಣಂಗಳ
 ತೊಡು ದುಕೂಲವನುಡು ಸುಮಾಲೃವ
 ಮುಡಿಗೇ ಸೇರಿಸು ತರುಣಿಯೆಂದಳು ಚೈದ್ಯನೃಪನರಸಿ

|೫೭|

ದೇವಿ ನಿಮ್ಮಪಚಾರವೇ ಸಂ
 ಭಾವನೆಯಲಾ ನಮಗೆ ಬೇರಿ
 ನ್ನಾವ ಭೂಷಣವೇಕೆ ದೇಸಿಗರಾವು ನಿಮ್ಮಡಿಯ
 ಸೇವೆಯಲಿ ತಾನಿಹೆನು ಹೀನವ
 ನಾವು ಬಳಸುವರಲ್ಲ ತನ್ನನು
 ಕಾವ ಹದನನು ನೀವೆ ಬಲ್ಲಿರಿಯೆಂದಳಾ ಸತಿಗೆ

|೫೮|

ಎನಲು ನಸುನಗುತೆಂದಳಾ ಮಾ
 ನಿನಿಗೆ ತಮ್ಮಿದಾಗದುಪಹತಿ
 ನಿನಗೆ ಪೇಳೆವು ಹೀನ ಕೆಲಸವ ಚಿಂತೆ ಬೇಡಿನ್ನು
 ತನಗೆ ಮಗಳು ಸುನೀತಿಯಾಕೆಯ
 ಮನೆಯೊಳರು ಸೈರಂಧಿತನದಿಂ
 ದನವರತ ನೀನೆಂದು ನೇಮಿಸಿ ಕಳುಹಿದಳು ಮನೆಗೆ

|೫೯|

ಚೇದಿಭೂಪನ ಮಡದಿ ತನ್ನ ಸ
ಹೋದರಿಯ ಸುತೆಯೆಂದು ಬಲ್ಲಳೆ
ಮೇದಿನಿಯೊಳಿವಳಾರ ಸತಿಯೆಂದರಿಯದಾಕೆಯನು
ಆದರಿಸಿ ಸಲಹಿದಳು ಮಗಳೋ
ಪಾದಿಯಲಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಮನ
ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ ಕರುಣದಿಂದಂಗನೆಯ ನೃಪನರಸಿ

೧೬೦

ಮನದ ದಗೆಯಡಗಿತು ಸುನೀತಿಯ
ಮನೆಯೊಳಿದ್ದಳು ಭೇದವಿಲ್ಲದೆ
ಅನುದಿನದೊಳಾಹಾರ ನಿಧ್ರಾಂಗನೆಯ ತಾನುಳಿದು
ವನಜನಾಭನ ಕರುಣದಲಿ ಬಂ
ದಿನಿಯನೆಂದಿಗೆ ಮುಖವ ತೋರುವ
ನೆನುತ ಚಿಂತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳಾ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗನ

೧೬೧

* * * *

ಆರನೆಯ ಸಂಧಿ

ಇಂದುವದನೆಯನಗಲಿ ತಾ ಮನ
ನೊಂದು ಕಾರ್ಕೋಟಕನ ದಸೆಯಲಿ
ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ನಿಷಧಪತಿ ಋತುಪರ್ಣನಗರಿಯನು ||

ಕೇಳು ಕುಂತೀತನಯ ನಿಷಧನ್ಯ
ಪಾಲನಿತ್ತಲು ಮರೆದು ಮಲಗಿದ
ಬಾಲಕಿಯ ಬಿಟ್ಟಡವಿಯಲಿ ಹೊರವಂಟನಾ ವನವ
ಕಾಲವಾವನ ಕೇಳು ಮಾಡದು
ಶೂಲಪಾಣಿಯೆ ಬಲ್ಲ ನಳ ಭೂ
ಪಾಲಕನ ವಿಧಿಯೇನನೆಂಬೆನು ಬಂದನಡವಿಯಲಿ |೧|

ವನಿತೆ ಮಲಗಿಹಳೋ ಅಧ್ಯಯದಿ
ನೆನವಳೋ ದೈವವನು ನಿದ್ರೆಯ
ಕನಸ ಕಂಡೇಳುವಳೊ ಕಾಣದೆ ಹಲವ ಹಂಬಲಿಸಿ
ಕನಲಿ ವಿಧಿಯನು ಬೈವಳೋ ಕಂ
ಬನಿಯ ಸುರಿವಳೊ ಶೋಕದಲಿ ನಿಜ
ತನುವ ಬಿಡುವಳೊ ಕಾಂತೆಯಂತಿಹಳೆನುತ ನಡತಂದ |೨|

ಸುತರ ಪರರೆಡೆಗಿತ್ತು ನಂಬಿದ
ಸತಿಯ ತಂದಡವಿಯಲಿ ಮಲಗಿಸಿ
ಮತಿವಿಕಳನಾದೆನು ಪುರಾಕೃತ ಕರ್ಮಫಲವೈಸೆ
ಕ್ಷಿತಿಯೊಳಾರುಂಟೆನ್ನವೊಲ್ ನಿಜ
ಸತಿಗೆ ತಪ್ಪಿದ ಬಾಹಿರನು ಎಂ
ದತಿಶಯದ ಶೋಕದಲಿ ನಡೆದನು ಶಿವಶಿವಾಯನುತ |೩|

ಲೋಕದೊಳಗ್ಗಲೆಯ ಮಹಿಪರ
 ನೇಕರವಳೊಳಗಾರನೊಲ್ಲದೆ
 ನೂಕಿ ತನ್ನನೆ ಒಲಿದು ಕೈಕೊಂಡಳು ಸರೋಜಮುಖಿ
 ಆಕೆಯಗಲಿದ ಪಾತಕನು ತಾ
 ನೇಕೆ ಧರೆಯೊಳು ಶಿವಶಿವಾಯೆಂ
 ದಾ ಕಮಲಲೋಚನೆಗೆ ಮರುಗಿದನರಸ ಕೇಳೆಂದ

೧೪೧

ಈ ಪರಿಯೊಳತಿ ಶೋಕದಿಂದ ಪ್ರ
 ಳಾಪಿಸುವ ನಳನೃಪತಿ ಹೆಚ್ಚಿದ
 ತಾಪದಲಿ ಕಡುನೊಂದು ಬಳಲುತ ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ
 ಶ್ರೀಪತಿಯ ನೆಲೆಗೊಳಿಸಿ ಹೃದಯದ
 ತಾಪದೊಳು ಬರುತಿರಲು ಮುಂದೆ ಸ
 ಮೀಪದಲಿ ಹುತವಹನ ಮಹಿಮೆಯ ಕಂಡನವನೀಶ

೧೪೨

ಏನನೆಂಬೆನು ನೃಪತಿ ಕಿಚ್ಚಿನ
 ಹಾನಿಯನು ಬನದೊಳಗೆ ಚಲಿಸುತ
 ಭಾನುಮಂಡಲವಡರೆ ಮುಸುಕಿದ ಹೊಗೆಯ ಹೊರಳಿಯಲಿ
 ಕಾನನವನೆಡೆಗೊಂಡ ದಳ್ಳುರಿ
 ಗಾನಲಾಪುದೆ ತರುನಿಕರ ವೈ
 ಮಾನಿಕರು ನಡನಡುಗೆ ಬೆಂದುದು ಸಕಲ ವನಭೂಮಿ

೧೪೩

ಬಿದಿರ ಮೆಳೆ ಧಗಧಗಿಸೆ ಘನ ಹೆ
 ಬ್ಬಿದಿರು ಭಟಭಟರೆನಲು ಉರಿಯೊಳು
 ಕದಳಿಗಳು ಸಿಮಿಸಿಮಿಸೆ ತರುಗಳನುರುಹಿ ಮೆಳೆಗಳನು
 ಗದಗದಿಸೆ ಗುಹೆಗಳಲಿ ಮೃಗತತಿ
 ಬೆದರಿ ಹಾಯ್ದುವು ಪಕ್ಷಿಸಂಕುಲ
 ಉದುರಿದುವು ಗರಿಸಹಿತ ಬೆಂದಾ ವನದ ಮಧ್ಯದಲಿ

೧೪೪

ತೆಗೆದು ಹಾಯ್ದುವು ಸಿಂಹ ಶಾದೂರ್
 ಲಗಳು ಕರಿಗಳ ಹಿಂಡು ನಾನಾ
 ಮೃಗಗಳಗಣಿತ ಬೆಂದು ಬಿದ್ದವು ನಿಮಿಷಮಾತ್ರದಲಿ
 ಚಿಗಿದು ಹಾಯ್ದುವು ಗಂಡಭೇರುಂ
 ಡಗಳು ಮೊದಲಾದಖಿಳಮೃಗಪ
 ಕ್ಷಿಗಳು ಕೆಡೆದುವು ಕಿಚ್ಚಿನೊಳಗವನೀಶ ಕೇಳೆಂದ 1೮1

ಪ್ರಳಯಕಾಲದಿ ಸುಡುವ ವಡಬಾ
 ನಳನೊ ಎನಲಾ ವನವ ಸುಡುತಲಿ
 ಸುಳಿಸುಳಿಯುತಾಹಾರಗೊಳುತಿರಲ್ಲ ದನಿಯಾಯ್ತು
 ಸಿಲುಕಿದೆನು ಪಾವಕನೊಳಕಟಕಟ
 ಅಳಿವೆ ಹಾ ನೃಪಕುಲಶಿರೋಮಣಿ
 ಒಲಿದು ಬಿಡಿಸೈ ಸುಕೃತ ನಿನಗಹುದೆಂದುದಾ ನಿನದ 1೯1

ಆಗಲಾ ದನಿಗೇಳಿ ನೃಪತಿ ಸ
 ರಾಗದಿಂದವೆ ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು
 ಕೂಗಿದವರಾರೆನುತ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡನುರಗಪತಿ
 ಪೋಗುತಿದೆಯೆನ್ನಸುವು ಸಲಹು ಷ
 ಡಾಗಮಜ್ಜ ನೃಪಾಲಯೆನಲಾ
 ಭೋಗಿಯನು ಕಂಡರಸ ನೀನಾರೆಂದು ಬೆಸಗೊಂಡ 1೧೦1

ಉರಗಪತಿ ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ತಾ
 ನರಸ ಕೇಳಿ ಬನದೊಳಿರುತಿರೆ
 ಪರಮ ಋಷಿ ಬಂದೆನ್ನ ತಾಗಿದನಂದು ಭೀತಿಯಲಿ
 ಕರೆದುಕೊಟ್ಟನು ಶಾಪವನು ಸಂ
 ಚರಿಸದಂತಿರೆಯೆನಗೆಯಿದು ಪರಿ
 ಹರಿಸಲೆಂದಿಗೆ ಮುನಿಪ ಕರುಣಿಪುದೆಂದೊಡಂತೆಂದ 1೧೧1

ಇರಲಿರಲು ಕಾಲಾಂತರಕೆ ಭೂ
 ವರನು ನಳನೃಪನಿಲ್ಲಿಗೈದುವ
 ಧರಣಿಪನ ಕರಕಮಲ ಸೋಂಕಲು ಶಾಪವಿದು ಬಳಿಕ
 ಪರಿಹರಿಪುದೆನೆ ಮುನಿಯ ವಚನದಿ
 ಬರವ ಹಾದುತ್ತಿರಲು ಬಂದೆ
 ಕರುಣದಿಂದಗ್ನಿಯನು ಪರಿಹರಿಸೆಂದನುರಗಪತಿ

1೧೨1

ಕರುಣದಲಿ ನೃಪ ಭೀತಿಗೊಳ್ಳದೆ
 ಉರಗಪತಿಯನು ತೆಗೆಯುತ್ತನಲನ
 ಉರಿಯ ತಪ್ಪಿಸಿ ಕೊಳದ ತೀರಕೆ ತಂದು ಪರಿಚರಿಸೆ
 ಕರವಿಡಿದು ಧರಣಿಪನ ಕಚ್ಚಿದ
 ಡುರವಣಿಸಿ ವಿಷವೇರೆ ನೃಪತಿಯ
 ಪರಮತೇಜದ ದೇಹ ಕೆಟ್ಟಿತು ವಿಕೃತರೂಪಾಗಿ

1೧೨2

ದೊಡ್ಡ ಹೊಟ್ಟೆಯ ಗೂನು ಬೆನ್ನಿನ
 ಅಡ್ಡ ಮೋರೆಯ ಗಂಟು ಮೂಗಿನ
 ದೊಡ್ಡ ಕೈಕಾಲುಗಳ ಉದುರಿದ ರೋಮಮೀಸೆಗಳ
 ಜಡ್ಡು ದೇಹದ ಗುಜ್ಜುಗೊರಲಿನ
 ಗಿಡ್ಡ ರೂಪಿನ ಹರಕು ಗಡ್ಡದ
 ಹೆಡ್ಡನಾದ ಕುರೂಪಿತನದಲಿ ನೃಪತಿ ವಿಷದಿಂದ

1೧೨3

ಮಾರನಾಕಾರದ ನೃಪಾಲಕ
 ಕೂರ ರೂಪಾದನು ಪುರಾಕೃತ
 ಮೀರಲಾರಳವೆಂದು ನುಡಿದನು ತನ್ನ ಮನದೊಳಗೆ
 ತೋರಮಾಣಿಕವೆಂದು ಪಿಡಿದರೆ
 ಭೂರಿ ಕೆಂಡವಿದಾಯ್ತು ಶಿವಶಿವ
 ಕೂರಜಂತುಗಳೊಡನೆ ಸಖತನ ಫಲಿಸಿತನಗೆಂದ

1೧೨4

ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲವಿದು
 ಬೆನ್ನ ಬಿಡದಿರಲುರಗಪತಿ ಕೇ
 ಇನ್ನು ನೋಯಲದೇಕೆ ತಾನೇ ಪಾಪಿಯಾದೆನಲ
 ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜನ ಕೃಪೆ ತನ
 ಗಿನ್ನು ತಪ್ಪಿದ ಬಳಿಕ ಲೋಕದೊ
 ಇನ್ನು ಸೈರಿಸಲಾರ ವಶವೆಂದೆನುತ ಮರುಗಿದನು 1೧೬

ಏಕೆ ನೃಪತಿ ವೃಥಾ ಮನೋವ್ಯಥೆ
 ಕಾಕಬಳಸಲು ಬೇಡ ನೀನವಿ
 ವೇಕಿಯೇ ಸಾಕಿನ್ನು ನಿನಗುಪಕಾರವಂಜದಿರು
 ಲೋಕ ನಿನ್ನನು ಕಾಣದಂತಿರ
 ಬೇಕೆನುತಲೇರಿಸಿದೆ ಗರಳವ
 ನೇಕ ಉಪಕಾರಂಗಳಹವದರಿಂದ ನಿನಗೆಂದ 1೧೭

ಗರಳವಿದು ಸರ್ವಾಂಗದಲಿ ಸಂ
 ಚರಿಸುತಿಹ ಪರಿಯಂತ ರಿಪುಗಳ
 ಶರ ಜಲಾಗ್ನಿ ಭುಜಂಗ ರೋಗಾದಿಗಳ ಭಯವಿಲ್ಲ
 ನಿರತವಿದು ವಜ್ರಾಂಗಿ ಬೇಡಿ
 ನ್ನರಸ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಕಾಯ್ದು
 ಹೊರಗೆ ತಾನಿದು ಬೇರೆ ಭಯ ಬೇಡಿನ್ನು ನಿನಗೆಂದ 1೧೮

ಜನಪ ಕೇಳೈ ಧರೆಗೆ ಋತುಪ
 ಣನು ಮಹಾರಾಜೇಂದ್ರ ಗುಣನಿಧಿ
 ಇನಕುಲಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರನಾತನ ಪುರವಯೋಧ್ಯೆಯದು
 ನಿನಗೆ ಬಹುದಕ್ಷ ಹೃದಯವು ಆ
 ತನಲಿ ನೀನವಗಶ್ಚಹೃದಯವ
 ನನುಗೊಳಿಸು ಸಾಕಿನ್ನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ಹೋಗೆಂದ 1೧೯

ಪೊಡವಿಪನನೋಲೈಸು ವಾಘೆಯ
 ಪಿಡಿದು ಬಾಹುಕನೆಂಬ ನಾಮದಿ
 ನಡೆಸು ರಥವನು ಹೀನವೃತ್ತಿಯದಲ್ಲ ನಿನಗಿನ್ನು
 ಬಿಡದೆ ಮುನ್ನಿನ ರೂಪು ಬೇಕಾ
 ದಡೆ ನೆನೆವುದಾ ಪಕ್ಷಿಗಳ ಹ
 ಚ್ಚಡವನೀವುವು ಧರಿಸಲಡಗುವುದೀ ಕುರೂಪಿತನ

೧೨೦

ನಿನ್ನ ಹವಣೇ ಪೂರ್ವದಲಿ ಭಿ
 ಕ್ಷಾನ್ನವನು ಬೇಡಿದನು ಪಶುಪತಿ
 ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜನು ಕಾಯ್ದನು ಪಶುಗಳಡವಿಯಲಿ
 ಉನ್ನತೈಶ್ವರ್ಯಪ್ರದನು ಶತ
 ಮನ್ಯು ಬನದಲಿ ನವೆಯನೇ ಸಾ
 ಕಿನ್ನು ಮನನೋಯದಿರು ಚಿತ್ತೈಸೆಂದನುರಗಪತಿ

೧೨೧

ಪರಮಸತ್ಯವ್ರತದೊಳಾ ಪು
 ಷ್ಕರನ ಗೆಲಿದುನ್ನತದ ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿ ಮಿಗಲು ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವಾಳುವೆ ನಿನ್ನ ಸತಿಸಹಿತ
 ವರವನಿತ್ತನು ನಿನಗೆ ಎಂದುಪ
 ಚರಿಸಿ ಕಾರ್ಕೋಟಕನು ನಳನೃಪ
 ಗರುಹುತಾಕ್ಷಣ ಮಾಯವಾದನು ರಾಯ ಕೇಳೆಂದ

೧೨೨

ಬಲಿದ ಚಿಂತೆಯ ಮನದ ದುಗುಡದ
 ನಳನೃಪತಿ ಕಾನನದಿ ಬರುತಿರೆ
 ಮಲೆತು ತೊಲಗದ ದುಷ್ಟಮೃಗಗಳ ಕಂಡು ನಸುನಗುತ
 ಹಲವು ಗಿರಿಗುಹೆ ಗಹ್ವರಂಗಳ
 ಕಳೆದು ಮುಂದಣ ಜನಪದಂಗಳ
 ಬಳಿವಿಡಿದು ನಡೆತಂದನಲಸದೆ ಹಲವು ಯೋಜನವ

೧೨೩

ಹರಿವ ನದಿಗಳ ವನತಟಾಕದ
 ವರಕುಸುಮ ಮಲ್ಲಿಗೆಯ ಬನಗಳ
 ಪುರದ ಪ್ರಾಂತದೊಳೆಸೆವ ಕೆಂದಾವರೆಯ ಕೊಳಗಳನು
 ಉರುತರದ ಪಾನೀಯ ಶಾಲೆಯು
 ಮರಗಳಿಂದತಿ ಮೆರೆವ ರಾಜ್ಯವ
 ಧರಣಿಪತಿ ಸಂತಸದಿ ನೋಡುತ ಬಂದನಾಯೆಡೆಗೆ ೨೪೫

ನಗನಗಿಪ ಕೋಟಾವಳಿಯ ಹೊಗ
 ರುಗುವ ಹೇಮದ ಕೊತ್ತಳಂಗಳ
 ಗಗನವನು ಚುಂಬಿಸುವ ತೆನೆಗಳ ಸಾಲುರತ್ನಗಳ
 ಸೊಗಸುವಾಳ್ವೇರಿಗಳ ಸುತ್ತಿರಿ
 ವಗಳ ಘಾತವನಾರು ಬಲ್ಲರು
 ಬಿಗಿದ ವಜ್ರಕವಾಟವೆಸೆದುದು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿನಲಿ ೨೪೬

ಹೊಳೆವ ಮಿಸುನಿಯ ರತ್ನನಿಚೆಯದ
 ನೆಲೆನೆಲೆಯ ಸೌಧಾಗ್ರದಲಿ ಪ್ರ
 ಜ್ವಲಿಪ ಹೇಮದ ಕಲಶಗಳ ರವಿಚಂದ್ರಶಾಲೆಗಳ
 ಲಲನೆಯರ ನಾನಾ ವಿನೋದದ
 ಹಲವು ಗೋಪುರ ಶಿಖರದಗಣಿತ
 ನೆಲೆಯ ವರ್ಣಿಸಲರಿದಯೋಧ್ಯಾಪುರವು ರಂಜಿಸಿತು ೨೪೭

ಅರಸುಗಳು ಭೂಸುರರು ಮಿಗೆ ವೈ
 ಶ್ಯರು ಚತುರ್ಥರು ನಾಗರೀಕದ
 ಪುರಜನರು ಸಂದಣಿಸಿತಗಣಿತ ರಾಜವೀಧಿಯಲಿ
 ಕರಿ ತುರಗ ರಥ ಪಾಯದಳ ಗೋ
 ಚರಿಸಿತಂಗಡಿ ನವವಿಧಾನದಿ
 ಮೆರೆವಯೋಧ್ಯಾಪುರವ ಕಂಡನು ತೂಗಿದನು ಶಿವರ ೨೪೮

ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಪುರವ ಮೆರೆವತಿ
ಚಂದವನು ನೆರೆನೋಡಿ ಮನದೊಳ
ಗಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಋತುಪರ್ಣನ ಮಹಾಸಿರಿಯ
ತಂದುದೇ ವಿಧಿ ತನ್ನನಿಲ್ಲಿಗೆ
ಮಂದಭಾಗ್ಯನು ತಾನೆನುತ ಮನ
ನೊಂದು ನೆನೆದನು ವರಪುರಾಧಿಪ ಚೆನ್ನಕೇಶವನ

೧೨೮

* * * *

ಏಳನೆಯ ಸಂಧಿ

ಮಗಳ ಕಾಣದೆ ಭೀಮನೃಪ ಮೂ
ಜಗವ ಭೇದಿಸಿ ಚೈದ್ಯಭೂಪನ
ನಗರದಲ್ಲಿರೆ ಕಂಡು ಕರೆಸಿದ ತನ್ನ ನಿಜಸುತೆಯ ||

ಕೇಳು ಧರ್ಮಜ ರತ್ನನಿರ್ಮಿತ
ದಾಲಯದ ಸೊಬಗಿನಲಿ ಓಲಗ
ಶಾಲೆಯಲಿ ಋತುಪರ್ಣನಿದ್ದನು ಸಿಂಹಪೀಠದಲಿ
ಸಾಲ ಮಕುಟದ ನೃಪರು ಭೂಸುರ
ಜಾಲ ಮಂತ್ರಿ ಪುರೋಹಿತರು ಗುಣ
ಶೀಲರುನ್ನತ ಸತಿಯರಿಂದೆಸೆದಿದುರ್ದಾಸ್ಯಾನ |೧|

ಇದು ಸಮಯ ತನಗೆಂದು ನಳನೃಪ
ಮುದದಿ ವೇಷವ ತಾಳ್ಳು ಹರಿಯಂ
ದದಲಿ ಬಂದನು ಸಭೆಯ ಕಂಡನು ನೃಪಗೆ ಕೈಮುಗಿದು
ಸದಮಲಾಸ್ಥಾನದಲಿ ರಿಪುಭಟ
ಕದನಕಲಿಗಳು ಜೀಯೆನಲು ನಯ
ಹೃದಯದಲಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಋತುಪರ್ಣಭೂಪತಿಗೆ |೨|

ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳ್ ನಿಮ್ಮ ಪದಕಮ
ಲವನು ಭಜಿಸುವೆ ಜೀಯ ಚಿತ್ತದಿ
ಸವಡಿನುಡಿ ತನಗಿಲ್ಲ ಬಾಹುಕನೆಂಬುದಭಿಧಾನ
ಭುವನದೊಳು ತಾನಶ್ಚಕುಲಹೃದ
ಯವನು ಬಲ್ಲೆನು ಶಾಕಪಾಕದಿ
ಸವಿಗೊಳಿಪ ವರವಿದ್ಯೆ ತನಗುಂಟೆಂದನವ ನಗುತ |೩|

ಸೂಪಕಾರದೊಳಗ್ಗಳನು ಕಡು
 ರೂಪಿನವ ತಾನಲ್ಲ ಚಿತ್ತದಿ
 ಕಾಪುರುಷನೆನ್ನದಿರು ನೋಡಾ ತನ್ನ ಪೌರುಷವ
 ಭೂಪ ಮುಂಗೈಗಂಕಣಕೆ ಕುಲ
 ದೀಪ ಕನ್ನಡಿಯೇಕೆ ತರಿಸು ಪ್ರ
 ತಾಪವಾಜಿಯನೆಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ನಸುನಗುತ

೧೪೧

ಪೊಡವಿಪತಿ ಋತುರ್ಪಣ ಬಾಹುಕ
 ನುಡಿದ ವಚನಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಮನದು
 ಗ್ಗಡದ ತೇಜಿಯ ತರಿಸಿ ಕೊಡಲೇರಿದನು ಬೀದಿಯಲಿ
 ಮಡದ ಸನ್ನೆಗೆ ಕುಣಿದು ರವೆಗಾ
 ಲಿಡುತ ಜೋಡಣೆಯಿಂದ ಹಯವಡಿ
 ಗಡಿಗೆ ಚಿಮ್ಮಿತು ವಾಯುವೇಗದೊಳರಸ ಕೇಳೆಂದ

೧೪೨

ಕರದ ವಾಘೆಯ ಸಡಿಲ ಬಿಡೆ ನಿ
 ಬ್ಬರದ ಗಮನದೊಳ್ಳೆದಿತವನಿಯೊ
 ಳುರವಣಿಸಿ ಕೆಂಧೂಳಿ ಮುಸುಕಿದುದಂಬರವ ಬಿಡದೆ
 ಧರಣಿ ತಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ಗಗನದಿ
 ಸುರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ರಾವುತ
 ನರಸನಹುದೋ ಭಾಪು ಭಾಪೆಂದುದು ಸಮಸ್ತಜನ

೧೪೩

ಮುರುಹಿ ಹಿಡಿಯಲು ಮಡದ ಸನ್ನೆಗೆ
 ತಿರುಗಿತತಿವೇಗದಲಿ ಹಯವೋ
 ಸರಿಸಿ ಕಿರುಬೆಮರಿಡಲು ನಿಲಿಸುತ ವಾರುವವನಿಳಿದು
 ಕರವ ಮುಗಿಯಲು ನೃಪತಿ ಮೆಚ್ಚುತ
 ತರಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನು ಭೂಷಣಂಗಳ
 ಹಿರಿದು ಸಂಬಳವಿತ್ತು ನಿಲಿಸಿದನರಸ ಬಾಹುಕನ

೧೪೪

ಜನಪ ಕೇಳ್ ಬಾಹುಕನು ವಾಲಾ
 ಖ್ಯನಲಿ ಸಖ್ಯವ ಬೆಳೆಸುತಾತನ
 ನನುದಿನವು ಕೂಡಿರ್ದನೊಂದಾನೊಂದುದಿನ ರಾತ್ರಿ
 ವನಜಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೊಳು ಚುಂ
 ಬನ ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪದಿಂದಿಹ
 ಕನಸ ಕಂಡೆಚ್ಚರದಿ ಕಾಣದೆ ಸತಿಗೆ ಹಲುಬಿದನು 1೮1

ಹಾ ತರುಣಿ ನಳಿನಾಕ್ಷಿ ನಯಸು
 ಪ್ರೀತಿಪೂರ್ವಕದಿಂದ ಕನಸಲಿ
 ಮಾತುದೋರಿದೆ ಬಂದು ನನ್ನಲಿ ಕರುಣದಿಂ ನೀನು
 ಧಾತುಗುಂದಿದನಕಟ ಅಸುರಾ
 ರಾತಿ ಬಲ್ಲನೆನುತ್ತ ಮನದಲಿ
 ಕಾತರಿಸಿ ನಿಜಸತಿಗೆ ಹಲುಬಿದ ಮದನನಸುಗೆಯಲಿ 1೯1

ವಿಕಳವನು ವಾಲಾಖ್ಯ ಕೇಳಿದು
 ಪಕಪಕನೆ ನಗುತೆಂದನೆಲೆ ಬಾ
 ಹುಕನೆ ಹಲುಬುವುದೇನು ಕಾಂತೆಗೆ ತಕ್ಕ ಬೊಂತೆಯನು
 ಅಕಟ ನೀನತಿ ಚೆಲುವನೇ ಬಾ
 ಲಕಿ ನಿನಗೆ ತಕ್ಕವಳೊ ಲೋಕದಿ
 ಮಕರಕೇತನ ಮರುಳನೆಂದಪಹಾಸ್ಯ ಮಾಡಿದನು 1೧೦1

ಎಂದು ಹಾಸ್ಯವ ಮಾಡಿದವನೊಡ
 ನೆಂದನಾ ಬಾಹುಕನು ಪೂರ್ವದೊ
 ಳಂದು ಬ್ರಾಹ್ಮಣನೊಬ್ಬ ನಿಜಸತಿಯಗಲಿ ಎನ್ನೊಡನೆ
 ನೊಂದು ನುಡಿದನು ವಿರಹದಲಿ ಅದ
 ನಿಂದು ಕನಸಲಿ ಕಂಡು ಭ್ರಾಂತಿಯೊ
 ಳೆಂದಡದು ತಪ್ಪೇನು ಸತಿಸುತರಿಲ್ಲ ತನಗೆಂದ 1೧೧1

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಪುರದೊಳೊಬ್ಬರಿ
 ಗರಿಯದಂದದಿ ನಳನಿರಲು ಭೂ
 ಸುರರ ಮತದಲಿ ಕೇಳ್ಳೆ ಭೀಮನೃಪಾಲನೀ ಹದನ
 ಧರೆಯನೆಲ್ಲವ ಜೂಜಿನಲಿ ಪು
 ಷ್ಕರಗೆ ಸೋತು ನಳನೃಪನಡವಿಗೆ
 ತೆರಳಿದನು ಸತಿಸಹಿತವನೆ ಹೊರಳಿದನು ಶೋಕದಲಿ

|೧೨|

ಹಾ ಮಗಳೆ ದಮಯಂತಿ ನಿಷಢ ಸ
 ನಾಮನನು ಕೈಹಿಡಿದು ಬಾಳುವ
 ನೇಮವನು ಬಿಸುಟಡವಿಗಟ್ಟಿತೆ ವಿಧಿ ವಿಕರ್ಮಫಲ
 ಭೀಮನೃಪನುದರದಲಿ ಜನಿಸಿ ವಿ
 ರಾಮವಾದುದೆ ನಿನ್ನ ಸಿರಿಮುಖ
 ತಾಮರಸವನು ಕಾಣೆ ತೋರೆಂದರಸ ಹಲುಬಿದನು

|೧೩|

ಮಗಳೆ ಮೋಹದ ಸುತರನಾರಿಗೆ
 ತೆಗೆದು ಬಿಸುಟೆ ನಿರಾಶೆಯಲಿ ಈ
 ಬಗೆಗೆ ತಂದುದೆ ವಿಧಿಯು ನಿನ್ನನು ಹರಮಹಾದೇವ
 ಹೊಗಲುಬಹುದೇ ಕಾನನದೊಳಿಹ
 ಮೃಗಗಳಿಂದೇನಾದಳೋ ಪತಿ
 ಯಗಲಿದನೊ ಭೇತಾಳ ನುಂಗಿತೊ ಎನುತ ಹಲುಬಿದನು

|೧೪|

ಬಡವರುದರದೊಳುದಿಸಿ ಸುಖವನು
 ಪಡೆಯಲೊಲ್ಲದೆ ಬಂದು ನೀನೀ
 ಪೊಡವಿಪತಿಯುದರದಲಿ ಸಂಜನಿಸುವರೆ ಎಲೆ ತಾಯೆ
 ಗಿಡಮೆಳೆಗಳಾರಣ್ಯದಲಿ ತನು
 ವಿಡಿದು ಸೈರಿಪುದಂತು ಮಗಳೇ
 ಸುಡು ತನುವನಿದನೆಂದು ಮರುಗಿದಳವಳ ನಿಜಜನನಿ

|೧೫|

ಸತಿಪತಿಗಳೇ ಪರಿಯ ಶೋಕೋ
 ನ್ನತಿಯ ಸೈರಿಸಲಾರದಾ ಮಾ
 ರುತನ ಸಖನೊಳು ಪುಗುವೆಂದುರವಣಿಸಿ ನಡೆತರಲು
 ಕ್ಷಿತಿಪ ಕೇಳಿಂತವರು ಬರುತಿರೆ
 ಮತಿಯುತನೆ ಚಿಂತೆಯನು ಬಿಡು ಪತಿ
 ಪ್ರತೆಗೆ ಹಾನಿಯೆ ಸುಖದೊಳಿಹಳೆಂದುದು ನಭೋನಿನದ 1೧೫

ಎಂದ ವಾಕ್ಯವ ಕೇಳಿ ಭೂಸುರ
 ವೃಂದದಲಿ ಮುನಿಯೋರ್ವ ನುಡಿದನು
 ಸಂದ ಪರಮಾನಂದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯನ ವಾಕ್ಯವಿದು
 ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿ ನಳನೃಪ
 ರೆಂದಿಗೂ ಸುಕ್ಷೇಮಿಗಳು ನೀ
 ವಿಂದು ಕಳುಹಿಸಿ ಚರರ ಭೇದಿಸಲೆಂದನಾ ಮುನಿಪ 1೧೬

ಎನಲು ಮುನಿಪನ ಮಾತಿನಲಿ ಅರ
 ಮನೆಗೆ ಬಂದು ವಿಶಾಲ ಚಿಂತೆಯ
 ಮನದಲಿರೆ ಇನನಿಳಿದನಸ್ತಾಂಬುಧಿಗೆ ವಹಿಲದಲಿ
 ಜನಪನಾ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ನಿದ್ರಾಂ
 ಗನೆಯನುಳಿಯಲು ಪೂರ್ವಶೈಲದಿ
 ದಿನಪ ತಲೆದೋರಿದನು ಹರೆದುದು ರಜನಿಯಾಕ್ಷಣಕೆ 1೧೭

ಅರಸ ಕರೆಸಿದನಾಪ್ತರನು ಭೂ
 ಸುರರಿಗೆಂದನು ನೀವು ಕರುಣದಿ
 ಧರೆಯೊಳೆಲ್ಲಿಹಳೆನ್ನ ಸುತೆ ದಮಯಂತಿ ನಳನೃಪರ
 ಇರವ ಕಾಂಬುದು ಕಂಡು ಕರೆತಂ
 ದರಿಗೆ ಕೊಡುವೆನು ಧರೆಯೊಳರ್ಥವ
 ನಿರುತವೆಂದುಪಚರಿಸಿ ಕಳುಹಿದ ಭೀಮನೃಪನವರ 1೧೮

ಹರಿದರರಸಾಳುಗಳು ಪಶ್ಚಿಮ
 ಶರಧಿ ದಕ್ಷಿಣ ಶರಧಿ ಪೂರ್ವದ
 ಶರಧಿಯುತ್ತರ ಕುರುನರೇಂದ್ರರ ಸೀಮೆ ಪರಿಯಂತ
 ಪುರಗಳಲಿ ವನವೀಧಿಯಲಿ ತ
 ಧ್ವಿಗಳಲಿ ನಾನಾ ದಿಗಂತದೊ
 ಳರಸಿ ಕಾಣದೆ ಮುಂದೆ ನಡೆದರು ಹಲವು ದಿವಸದಲಿ ೧೨೦

ಪುರನಗರ ಬೀದಿಗಳ ಮಧ್ಯದಿ
 ನೆರೆದ ಸಭೆಯಲಿ ಮಾರ್ಗದಲಿ ಸಂ
 ಚರಿಸುವವರನು ಕಂಡು ಕೇಳಿತ ಬಂದರಲ್ಲಲ್ಲಿ
 ಇರವ ಕಾಣದೆ ಬಳಲಿ ಚಿಂತಿಸಿ
 ಮರುಗುತವನೀಸುರರು ಭೇದಿಸು
 ತಿರಲು ಮೂವರು ಬೇರೆ ಹೊಕ್ಕರು ಚೈದ್ಯನಗರಿಯನು ೧೨೧

ಅಲ್ಲಿ ವಾರ್ತೆಯ ಕೇಳಿದರು ಭೂ
 ವಲ್ಲಭನ ಕ್ರತುಸಮಯವೆಂದವ
 ರೆಲ್ಲ ಗಮಿಸಲು ಕಂಡು ಮೂವರು ಕೂಡುತವರೊಡನೆ
 ನಿಲ್ಲದೈದಿದರರಮನೆಗೆ ತಮ
 ಗಲ್ಲಿ ದಕ್ಷಿಣೆ ತೃಪ್ತಿಭೋಜನ
 ವೆಲ್ಲ ಸಿಗಬಹುದೆನುತ ಹೊಕ್ಕರು ಯಜ್ಞಮಂಟಪವ ೧೨೨

ಜನಪನವನೀಸುರರ ಮಂತ್ರದ
 ಲನಿಲಸಖನಾರಾಧಿಸಲು ನೃಪ
 ತನುಜೆಯಾದ ಸುನೀತೆಯೊಳು ದಮಯಂತಿ ಭಾವಿಸುತ
 ವನಿತೆಯಿರೆ ಕಂಡನು ಸುದೇವನು
 ಮನದೊಳನುಮಾನಿಸಿದನೀ ಮಾ
 ನಿನಿ ಮಹಾಸತಿಯೆನುತ ವಿಸ್ಮಯಗೊಂಡ ಮನದೊಳಗೆ ೧೨೩

ಮುಗಿಲು ಮುಸುಕಿದ ಚಂದ್ರಬಿಂಬವೊ
 ಪಗಲೊಳೆಸೆವ ಸುದೀಪಕಾಂತಿಯೊ
 ಹೊಗೆಯೊಳೆಸಗಿದ ಚಿತ್ರಪ್ರತಿಮೆಯೊ ಹೇಳಲೇನವಳ
 ಉಗಿದು ಬಿಸುಟ ವಿಭೂಷಣದ ಮೈ
 ಲಿಗೆಯ ಸೀರೆಯ ಮಲಿನತನು ಕಳೆ
 ದೆಗೆದು ಕೈಗಲ್ಲದಲಿ ನಿಂದಿರೆ ಕಂಡನಾ ಸತಿಯ

೨೪೧

ಇದು ಪತಿವ್ರತಧರ್ಮವಹುದೀ
 ಸುದತಿ ತೊರೆದಿಹಳ್ಳವನು ನೃಪ
 ವಧುವ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಬೆನೆಂದು ಸುದೇವ ನಡತಂದು
 ಹದನಿದೇನೌ ತಾಯೆ ನಿಮ್ಮಯ
 ವದನಕಮಲವು ಬಾಡಿ ಕಡುಮಾ
 ಸಿದುಡಿಗೇಯಲಿಹುದೇನು ಕಾರಣವೆನುತಲಿಂತೆಂದ

೨೪೨

ಇಂದುವದನೆ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣ
 ದಿಂದ ಬಂದೆನು ತಾನು ಭೂಸುರ
 ವಂದ್ಯನೆನ್ನಭಿಧಾನ ಕೇಳು ಸುದೇವನೆಂಬುವುದು
 ಇಂದು ನಿಮ್ಮನು ನೋಡ ಕಳುಹಿದ
 ತಂದೆ ಭೀಮನೃಪಾಲನಾತನ
 ನಂದನಿಗೆ ತಾ ಸಖನು ಚಿತ್ತೈಸೆನ್ನ ಬಿನ್ನಪವ

೨೪೩

ಕ್ಷಿತಿಪ ಭೀಮ ನೃಪಾಲನಾತನ
 ಸತಿಸುತರು ಬಾಂಧವ ಸಹೋದರ
 ರತಿಶಯರು ನಿಮ್ಮಯ ಕುಮಾರರು ಕುಶಲರಿಂದಿನಲಿ
 ಕ್ಷಿತಿಯನಗಲುತ ನಳನೃಪತಿ ನಿಜ
 ಸತಿಸಹಿತ ವನಕೈದಿದುದ ಕೇ
 ಳುತಲಿ ನಿಮ್ಮವರೆಲ್ಲ ಶೋಕಾಬ್ಧಿಯಲಿ ಮುಳುಗಿಹರು

೨೪೪

ಘೋರತರಶೋಕವನು ಸೈರಿಸ
ಲಾರದಾ ಸತಿಪತಿಗಳಿಬ್ಬರು
ಸೋರುತಿಹ ಕಂಬನಿಗಳಲಿ ಕರೆದೆಮ್ಮ ಕಳುಹಿದರು
ಧಾರಿಣಿಯಲರಸುತಲಿ ಬಂದೆವು
ವಾರಿಜಾನನೆ ನಿಮ್ಮ ಕಂಡೆವು
ಸೇರಿತೆಮ್ಮಯ ಪುಣ್ಯವೆಂದು ಸುದೇವ ಕೈಮುಗಿದ

೨೭೫

ವನಿತೆ ಕೇಳುತ ಶೋಕಜಲದಲಿ
ನನೆದು ಬುಧಕುಲತಿಲಕನನು ಬಾ
ರೆನುತ ಮನ್ನಿಸಿ ತನ್ನವರನಡಿಗಡಿಗೆ ಬೆಸಗೊಳಲು
ವನಿತೆ ನೋಡಿದಳಾ ಸುದೇವನ
ಜನನಿಗರುಹಲು ಬಂದಳಾ ವಿ
ಪ್ರನನು ನೀವಾರೆನಲು ನುಡಿದನು ಬಂದ ಸಂಗತಿಯ

೨೭೬

ಕೇಳು ತಾಯೆ ವಿದರ್ಭಪತಿ ಭೂ
ಪಾಲನಾತ್ಮಜೆ ಪತಿಯೊಡನೆ ತ
ನ್ನಾಲಯವನುಳಿದು ವನಕೈದಿದಳೆನಲು ನೃಪ ಕೇಳಿ
ತಾಳಲಾರದೆ ನೋಡಿ ಕರೆತರ
ಹೇಳಿ ಕಳುಹಲು ಬಂದೆನಿಲ್ಲಿಗೆ
ಬಾಲೆ ದಮಯಂತಿಯಳ ಕಂಡೆನುತ್ತ ಕೈಮುಗಿದ

೨೮೦

ಕೇಳಿ ಶಿವಶಿವಯೆನುತ ಶೋಕವ
ತಾಳಿ ತೆಗೆದಪ್ಪಿದಳು ಮಗಳೆ ವಿ
ಟಾಳಿಸಿತೆ ಸಿರಿ ರಾಜ್ಯಸಂಪದವೀ ಮಹಾವೃಥೆಯ
ಭಾಳದಲಿ ವಿಧಿ ಬರೆದನೇ ಜನ
ಪಾಲ ನಳನೃಪನೆತ್ತ ಸರಿದನೊ
ಕಾಲಗತಿಯಂತಾಯಿತೇ ಹಾಯೆನುತ ಮರುಗಿದಳು

೨೮೧

ಬಾಲೆ ಬಿಡು ಶೋಕವನು ಭೀಮನು
 ಪಾಲನರಸಿಗೆ ತಂಗಿ ತಾ ತ
 ನ್ನಾಲಯದಿ ಕಡುನೊಂದೆ ಮಗಳೇ ಸಾಕು ನಮ್ಮೊಡನೆ
 ಪೇಳದಿಹರೆ ಸುನಂದನೆಗೆ ಸಮ
 ಪಾಳಿ ನೀನೆಮಗೆಂದು ತಳ್ಳಿಸಿ
 ಪಾಳಿಸಿದಳತಿ ಕರುಣದಲಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಜನನಿ ೩೨೨

ಕಿರಿಯ ತಂದೆ ಸುಬಾಹು ಮರುಗಿದ
 ವರಕುವರಿ ದಮಯಂತಿ ನಿನ್ನಯ
 ಪುರುಷನಿಲ್ಲದೆ ಚಿಂತೆಯಿಂದೆಲ್ಲವನು ನೀ ತೊರೆದು
 ಕರಗಿ ಕಂದಿದೆ ಮಗಳೆ ತಾನಿಂ
 ತರಿದುದಿಲ್ಲಲ ನಿನ್ನ ಪುರುಷನ
 ಕರೆಸಿ ಕೊಡುವೆನು ನಾನು ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ನೀನೆಂದ ೩೨೩

ತರಳೆ ಬಾರೆಂದೆನುತ ಕಣ್ಣಿನೊ
 ಳೊರೆವ ಕಂಬನಿಗಳನು ಸೆರಗಿನೊ
 ಳೊರಸಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಮನ್ನಿಸಿ ಬಂದನೋಲಗಕೆ
 ಕರೆಸಿದನು ಭೂಸುರ ಸುದೇವನ
 ನಿರುತ ಮಣಿಭೂಷಣಗಳಿಂದುಪ
 ಚರಿಸಿ ಕಳುಹಲು ಬಂದ ಭೀಮನುಪಾಲನೋಲಗಕೆ ೩೨೪

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭಪತಿ ಮನ
 ಮರುಗುತಿರಲಾ ಸಮಯದಲಿ ಭೂ
 ಸುರ ಸುದೇವನು ಬಂದು ಕೈಮುಗಿದೆಂದನೀ ಹದನ
 ತರುಣಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕಂಡನು
 ಹರುಷ ಮಿಗಲಾ ಚೈದ್ಯಪುರದಲಿ
 ವರಜನನಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಲ್ಲಿಹಳೆಂದನಾ ವಿಬುಧ ೩೨೫

ಕಂಡು ಮಾತಾಡಿದೆನು ಸತಿಯಳ
 ಮಂಡೆ ಮಾಸಿದೆ ಮಲಿನ ವಸನದೆ
 ಗಂಡನಗಲಿದ ಚಿಂತೆಯಲಿ ಮುಖಬಾಡಿ ದೇಹವನು
 ದಂಡಿಸಿದಳನ್ನದಲಿ ಮನ ಮುರಿ
 ಗೊಂಡುದಾ ಸತಿಗಿನಿಯನನು ನೆರೆ
 ಕಂಡು ಹೇಳುವವರಾರೆನುತ ಮರುಗುವಳು ಮನದೊಳಗೆ |೩೬|

ಕೇಳುತರಸನ ವದನಕಾಂತಿ ವಿ
 ಶಾಲವಾದುದು ಮನದಿ ಹರುಷವ
 ತಾಳಿ ಪೊಂಪುಳಿವೋಗಿ ಭೀಮನೃಪಾಲ ಕರೆಸಿದನು
 ಬಾಲೆಯರ ತನ್ನಾಪ್ತ ಸಚಿವರ
 ಮೇಳದಲಿ ನಿಜಸುತೆಯ ಕರೆತರ
 ಹೇಳಿ ರತ್ನಾಭರಣಗಳನಿತ್ತವರ ಕಳುಹಿದನು |೩೭|

ಬಂದರಲ್ಲಿಗೆ ಚೈದ್ಯನೃಪತಿಯ
 ನಂದು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರವರನು
 ಮಂದಿರದ ಸುಕ್ಷೇಮವನು ಕೇಳಿದರೆ ಹೇಳಿದರು
 ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯನು ಕಳು
 ಹೆಂದು ಭೀಮನೃಪಾಲ ಹರುಷದೊ
 ಳಂದು ನಿಮಗುಡುಗೊರೆಗಳನು ಕಳುಹಿದನು ಕೇಳೆಂದ |೩೮|

ಅರಸ ಕೇಳು ಸುಬಾಹು ಭೂಪತಿ
 ಕರೆಸಿದನು ಮಂತ್ರಿಗಳ ಭೀಮನ
 ಪುರಕೆ ಪಯಣವ ಮಾಡಿದನು ದಮಯಂತಿಯನು ಕರೆದು
 ತರುಣಿ ನೀ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ತಿಂಗಳು
 ಹೊರೆದೆ ದೇಹವ ಕಷ್ಟದಲ್ಲಿಂ
 ದುರುತರದ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಕೊಟ್ಟನು ಸಕಲ ಭೂಷಣವ |೩೯|

ತರಿಸಿದನು ದಂಡಿಗೆಯೊಳಗೆ ಕು
 ಳ್ಳಿರಿಸಿ ಸತಿಯರ ಗಡಣದಲಿ ಮಂ
 ದಿರವ ಹೊರವಂಟರಸನೇರಿದ ಗಜದ ಕಂಧರವ
 ಮೆರೆವ ನಾನಾ ವಾದ್ಯರಭಸದಿ
 ಕರಿ ತುರಗ ಕಾಲಾಳ ಸಂದಣಿ
 ಯುರವಣಿಸೆ ನಡೆತಂದು ಹೊಕ್ಕ ವಿದರ್ಭಪಟ್ಟಣವ

೧೪೦।

ದೂತರೈದಿದರೊಸಗೆಯಲಿ ಜನ
 ಚಾತ ನಲಿಯಲು ಬಂದು ಬೇಗದಿ
 ಭೂತಳೇಂದ್ರಗೆ ಕೈಮುಗಿದು ದಮಯಂತಿ ಬಂದಳೆನೆ
 ಮಾತ ಕೇಳಿದನದನು ಬಲಸಂ
 ಗಾತಲೈತಂದವರ ಕಂಡತಿ
 ಪ್ರೀತಿಯಿಂ ತಕ್ಕೈಸಿ ಕರೆತಂದನು ನಿಜಾಲಯಕೆ

೧೪೧।

ಅವನಿಪತಿ ಕೇಳಾ ಪುರದೊಳು
 ತ್ರವವನದನೇನೆಂಬೆನಂದಿನ
 ದಿವಸದೊಳಗರಮನೆಯೊಳಾ ದಮಯಂತಿಯನು ಜನನಿ
 ತವಕದಿಂ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದಳು ಬಾಂ
 ಧವರು ಸಂತೋಷಿಸಿದರನಿಬರು
 ಯುವತಿಯರು ನಿಜತನಯರಾಲಿಂಗಿಸಿದರಂಗನೆಯ

೧೪೨।

ಮಗನ ನೋಡಿದಳಿಂಧ್ರಸೇನನ
 ತೆಗೆದು ತಕ್ಕೈಸಿದಳು ಕರೆದಳು
 ಮಗಳ ಚಂದ್ರಾಸ್ಯಳನು ತೊಡೆಯೊಳಗಿಟ್ಟು ಮಮತೆಯಲಿ
 ಮೊಗವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಮೊಲೆಗಳಲಿ ತೊರೆ
 ದುಗುವ ಹಾಲಿನ ಜನನಿ ಮಿಗೆ ನೀ
 ರೊಗುವ ಕಣ್ಣೀರಿನಲಿ ಸಂತೈಸಿದಳು ನಿಜಸುತರ

೧೪೩।

ಕಂಠುಪಿತನೊಲುಮೆಯಲಿ ಧರಣೀ
ಕಾಂತ ಭೀಮನೃಪಾಲ ಬಾಂಧವ
ಸಂತತಿಯನಾದರಿಸಿ ಕಳುಹಿದನವರನುಚಿತದಲಿ
ಸಂತತವು ನಿಜಪತಿಯನಗಲಿದ
ಚಿಂತೆಯಲಿ ಮನಗುಂದಿದಳು ದಮ
ಯಂತಿ ನೆನೆಯುತಲಿದಳಾ ವನಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗನ

೧೪೪

* * * *

ಎಂಟನೆಯ ಸಂಧಿ

ಸುರರ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ಧರಣೀ
ಸುರರುಲಿಯೆ ಮುರಹರನ ಕರುಣದಿ
ತರುಣಿ ದಮಯಂತಿಯಳನೊಡಗೂಡಿದನು ನಳನೃಪತಿ ||

ಕೇಳಿದೈ ರಾಜೇಂದ್ರ ಧರ್ಮನೃ
ಪಾಲ ತೊರೆದಳು ಸಕಲ ವಿಭವವ
ಧೂಳಿ ಮುಸುಕಿದ ಮುಡಿಯ ಮಾಸಿದ ವಸನಗಳ ನೋಡಿ
ಕೇಳಿದಳು ಪೂರ್ವೋತ್ತರವ ಭೂ
ಪಾಲನವನಿಯನುಳಿದು ನಿನ್ನ ವ
ನಾಲಯದೊಳೆಂತಗಲಿದನು ಹೇಳೆಂದಳಾ ಜನನಿ |೧|

ಕಪಟದಲಿ ಪುಷ್ಕರನು ರಾಜ್ಯವ
ನಪಹರಿಸಿದನು ಜೂಜಿನಲಿ ನಳ
ನೃಪತಿ ಸೋತಾರಣ್ಯಕೈದಿದನೊಂದು ವಸ್ತ್ರದಲಿ
ಗುಪಿತದಿಂ ಬರೆ ಮುಂದೆ ಪಕ್ಷಿಗ
ಳುಪಮೆಯಲಿ ಕೊಂಡೊಯ್ದೆ ವಸನವ
ಕೃಪಣತನದಲಿ ತನ್ನ ಸೀರೆಯೊಳೊಯ್ದನರ್ಧವನು |೨|

ಮರೆದು ಮಲಗಿದೆ ರಾತ್ರಿಯಲಿ ಎ
ಚ್ಚರಿಸದೇ ನೃಪ ತೆರಳಿದನು ಕಾ
ತರಿಸಿ ಕಂಬನಿಯೊಳಗೆ ಬಂದೆನು ಚೈದ್ಯನಗರಿಯಲಿ
ಕರುಣಿ ಚಿಕ್ಕಮ್ಮನಲಿ ತಿಂಗಳು
ಹೊರೆದೆನೀ ದೇಹವನು ಇಲ್ಲಿಗೆ
ಕರೆಸಿದಿರಿ ನೀವೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ತರಳೆ |೩|

ಏನನೆಂಬೆನು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ
 ಹಾನಿಯನು ಎಲೆ ತಾಯೆ ಲೋಕದ
 ಮಾನಿನಿಯೊಳಾರುಂಟು ಎನ್ನವೊಲ್ ತೊಳಲಿ ಬಳಲಿದರು
 ದಾನವಾಮರರೊಳಗೆ ಕಾಣೆ ಸ
 ಮಾನರನು ನಳನೃಪಗೆ ಇನ್ನಿದ
 ಕೇನ ಮಾಡುವೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ತರುಣಿ

೧೪೧

ಆರಿಗೆರಡಣಿಸಿದನೊ ಹಿರಿಯರ
 ಗಾರುಗೆಡಿಸಿದನೊ ವೃಥಾ ಮು
 ನ್ನಾರ ನೋಂಪಿಗಪಾರವಿಘ್ನವ ಮಾಡಿ ಕೆಡಿಸಿದನೊ
 ಆರನಳಲಿಸಿದನೊ ತಪೋವ್ರತ
 ರಾರ ಜರೆದನೊ ತನ್ನ ನಿಜಸಂ
 ಸಾರವೀ ತೆರನಾಯ್ತು ಶಿವಶಿವಯೆನುತ ಮರುಗಿದಳು

೧೪೨

ಕ್ಷಿಯೊಳೆಲ್ಲಿಹನೋ ಪರಸ್ತ್ರೀ
 ರತಿಗೆ ಮನಸೋತನೋ ತಪಸಿನ
 ವ್ರತವ ಕೈಕೊಂಡನೋ ದನುಜರ ಬಲೆಗೆ ಸಿಲುಕಿದನೊ
 ವಿತಳಕಿಳಿದನೊ ಚೆಲುವಿನಮರಾ
 ವತಿಗೆ ನಡೆದನೊ ತೊರೆದು ನಳಭೂ
 ಪತಿಯ ಕಾಣೆನು ತನಗೆ ಗತಿಯೇನೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೧೪೩

ಪತಿವಿಹೀನೆಗೆ ಸಲುವುದೇ ಸು
 ವ್ರತ ಸುಭೋಜನ ಸೌಖ್ಯ ಸುಖ ಸಂ
 ಗತಿಗಳುಂಟೇ ತಾಯೆ ಭಾವಿಸಿ ನೋಡು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ಸತಿಯರಿಗೆ ಪತಿದೈವವೆಂದಾ
 ಶ್ರುತಿ ವಚನವಾಡುವುದು ತನಗಾ
 ಪತಿಯನಗಲಿದ ಬಳಿಕ ಗತಿಯಲ್ಲೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

೧೪೪

ಧರೆಯೊಳ್ಲಿಹನೋ ವಿಚಾರಿಸಿ
 ಕರೆಸಿಕೊಡು ಎಲೆ ತಾಯೆ ಎನ್ನಯ
 ಪುರುಷನಿಲ್ಲದ ಬಳಿಕ ಬಿಡುವೆನು ತನುವನೆಂದೆನಲು
 ಮರುಗಿದಳು ಮಗಳೆಂದ ಮಾತಿಗೆ
 ಕರಗಿ ಕಂಬನಿದೊಡೆದು ತನ್ನಯ
 ಪುರುಷನೊಡನಿಂತೆನಲು ಭೀಮನೃಪಾಲ ಚಿಂತಿಸಿದ ೧೮೧

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭ ಭೂಪತಿ
 ಕರೆಸಿದನು ಭೂಸುರರನವರಿಗೆ
 ಪರಮವಸ್ತುವನಿತ್ತು ಕಳುಹಿದ ನಿಷಧಪತಿಯಿರವ
 ಶರಧಿಮೇರೆಯೊಳ್ಲ ಭೇದಿಸಿ
 ಕರೆದು ತಾರೆನಲವರು ಬರುತಿರೆ
 ಕರೆಸಿದಳು ದಮಯಂತಿಯವರೊಡನೆಂದಳೀ ಮಾತ ೧೮೨

ನಳನೃಪತಿ ನಿಜರಾಜತೇಜವ
 ನುಳಿದು ತಾ ಪ್ರತಿರೂಪುದಾಳಿಹ
 ನಿಳೆಯೊಳಗ್ಗದ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ನೀವೆಂಬುದೀ ನುಡಿಯ
 ಹಳುವದಲಿ ಸತಿಯುಟ್ಟು ಸೀರೆಯ
 ಸೆಳೆಯುತರ್ಥವ ಕೊಂಡು ನಾರಿಯ
 ಕಳೆದು ಹೋದವರುಂಟೆಯೆನಲುತ್ತರವ ಪೇಳುವನು ೧೮೩

ಆ ನುಡಿಯ ತಂದೆನಗೆ ನೀವನು
 ಮಾನವಿಲ್ಲದೆ ಪೇಳೆನುತ ಸ
 ನ್ಮಾನದಿಂದ ಬೀಳ್ಕೊಟ್ಟುಳಂಗನೆ ತೆರಳಿದರು ಬಳಿಕ
 ಮಾನವೇಂದ್ರರ ಸಭೆಯ ನೋಡಿ ನಿ
 ಧಾನಿಸುತ ನಾನಾ ದಿಗಂತ
 ಸ್ಥಾನದಲಿ ನಗರಿಗಳ ಭೇದಿಸುತ್ತೈದಿದರು ಪಥವ ೧೮೪

ಇಳೆಯಮರರಲ್ಲಲ್ಲಿ ಗಿರಿವನ
 ಗಳ ನಿರೀಕ್ಷಿಸಿ ಕೆಲವು ಋಷಿಗಳ
 ನಿಳಯಗಳ ನೋಡುತ್ತ ಕಾನನಗಳೆದು ಬೇಗದಲಿ
 ಜಲಧಿ ಮೇರೆಯ ಮಧ್ಯದಲಿ ಭೂ
 ವಳಯವೆಲ್ಲವ ಶೋಧಿಸುತ್ತ ತನು
 ಬಳಲಿಕೆಯ ಭಾವಿಸದೆ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ ಪಥವಿಡಿದು

1೧೨1

ಮುಂದೆ ಬರುತಿರೆ ಕಂಡರೊಬ್ಬನ
 ಸಂದ ಯಾಚಕ ಭೂಸುರನನೆ
 ಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿಯೆನಲಯೋಧ್ಯಾನಗರದಿಂದೆನಲು
 ಕುಂದದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನುಂ
 ಟೆಂದೆನಲು ಪೇಳಿದನು ಮುಖವಹು
 ದೆಂದ ವಿಪ್ರನ ಮಾತಿನಿಂದೈದಿದರಯೋಧ್ಯಯನು

1೧೨2

ಮರುದಿವಸ ಋತುಪರ್ಣ ಮುನಿಮು
 ಖ್ಯರು ಸಹಿತಲೋಲಗದೊಳಿರೆ ಕಂ
 ಡರು ಮಹಾಸಭೆಯೊಳಗೆ ಹೊಕ್ಕರು ನಿಂದು ಕೈ ನೆಗಹಿ
 ಹಿರಿಯರಿದೆ ಸಾಮಾಜಿಕರು ಸ
 ಚ್ಚರಿತರಿದೆಲಾ ಕೇಳಿ ನೀವೆಂ
 ದುರುತರವ ಗಂಭೀರ ವಾಕ್ಯದೊಳೆಂದನಾ ವಿಪ್ರ

1೧೨3

ಹಳುವದಲಿ ಬಂದಲಸಿ ಮಲಗಿದ
 ಕುಲಸತಿಯ ವಸನದೊಳಗರ್ಥವ
 ಕಳೆದುಕೊಂಡೊಯ್ದುಗಲಿ ಪೋದವರುಂಟೆ ರಾತ್ರಿಯಲಿ
 ಇಳೆಯನಾಳುವ ನೃಪರ ಸತ್ಯದ
 ಬಳಕೆಗಿದು ಲೇಸಲ್ಲವೆನೆ ಮನ
 ವಳುಕಿ ನಸುನಗೆಯಿಂದ ನುಡಿದನು ಒಲಿದು ಬಾಹುಕನು

1೧೨4

ಕ್ಷಿತಿಯಮರರೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ
 ಸತಿಯನಗಲಿದ ಬಾಹಿರನು ಅವ
 ಪತಿಯೆ ಸಾಕಂತಿರಲಿ ಬಿಡು ಋತುಪರ್ಣನೋಲಗದಿ
 ಅತಿಶಯದ ನುಡಿಗೇಳ್ವೆವಕಟಾ
 ಸತಿಗೆ ವಂಚನೆಯಲ್ಲವದು ನಿಜ
 ಪತಿಗೆ ಕೊರತೆಯದೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ನುಡಿದ ವಿಪ್ರರಿಗೆ

|೧೬|

ಈತನಾರು ಕುರೂಪಿ ನೈಷಧ
 ನೀತನೋ ಸಭೆಯೊಳಗೆ ತಾನೀ
 ಮಾತನಾಡಲದೇಕೆ ಸಂಶಯವೆನುತ ಮನದೊಳಗೆ
 ದೂತರಾಲೋಚಿಸುತ ಬಂದರು
 ಭೂತಳಾಧಿಪ ಭೀಮನೃಪ ಸಂ
 ಜಾತೆಯನು ಕಂಡೆರಗಿ ಕೈಮುಗಿದೆಂದರೀ ಹದನ

|೧೭|

ದೇವಿಯರು ಚಿತ್ತೈಸುವುದು ಭುವ
 ನಾವಳಿಗಳೆಲ್ಲವನು ನೋಡಿದು
 ನಾವು ಮುಂದೈತರಲು ಕಂಡವಯೋಧ್ಯನಗರಿಯನು
 ಭೂವರನ ಋತುಪರ್ಣರಾಯನ
 ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕುರೂಪಿಯೋರ್ವನು
 ಜೀವಸಖಿನಾತಂಗೆ ಬಾಹುಕನೆಂಬ ನಾಮದಲಿ

|೧೮|

ತುರಗ ನಿಕರದ ಶಿಕ್ಷೆಯಲಿ ಮಂ
 ದಿರದ ಬಾಣಸಿತನದ ಕೆಲಸದಿ
 ನೆರೆ ನಿಪುಣನೆಂದೆನಿಸಿಕೊಂಡಿಹ ನೃಪನ ಸಭೆಯೊಳಗೆ
 ಪಶುಠವಿಸಿ ನೀವೆಂದ ಮಾತನು
 ವರಸಭಾಮಧ್ಯದಲಿ ನುಡಿಯ
 ಲ್ಲಿರದೆ ತಾನೀ ಮಾತನೆಂದನು ನಗುತ ಬಾಹುಕನು

|೧೯|

ಸತಿಗೆ ವಂಚನೆಗೈದ ಪತಿ ತಾ
ಮತಿವಿಕಳನಂತಿರಲಿ ಭೂಸುರ
ಪತಿಯೆ ಕೇಳಾ ಸತಿಗೆ ಭಂಗವೆ ಪತಿಗೆ ಕೊರತೆ ಕಣಾ
ಪತಿವ್ರತವನಾಚರಿಸುವಳು ನಿಜ
ಪತಿಯ ಗುಣದೋಷಗಳನೆಣಿಪಳೆ
ಗತಿಗೆ ಕಾರಣ ಸತ್ಯವೇ ತನಗೆಂದನವ ನಗುತ

೧೭೦

ಪತಿಯ ತಪ್ಪೆಣಿಸುವ ಸತಿ ಪತಿ
ವ್ರತೆಯೆ ಧರಣಿಯ ಪಾಲಿಸುವ ಜನ
ಪತಿಯ ನಿಂದಿಸುವಾತ ಸೇವಕನೇ ನಿದಾನಿಸಲು
ಪಿತನ ವಾಕ್ಯವನತಿಗಳೆವವನು
ಸುತನೆ ಗುರುವಿನ ಮಾತನೆಣಿಸಿದ
ಪತಿತ ಪಾತಕಿ ಶಿಷ್ಯನೇ ತಾನೆಂದ ಬಾಹುಕನು

೧೭೧

ಎನಲು ತಲೆದೂಗಿದಳು ಈ ಮಾ
ತಿನಲಿ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲದಿಹುದೆಂ
ದೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ದಮಯಂತಿ ಮನದೊಳಗೆ
ಇನಿಯನಹುದಾತನ ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ
ನೆನೆಯಬೇಕೆಂದನುವನೆಂದಾ
ವನಿತೆ ತಂದೆಯನುಜ್ಞೆಯಲಿ ಕರೆದಳು ಸುದೇವನನು

೧೭೨

ಇಳೆಯಮರ ಬಾರೆಂದು ವಿವರವ
ತಿಳುಹಿ ಪಯಣವ ಮಾಡಿ ಕಳುಹಲು
ಹೊಳಲ ಹೊರವಂಟನು ಸುದೇವನು ಹಲವು ಯೋಜನವ
ಕಳೆದು ಬರುತಿರೆ ಮುಂದೆ ಕಂಡನು
ಲಲಿತ ರತ್ನಪ್ರಭೆಯ ಗೋಪುರ
ಹೊಳೆವಯೋಧ್ಯಾಪುರವನೀಕ್ಷಿಸಿ ಹೊಕ್ಕನವನಂದು

೧೭೩

ಇಟ್ಟ ಫಣೆಯೊಳಗೆಸೆವ ಮಟ್ಟಿಯು
 ತೊಟ್ಟ ಹೊಸ ಯಜ್ಞೋಪವೀತದ
 ಕಟ್ಟಿಯಿರುಕಿದ ಕಕ್ಷಪಾಳದ ಬೆರಳ ಜಪಸರದ
 ಉಟ್ಟ ಧೋತ್ರದ ಬಳಲುಗಚ್ಚೆಯ
 ಸೃಷ್ಟಿಗಚ್ಚರಿ ರೂಪಿನಲಿ ಪರ
 ಮೇಷ್ಠಿಯಂದದಿ ಬಂದನಾ ಋತುಪರ್ಣನೋಲಗಕೆ ೨೧೪

ಆರು ನೀವೆಲ್ಲಿಂದ ಬಂದಿರಿ
 ದೂರದೇಶದ ಹಿರಿಯಿರಳೆಯೊಳು
 ಕಾರಣವದೇನಿರುವುದಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷವೇನೆನಲು
 ಭೂರಮಣ ಕೇಳವನಿಯಲಿ ಸಂ
 ಚಾರಿಸುತ ಬಂದೆವು ವಿದರ್ಭಕೆ
 ಭೂರಿನೃಪರೈತರುತಲಿದೆ ಚತುರಂಗಬಲಸಹಿತ ೨೧೫

ದೇಶದೇಶದ ಯಾಚಕರು ಧರ
 ಳೇಶರುನ್ನತ ತುರಗ ಗಜ ರಥ
 ಭೂಸುರರು ಮಂತ್ರಿಗಳು ದೈವಜ್ಞರು ಸುಗಾಯಕರು
 ಭಾಸುರದ ತೇಜದಲಿ ಜನ ಸಂ
 ತೋಷದಲಿ ನಡೆತರುತಲಿದೆ ಪರ
 ವಾಸುದೇವನೆ ಬಲ್ಲ ದಮಯಂತಿಯ ಸ್ವಯಂವರವ ೨೧೬

ಶಯನದಲಿ ಮಲಗಿದ ಸತಿಯನಡ
 ವಿಯಲಿ ನಳನೃಪನಗಲಿ ಹೋದನು
 ನಯವಿಹೀನಳಿಗಾಗಿ ರಚಿಸಿದರಾ ಸ್ವಯಂವರವ
 ಪಯಣ ನಿಮಗುಂಟೀಗಳೆನೆ ನೃಪ
 ಬಯಸಿ ಹೆಣ್ಣಿನ ಮೋಹದಲಿ ವಾ
 ಜಿಯ ವರೂಥಕೆ ಹೂಡ ಹೇಳಿದ ಕರೆಸಿ ಬಾಹುಕನ ೨೧೭

ಹೈ ಹಸಾದವೆನುತ್ತ ವಂದಿಸಿ
 ಬಾಹುಕನು ಮಂದಿರಕೆ ಬಂದು ವಿ
 ವಾಹವುಂಟೇ ಮರಳಿ ದಮಯಂತಿಗೆ ಜಗನ್ನಾಥ
 ಈ ಹದನವಾರಿಂದಲಾದುದೊ
 ದ್ರೋಹಿಯಾದ ದಮಯಂತಿ ಇದು ಸಂ
 ದೇಹವಾಗಿದೆ ಎನುತ ಚಿಂತಿಸಿ ಬಂದನರಮನೆಗೆ

೧೭೫

ಲಾಯದೊಳಗುತ್ತಮದ ತೇಜಿಯ
 ನಾಯ್ಡು ಹೂಡಿದ ರಥಕೆ ಸೇರಿಸಿ
 ವಾಯುವೇಗದ ತೇರ ನಿಲಿಸಿದ ತಂದು ನೃಪನೆಡೆಗೆ
 ರಾಯನೇರಲು ಕರಿ ತುರಗ ರಥ
 ಪಾಯದಳ ಸಂದಣಿಸಿದುದು ನೆಲ
 ಬಾಯಬಿಡೆ ಹೊರವಂಟ ನೃಪ ಘನವಾದ್ಯ ರಭಸದಲಿ

೧೭೬

ಜನಪನೆಂದನು ಬಾಹುಕಗೆ ಮಾ
 ನಿನಿಯನೀಕ್ಷಿಸಬೇಕು ನಿಲ್ಲದು
 ಮನವಿದೊಂದೇ ದಿನಕೆ ನಡೆಸು ವಿದರ್ಭಪುರವರಕೆ
 ಎನಲು ನಕ್ಕನು ಮನದೊಳಗೆ ತ
 ನ್ನಿನಿಯಳಿಗೆ ವಿಧಿ ಬರೆದನೇ ಶಾ
 ಸನವ ಮೀರುವರಾರೆನುತ ಮರುಗಿದನು ನಳನೃಪತಿ

೧೭೭

ಕರದ ವಾಘೆಯ ಸಡಿಲ ಬಿಡೆ ಮುಂ
 ಬರಿದು ಚಿಮ್ಮಿದುವಡಿಗಡಿಗೆ ರಥ
 ತುರಗ ಹಾಯ್ದುದು ತೇರು ಮುಂದಕೆ ಪವನವೇಗದಲಿ
 ಭರದೊಳ್ಳೆತರೆ ನೃಪನ ಹಚ್ಚಡ
 ಧರೆಗೆ ಬೀಳಲು ಸಾರಥಿಯನೆ
 ಚ್ಚರಿಸಿದನು ಋತುಪರ್ಣನಿದಕಿನ್ನೇನು ಹದನೆನುತ

೧೭೮

ಜೀಯ ಚಿತ್ತೈಸುರವಣಿಸಿ ನಿ
 ದಾರ್ಯದಲಿ ಹಿಂದುಳಿದುದಂಬರ
 ವಾಯುಗತಿಯಲಿ ದಾಟಿ ಬಂದೆವು ಹಲವು ಯೋಜನವ
 ಹೋಯಿತಾ ಮಾತೇಕೆ ನಡೆಯೆನೆ
 ರಾಯ ಮೆಚ್ಚಿದ ಸಾರಥಿಯ ಬಿರು
 ದಾಯಕನು ನೀನೆಂದು ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಬಾಹುಕನ

|೩೨|

ಮುಂದೆ ಕಂಡನು ಬರುತಲಡವಿಯೊ
 ಳೊಂದು ತಾರೆಯ ಮರನನದರೊಳು
 ಸಂದ ಫಲಪರ್ಣಂಗಳೆಣಿಸದೆ ಸೂತ ಪೇಳೆನಲು
 ಇಂದೆನಗೆ ಮತಿದೋರದವನಿಪ
 ಕುಂದದೆನಗಿದ ಪೇಳು ನೀನೆನ
 ಗೆಂದೊಡಾ ಸಾರಥಿಗೆ ಲೆಕ್ಕವನರುಹಿದನು ನೃಪತಿ

|೩೩|

ಇಳಿದು ರಥವನು ಬಂದು ವೃಕ್ಷದ
 ಬಳಿಗೆ ನಿಂದಾ ಶಾಖೆಗಳಲಿಹ
 ಫಲದ ಪರ್ಣಂಗಳೆಣಿಸಿದನಾ ಪದ್ಮಸಂಖ್ಯೆಯಲಿ
 ಒಲಿದು ಲೆಕ್ಕವ ಕಂಡು ತಾ ಮನ
 ನಲಿದು ನಳನೃಪ ಪುಷ್ಕರನ ತಾ
 ಗೆಲುವ ಹದನಾಯ್ತನುತ ಬರೆ ಕಲಿಪುರುಷನಿದಿರಾದ

|೩೪|

ಎಲೆ ನೃಪಾಲಕ ನಿನ್ನ ಸತ್ಯದ
 ನೆಲೆಯನೀಕ್ಷಿಸಬೇಕೆನುತ ಬಂ
 ದಳಲಿಸಿದೆ ಹಿರಿದಾಗಿ ನೋಯದಿರನ್ನು ಚಿತ್ತದಲಿ
 ತೊಲಗಿದನು ಇಂದಿನಲಿ ಶುಭ ಮಂ
 ಗಳಕರವು ನಿನಗಪ್ಪುದೆನಲಾ
 ನಳನೃಪತಿ ಖತಿಗೊಂಡು ಶಾಪವ ಕೊಡದೆ ಮನ್ನಿಸಿದ

|೩೫|

ಮಾನವಾಧಿಪ ಕೇಳು ಲೋಕಕೆ
 ದೀನಜನಬಾಂಧವನು ನಳನೃಪ
 ಕಾನನದೊಳವನತ್ತ ಕಳುಹಿಸಿ ಬಂದು ರಥವೇರಿ
 ಆ ನರೇಂದ್ರಂಗಶ್ವಹೃದಯವ
 ತಾನರುಹಿ ಆತನಲಿ ಪಡೆದನು
 ಸಾನುರಾಗದಿ ಭೂರುಹದ ಹೃದಯವನು ನಿಮಿಷದಲಿ |೩೬|

ಕರದ ವಾಘೆಯ ಕೊಂಡು ನೃಪಗೆ
 ಚ್ಚರಿಸಿ ನೂಕಿದ ತೇಜಿಗಳು ಹೂಂ
 ಕರಿಸಿ ಮನ ಮುಂಕೊಂಡು ಹಾಯ್ದುದು ಬಿಟ್ಟ ಸೂಟಿಯಲಿ
 ಭರದ ಗಮನವನೇನನೆಂಬೆನು
 ನೆರೆದ ಜನವಲ್ಲಲ್ಲಿ ನಿಂದುದು
 ಧರೆಯೋಳೀ ಸಾರಥಿಗೆ ಸರಿಯಾರರಸ ಕೇಳೆಂದ |೩೭|

ತುರಗ ಹೇಷಾರವದ ಗಾಳಿಯ
 ಧರಧುರದ ಚೀತ್ಕೃತಿಯ ಸಾರಥಿ
 ಯುರವಣೆಯ ರಥದಚ್ಚುಗಳ ಝೇಂಕಾರ ನಾದದಲಿ
 ಭರದಿ ಕೆಂಧೂಳಿಡುತ ಬರಲಾ
 ಪುರಜನರು ಸಂದಣಿಸಿ ನೋಡಲು
 ಪರಿಚರರು ಬಂದರು ವಿದರ್ಭನೃಪಾಲಗರುಹಿದರು |೩೮|

ಬಂದನೇ ಋತುಪರ್ಣನೆನುತಾ
 ನಂದ ಮಿಗೆ ಕರೆಸಿದನು ಸಚಿವರ
 ಮಂದಿಯನು ಕಳುಹಿಸಲು ಕರೆತಂದರು ನಿಜಾಲಯಕೆ
 ಸಂದಣಿಯ ಪರಿಹರಿಸಿ ನೃಪ ಮುದ
 ದಿಂದ ಬೇರರಮನೆಯೊಳುಲುಪೆಗ
 ಳಿಂದಯೋಧ್ಯಾಪತಿಯ ಸತ್ಕರಿಸಿದನು ಭೀಮನೃಪ |೩೯|

ಕೇಳಿದಳು ದಮಯಂತಿ ವಾರ್ತೆಯ
 ತಾಳಿದಳು ಹರುಷವನು ಮನದಲಿ
 ಫಾಲಲೋಚನನಿಂದ ಫಲಿಸಿತು ಪುಣ್ಯವೆನಗಿಂದು
 ಬಾಲೆ ಕೇಳೆನಗಿಂದು ಶೋಕ
 ಜ್ವಾಲೆ ಪರಿಹರವಾಯ್ತು ಮಂಗಳ
 ದೇಳಿಗೆಯು ಪಸರಿಸಿತು ಶುಭಕರವೆಂದಳಿಂದುಮುಖಿ

|೪೦|

ಖಿನ್ನನಾದನು ಚಿತ್ತದಲಿ ಋತು
 ಪರ್ಣ ಭೂಸುರನೆಂದ ಮಾತಿನ
 ಬಿನ್ನಣಕೆ ಮರುಳಾಗಿ ಬಂದೆನು ಮೂಢನಾದೆನಲಾ
 ಭಿನ್ನವಿಲ್ಲದೆ ಕೊಂಡ ನಾಚಿಕೆ
 ಗಿನ್ನು ಹದನೇನೆನುತ ಗುಣಸಂ
 ಪನ್ನ ಮರುಗಿದ ತನ್ನ ಮನದ ದುರಂತ ಚಿಂತೆಯಲಿ

|೪೧|

ಓಲಗವನಿತ್ತನು ವಿದರ್ಭ ನೃ
 ಪಾಲ ಕರೆಸಿದ ಮಂತ್ರಿ ಬಾಂಧವ
 ಜಾಲವನು ಋತುಪರ್ಣ ಬಂದನು ಬಾಹುಕನು ಸಹಿತ
 ಸಾಲಮಣಿ ಪೀಠದಲಿ ಕುಳ್ಳಿರೆ
 ಬಾಲೆಯರ ಸಂಗೀತ ನೃತ್ಯದ
 ಕೇಳಮೇಳದಿ ರಂಜಿಸಿತು ಭೂಪಾಲನಾಸ್ಥಾನ

|೪೨|

ನಾರಿಯರ ಮರೆಗೊಂಡು ಸಭೆಯಲಿ
 ಸಾರಥಿಯ ಕುಬ್ಜಾವತಾರವ
 ನೋರೆಗಣ್ಣಿನೋಳೀಕ್ಷಿಸುವ ದಮಯಂತಿ ಮನದೊಳಗೆ
 ಆರಿವನು ನಳನೃಪನ ಹೋಲುವ
 ಚಾರುಚಿಹ್ನೆಗಳಿಲ್ಲ ತೋರ್ಕೆ ವಿ
 ಕಾರವಾಗಿದೆ ರೂಪೆನುತ ಚಿಂತಿಸಿದಳಿಂದುಮುಖಿ

|೪೩|

ಒರೆದೊರೆದು ನೋಡಿಡಳು ಸೂತನ
 ಸಿರಿಮೊಗದ ಕಾಂತಿಯನು ಕಳೆಗುಂ
 ದಿರುವ ಕಾಯವ ಕಷ್ಟಿನಿಂದುದುರಿದ್ ರೋಮದಲಿ
 ಪರಿಕಿಸಲ್ವೀ ರೂಪು ಕೈಕೊಂ
 ಡಿರುವನೇ ನಳನೃಪತಿ ಶಿವಶಿವ
 ಮುರಹರನು ತಾ ಬಲ್ಲನೆಂದುಮೃಳಿಸಿದಳು ತರಳೆ

||೪೪||

ಹರೆದುದೋಲಗವಲ್ಲಿ ನಿಜಮಂ
 ದಿರಕೆ ಬಂದಾಲೋಚಿಸುತ ಮಿಗೆ
 ತರುಣಿಯರ ಕಳುಹಿಸಲು ಬಂದರು ಬಾಣಸಿನ ಮನೆಗೆ
 ಇರವ ಕಂಡರು ಪಾಕದಲಿ ಕೈ
 ಕರಣವನು ನೆರೆ ಸೂಪಕಾರನ
 ಪರಿಯ ಹೊಗಳುತ ಬಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದರು ಭಾಮಿನಿಗೆ

||೪೫||

ತಾಯೆ ಚಿತ್ತೈಸಿನ್ನವನ ಕರ
 ಣಾಯತನವೇನೆಂಬೆ ಲೋಕದ
 ಸ್ತ್ರೀಯರೊಳಗಿನ್ನಿಲ್ಲ ರಚಿಸುವ ಶಾಕಪಾಕದಲಿ
 ಮಾಯವನು ಮಿಗೆ ತಿಳಿಯಲರಿಯದು
 ಪಾಯದಿಂದೀಕ್ಷಿಸಲು ಸಕಲ ರ
 ಸಾಯನವು ಪರಿಪಕ್ಷವಾಗಿದೆ ಪೇಳಲರಿದೆಮಗೆ

||೪೬||

ದಾದಿಯರು ಬಾಹುಕನ ಗುಣಗಳ
 ಭೇದಿಸಿದರೊಂದೊಂದು ಬಗೆಯ ತ
 ಳೋದರಿಗೆ ಬಿನ್ನೈಸೆ ನಿಶ್ಚೈಸಿದಳು ದಮಯಂತಿ
 ಆದಡವ ನಳನಹುದು ಗುಣದಲಿ
 ಭೇದಿಸುವೆನ್ನೊಮ್ಮೆ ಎನುತ ವಿ
 ನೋದದಿಂದಾಡುವ ಕುಮಾರರ ಕರೆಸಿದಳು ತರುಣಿ

||೪೭||

ತರಳರಿಗೆ ನೀರೆರೆದು ಕಾಂಚನ
 ವರ ದುಕೂಲವನಿತ್ತು ದಿವ್ಯಾ
 ಭರಣ ಭೂಷಿತರಾದ ತನಯರ ದಾದಿಯರ ಕೈಲಿ
 ಪಿರಿದು ಕಳುಹಲು ಬಾಣಸಿನ ಮಂ
 ದಿರದ ಬಾಗಿಲ ಮುಂದೆ ಬಿಡೆ ಸಂ
 ಚರಿಸಿ ಸುಳಿದಾಡುವರ ಕಂಡನು ನೃಪತಿ ಹರುಷಿಸುತ

|೪೮|

ತರಳರನು ಪಿಡಿದೆತ್ತಿ ತೊಡೆಯೊಳ
 ಗಿರಿಸಿ ಮುದ್ದಾಡಿದನು ನೋಡುತ
 ಸುರಿವ ಕಂಬನಿಗಳಲಿ ಬಾಹುಕ ಮರುಗುತಿರಲಂದು
 ಮರೆಯ ಜಾಲಂಧ್ರದಲಿ ಕಂಡಳು
 ತರುಣಿ ನಳನೃಪನೀತನಹುದೆಂ
 ದುರುತರದ ಪ್ರೇಮದಲಿ ಬಂದಳು ಜನನಿಯರಮನೆಗೆ

|೪೯|

ತಾಯೆ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ ನೈಷಧ
 ರಾಯನೀತನು ಸೂತನಲ್ಲ ವಿ
 ಡಾಯದಲಿ ಬಂದಿಹನು ನೋಡು ಕುರೂಪಿ ವೇಷದಲಿ
 ರಾಯರೊಳಗಗ್ಗಲೆಯ ನಳನೃಪ
 ಮಾಯವನು ತೋರಿಹನು ಇವನ ನಿ
 ಜಾಯತವ ತಾ ಬಲ್ಲೆ ಕರೆಸೆಂದಳು ಸರೋಜಮುಖಿ

|೫೦|

ಧರಣಿಪತಿಯನುಮತದೊಳಾತನ
 ಕರೆಸಿದಳು ನೃಪನರಸಿ ಬಾಹುಕ
 ನಿರದೆ ಬಂದನು ರಾಜಮಂದಿರದಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿರಲು
 ತರಳೆ ಮಾಸಿದ ಸೀರೆಯಲಿ ಗರ
 ಗರಿಕೆ ತಪ್ಪಿದ ಚೆಲುವಿನಲಿ ನಿಂ
 ದಿರಲು ಕಂಡನು ಸತಿಯ ತಲೆಬಾಗಿದನು ಲಜ್ಜೆಯಲಿ

|೫೧|

ಹಿಮಕರಾನ್ವಯತೀಲಕ ವಸುಧಾ
 ರಮಣ ಪುಣ್ಯೋದಯ ಸುಭಾಷಿತ
 ವಿಮಲಗುಣ ಚಾರಿತ್ರ ಸನ್ನುತ ಸತ್ಯಸಂಚಾರ
 ಕುಮತಿ ಪುಷ್ಕರ ಮುನಿದನೇ ವಿ
 ಕ್ರಮದರಿದ್ರತೆ ಬಂದುದೇ ಸಾ
 ಕಮಿತ ಭುಜಬಲ ಪಾಲಿಸೆಂದಳು ಪತಿಗೆ ದಮಯಂತಿ

||೫೨||

ಮುನ್ನ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮಫಲ ಋತು
 ಪರ್ಣನಲಿ ಸೇವೆಯನು ಮಾಡುವು
 ದುನ್ನತಿಕೆಯಲಿ ಬಂದುದೇ ಮಿಗೆ ಸಾರ್ವಭೌಮರಿಗೆ
 ತನ್ನ ಪುಣ್ಯದ ಹಾನಿ ತಾನಿದ
 ಕಿನ್ನು ಬಳಲುವುದೇನು ಗುಣಸಂ
 ಪನ್ನ ರಕ್ಷಿಸು ಸತಿಯನೆಂದೆರಗಿದಳು ಪದಯುಗಕೆ

||೫೩||

ತುರುಬ ಹಿಡಿದೆತ್ತಿದನು ಸತಿಯಳ
 ಸುರಿವ ಕಂಬನಿದೊಡೆದು ನುಡಿದನು
 ಬರಿದೆ ಚಿಂತಿಸಲೇಕೆ ಮಾನಿನಿ ಬಿಡು ಮನೋವ್ಯಥೆಯ
 ಅರಿಯದವಳೇಂ ನೀನು ಲೋಕದ
 ಸರಸಿಜಾಕ್ಷಿಯರೆಲ್ಲರಿಗೆ ನೀ
 ಗುರುವಲಾ ಬರಿದೆನ್ನ ಬಯಸಲು ಬೇಡ ಹೋಗೆಂದ

||೫೪||

ವಿನಯಹೀನರು ತಾನು ಮನದಲಿ
 ನೆನೆದು ತಪ್ಪಿದ ನಿರ್ದಯನು ಕಾ
 ನನದಿ ನಿನ್ನನು ಬಿಸುಟು ಕಳೆದ ದುರಾತ್ಮ ಬಾಹಿರನ
 ನೆನೆವರೇ ಬಿಡು ಮರುಳೆ ನಿನಗಿಂ
 ದಿನಲಿ ಮಾಳ್ವ ಪುನಸ್ತ್ವಯಂವರ
 ಮನಕೆ ಸರಿಬಂದವನ ನೀನೊಲಿಸೆಂದನಾ ನೃಪತಿ

||೫೫||

ಎನಲು ಕರ್ಣಂಗಳಿಗೆ ಸಬಳದ
 ಮೊನೆಗಳಿರಿದಂತಾಗೆ ಸತಿ ಕ
 ಣ್ಣಿನಲಿ ತುಂಬಿದಳುದ ಕವನು ಹರಹರ ಶಿವಾಯೆನುತ
 ಎನಗೆ ಇನ್ನು ಪುನಸ್ಸಯಂವರ
 ಮನದೊಳುಂಟೇ ನೀವು ಬರಬೇ
 ಕೆನುತ ವಾರ್ತೆಯ ಕಲ್ಪಿಸಿದೆ ಕೇಳೆಂದಳಿದುಮುಖಿ

|೫೩|

ನಂಬಿದನು ಲೇಸಾಗಿ ಮನದೊಳ
 ಗಿಂಬುಗೊಂಡುದು ವಿಕೃತರೂಪಿನ
 ಡೊಂಬಿಯೇಕಿದು ಸಕಲ ಧರ್ಮ ವಿಚಾರವಂತರಿಗೆ
 ಅಂಬುಜಾಕ್ಷನ ರೂಪಿನಲಿ ಪ್ರತಿ
 ಬಿಂಬವಲ್ಲದೆ ನೀವು ಬಯಲಾ
 ಡಂಬರದ ನುಡಿಯೇಕೆ ಸಾಕಿನ್ನೆಂದಳಿದುಮುಖಿ

|೫೪|

ನಡೆಯುತೆಡಹಿದ ಪಟ್ಟದಾನೆಯ
 ಪಿಡಿದು ಕೊಲ್ಲುವರುಂಟೆ ನಂಬಿದ
 ಮಡದಿಯಲ್ಲವೆ ತಾನು ಬಿರುನುಡಿಯೇಕೆ ನಳನ್ಯಪತಿ
 ಅಡವಿಯಲಿ ಕಡುನೊಂದು ದೇಹವ
 ಬಿಡದೆ ಉಳುಹಿದನಿನ್ನು ಪ್ರಾಣದ
 ಗೊಡವೆಯಿನ್ನೇಕೆನುತ ಕಂಬನಿದುಂಬಿದಳು ತರಳೆ

|೫೫|

ನೋಯೆ ನೊಂದಿಹ ಸತಿಯನಾಡಲು
 ನ್ಯಾಯವೇನಿದು ನಿಮಗೆ ಕೇಳೆಲೆ
 ರಾಯ ನಿಮ್ಮನು ನೋಡೆ ಕಳುಹಿದೆ ಚರರ ದಿಕ್ಕಿನಲಿ
 ಮಾಯರೂಪಿದ ಕಾಣಲಾರದೆ
 ಬಾಯ ಬಿಡುತಿರಲಿನ್ನಯೋಧ್ಯೆಯ
 ರಾಯನಲಿ ನೂತನದ ಸಾರಥಿಯೆನಲು ಕೇಳಿದೆನು

|೫೬|

ಆಗ ಭೂಸುರಪತಿ ಸುದೇವನ
 ಬೇಗಲಟ್ಟಿದೆ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ಸ
 ರಾಗದಿಂದುತ್ತರಕೆ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರವ ಪೇಳ್ವಿರಲು
 ಈಗಲಿದು ಸಂಶಯವೆ ತಾನದ
 ಕಾಗಿ ಕರೆಸಿ ಸ್ವಯಂವರವ ನಿಮ
 ಗಾಗಿ ಪೇಳಿದನಿದರ ತಪ್ಪೇನೆಂದಳಂದುಮುಖಿ

೧೬೦

ಜನನುತನೆ ಕೇಳಾದಿಯಲಿ ಯೌ
 ವನವ ನಿನಗೊಪ್ಪಿಸಿದನಲ್ಲದೆ
 ತನುಮನೋವಾಕ್ಯಾಯ ಕರ್ಮಗಳಲಿ ತಾನೆರಡ
 ನಿನಗೆ ನೆನೆದವಳಲ್ಲ ನೀನೇ
 ನನಗೆ ಗತಿಯೆಂದಿಹುದನರಿಯಾ
 ಜನಪ ರಕ್ಷಿಸು ಕೈಪಿಡಿದು ಸಲಹೆಂದಳಂದುಮುಖಿ

೧೬೧

ಇದಕೆ ಯಮ ಪರುಣಾನಿಲೇಂದ್ರರು
 ಮದನಜನಕನೆ ಸಾಕ್ಷಿಯೆನೆ ಮೇ
 ಘದಲಿ ನುಡಿದನು ವಾಯು ನಳನೃಪನೊಡನೆ ಸತ್ಯವನು
 ಚದುರ ಕೇಳ್ ದಮಯಂತಿ ಲೋಕದ
 ಸುದತಿಯೇ ತಿಳಿ ಲೋಕಪಾವನೆ
 ಇದಕೆ ಸಂಶಯವೇಕೆ ಪಾಲಿಸು ಸತಿಯ ನೀನೆಂದು

೧೬೨

ಪವನನಾಡಿದ ನುಡಿಯ ಕೈಕೊಂ
 ಡವನಿಪತಿ ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಕೈ
 ತವಕದಲಿ ಕಲಿಯಿಂದ ನೊಂದೆನು ನಿಮ್ಮ ದರುಶನದಿ
 ಬವಣೆ ಹಿಂಗಿ ಕೃತಾರ್ಥನಾದೆನು
 ಬುವಿಯೊಳಿನ್ನೆನುತ ಪಕ್ಷಿಯ
 ಹವಣ ಮನದಲಿ ನೆನೆಯೆ ಬಂದುದು ದಿವ್ಯಮಯ ವಸನ

೧೬೩

ಧರಿಸಿದನು ನಳನಾ ದುಕೂಲವ
 ಪರಿಹರಿಸಿತಾ ರೂಪು ಮುನ್ನಿನ
 ಪರಮತೇಜದ ದಿವ್ಯತನುವಿನೊಳೆಸೆದು ರಂಜಿಸಲು
 ಸುರರ ದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗೆ ಮಲ್ಲಿಗೆ
 ಯರಳ ಮಳೆ ಸೂಸಿದರು ಗಗನದಿ
 ಸುರಸತಿಯರಕ್ಷತೆಯ ತಳಿದರು ಹರಸಿ ನಳನೃಪಗೆ

|೩೪|

ಸುರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಯಮ ಭಾ
 ಸ್ಕರ ವಿರಿಂಚಾದಿಗಳುಲಿಯೆ ವರ
 ತರುಣಿ ಬಂದೆರಗಿದಳು ಪತಿಯಂಘ್ರಿಯಲಿ ದಮಯಂತಿ
 ಹರುಷದಲಿ ಬಿಗಿಯಪ್ಪಿದನು ಭೂ
 ಸುರರು ಸಂಭ್ರಮಿಸಿದರು ವರಪುರ
 ದರಸ ಚೆನ್ನಿಗರಾಯ ಸಲಹಿದನವರ ಕರುಣದಲಿ

|೩೫|

* * * *

ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿ

ಕದನದಲಿ ಪುಷ್ಕರನ ಬಲವನು
ಸದೆದು ಜೂಜಿಂ ಗೆಲಿದು ರಾಜ್ಯವ
ಮುದದಿ ಪಾಲಿಸುತಿದರ್ನಾ ಸತಿಸಹಿತ ನಳನೃಪತಿ ||

ಕೇಳು ಪಾಂಡುಕುಮಾರ ನಳಭೂ
ಪಾಲನಭ್ಯುದಯವನು ಮಂಗಳ
ದೇಳಿಗೇಯನೇನೆಂಬೆ ದಮಯಂತಿಯ ಮಹೋತ್ಸವವ
ಲೀಲೆಯಲಿ ಮಜ್ಜನವ ಮಾಡಿ ದು
ಕೂಲಮಣಿ ಭೂಷಣವ ಧರಿಸಿ ಚ
ಡಾಳಿಸುವ ಕಾಂತಿಯಲಿ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ಕುಳ್ಳಿದರ್ ||೧||

ಈತನಾರು ಪಿತಾಮಹನೊ ಪುರು
ಹೂತನೋ ಮನ್ಮಥನೊ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
ನಾಥನೊ ಚಂದ್ರಮನೊ ಶಂಕರನೋ ಮಹಾದೇವ
ಈತನೇ ನಳನೃಪತಿ ಭೂ ವಿ
ಖ್ಯಾತನೆಲ್ಲೆಂದಿಲ್ಲಿ ಬಂದನು
ಪೂತು ಮುರುಝರೇ ಎನುತ ಕೊಂಡಾಡಿತು ನೃಪಸ್ತೋಮ ||೨||

ಬಂದು ಕಂಡುದು ನಿಖಿಳ ಪುರಜನ
ವಂದು ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ಮುದದಲಿ
ಸಂದಣಿಸೆ ಋತುಪರ್ಣ ಬಂದನು ಮಂತ್ರಿ ಜನಸಹಿತ
ಸಂದ ಮಣಿಕಾಂಚನ ಸುವಸ್ತುವ
ತಂದು ಸಮುಖದೊಳಿರಿಸಿ ವಿನಯದಿ
ನಿಂದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ಕರಗಳ ಮುಗಿದು ನಳನೃಪಗೆ ||೩||

ಸೋಮಕುಲ ನೃಪಸಾರ್ವಭೌಮ ಸ
 ನಾಮ ಮಂಗಳನಿಳಯ ಚಿತ್ರಸಂ
 ಗ್ರಾಮ ಧೀರ ವಿರೋಧಿಸಾಮಜಸಿಂಹ ದಯಶೀಲ
 ತಾಮಸನು ಮತಿಗೇಡಿ ಮಾನವ
 ಪಾಮರನ ಗುಣದೋಷವೆಣಿಸದೆ
 ಪ್ರೇಮದಿಂದೊಲಿದೆನ್ನ ನೀ ಸಲಹೆಂದು ಕೈಮುಗಿದ

|೪|

ರೂಢಿಯಲಿ ನಾ ನಿಮ್ಮನರಿಯದ
 ಮೂಢಮತಿಯವಿವೇಕಿ ತುರಗವ
 ಹೂಡಿದಾಗಲೆ ರಥಕೆ ಆದಿಯೊಳರಿದೆನೇ ತಾನು
 ಮಾಡಿದಪರಾಧಗಳನೊಂದನು
 ನೋಡಲಾಗದು ಚಿತ್ತದಲಿ ಖಿಯ
 ಖೋಡಿಯಿಲ್ಲದೆ ಸಲಹಬೇಕೆಂದೆರಗಿದನು ಪದಕೆ

|೫|

ಈ ಪರಿಯೊಳೆನಲಾ ನೃಪನ ಸಂ
 ತಾಪವನು ಪರಿಹರಿಸಿ ನಳನೃಪ
 ತಾ ಪಿರಿದು ಮಣಿಭೂಷಣಂಗಳನಿತ್ತು ನಸುನಗುತ
 ಕೋಪವೆನಗಿಲ್ಲೆಂದಯೋಧ್ಯಾ
 ಭೂಪನನು ಮನ್ನಿಸುವ ಸಮಯದಿ
 ತಾಪ ರಸ ನೊಡಗೊಂಡು ಬಂದನು ಒಲಿದು ಮೈತ್ರೇಯ

|೬|

ಬಂದ ಮುನಿಗವನೀಶ ಚರಣ
 ದ್ವಂದ್ವದಲಿ ಚಾಚಿದನು ಮಕುಟವ
 ನಂದು ಪಿಡೆದತ್ತಿದನು ನಸುನಗತ್ತಲ್ಲಿ ಕುಳ್ಳಿದರ್
 ಎಂದನೆಲೆ ನಳನೃಪತಿ ನಿನಗೆ ಮು
 ಕುಂದನೊಲುಮೆಯು ಆವ ಕಾಲದಿ
 ಸಂದಿರಲು ಇನ್ನಾವುದರಿಲ್ಲೆಂದನಾ ಮುನಿಪ

|೭|

ಕಲಿಪುರುಷನಿಂದಾದುದಪಹತಿ
 ಲಲನೆ ಪುತ್ರರನಗಲಿ ಕಷ್ಟವ
 ಬಳಸಿದೆಯಲಾ ನೊಂದು ಸತ್ಯವ ಬಿಡದೆ ಸಂಚರಿಸಿ
 ಸುಲಭನಾದೆ ಕುಲಾಂಗನೆಯ ವ್ರತ
 ಫಲದ ಪುಣ್ಯೋದಯದಿ ನಿಜಸಿರಿ
 ಫಲಿಸಿತ್ತಿನ್ನೀ ಲೋಕದಲಿ ನಿನಗಾರು ಸರಿಯೆಂದ

೧೮೧

ಹರಿಯ ನೆಲೆಗೆಡಿಸಿದನು ಪರಮೇ
 ಶ್ವರನ ಭಿಕ್ಷವನೆತ್ತಿಸಿದ ಸರ
 ಸಿರುಹಭವ ತಾ ಶಿರವ ಪೋಗಾಡಿದನು ಪೂರ್ವದಲಿ
 ಕರುಣಹೀನನು ನಿನ್ನ ಸೋಂಕಲು
 ತೆರನ ಕಾಣದೆ ಹಲವು ದಿನ ಕಾ
 ತರಿಸಿ ಚಲದಲಿ ತೊಡಚಿಬಿಟ್ಟನು ಮನದ ಭೀತಿಯಲಿ

೧೮೨

ಎಲ್ಲ ನೃಪರಂತಲ್ಲ ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ವಲ್ಲಭನ ಪ್ರತಿಬಿಂಬ ನಿನ್ನಲಿ
 ನಿಲ್ಲಬಲ್ಲನೆ ಕಲಿಪುರುಷನತಿ ಬೇಗ ತೆರಳಿದನು
 ಸಲ್ಲಲಿತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಂ
 ದೆಲ್ಲ ನಿನಗಹುದೆಂದು ಧರಣೀ
 ವಲ್ಲಭನ ಸತ್ಕರಿಸಿ ಕೊಂಡಾಡಿದನು ಮೈತ್ರೇಯ

೧೮೩

ಎಂದು ಹರಸಿದನವನಿಪಗೆ ಮುದ
 ದಿಂದ ಮಂತ್ರಾಕ್ಷತೆಗಳಲಿ ಮುನಿ
 ವೃಂದ ಸಂತೋಷಿಸಿತು ನೃಪ ಸಿಂಹಾಸನದೊಳಿರಲು
 ಇಂದುವದನೆಯರಾರತಿಯ ನಲ
 ವಿಂದಲೆತ್ತಿದರಲ್ಲಿ ಸತಿಯರು
 ಸಂದಣಿಸಿ ಪಾಡಿದರು ಶೋಭಾನವನು ಮನವೊಲಿದು

೧೮೪

ಊದಿದುವು ಕಹಳೆಗಳು ಶಂಖವು
 ನಾದಿಸಿತು ಭೇರೀ ಮೃದಂಗ ವಿ
 ನೋದದಿಂದ ರಂಜಿಸಿತು ನಾನಾ ವಾದ್ಯರಭಸದಲಿ
 ಮೇದಿನೀಶ್ವರರಾಗ ಮುಯ್ಯಳ
 ನೋದಿಸಿದರವನಿಪಗೆ ಸತಿಗಿ
 ನೈದೇತನ ಮಿಗಲೆಂದು ಹರಸಿತು ಮುನಿವಧೂನಿಕರ

|೧೨|

ಅರಸ ಕೇಳು ವಿದರ್ಭಪತಿ ಮುನಿ
 ವರರನುಪಚರಿಸಿದನು ಧರಣೀ
 ಸುರರಿಗಿತ್ತನು ಗೋ ಹಿರಣ್ಯ ಸುವಸ್ತು ದಾನವನು
 ಕರೆಸಿ ಕೊಟ್ಟನು ನೃಪತಿಗಖಿಲಾ
 ಭರಣಗಳ ಕರಿ ತುರಗ ರಥವನು
 ಪುರಜನರ ಸಂತ್ರೈಸಿ ಕಳುಹಿದನಖಿಳ ಬಾಂಧವರ

|೧೩|

ಹರೆದುದೋಲಗವಲ್ಲಿ ಯಾಚಕ
 ವರರು ಕೊಂಡಾಡಿದರು ಧರಣೀ
 ಶ್ವರರು ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡು ಹೊಕ್ಕರು ತಮ್ಮ ನಗರಿಗಳ
 ಮರುದಿವಸ ಋತುಪರ್ಣ ನಳನೃಪ
 ಗೆರಗಿ ಕಳುಹಿಸಿಕೊಂಡಯೋಧ್ಯಾ
 ಪುರವ ಹೊಕ್ಕನು ಚೈದ್ಯಭೂಪತಿ ಮರಳಿದನು ಪುರಕೆ

|೧೪|

ಇಂದುಮುಖಿ ದಮಯಂತಿಯೊಡನಾ
 ನಂದದಲಿ ನಳನೃಪತಿ ಮಾವನ
 ಮಂದಿರದಿ ತಾನೊಂದು ವತ್ಸರವಿದ್ದು ವಿಭವದಲಿ
 ಮುಂದೆ ನಮ್ಮಯ ನಿಷಧಪುರಿಗಾ
 ವಿಂದು ಗಮಿಸಲು ಬೇಕೆನುತ ತಾ
 ನಂದು ಭೀಮನೃಪಾಲನೊಡನಾಲೋಚಿಸಿದ ಹದನ

|೧೫|

ದಂಡು ನಡೆಯಲಿ ನಿಷಧಪುರಿಗಾ
ಭಂಡ ನೃಪ ಪುಷ್ಕರನ ಮಾತೇ
ನಂಡಲೆದು ಫಲವಿಲ್ಲ ಸಾಕಿನ್ನೇಳಿಯೆಂದೆನುತ
ಮಂಡಲಾಧಿಪನೆನಲು ಭೂಪರ
ತಂಡವೆದ್ದುದು ಕೂಡೆ ಭಟರು
ದ್ದಂಡ ಕೈದುವ ಕೊಂಡು ನಡೆದರು ನಳನ ಸನ್ನೆಯಲಿ ೧೮೬

ತುರಗ ಹಲ್ಲಣಿಸಿದುದು ರಥ ಮೋ
ಹರಿಸಿ ತೆರಳಿತು ಸಂಗರಕೆ ಮದ
ಕರಿಗಳಿಟ್ಟಣಿಸಿದುದು ಕಾಲಾಳಿರದೆ ಸಂದಣಿಸೆ
ನೆನೆದುದಗಣಿತ ಸೈನ್ಯಸಾಗರ
ಮೊರೆವವೋಲ್ ಗಂಭೀರಭೇರಿಗ
ಳುರವಣಿಸೆ ಹೊರವಂಟ ನಳನೃಪನರಸ ಕೇಳೆಂದ ೧೮೭

ತುರಗಚಯ ವೆಂಟಣಿಸಿ ಹೂಡಿದ
ವರರಥಕೆ ಬಲವಂದು ಕೈದುವ
ಧರಿಸಿಯೇರಿದನರಸ ಮಂಗಳವಾದ್ಯ ರಭಸದಲಿ
ತೆರಳಿತಲ್ಲಿ ಮಹಾರಥರು ಸಂ
ಗರಕೆ ಮುಂಚುವ ಭಟರ ಗಡಣದಿ
ಧುರಕೆ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ ಸಾರುತ ಗೌರುಹಳೆಯಲಿ ೧೮೮

ಇದು ಕಣಾ ನಳನಂದು ವನವಾ
ಸದ ಪಯಣವಾದಲ್ಲಿ ಮಕ್ಕಳ
ಪದುಳದಿಂದೇರಿಸಿ ವಿದರ್ಭಕೆ ಕಳುಹಿ ಬಿಟ್ಟ ರಥ
ಗದಗದಿಪ ನವರತ್ನ ನಿಚಯದೊ
ಳುದಿಸಿ ಮೆರೆವ ಸುವರ್ಣ ಕಲಶವ
ಮದನ ನೆಲೆವೀಡೆನಿಸಿ ಮೆರೆದುದು ವರವರೂಢವದು ೧೮೯

ಹೊಳೆವ ಸಿಂಧದ ಸಾಲ ಝಲ್ಲರಿ
 ಗಳ ಪತಾಕದ ಚಿತ್ರ ಚಮರಾ
 ವಳಿಗಳಿಂದಲಿ ಧಾತುಗುಂದಿದುದಭ್ರತಳ ಮುಸುಕಿ
 ಉಲಿವ ಮಂಗಳಪಾಠಕರ ಕಳ
 ಕಳಕೆ ಮಿಗೆ ಹೆಬ್ಬಲ ಛಡಾಳಿಸೆ
 ನೆಲ ಬಿರಿಯಲೈತಂದು ಬಿಟ್ಟುದು ನಿಷಧ ನಗರಿಯಲಿ ೨೧೦

ದಾಳಿಯಿಟ್ಟರು ಹರಿದು ದಿಕ್ಕಿನ
 ಮೂಲೆಯವರಂಜಿದರು ಮುಮ್ಮೊನೆ
 ಯಾಳು ಕವಿದುದು ಹಿಡಿದರಗ್ಗದ ಸೆರೆಯ ಸೂರೆಗಳ
 ಕೇಳಿದನು ಪುಷ್ಕರನು ನಿಷಧನ
 ದಾಳಿ ಬರುತ್ತಿದೆ ಖಿತಿಯ ಭರದಲಿ
 ಕಾಳಗಕೆ ನಳನೈಪತಿ ಬಂದನೆನುತ್ತ ಮುಳಿದೆದ್ದ ೨೧೧

ಆಗಲಿದಕೇನೀಗ ರಾಜ್ಯವ
 ನೀಗಿದಳಲಿನೊಳೊಮ್ಮೆ ಕದನಕೆ
 ತಾಗಿದನು ತಪ್ಪೇನು ಬರಹೇಳೆಮ್ಮ ಸೈನಿಕರ
 ಈಗಲೀತನ ಕಡಿದು ಸೆರೆಗಳ
 ಬೇಗ ಹಿಡಿಯೆಂದೆನುತ ನಿಜಬಲ
 ಸಾಗರವ ನೆರಹಿದನು ಕಳುಹಿದ ತನ್ನ ದಳಪತಿಯ ೨೧೨

ಹರಿಗೆ ಖಡ್ಗ ಕಠಾರಿ ತೋಮರ
 ಪರಶು ಮುದ್ದರ ಕುಂತ ಬಲ್ಲೆಹ
 ಪರಿಘ ಚಕ್ರ ತ್ರಿಶೂಲ ಕಕ್ಕಡ ಭಂಡಿವಾಲ ಚಯ
 ಸುರಗಿ ಸಬಳ ಮುಸುಂಡಿ ಮೊದಲಾ
 ದುರತರದ ಕೈದುಗಳ ಪಟುಭಟ
 ರುರವಣಿಸಿ ತಾಗಿದರು ರಿಪುಮೋಹರವನನುಗೊಳಿಸಿ ೨೧೩

ಹೊಕ್ಕರಾಹವದೊಳಗೆ ಮೊನೆಯ
 ಲ್ಲಿಕ್ಕಲಿಸಿ ಬರೆ ಕಂಡು ಮರುರೇ
 ಚುಕ್ಕಿಗಳಿರಾ ಎನುತ ಹೊಯ್ದರು ಬೆರಸಿ ಪಟುಭಟರ
 ಇಕ್ಕಿದರು ಸುರಗಿಯಲಿ ಕರಿಗಳ
 ತಿಕ್ಕಿ ತಿವಿದರು ತೇರುಗಳ ಮುರಿ
 ದಿಕ್ಕಿ ಪರಿಘದೊಳೊರಿಸಿದರು ಕಾಲಾಳ ಮೂದಲಿಸಿ

೧೨೪|

ಇಟ್ಟಣಿಸಿ ಬರೆ ತೇಜಿಗಳ ನೆರೆ
 ಕಟ್ಟಿ ಖಂಡಿಸಿ ಭಟರನಾ ಬೆ
 ನ್ನಟ್ಟಿ ಕಡಿದರು ಬೆರಸಿ ಬಹ ಬಲು ವೀರನಾಯಕರ
 ಹೊಟ್ಟುಗುಟ್ಟಿದರರುಣಜಲ ಸಾ
 ಲಿಟ್ಟುದವನಿಯೊಳಮಮ ನೆರೆ ಜಗ
 ಜಟ್ಟಿಗಳು ಕಾದಿದರು ರಣದಲಿ ಸುರರು ಬೆರಗಾಗೆ

೧೨೫|

ಸಾರಥಿಯನೆಚ್ಚರಿಸಿ ರಥಿಕರು
 ತೋರಿದರು ಕೈಗುಣವ ಸರಳನ
 ಸಾರದಲಿ ರಿಪುಭಟರ ತಲೆಗಳ ತರಿದರಲ್ಲಲ್ಲಿ
 ಕಾರಿದರು ರಕುತವನು ತೇರಿನ
 ವಾರುವಂಗಳು ಮುಗ್ಗಿದುವು ರಣ
 ಧೀರರೆಚ್ಚಾಡಿದರು ಗಾಯದೊಳೊರಲಿತುಭಯಬಲ

೧೨೬|

ಕಡೆದ ತಲೆಗಳ ಸಿಡಿದ ಹುಬ್ಬಿನ
 ಕಡಿದ ತೋಳ್ಳಳ ನೆಗ್ಗಿದೆಲುಗಳ
 ಉಡಿದ ತೊಡೆಗಳ ಮಿದುಳ ಖಂಡದ ಹರಿದ ಕರುಳುಗಳ
 ಒಡೆದ ನೆತ್ತಿಗಳಿಂದ ರಕುತದ
 ಮಡು ಹರಿಯೆ ತರಹರಿಸಲಾರದೆ
 ಪಡೆ ಮುರಿದು ಬರತಿರಲು ಕಂಡನು ಖಾತಿಯೊಳು ನಳನು

೧೨೭|

ಕರೆದು ಸಾರಧಿಗರುಹಿದನು ಪು
 ಷ್ಕರನ ಬಲ ಕೈಮೀರಿ ಬರುತಿರೆ
 ತಿರುಹು ತೇಜಿಯನಿತ್ತಲಿವದಿರನೊರಸಿ ಬೆನ್ನಿನಲಿ
 ಕರುಳ ತೆಗೆವೆನೆನುತ್ತ ಚಾಪಕೆ
 ತಿರುವನೇರಿಸಿ ಸರಳಿನಲಿ ಬೊ
 ಬ್ಬಿರಿಯೆ ಧರೆ ತಲ್ಲಣಿಸಿತವನೀಪಾಲ ಕೇಳೆಂದ ೨೨೮

ಮುರಿದ ಬಲ ಸಂವರಿಸಿಕೊಂಡುದು
 ಮೊರೆವ ಕಹಳಾರವದ ಸನ್ನೆಯೊ
 ಳುರುಬಿತಾ ಬಲದೊಳಗೆ ಬೆರಸಿತು ನಳನ ಪರಿವಾರ
 ಅರಸನಾ ಸಮಯದಲಿ ಹೂಡಿದ
 ಸರಳ ಕೆನ್ನೆಗೆ ಸೇದಿ ಬಿಡೆ ಕ
 ತ್ತರಿಸಿ ಬಿಸುಟುದು ರಿಪುನ್ಯಪರ ಶಿರಗಳನು ಖಂಡಿಸುತ ೨೨೯

ಇಳೆ ಸರಳಮಯವಾಯ್ತು ಕೆಂಡದ
 ಮಳೆ ಕರೆದುದೆನೆ ಪುಷ್ಕರನ ಬಲ
 ದೊಳಗೆ ಬಿದ್ದುದನೇಕರಿಪುನ್ಯಪ ಸೈನ್ಯಸಾಗರವು
 ಮಲೆತವರ ಶಿರಗಳನು ಖಂಡಿಸಿ
 ತಲೆಯ ಚೆಂಡಾಡಿದರು ರಧಿಕರು
 ಬಲುಗುದುರೆ ಕಾಲಾಳು ನೆಗ್ಗಿತು ನಳನ ಶರಹತಿಗೆ ೨೩೦

ತೆರಹುಗೊಟ್ಟೊಳಹೊಗಿಸಿ ಸದೆದನು
 ಬರಸಿಡಿಲು ಬಡಿವಂತೆ ರಿಪುಬಲ
 ಮುರಿದು ನಿಂದುದು ಗಾಯವಡೆದರು ವೀರಪಟುಭಟರು
 ಹುರಿಯೊಡೆದು ಮೈದೆಗೆದು ಸಲೆ ಕೈ
 ಮುರಿಯೆ ಕೈದುವ ಬಿಸುಟು ಪಡೆ ಮೊಗ
 ದಿರಹುಲೆಚ್ಚನು ಕೊಚ್ಚಿದನು ಪುಷ್ಕರ ಚತುರ್ಬಲವ ೨೩೧

ಗಾಳಿ ಮುರಿದೊಕಿದಡೆ ಘನಮೇ
ಘಾಳಿ ನಿಲುವುದೆ ನಿಷಧಪತಿಶರ
ಜಾಳದಲಿ ಕಡಿವಡೆದು ಬಿದ್ದರು ರಾಯರಾವುತರು
ಆಳು ಮುರಿದುದು ಕಂಡ ಮುಖದಲಿ
ಹೇಳಲೇನಾನವರ ವಿಧಿಯನು
ಸೋಲದಲಿ ಮನಗುಂದಿ ಹಾಯ್ದರು ಬಿಟ್ಟ ಮಂಡೆಯಲಿ |೩೨|

ಆರು ಸಾಸಿರ ತೇರುಗಳು ಹದಿ
ನಾರು ಸಾಸಿರ ಕರಿಗಳಿಪ್ಪ
ತ್ತಾರು ಸಾವಿರ ತುರಗ ಕಾಲಾಳೊಂದು ಲಕ್ಷದಲಿ
ಸೇರಿತಂತಕಪುರಿಗೆ ಸರಳಿನ
ಸಾರದಲಿ ರಿಪುಸೇನೆ ಮುರಿದುದು
ಆರು ಬಲ್ಲರು ಮಿಕ್ಕ ಸೇನೆಯನರಸ ಕೇಳೆಂದ |೩೩|

ಮರನ ಹುತ್ತವನೇರಿದರು ಸಂ
ಗರದಿ ಕೈದುವ ಬಿಸುಟು ಸಲೆ ಮೈ
ಮರೆದು ತೇಜಿಯನಿಳಿದು ರಾವ್ತರು ಕೊರಳ ಸಲಹೆನುತ
ಕರವ ಮುಗಿದರು ಜೋದರರು ಮೈ
ಮರೆದು ಕದನದ ಗಾಯದಲಿ ನೊಂ
ದೊರಲಿ ಬಾಯಲಿ ಬೆರಳನಿಟ್ಟುದು ವೈರಿ ಪಾಯದಳ |೩೪|

ಮುರಿದು ಬರುತಿದೆ ಜೀಯ ಬಲ ನಿಲ
ಲರಿದು ನಮ್ಮದು ನಳನೃಪಾಲನ
ಶರಹತಿಗೆ ನೆರೆ ಮುಗ್ಗಿ ಕೆಡೆದುದು ತಾರುತಟ್ಟಿನಲಿ
ತರಹರವ ನಾ ಕಾಣೆನೀ ಮೋ
ಹರಕೆ ಗತಿಯೇನೆನಲು ಪುಷ್ಕರ
ಭರದಿ ಕೋಪದೊಳಂದು ಕೆರಸಿದನಾಗ ನಿಜಬಲವ |೩೫|

ಅರಸ ಕೇಳರಮನೆಗೆ ಬಂದನು
 ಉರುತರದ ಕೈದುಗಳ ತರಿಸಿಯೆ
 ಧರುವಿಜಯರಿಗೆ ಕರೆಸಿಕೊಟ್ಟನು ಚಾಪಮಾರ್ಗಣವ
 ಕರಿತುರಗ ಕಾಲಾಳು ನೆರೆದುದು
 ಮೊರೆವ ವಾದ್ಯದ ರಭಸದಲಿ ಸಂ
 ಗರಕೆ ಪಯಣವ ಮಾಡುತಿದನು ನೃಪತಿ ಕೇಳೆಂದ ೩೩೩

ತೆಗೆದು ಹಿಂದಕೆ ನಿಷಧಪತಿ ಕಾ
 ಳಗದಿ ಹಿಡಿಸಿದ ಧರ್ಮಗಹಳೆಯ
 ವಿಗಡ ಪುಷ್ಕರನಿತ್ತ ಕೋಪಾಗ್ನಿಯಲಿ ಖತಿಮಸಗಿ
 ಹಗೆಗೆ ಜಯವಾಯ್ತಂದಿನಲಿ ತಾ
 ಹೊಗುವೆನಹಿತರ ಮುರಿವೆನೆನೆ ಕೈ
 ಮುಗಿದು ಬಿನ್ನೈಸಿದನು ವರಮಂತ್ರೀಶ ಪುಷ್ಕರಗೆ ೩೩೩

ಅರಿಭಯಂಕರ ನೈಷಧನ ಸಂ
 ಗರದಿ ಗೆಲುವವರಾರು ದೇವಾ
 ಸುರರು ನಿಲಲರಿದರಸ ಮಿಕ್ಕಿನ ನರರ ಪಾಡೇನು
 ಮರುಳುತನ ಬೇಡಿನ್ನು ನೃಪನನು
 ಕರೆಸಿ ಸಂಧಿಯ ಮಾಡಿ ಜೂಜಿನ
 ಮರುವಲಗೆಯಲಿ ಗೆಲುವುದುಚಿತವಿದೆಂದನಾ ಮಂತ್ರಿ ೩೩೪

ವೀರಸೇನನ ತನಯ ನಿಷಧನ
 ಸೇರಿಹಳು ಜಯಲಕ್ಷ್ಮೀ ಸೇನಾ
 ಭಾರದಲಿ ಋತುಪರ್ಣ ಚೈದ್ಯ ವಿದರ್ಭ ಮೊದಲಾದ
 ಭೂರಿನೃಪರೋಲೈಸುತಿದೆ ಸರಿ
 ಯಾರು ಸಂಗ್ರಾಮದಲಿ ನಳನಲಿ
 ಮೀರಿ ಕೈಮಾಡಿದರೆ ತಪ್ಪದು ಮರಣ ನಿನಗೆಂದ ೩೩೫

ಎನಲು ಕೇಳ್ದಾ ಮಾತಿನಲಿ ಬಂ
 ದನು ನಳನ ಕಂಡನು ಮಹೀಪತಿ
 ಎನಗೆ ನಿಮ್ಮಲಿ ಕದನವೇತಕೆ ಸಾಕದಂತಿರಲಿ
 ಜನಪತಿಗಳೇಕ್ಷಿಸಲಿ ಮರು ಜೂ
 ಜಿನಲಿ ನಿಪುಣರು ನಾವು ನಿಮ್ಮಲಿ
 ಮನಕೆ ಹರುಷಿತವಾಗಲಾಡುವೆನೆಂದ ನಸುನಗುತ

೧೯೦

ಎಲವೊ ಕೇಳಿನ್ನಾದುದಾಗಲಿ
 ಕಲಹಕಂಜುವೆ ನೀನು ಜೂಜಿನ
 ಬಳಕೆಯಲಿ ಬಲ್ಲಿದನು ನಮ್ಮನು ಕರೆದ ತಪ್ಪೇನು
 ಕಲಹವಾಗಲಿ ಜೂಜಿದಾಗಲಿ
 ಗೆಲುವೆ ನಿನ್ನನು ಕುಟಿಲಹೃದಯದ
 ನೆಲೆಯ ಬಲ್ಲೆನು ನಿನಗೆ ಮನವೊಲಿದುದನು ಮಾಡೆಂದ

೧೯೧

ಅರಸ ಕೇಳಾ ಪುಷ್ಕರನು ತ
 ನ್ನರಮನೆಗೆ ಕರೆತಂದನಾ ಕಲಿ
 ಪುರುಷನಿಂದಲಿ ಮುನ್ನ ಗೆಲಿದಗ್ಗಲಿಕೆಯಲಿ ನೃಪನ
 ಪಿರಿದು ತಾ ಗೆಲಬಲ್ಲೆನೆಂದಾ
 ಪ್ರರನು ಕರೆಸಿದನೋಲಗದಿ ಕು
 ಳ್ಳಿರಲು ತಂದರು ಸಾರಿಗಳನಿರಿಸಿದರು ಸಮ್ಮುಖದಿ

೧೯೨

ನಳನೃಪತಿ ನೀ ಗೆಲಿದೊಡೀ ಭೂ
 ಲಲನೆಯನು ತಾ ಬಿಡುವೆ ಸೋತರೆ
 ಬಳಿಕ ದಮಯಂತಿಯನು ನನಗೊಪ್ಪಿಸುವುದೆಂದೆನಲು
 ಇಳೆಯೊಳಿಹ ಭೂರುಹದ ಹೃದಯದ
 ನೆಲೆಯ ಬಲ್ಲಗ್ಗಲಿಕೆಯಲಿ ತಾ
 ಗೆಲುವೆನೆಂದೊಪ್ಪಿದನು ಮನದಲಿ ಧೈರ್ಯಪರನಾಗಿ

೧೯೩

ಹೂಡಿದರು ಸಾರಿಗಳ ನೆತ್ತವ
 ನಾಡಿದರು ಮನನಲಿದು ಖಾಡಾ
 ಖಾಡಿಯಲಿ ದುಗ ಬಾರ ಇತ್ತಿಗವೆಂಬ ರಭಸದಲಿ
 ಬೇಡಿದರೆ ಬೀಳುವುದು ದಾಯದ
 ರೂಢಿ ಜಳುಪಿಸೆ ಹಳೆವ ದಾಳದ
 ರೂಢಿಗಚ್ಚರಿಯಾಗೆ ನಳನೃಪ ಗೆಲಿದು ಬೊಬ್ಬರಿದ

|೪೪|

ಖಿನ್ನನಾದನು ಪುಷ್ಕರನು ಹರು
 ಷೋನ್ನತಿಯ ಬೀಳ್ಕೊಡಲು ಗುಣ ಸಂ
 ಪನ್ನನೇರಿದ ರತ್ನಸಿಂಹಾಸನವ ನಳನೃಪತಿ
 ಪನ್ನಗಾರಿಧ್ವಜನ ಕೃಪೆ ನಿನ
 ಗಿನ್ನು ಸಿದ್ಧಿಸಲೆಂದು ಮುನಿಜನ
 ರುನ್ನತದಿ ಕೊಂಡಾಡಿ ಹರಸಿದರೆಲ್ಲ ಧರಣಿಪನ

|೪೫|

ದೇವದುಂದುಭಿ ಮೊಳಗಿದುದು ದಿವಿ
 ಜಾವಳಿಗಳಭದಲಿ ಸಂಧಿಸಿ
 ಹೂವಿನಲಿ ಮಳೆಗರೆದರಾಗ ನೃಪಾಲನಂಗದಲಿ
 ಕೋವಿದರು ಸುಜನಾವನೀಶರು
 ಸೇವಿಸಲು ಧರೆ ನಲಿಯೆ ನೃಪ ರಾ
 ಜೀವಲೋಚನನಂತೆ ಸಿಂಹಾಸನದಿ ರಂಜಿಸಿದ

|೪೬|

ಬಂದು ಕಂಡರು ಪುರಜನರು ನಲ
 ವಿಂದ ಕಾಣಿಕೆಗೊಟ್ಟು ಸುರಕುಲ
 ವೃಂದ ನಲಿಯಲು ಮಂತ್ರಿಬಾಂಧವರೆಲ್ಲ ಕೈಮುಗಿದು
 ವಂದಿಸುತ ಕುಳ್ಳಿರಲು ಸಭೆಯಲಿ
 ತಂದರಾರತಿಗಳನು ನೃಪಗರ
 ವಿಂದಮುಖಿಯರು ಹರುಷದಿಂದೆತ್ತಿದರು ಮನವೊಲಿದು

|೪೭|

ನಲವು ಹಿಂಗಿದ ಪುಷ್ಕರನ ಮನ
 ವೊಲಿದು ಮನ್ನಿಸಿ ಕರೆದು ನಳನೃಪ
 ಕಲಿಪುರುಷನಿಂದಾದುದುಪಹತಿ ನಿನ್ನ ತಪ್ಪೇನು
 ಹಲವ ಹಂಬಲಿಸಿದಿರು ನಿನ್ನಲಿ
 ಭಲವು ನಮಗಿನಿತಿಲ್ಲ ಮುನ್ನವೊ
 ಲಿಳೆಯ ಪಾಲಿಸು ನಮ್ಮ ನೀನೋಲಗಿಸು ಹೋಗೆಂದ

194

ಎನಲು ಲಜ್ಜಿತನಾಗಿ ಪುಷ್ಕರ
 ವಿನಯದಲಿ ತಾನೆರಗಿ ನಿಮ್ಮಡಿ
 ವನಜದೆಡೆಗಪರಾಧಿಯಾದನಗಾವ ಗತಿಯಹುದೊ
 ಜನಪ ಸಲಹು ಕೃತಘ್ನನನು ಸ
 ಜ್ಞನ ಶಿರೋಮಣಿ ನೀನು ಗುಣಹೀ
 ನನನು ಕೃಪೆಯಲಿ ರಕ್ಷಿಸೆಂದೆರಗಿದನು ಪದಯುಗಕೆ

195

ತನುವ ಸೈಗೆಡೆದಿಹನನೆಬ್ಬಿಸಿ
 ಜನಪನೆಂದನು ಪೂರ್ವಫಲ ಸಂ
 ಜನಿಸಿತಿಡಕಿನ್ನಾರು ಮಾಡುವುದೇನು ಎನುತವನ
 ವಿನಯವಚನಕೆ ಮೆಚ್ಚಿ ಕೊಟ್ಟನು
 ಕನಕಮಣಿ ಭೂಷಣಗಳನು ಕಾಂ
 ಚನವರೂಢವನಿತ್ತು ಮನ್ನಿಸಿ ಕಳುಹಿದನು ಮನೆಗೆ

196

ಕರೆಸಿದನು ಬಾಂಧವರ ಮಂತ್ರೀ
 ಶ್ವರರ ವಿದ್ವಾಂಸರ ನೃಪಾಲರ
 ಕರಣಿಕರನಾಪ್ತರನು ಹಿರಿಯರ ವೀರ ಪಟುಭಟರ
 ವರಸಚಿವ ಸಾಮಂತ ಮಲ್ಲರ
 ತರುಣಿಯರ ನಟ ಗಾಯಕರ ಸುಜ
 ನರಿಗೆ ಮನ್ನಿಸಿ ಕೊಟ್ಟನುಡುಗೊರೆಗಳ ಮಹೀಪಾಲ

197

ಕನಕರತ್ನ ಪ್ರಭೆಯ ಸಿಂಹಾ
 ಸನದೊಳೊಪ್ಪಿದನುಭಯ ಪಾರ್ಶ್ವದಿ
 ವನಿತೆಯರು ಚಿಮ್ಮಿದರು ಸಿತಚಾಮರವನಾ ನೃಪಗೆ
 ಜನಪತಿಗಳಿಕ್ಕಲದಲಿ ಮಂತ್ರಿ
 ಜನ ಪುರೋಹಿತ ಮಲ್ಲ ಗಾಯಕ
 ವನಿತೆಯರ ಗಡಣದಲಿ ಮೆರೆದುದು ನೃಪತಿಯಾಸ್ಥಾನ

|೨೨|

ಚಿಂತೆ ಬಲಿದು ವಿದರ್ಭದಲಿ ದಮ
 ಯಂತಿ ಕೆಳದಿಯರೊಡನೆ ನುಡಿದಳು
 ಪಂತದಲಿ ಪುಷ್ಕರನ ಗೆಲಿದನೊ ಸೋತನೋ ನೃಪತಿ
 ಕಂತುಪಿತನ ಕೃಪಾವಲೋಕನ
 ವೆಂತಿಹುದೊ ತನಗೆಂಬ ಸಮಯದೊ
 ಳಂತರಿಸದೈತಂದರಲ್ಲಿಗೆ ನಳನ ಮಂತ್ರಿಗಳು

|೨೩|

ತಾಯೆ ಬಿನ್ನಹವಿಂದು ನಮ್ಮನು
 ರಾಯನಟ್ಟಿದ ನಿಮ್ಮ ಬಳಿಗೆ ನಿ
 ರಾಯಸದಿ ಪುಷ್ಕರನ ಗೆಲಿದನು ಸಕಲರಾಜ್ಯವನು
 ನ್ಯಾಯದಲಿ ಕೈಕೊಂಡು ನಿಮ್ಮನು
 ಪ್ರಿಯದಿಂ ಬರಹೇಳಿದನು ಕಮ
 ಲಾಯತಾಂಬಕಿ ಬಿಜಯಮಾಡೆಂದೆರಗಿದರು ಪದಕೆ

|೨೪|

ಕೇಳಿ ಹರುಷಿತೆಯಾದಳವರಿಗೆ
 ಪಾಲಿಸಿದಳಾಭರಣ ವಸ್ತುವ
 ಲೋಲಲೋಚನೆ ಬಂದು ತಂದೆಗೆ ನಮಿಸಿ ವಿನಯದಲಿ
 ನಾಳೆ ಪಯಣವ ಮಾಡಿ ನಿಷಧ ನೃ
 ಪಾಲನಲ್ಲಿಗೆ ತನ್ನ ಕಳುಹೆನೆ
 ಬಾಲಕಿಯ ನುಡಿಗೇಳಿ ತೆಗೆದಪ್ಪಿದನು ಭೀಮನೃಪ

|೨೫|

ತೆಗೆಸಿದನು ಭಂಡಾರದಲಿ ಬಗೆ
 ಬಗೆಯ ವಸ್ತುವ ಸುಭಟರಿಗೆ ರುಗ
 ರುಗಿಪ ಹೊನ್ನಾಯುಧವ ನವರತ್ನಗಳ ತೊಡಿಗೆಗಳ
 ಸುಗುಣಿಯರು ಮೊದಲಾದ ಪರಿವಾ
 ರಗಳಿಗಿತ್ತನು ಪಯಣದಲಿ ತೇ
 ರುಗಳ ಶೃಂಗರಿಸಿದರು ಬಿರುದಿನ ಸಿಂಧಗಳ ನೆಗಹಿ

೩೫೬

ಬಿಗುಹನೇರಿಸಿ ಹಯಗಳನು ರೆಂ
 ಚೆಗಳ ಹಮ್ಮಿದರಾನೆಯಲಿ ಸ
 ತ್ತಿಗೆಗಳನು ಪಲ್ಲಿಸಿದರು ಮೇಲೆಸೆವ ಕಳಶದಲಿ
 ಸೊಗಸುದೋರುವ ಭಟರ ನೆರೆ ಕೈ
 ದುಗಳ ಹೊರಹಿನ ನೃಪರ ಬಳಿಯಲಿ
 ನೆಗಹಿ ಬೀಸುವ ಚೌರಿಗಳ ಸಂಭ್ರಮದೊಳೊದಗಿದರು

೩೫೭

ಮಣಿರಥಂಗಳ ನಡುವೆ ಸುಳಿವಂ
 ದಣದ ಸಾಲಿನ ಮಧ್ಯದಲಿ ಉರ
 ವಣಿಪ ಮತ್ತಗಜಂಗಳಲಿ ಮಾವುತರ ಕಳಕಳದ
 ಕುಣಿವ ತೇಜಿಯ ರಾವುತರ ಸಂ
 ದಣಿಗಳಲಿ ಚತುರಂಗ ಬಲವಿ
 ಟ್ಟಣಿಸಿ ನಡೆದುದು ಸಾಲಸತ್ತಿಗೆಗಳ ವಿಡಾಯಿಯಲಿ

೩೫೮

ನಾರಿಯರ ಸಂದಣಿಯು ನೆರೆದುದು
 ತೇರಿನಲಿ ಕೆಲರಂದಣದಿ ಕೆಲ
 ರೇರಿದರು ವಾಜಿಗಳ ಗಜಕಂಧರದ ಗದ್ದುಗೆಯ
 ಸೇರಿ ನಡೆದರು ಮುಂದೆ ಘನಗಂ
 ಭೀರವಾದ್ಯದ ರಭಸ ತಾನದು
 ಭೋರಿಡಲು ಹೊರವಂಟಳಂಗನೆ ಸಕಲ ವಿಭದಲಿ

೩೫೯

ಬಂದಳಾ ದಮಯಂತಿ ದೇವ ಮು
 ಕುಂದ ರಕ್ಷಿಸುಯೆನುತ ತನ್ನಯ
 ನಂದನರ ಸಹಿತೇರಿದಳು ಮಣಿಮಯ ವರೂಢವನು
 ಹಿಂದೆ ಮುಂದಿಕ್ಕಲದ ನಾರೀ
 ವೃಂದ ನಡೆಯಲು ಮನದ ಹರ್ಷಾ
 ನಂದದಲಿ ನಡೆತಂದು ಹೊಕ್ಕಳು ನಿಷಧಪಟ್ಟಣವ

|೬೦|

ನೋಡುತಿರ್ದರು ಪುರಜನರು ನೆಲೆ
 ಮಾಡದುಪ್ಪರಿಗೆಯಲಿ ಮಿಗೆ ಕರು
 ಮಾಡದೆಡೆಯಲಿ ಸೌಧಗಳ ಜಾಲಂಧ್ರ ಶಿಖರದಲಿ
 ನೋಡುವರ ತಾ ನೋಡಿ ನಸುನಗು
 ತಾಡುವರ ನೃತ್ಯದಲಿ ಗಾನವ
 ಪಾಡುವರ ಕಂಡಲ್ಲಿ ನಲಿಯುತ ಬಂದಳರಮನೆಗೆ

|೬೧|

ಬಾಗಿಲಲಿ ರಥವಿಳಿದು ಬಳಿಕ ಸ
 ರಾಗದಿಂದೊಳಹೊಗುತಿರಲು ಪ
 ಣ್ಯಾಂಗನೆಯರಾರತಿಯನೆತ್ತಿದರತುಳ ವಿಭವದಲಿ
 ಭೋಗಿ ಶಯನನ ಕರುಣ ನಿಮಗುಂ
 ಟಾಗಿ ಸುಖಿಯಾಗೆಂದು ಹರಸಿದ
 ರಾಗ ಮುನಿನಿಕುರುಂಬವಕ್ಷತೆ ತಳಿದರಂಗನೆಗೆ

|೬೨|

ಹರಕೆಗಳ ಕೈಕೊಳುತ ಸತಿ ಬಂ
 ದರಮನೆಯ ಹೊಕ್ಕಳು ನೃಪಾಲನ
 ಚರಣಕಮಲಕೆ ನಮಿಸಿ ಪಡೆದಳು ಪತಿಯ ಚಿತ್ತವನು
 ಅರಸ ಕೇಳೈ ನಿಷಧಪತಿ ನಿಜ
 ತರುಣಿ ಸುತರೊಡಗೂಡಿ ಮಂಗಳ
 ಕರೆದೊಳೊಪ್ಪಿದ ಸಕಲದೇವಾಮರರು ಕೊಂಡಾಡೆ

|೬೩|

ಪರಮ ಪುಣ್ಯೋದಯನು ಸದ್ಗುಣ
 ಭರಿತ ಸತ್ಯಸುಭಾಷಿತನು ಸಂ
 ಗರಸುದೈರ್ಯನು ನಿತ್ಯನಿರ್ಮಲ ನಿಗಮಕೋವಿದನು
 ಅರಸುಕುಲ ಪಾವನನು ನಳಭೂ
 ವರನು ಸಿಂಹಾಸನದಿ ರಂಜಿಸಿ
 ಧರೆಯನಾಳಿದ ವರಪುರದ ಚೆನ್ನಿಗನ ಕರುಣದಲಿ |೨೪|

ಮುನಿಕುಲಾಂಬುಧಿಚಂದ್ರ ರೋಮಶ
 ಮುನಿಪ ವಿಸ್ತರಿಸಿದನು ನಳಭೂ
 ಪನ ಚರಿತ್ರೆಯ ಕೇಳಿ ತಲೆದೂಗಿದನು ಯಮಸೂನು
 ಮನಕೆ ಹರುಷಾನಂದವಾಯ್ತೆಲೆ
 ಮುನಿಪ ನಿಮ್ಮಡಿ ಕರುಣದಲಿ ಇಂ
 ದೆನಗೆ ಫಲಿಸಿತು ಪುಣ್ಯವೆಂದೆರಗಿದನು ಚರಣದಲಿ |೨೫|

ದೇವಮುನಿಗಳು ನೀವು ನಮ್ಮನು
 ಪಾವನವ ಮಾಡಿದಿರಿ ನಮಗಿ
 ನ್ನಾವುದರಿದುಂಟನ್ನು ಪಾರ್ಥನ ಹದನವೇನರಿಯೆ
 ಆ ವಿವರವೆನಗಿನ್ನು ತಿಳುಹೆನೆ
 ದೇವನಗರಿಯೊಳಿಂದ್ರನಲಿ ಗಾಂ
 ಡೀವಿ ಸುಸ್ಥಿರನರಸ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ನೀನೆಂದ |೨೬|

ಎಲೆ ಯುಧಿಷ್ಠಿರ ಕೇಳು ಲೋಕದ
 ಲಲನೆಯರ ಪರಿಯಲ್ಲ ನಾಲ್ವರು
 ಚೆಲುವೆಯರು ಗುಣಶೀಲಸಂಪನ್ನೆಯರು ಭುವನದಲಿ
 ನಳಿನಮುಖಿ ದಮಯಂತಿ ಸೀತಾ
 ಲಲನೆ ದ್ರೌಪದಿ ಚಂದ್ರಮತಿ ಕೋ
 ಮಲೆಯರಚ್ಯುತನಚ್ಚು ಮೆಚ್ಚಿನ ರಾಜವನಿತೆಯರು |೨೭|

ನಿನಗೆ ಪಟ್ಟದ ಮಹಿಳೆ ದ್ರೌಪದಿ
 ವನಿತೆಯರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸಂಪದ
 ವಿನಿತು ಸತಿಯಿಂದಾಗುವುದು ಕಾಮ್ಯಗಳು ಸಿದ್ಧಿಪುಷ್ಪ
 ಜನಪ ಚಿಂತಿಸಬೇಡ ನಾಳಿನ
 ದಿನದಿ ಬಹ ನಿನ್ನನುಜನರ್ಜುನ
 ಮನದ ಚಿಂತೆಯ ಬೀಳುಕೊಡು ಸುಖಿಯಾಗು ನೀನೆಂದ 1೬೮

ಹರನು ನಿಮಗೆ ಸಹಾಯ ದೇವಾ
 ಸುರರು ನಿಮಗೊಳ್ಳಿದರು ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ವರನು ನಿಮಗಿನ್ನಂತರಂಗದ ಪರಮಸಖಿನಿರಲು
 ಮರುಗಲೇಕಿನ್ನಾವುದರಿದೆಲೆ
 ಧರಣಿಪತಿ ಸಾಕಿನ್ನು ರಾಜ್ಯದ
 ಸಿರಿ ನಿನಗೆ ಬಂದಪುದು ರಿಪುಸಂಹಾರವಹುದೆಂದ 1೬೯

ಎಂದು ಬುದ್ಧಿಯ ಪೇಳಿ ಮುನಿ ಯಮ
 ನಂದನನ ಬೀಳ್ಕೊಂಡು ತಾಪಸ
 ವೃಂದ ಸಹಿತಲ್ಲಿಂದ ಹೊರವಂಟನು ನಿಜಾಶ್ರಮಕೆ
 ಅಂದು ಯಮಳರು ಧಾಮ್ಯ ದ್ರೌಪದಿ
 ಸಂದ ಮುನಿಜನ ಸಹಿತ ಯಮಸುತ
 ಬಂದು ಹೊಕ್ಕನು ಪರ್ಣಶಾಲೆಯನಧಿಕ ಹರುಷದಲಿ 1೭೦

ಈ ಕಥೆಯನಾಲಿಸುವ ಜನರಿಗೆ
 ನೇಕ ಸುಖಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಪದವಿಯ
 ನಾ ಕಮಲಲೋಚನನು ವರಪುರದರಸ ಪಾಲಿಸುವ
 ಲೋಕಪಾವನ ನಳನ ಕಥೆಯ ನಿ
 ರಾಕರಿಸಿದವರಧಿಕ ನರಕದ
 ಲೋಕವಾಳುವರೆಂದು ರೋಮಶ ನುಡಿದನರಸಂಗೆ 1೭೧

ನಳಚರಿತೆ : ಒಂಬತ್ತನೆಯ ಸಂಧಿ

೨೦೩

ಮೇದಿನಿಯೊಳೀ ಪುಣ್ಯಚರಿತೆಯ
ನಾದರಿಸಿ ಬರೆದೋದಿ ಕೇಳುವ
ಸಾಧುಸಜ್ಜನರಾದವರಿಗಹುದಖಿಳ ಕೈವಲ್ಯ
ವೇದಗೋಚರ ಕೃಷ್ಣ ವರಪುರ
ದಾದಿಕೇಶವನಮರ ವಂದಿತ
ನಾದಿನಾರಾಯಣನು ಸಲಹುವನಖಿಳ ಸಜ್ಜನರ

೧೭೧

ಮಂಗಲಂ

~~ಇಲ್ಲಿ~~

ಕನಕ ಸಾಧುತ್ವ ದರ್ಶನ-೨

BLANK PAGE

~~೨೦೨೨~~

ಅರ್ಥಕೋಶ

~~೨೦೨೨~~

ಕನಕ ಸಾಹಿತ್ಯ ದರ್ಶನ-೨

BLANK PAGE

ಅರ್ಥಕೋಶ

ಅಂಟಿನ ಕೋಲು-ಬೇಟೆಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ
 ಮೃಗಗಳನ್ನು
 ಸೋಹುವ ಕೋಲು
 ಅಂಡಲೆ-ಹಿಂಬಾಲಿಸು, ತಿರುಗು
 ಅಂತಕಪುರಿ-ಯಮನ ಪಟ್ಟಣ
 ಅಂದಣ-ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ
 ಅಂಬಕ-ಕಣ್ಣು
 ಅಂಬರ-ಬಟ್ಟೆ
 ಅಕ್ಷಯ-ನಾಶವಿಲ್ಲದವನು
 ಅಗಜೆ-ಗಿರಿಜೆ
 ಅಗಣಿತ-ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ
 ಅಗಳು-ಕಂದಕ
 ಅಗ್ಗ (ಳ)-ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಅಗ್ಗಳಿಕೆ-ಹಿರಿಮೆ, ದೊಡ್ಡಸ್ತಿಕೆ
 ಅಘಾಡ-ಅತ್ಯಧಿಕ
 ಅಚ್ಚರಿ-ಆಶ್ಚರ್ಯ
 ಅಡಸು-ಮೇಲೆಬೀಳು
 ಅಣುಗರು-ಮಕ್ಕಳು
 ಅಣೆ-ತಿವಿ, ಸೋಕು
 ಅತುಳ-ಅಪಾರ, ಅಸಮಾನ
 ಅದ್ರಿ-ಬೆಟ್ಟ
 ಅಧರ-ಕೆಳದುಟಿ
 ಅನಲ-ಅಗ್ನಿ
 ಅನುಜಾತ-ತಮ್ಮ
 ಅನುನಯ-ವಿಶ್ವಾಸ

ಅನುಪಮಿತ-ಹೋಲಿಕೆಯಿಲ್ಲದ
 ಅನುವಾಗು-ಸಿದ್ಧವಾಗು
 ಅನ್ವಯ-ವಂಶ
 ಅನಿಬರು-ಅಷ್ಟಾಜನ
 ಅನಿಮಿಷಾಧಿಪ-ದೇವತೆಗಳ ಒಡೆಯ
 (ಇಂದ್ರ)
 ಅನೂನ-ಕುಂದಿಲ್ಲದ
 ಅನ್ಯತ-ಅಸತ್ಯ
 ಅಪಯಶ-ಅಪಕೀರ್ತಿ
 ಅಬುಧಿ-ಸಮುದ್ರ
 ಅಭಿಧಾನ-ಹೆಸರು
 ಅಮರದುಂದುಭಿ-ದೇವದುಂದುಭಿ
 (ನಾಗಾರಿ)
 ಅರಸಂಚೆ-ರಾಜಹಂಸೆ
 ಅರಸು-ಹುಡುಕು
 ಅರಿದಾಯಿತು-ತಿಳಿದುದಾಯಿತು,
 ಅನುಭವಕ್ಕೆ ಬಂತು
 ಅರುಣಜಲ-ರಕ್ತ
 ಅರುಹು-ಹೇಳು
 ಅಲರು-ಹೂವು
 ಅಲಸು-ಆಯಾಸ
 ಅವಘಡಿಸು-ಹೀಯಾಳಿಸು
 ಅವಧರಿಸು-ಲಾಲಿಸು
 ಅವನಿ-ಭೂಮಿ

ಅಷ್ಟಭೋಗ-ಎಂಟು ಭೋಗಗಳು
 (ಮನೆ, ಹಾಸುಗೆ, ವಸ್ತ್ರ,
 ಆಭರಣ, ಸ್ತ್ರೀ, ಪುಷ್ಪ,
 ಗಂಧ, ತಾಂಬೂಲ)
 ಅಸು-ಪ್ರಾಣ
 ಅಹಿ-ಸರ್ಪ
 ಅಹಿಪತಿ-ಆದಿಶೇಷ
 ಅಳಲು-ದುಃಖ
 ಅಳವಡು-ವಶವಾಗು
 ಅಳವೆ-ಶಕ್ಯವೆ, ಸಾಧ್ಯವೆ
 ಅಳಿವಿಂಡು-ದುಂಬಿಗಳ ಸಮೂಹ
 ಆಕೆವಾಳ-ಶೂರ
 ಆಖಂಡಲ-ದೇವೇಂದ್ರ
 ಆಚಮನ-ಆತ್ಮಶುದ್ಧಿಗೋಸ್ಕರ
 ಅಂಗೈಸುಳಿಯಲ್ಲಿ ಅಂಗೈ
 ಗುಳಿಯಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧೋದಕ
 ವನ್ನು ಹಾಕಿ ಮಂತ್ರ
 ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಕುಡಿಯುವುದು.
 ಆತ್ಮಜ-ಮಗ
 ಆದಿತ್ಯರು-ಅದಿತಿಯ ಮಕ್ಕಳು
 (ದೇವತೆಗಳು)
 ಆನತನಾಗು-ತಲೆಬಾಗು, ನಮಸ್ಕರಿಸು
 ಆನನ-ಮುಖ
 ಆಪ್ಯಾಯನ-ಹಿತ
 ಆಯ-ಸಂಕಲ್ಪ, ಉದ್ದೇಶ
 ಆಯತ-ವಿಸ್ತಾರ
 ಆಲವಟ್ಟ-ಬೀಸಣಿಗೆ
 ಆಳಿ-ಸಮೂಹ

ಆಳ್ವೇರಿ-ಕೋಟೆಯ ಸುತ್ತಲೂ
 ಓಡಾಡಲು ಮಾಡಿರುವ
 ದಾರಿ
 ಇಕ್ಷು-ಕಬ್ಬು
 ಇಟ್ಟಣಿಸು-ಮುತ್ತಿಗೆಹಾಕು,
 ದಟ್ಟವಾಗು,
 ಗುಂಪುಕೂಡು
 ಇತ್ತೆರ-ಎರಡೂ ಕಡೆಯ
 ಇನಕುಲ-ಸೂರ್ಯವಂಶ
 ಇನಿಯ-ಪ್ರಿಯತಮ
 ಇಭೆ-ಆನೆ
 ಇಳೆ-ಭೂಮಿ
 ಇಳೆಯಮರ-ಬ್ರಾಹ್ಮಣ
 ಈಂಟು-ಕುಡಿ, ಹೀರು
 ಉಗ್ಗಡ-ಉತ್ಕಟ, ಅತಿಶಯ,
 ಬಲುಜೋರು
 ಉಗ್ಗಡಿಸು-ಉದ್ದೋಷಿಸು,
 ಹೊಗಳು
 ಉಗಿ-ಹೊರತೆಗೆ, ಕೀಳು
 ಉಗು-ಚಿಮ್ಮು
 ಉತ್ತರಿಸು-ದಾಟು
 ಉನ್ನತಿಕೆ-ಹಿರಿಮೆ
 ಉಪಟಳ-ಹಿಂಸೆ, ತೊಂದರೆ
 ಉಪಲ-ಕಲ್ಲು
 ಉಪಹತಿ-ನಾಶ, ಕಾಟ, ಪೆಟ್ಟು,
 ತೊಂದರೆ
 ಉಪ್ಪರಿಗೆ-ಮಹಡಿ
 ಉಪ್ಪವಡಿಸು-ಮೇಲೆ ಏಳು
 ಉಮ್ಮಳ-ದುಃಖ, ವ್ಯಥೆ

ಉರಗ-ಸರ್ಪ
 ಉರುತರ-ಶ್ರೇಷ್ಠ
 ಉರುಬು-ರಭಸ, ಆರ್ಭಟ
 ಉರುಭರ-ಯೌವನ
 ಉರ್ವಿ-ಭೂಮಿ
 ಉಲುಪೆ-ಮಂಗಳ ಪ್ರಸಂಗಗಳಲ್ಲಿ
 ಉಚಿತವಾಗಿ ಕೊಡುವ ಭತ್ಯೆ
 ಉಳಿ-ಬಿಡು
 ಊಳಿಗ-ಸೇವೆ
 ಎಚ್-(ಇಸುಧಾತು) ಬಾಣ
 ಪ್ರಯೋಗ ಮಾಡು
 ಎಡರು-ತೊಡಕಿನಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಹಾಕು
 ಎಣೆ-ಸಮಾನ
 ಎಣ್ಣೆಸೆ-ಎಂಟುದಿಕ್ಕು
 ಎರಗು-ನಮಸ್ಕರಿಸು
 ಎರೆವಾತ-ಕೊಡುವವನು
 ಎಸೆ-ಶೋಭಿಸು
 ಏಕಾವಳಿ-ಒಂಟಿಳೆಸರ
 ಏಗು-ಏನು ಪ್ರಯೋಜನವಾಗು
 ಏಣಲೋಚನೆ-ಜಿಂಕೆ ಕಣ್ಣವಳು
 ಐದೆತನ-ಮುತ್ತೈದೆತನ
 ಐಯ್ದು-ಸೇರು, ಮುಟ್ಟು
 ಒಗ್ಗು-ಸಾಲು, ರಾಶಿ, ಗುಂಪು
 ಒರಲು-ಕೂಗು
 ಒರೆದೊರೆದು-ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ
 ಒಸೆ-ಪ್ರೀತಿ
 ಒಸಗೆ-ಶುಭ, ಸಂತೋಷ
 ಒಳಗುಮಾಡು-ವಶವರ್ತಿಯನ್ನಾಗಿಸು
 ಓರಣ-ಪಂಕ್ತಿ

ಓಲಗ-ರಾಜಸಭೆ
 ಓಲಯಿಸು-ಮೆಚ್ಚು, ಸೇವಿಸು
 ಓಸರಿಸು-ಅರುಗಾಗು, ಓರೆಯಾಗು
 ಔಘ-ಸಮೂಹ
 ಕಂಟಕ-ಮುಳ್ಳು
 ಕಂಜಜನಯ್ಯ-ಬ್ರಹ್ಮನ ತಂದೆ (ವಿಷ್ಣು)
 ಕಂಧರ-ಕೊರಳು
 ಕಂಬುಕಂಠ-ಶಂಖದಂತಹ ಕೊರಳು
 ಕಕ್ಕಡ-ಒಂದು ಆಯುಧ ವಿಶೇಷ
 ಕಕ್ಕಪಾಳ-ಕಂಕುಳ ಚೀಲ
 ಕಟವಾಯಿ-ದವಡೆ
 ಕಣ್ಣೆವೆ-ಕಣ್ಣರೆಪ್ಪೆ
 ಕದಂಬ-ಈಚಲ
 ಕದಪು-ಕೆನ್ನೆ
 ಕದಳಿ-ಬಾಳೆ
 ಕನಲು-ಕೋಪ
 ಕಪಿತ್ಥ-ಬೇಲ
 ಕಮಠ-ಆಮೆ
 ಕಮಲಸಂಭವ-ಬ್ರಹ್ಮ
 ಕರಗ-ಕಲಶ
 ಕರುಣಾಯತನ-ಕಾರ್ಯಕೌಶಲ್ಯ
 ಕರವಾಳ-ಕತ್ತಿ
 ಕರಿಗಮನ-ಇಂದ್ರ
 ಕರಿಮುಖ-ಗಣೇಶ
 ಕಲಾಧಿಪ-ಸೂರ್ಯ
 ಕವಳ-ವೀಳ್ಯ
 ಕವಾಟ-ಬಾಗಿಲ ಕದ
 ಕಳಕಳಿಕೆ-ಕಲಕಲಶಬ್ದ
 ಕಾಂಚನ-ಚಿನ್ನ

ಕಾಕಬಳಸು-ಕೆಟ್ಟದಾಗಿ ಆಲೋಚಿಸು
 ಕಾತರಿಸು-ಕಳವಳಪಡು
 ಕಾಪಥ-ತಪ್ಪುದಾರಿ
 ಕಾಪುರುಷ-ಹೀನಮನುಷ್ಯ
 ಕಾವ್ಯ-ಇಷ್ಟಾರ್ಥ
 ಕುಂತ-ಈಟಿ, ಭರ್ಜಿ
 ಕುಂದಕುಟ್ಟಲ-ಮಲ್ಲಿಗೆ ಮೊಗ್ಗು
 ಕುಟಜ-ಕೊಡಸಿಗೆ, ಬೆಟ್ಟಮಲ್ಲಿಗೆ
 ಕುಟಲ-ವಂಚನೆ
 ಕುಡಿತಿಗಂಗಳು-ಬೊಗಸೆ ಕಣ್ಣುಗಳು
 ಕುಣಿಕೆ-ಗಂಟು, ತೊಡಕು
 ಕುಮತಿ-ಕೆಟ್ಟಬುದ್ಧಿ
 ಕುರವಕ-ಗೋರಂಟಿ, ಮದರಂಗಿ ಗಿಡ
 ಕುರುಳು-ತಲೆಗೂದಲು
 ಕುಸುರಿದರಿ-ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣದಾಗಿ ಕತ್ತರಿಸು
 ಕೂರ್-ಹರಿತ
 ಕೂಲ-ತೀರ, ದಡ
 ಕೃಪಣತನ-ದಾರಿದ್ರ್ಯ, ಬಡತನ,
 ಜುಗ್ಗತನ
 ಕೆಲ-ಪಕ್ಕ
 ಕೇತಕಿ-ತಾಳೆಯ ಗಿಡ
 ಕೇಳಮೇಳ-ಸರಸ ಸಲ್ಲಾಪ
 ಕೈಕಂಬಿ-ಕೈಕೋಲು
 ಕೈದಳಿಸು-ವಶಪಡಿಸು
 ಕೈದು-ಆಯುಧ
 ಕೈನೆಗಹು-ಕೈಮೇಲೆತ್ತು
 ಕೈವಲ್ಯ-ಮೋಕ್ಷ
 ಕೈವಾರ-ಹೊಗಳಿಕೆ
 ಕೊಂಚಗಾರ-ಸಣ್ಣಮನುಷ್ಯ

ಕೊಳುಗುಳ-ಯುದ್ಧ
 ಕೋದಂಡ ದೀಕ್ಷಾಚಾರ್ಯ-ರಾಮ
 ಕೋಳುಹೋಗು-ಹಾಳಾಗು
 ಕೌಂತೇಯ-ಕುಂತೀದೇವಿಯ ಮಗ
 ಕ್ರತು-ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ
 ಕ್ರಮುಕ-ಅಡಕೆ
 ಕ್ಷೋಣಿಪತಿ-ಪೃಥ್ವೀಪತಿ
 ಘಳಿಲನೆ-ಶೀಘ್ರವಾಗಿ, ತತ್ಕ್ಷಣವೆ
 ಖಂಡಪರಶು-ಶಿವ, ರುದ್ರ
 ಖಗಪತಿ-ಗರುಡ
 ಖತಿ-ಕೋಪ
 ಖಿಯಖೋಡಿಯಿಲ್ಲದೆ-ಯಾವ
 ದಾಕ್ಷಿಣ್ಯವನ್ನೂ
 ಇಟ್ಟುಕೊಳ್ಳದೆ
 ಖಾಡಾಖಾಡಿ-ಆವೇಶ
 ಖಾತ-ಅಗದ, ತೋಡಿದ
 ಖಿನ್ನ-ನೊಂದುಕೊಂಡ
 ಗಂಧವಟ್ಟಿಗೆ-ಗಂಧದ ಮರದ ಕದ
 ಅಥವಾ ಅಡಪಟ್ಟಿ
 ಗಗನಮಣಿ-ಸೂರ್ಯ
 ಗಡಣ-ಸಮೂಹ
 ಗದಗದಿಪ-ಹೊಳೆಹೊಳೆವ
 ಗರಳ-ವಿಷ
 ಗಾಂಗೇಯ-ಭೀಷ್ಮ
 ಗಾರುಗೆಡಿಸು-ಗಾಸಿಗೊಳಿಸು, ಹಿಂಸಿಸು
 ಗಾವಳಿ-ಸದ್ದು,ಗದ್ದಲ, ರೀವಿ, ಗತ್ತು
 ಗೀರ್ವಾಣಿ-ಸರಸ್ವತಿ
 ಗುಡಿ-ಬಾವುಟ
 ಗುಪಿತ-ಗುಪ್ತ

ಗುಹ್ಯಕ-ಕುಬೇರನ ಕಡೆಯ ದೇವತೆ
 ಗೌರುಗಹಳೆ-ಗಟ್ಟಿಧ್ವನಿಗೈವ ಕಹಳೆ
 ಘಟ-ಸಮೂಹ
 ಚಂದನ-ಶ್ರೀಗಂಧ
 ಚಕ್ರಾಧಾರ-ಜಗತ್ತಿಗೆ ಆಧಾರನಾದವನು
 ಚಡಾಳಿಸು-ಹೊಳೆ, ಪ್ರಜ್ವಲಿಸು, ಜೋಡಿಸು,
 ಅಧಿಕನಾಗು
 ಚತುರ್ಥರು-ಶೂದ್ರರು
 ಚತುರೋಪಾಯ-ಸಾಮ, ದಾನ, ಭೇದ,
 ದಂಡ ಎಂಬ ನಾಲ್ಕು
 ಉಪಾಯಗಳು

ಚಯ-ಸಮೂಹ
 ಚರ-ಗೂಢಚಾರ
 ಚಳೆ-ಚಿಮುಕಿಸು
 ಚಾಪ-ಬಿಲ್ಲು
 ಚಾರಿ-ಪಗಡೆಕಾಯಿ
 ಚಾರು-ಉತ್ತಮ, ಮನೋಹರ
 ಚಿತ್ತವಧಾನ-ಲಾಲಿಸು
 ಚಿನ್ಮಯ-ಜ್ಞಾನಮಯನಾದ
 ಚೌರಿ-ಚಾಮರ
 ಭಡಾಳಿಸು-ಅಧಿಕವಾಗು
 ಜಂಬು-ನೇರಿಳೆ
 ಜಂಬಾಇರ-ದೇವೇಂದ್ರ
 ಜಲಜಸಖಿ-ತಾವರೆಯ ಮಿತ್ರ
 (ಸೂರ್ಯ)
 ಜಲ್ಲರಿ-ಜಾಲರಿ, ಜರಡಿ
 ಜವ-ಯಮ
 ಜಾನುಜಂಘೆ-ಮೋಣಕಾಲು ಮತ್ತು

ಪಾದದ ಗಂಟು

ಜಾಲ-ಮೊತ್ತ
 ಜಾಲಂದ್ರ-ಬಲೆಯಂತೆ ಕಿಂಡಿಗಳನ್ನು
 ಒಳಗೊಂಡಿರುವ ಕಿಟಕಿ
 ಜಿತಸಂಗ್ರಾಮ-ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಗೆದ್ದವನು
 ಜಿಹ್ವೆ-ನಾಲಗೆ
 ಜೋಕೆ-ಅಂದ
 ಜೋಡಣೆ-ಸೇರಿಕೆ
 ಝಲ್ಲರಿ-ಕುಟ್ಟು, ಗೊಂಡೆ
 ತಾವು-ಸ್ಥಳ
 ಡೊಂಬಿ-ಗುಂಪು
 ಢಾಳ-ಉಜ್ವಲ, ಕಾಂತಿಯುತ
 ತಕ್ಕೋಲ-ಸುಗಂಧದ ಚಿಕ್ಕೆಯುಳ್ಳ
 ಒಂದು ಜಾತಿಯ ಮರ
 ತಗೆಬಗೆ-ಹಿಂಸೆ, ಕಷ್ಟ, ಶ್ರಮ
 ತಪನತನಯ-ಸುಗ್ರೀವ
 ತಮ-ಕತ್ತಲು
 ತಮಾಲ-ಹೊಂಗೆ
 ತರಹರ-ನಿಲುಗಡೆ
 ತರುಬು-ತಡೆದು ನಿಲ್ಲಿಸುವುದು
 ತಲೆಗುತ್ತು-ತಲೆತಗ್ಗಿಸು
 ತವಕ-ಆತುರ, ಕಾತರ
 ತಳಿಗೆ-ತಟ್ಟೆ
 ತಳಿದ-ತುಂಬಿದ
 ತಳಿರು-ಚಿಗುರು
 ತಳ್ಳಿಸು(ತಕ್ಕೈಸು) ಆಲಿಂಗಿಸು
 ತಳುವು-ತಡಮಾಡು
 ತಳೋದರಿ-ಸ್ತ್ರೀ
 ತಾಪಸ-ತಪಸ್ವೀ, ಋಷಿ

ತಾಮರಸದಳ ನಯನ-ತಾವರೆಯ

ಕಣ್ಣವನು

ತಾರುತಟ್ಟು-ಚೆಲ್ಲಾಪಿಲ್ಲಿ

ತಾಲ-ತಾಳೆ

ತಾಳಿಗೆ-ಅಂಗಳು, ಗಂಟಲಿನ

ಮೇಲುಭಾಗ

ತಿಮಿರ-ಕತ್ತಲು

ತುಡುಕು-ತಾಗು, ಮುಟ್ಟು

ತುರುಬು-ಮುಡಿ

ತೂಪಿರಿ-ಉಘ್ ಉಘ್ ಎಂದು

ಊದಿ ದೃಷ್ಟಿದೋಷ

ತೆಗೆಯುವುದು

ತೂಳು-ಮುನ್ನುಗ್ಗು

ತೆತ್ತಿಗೆ-ಸಾಲ ಕೊಟ್ಟವನು

ತೆತ್ತಿಸು-ಮುಚ್ಚು

ತೆನೆ-ಕೋಟೆಯ ತುದಿ

ತೆರಹು-ಎಡೆ, ಅವಕಾಶ

ತೆರು-ಕೊಡು, ಸಲ್ಲಿಸು

ತೇಜಿ-ಕುದುರೆ

ತೊಡಚಿ ಬಿಡು-ಗಂಟುಬೀಳು

ತೊಡರು-ಆಭರಣ

ತೋಮರ-ಒಂದು ಆಯುಧ

ವಿಶೇಷ (ಈಟಿ)

ತೋಯಜಾಪ್ತ-ಸೂರ್ಯ

ತೋರಹತ್ತ-ಸ್ಥೂಲವಾದ (ದಪ್ಪನಾದ)

ಹಸ್ತ

ತೋರ್ಕೆ-ಕಾಣ್ಕೆ

ತ್ರಾಣ-ಶಕ್ತಿ

ತ್ರೈಗುಣ-ಸತ್ತ್ವ, ರಜಸ್, ತಮಸ್ಸು

ಎಂಬ ಮೂರು ಗುಣಗಳು

ದಂಟಿಸು-ದಂಡಿಸು, ಶಿಕ್ಷಿಸು

ದಂಡಧರ-ಯಮ

ದಂಡಿಗೆ-ಮೇನೆ, ಪಲ್ಲಕ್ಕಿ

ದಳ್ಳುರಿ-ದಟ್ಟವಾದ ಉರಿ,

ಮಹಾಜ್ವಾಲೆ, ಕಾಳ್ಗಿಚ್ಚು

ದುಕೂಲ-ಮೇಲು ಹೊದಿಕೆ, ಧಾವಣಿ

ಧನದ-ಕುಬೇರ

ಧನಾಡ್ಯ-ಶ್ರೀಮಂತ

ದಾರವಟ್ಟು-ಹೆಬ್ಬಾಗಿಲು, ಅಗಸೆ

ದಿಗಂತ-ಭೂಮಿ ಆಕಾಶ ಕೂಡಿದ

ಹಾಗೆ ಕಾಣುವ ಜಾಗ, ದಿಕ್ಕಟ

ದಿನೇಶ ಶತ ಸಂಕಾಶ-ನೂರು

ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶವುಳ್ಳವ

ದಿವ-ಸ್ವರ್ಗ

ದುರ್ಘಟ-ಆಪತ್ತು

ದುರಿತ-ಪಾಪ

ದೃಗುಯುಗಳ-ಎರಡು ಕಣ್ಣುಗಳು

ದೇಸಿ-ಚಿಲುವು

ದೋರ್ಬಲ-ಬಾಹುಬಲ

ಧನಪ-ಕುಬೇರ

ಧಾತು-ಶಕ್ತಿ

ಧಾತ್ರಿಜಾಂತಕ-ನರಕಾಸುರನನ್ನು

ಕೊಂದವನು (ವಿಷ್ಣು)

ಧಾರಿಣಿ-ಭೂಮಿ, ರಾಜ್ಯ

ದೈವಜ್ಞ-ಜ್ಯೋತಿಷಿ

ದ್ಯುಮಣಿ-ಸೂರ್ಯ

ನಕ್ರ-ಮೊಸಳೆ

ನಖ-ಉಗುರು
 ನಭ-ಆಕಾಶ
 ನಭೋನಿನದ-ಆಕಾಶವಾಣಿ,
 ಅಶರೀರವಾಣಿ
 ನಯನ-ಕಣ್ಣು
 ನರ-ಕಿರೀಟಿ, ಅರ್ಜುನ
 ನರೆದಲೆಗ-ರಾಗಿ
 ನವನೀತ-ಬೆಣ್ಣೆ
 ನಸಿದ-ಕ್ಷೀಣಿಸಿದ
 ನಳಿನಸಖ-ತಾವರೆಯ ಮಿತ್ರ (ಸೂರ್ಯ)
 ನಾಕನಿಳಯರು-ಸ್ವರ್ಗವಾಸಿಗಳು
 (ದೇವತೆಗಳು)
 ನಾಗನಗರಿ-ಹಸ್ತಿನಾವತಿ
 ನಾಸಿಕ-ಮೂಗು
 ನಿಕಾಯ-ಸಮೂಹ
 ನಿಕುರುಂಬ-ಸಮೂಹ
 ನಿಗಮನುತ-ವೇದಗಳಿಂದ
 ಹೊಗಳಲ್ಪಟ್ಟ
 ನಿಚಯ-ಸಮೂಹ
 ನಿನದ (ನಿನಾದ)-ಶಬ್ದ
 ನಿಬ್ಬರ-ನಿರ್ಭರ, ರಭಸ, ತೀವ್ರ
 ನಿರ್ದಾಯ-ಸಂಪೂರ್ಣ, ಶಾಶ್ವತ
 ನಿರಾಮಯ-ದುಃಖವಿಲ್ಲದವ
 ನಿರ್ವಾಹ-ಸರಾಗ
 ನಿರಿಗುರುಳು-ಗುಂಗುರು ಕೂದಲು
 ನಿರುತ-ಯಾವಾಗಲೂ
 ನಿವಹ-ಸಮೂಹ
 ನಿಸ್ಸಾಳ-ಒಂದು ಬಗೆಯ ಚರ್ಮವಾದ್ಯ
 ನೂಪುರ-ಕಾಲಂದುಗೆ, ಕಡಗ,

ಕಾಲ್ಗಿಜ್ಜೆ
 ನೆಗಳು-ಮಾಡು, ಖ್ಯಾತನಾಗು, ಹೊಳೆ
 ನೆಗಹು-ಮೇಲೆತ್ತು
 ನೆಗ್ಗು-ಅಶವಾಗು, ಕುಸಿ
 ನೆತ್ತ-ಜೂಜು, ಪಗಡೆ ಆಟ
 ನೆರವಿ-ಸಂದಣಿ, ಸಮೂಹ
 ನೊರಜು-ಸೊಳ್ಳೆ, ಗುಂಗುರ
 ನೋಂತನೊ-ವ್ರತಮಾಡಿದನೊ
 ಪಂಟಿಸು-ಪ್ರತಿಭಟಿಸು, ವಿರೋಧಿಸು
 ಪತಂಗ-ಸೂರ್ಯ
 ಪತಿಕರಿಸು-ಅನುಗ್ರಹಿಸು, ಹೊಗಳು,
 ಗೌರವಿಸು
 ಪತಿತ-ನೀಚ, ಪಾಪಿ
 ಪಥ-ಹಾದಿ
 ಪದ-ಕಾಲು, ಹೆಜ್ಜೆ, ಪಾದ
 ಪನಸ-ಹಲಸು
 ಪನ್ನಗವೇಣಿ-ಹಾವಿನಂತಹ
 ಹೆರಳುಳ್ಳವಳು
 ಪಯಬಿಂದು-ಹಾಲಹನಿ
 ಪರಶು-ಕೊಡಲಿ
 ಪರಿಘ-ಒಂದು ಆಯುಧ ವಿಶೇಷ
 ಪರಿಣತರು-ಜಾಣರು
 ಪರಿತಾಪ-ದುಃಖ
 ಪರಿತೋಷ-ಅತ್ಯಂತ ಆನಂದ,
 ಸಂತೋಷ
 ಪರುಟವ-ವಿಸ್ತಾರ
 ಪರುಠವಣೆ-ವಿಶೇಷ
 ಪಲ್ಲವ-ಚಿಗುರು
 ಪಲ್ಲೆಸು-ತುಂಬು, ಕೋರೈಸು, ಸಿಕ್ಕು

ಪವನ-ಗಾಳಿ
 ಪಾಕ ಶಾಸನ-ಪಾಕ ಎಂಬ
 ರಾಕ್ಷಸನನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ
 ದವನು (ಇಂದ್ರ)
 ಪಾಠಕ-ಹೊಗಳು ಭಟ್ಟ
 ಪಾಣಿ-ಕೈ
 ಪಾಯವಧಾನ-ಪಾದ ಬೆಳೆಸಿ
 ಪಾಯ್ದಳ-ಕಾಲಾಳ ಸೇನೆ
 ಪಾವಕ-ಅಗ್ನಿ
 ಪಾಸಟಿ-ಸರಿಸಾಟಿ
 ಪಿಕ-ಕೋಗಿಲೆ
 ಪಿಸುಣ-ಹೊಟ್ಟೆಕಿಚ್ಚಿನವ, ಚಾಡಿಕೋರ
 ಪುತ್ತಳಿ-ಬೊಂಬೆ
 ಪುರಂದರ-ಇಂದ್ರ
 ಪುರಹರಸಂಗ-ಶಿವನ ಸ್ನೇಹಿತ (ವಿಷ್ಣು)
 ಪುರುಹೂತ-ಇಂದ್ರ
 ಪುಳಕಜಲ-ರೋಮಾಂಚನವೆಂಬ
 ನೀರು
 ಪುಳಿಂದ-ಬೇಡ
 ಪೂಗಣೆ-ಹೂಬಾಣ
 ಪೆರೆನೊಸಲು-ಚಂದ್ರನಂತಹ ಹಣೆ
 ಪೊಂಬೊಗರ-ಹೊನ್ನಕಾಂತಿ
 ಪ್ರಚ್ಛನ್ನವೇಷ-ಮಾರುವೇಷ
 (ಮರೆಮಾಚಿದ ವೇಷ)
 ಪ್ರಣುತಿ-ವಂದಿಸು
 ಪ್ರಾಕಾರ-ಕೋಟೆ, ಗೋಡೆ
 ಪ್ರಾಕೃತರು-ಅನಾಗರಿಕರು, ಹಳ್ಳಿಗರು
 ಫಾಲಲೋಚನ-ಹಣೆಗಣ್ಣು (ಶಿವ)
 ಬಕುಳ-ನಾಗಕೇಸರ

ಬಡಬ-ಸಮುದ್ರದ ಮಧ್ಯದಲ್ಲಿ
 ಉತ್ಪನ್ನವಾಗುವ ಬೆಂಕಿ
 ಬಣಜಿಗರು-ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳು
 ಬಣಗು-ಕ್ಷುದ್ರ, ಅಲ್ಪ, ಸಾಮಾನ್ಯ
 ಬಯಲಾಡಂಬರ-ಒಣಹೆಮ್ಮೆ
 ಬರವು-ಆಗಮನ
 ಬಲಗೊಳ್ಳು-ಪ್ರದಕ್ಷಿಣೆ ಬರು
 ಬಲಿದ-ದೊಡ್ಡದಾದ, ಹೆಚ್ಚಾದ
 ಬಲ್ಲಿದ-ಸಮರ್ಥ
 ಬಲ್ಲೆಹ-ಭರ್ಜಿ, ಭಲ್ಲೆಹ
 ಬವಣೆ-ತೊಂದರೆ, ದಿಗ್ಭ್ರಮೆ, ಕಳವಳ
 ಬವರ-ಯುದ್ಧ
 ಬಳಿವಿಡಿ-ಹಿಂಬಾಲಿಸು
 ಬಾಣಸು-ಅಡುಗೆ
 ಬಾದರಾಯಣ-ವ್ಯಾಸ
 ಬಿಂಡಿವಾಲ-ಒಂದು ಆಯುಧ ವಿಶೇಷ
 ಬಿನ್ನಪ-ವಿಜ್ಞಾಪನೆ
 ಬಿರುದಾಯಕ-ಬಿರುದು ಪಡೆಯಲು
 ಅರ್ಹತೆ ಉಳ್ಳವನು
 ಬಿರುನುಡಿ-ಬಿರುಸು ಮಾತು
 ಬಿಸರುಹಾಕ್ಷಿ-ತಾವರೆ ಕಣ್ಣುಳ್ಳವಳು
 ಬೀಯ-ವ್ಯಯ, ನಷ್ಟ,
 ಖರ್ಚುಮಾಡು
 ಬೆಸಗೊಳ್-ಕೇಳು
 ಬೇಹಾರಿ-ವ್ಯಾಪಾರಿ
 ಬೊಂತೆ-ಕವುದಿ, ಕೀಳುವಸ್ತು
 ಬೋದಿಗೆ-ಕಂಬ ಮತ್ತು ಅಡ್ಡತೊಲೆಯ
 ಮಧ್ಯದ ತುಂಡುಮರ
 ಅಥವಾ ಕಲ್ಲು

ಭಣತಿ-ಮಾತಿನ ವೈಖರಿ
 ಭರ್ಗ-ಈಶ್ವರ
 ಭರಣಿ-ಕರಡಿಗೆ
 ಭವದೂರ-ಹುಟ್ಟುಸಾವಿಲ್ಲದವನು
 ಭಂಜಿಸು-ತಿನ್ನು
 ಭಾರಕರ್ತ-ಹೊಣೆಹೊತ್ತವ
 ಭಾವಜಾರಿಪ್ರಿಯ-ಈಶ್ವರನ ಗೆಳೆಯ
 (ವಿಷ್ಣು)

ಭಾಳ-ಹಣೆ
 ಭತ್ತಿ-ಗೋಡೆ
 ಬಿಸುಸುಯ್-ಬಿಸಿಯುಸಿರುಬಿಡು
 ಭುಜಂಗ-ನಾಗ, ಸರ್ಪ
 ಭುಲ್ಲವಿಸು-ಸಂತೋಷದಿಂದ ಉಬ್ಬು
 ಭೂತದಯೆ-ಪ್ರಾಣಿದಯೆ
 ಭೂರಿ-ವಿಶೇಷ
 ಭೂರುಹ-ಮರ
 ಮಕರಕೇತನ-ಮೀನಧ್ವಜ, ಮನ್ಮಥ
 ಮಕುಟವರ್ಧನ-ಕಿರೀಟಧಾರಿ (ರಾಜ)
 ಮಖ-ಯಜ್ಞ, ಯಾಗ
 ಮಟ್ಟಿ-ಗೋಪಿಚಂದನ ನಾಮ
 ಮಡ-ಹೆಜ್ಜೆಯ ಹರಡು, ಹಿಮ್ಮಡಿ
 ಮಡುಹು-ಸಾಯಿಸು
 ಮಣೆಯಗಾರ-ಜವಾಬ್ದಾರ
 ಮಂದರಾದ್ರಿಧರ-ಮಂದರಗಿರಿಧಾರಿ
 ಮತಿವಿಕಳ-ಬುದ್ಧಿ ಕಳೆದುಕೊಂಡವ, ಹುಚ್ಚ
 ಮನ್ನಿಸು-ಗೌರವಿಸು
 ಮನೆವಾರ್ತೆ-ಮನೆಕೆಲಸ
 ಮರುಳ-ಹುಚ್ಚ, ದಡ್ಡ
 ಮಲಿನ-ಕೊಳಕು

ಮಲಿತವರು-ಉದ್ಧಟರು, ಸೊಕ್ಕಿನವರು
 ಮಸೆ-ತೀವ್ರಗೊಳಿಸು
 ಮಾಣಿಸು-ತಡೆ, ಪರಿಹರಿಸು
 ಮಾರ್ಗಣ-ಬಾಣ
 ಮಾರುತನ ಸಖ-ಬೆಂಕಿ
 ಮಿಗೆ-ಹಚ್ಚು, ವಿಶೇಷ
 ಮಿಡುಕು-ಸಂಕಟಪಡು
 ಮಿಸುನಿ-ಚಿನ್ನ
 ಮುಂಚು-ಮುಂದಾಗು
 ಮುಂತಳರ್-ಮುಂದೆ ನಡೆ
 ಮುಗ್ಗು-ನಾಶ
 ಮುದ-ಹರ್ಷ, ಸಂತೋಷ
 ಮುದ್ಗರ-ಒಂದು ಆಯುಧ
 ವಿಶೇಷ (ಗದೆ)
 ಮುನ್ನ-ಹಿಂದೆ
 ಮುಮ್ಮೋನೆ-ಸೇನೆಯ ಮುಂಭಾಗ
 ಮುಯಿ-ಕಾಣಿಕೆ
 ಮುರಿ-ಹಿಮ್ಮೆಟ್ಟು
 ಮುಸುಂಡಿ-ಒಂದು ಆಯುಧ ವಿಶೇಷ
 ಮೇದಿನಿ-ಭೂಮಿ
 ಮೇಲುದು-ಮೇಲುಮುಸುಕು,
 ಉತ್ತರೀಯ, ಧಾವಣಿ
 ಮೊನೆಯಲಗು- ಹರಿತವಾದ ಬಾಣ
 ಮೊಳಗು-ಶಬ್ದಮಾಡು
 ಮೋಹರ-ಸೇನೆ, ಗುಂಪು, ಸಜ್ಜು
 ಮೌಲಿ-ಕಿರೀಟ
 ರಜನಿ-ರಾತ್ರಿ
 ರದನ-ಹಲ್ಲು
 ರವ-ಧ್ವನಿ

ರವೆಗಾಲು-ಪುಟ್ಟಹೆಜ್ಜೆ
 ರಸಾಲ-ಮಾವು
 ರಹಿ-ವೈಭವ
 ರಾಗಿ-ಕಾಮಾಸಕ್ತ
 ರಾಜಮರಾಳ-ರಾಜಹಂಸೆ
 ರಾಧೇಯ-ಕರ್ಣ
 ರಾಪು-ಪೀಡಿಸು
 ರಾಮಧಾನ್ಯ-ರಾಗಿ
 ರಾವುತ-ಕುದರೆ ಸವಾರ
 ರಿಪು-ಶತ್ರು
 ರೂಢಿ-ಭೂಮಿ
 ರೆಂಚೆ-ಆನೆ ಕುದುರೆಗಳ ಹಕ್ಕರಿಕೆ, ಗುಳ
 ಲಹರಿ-ಅಲೆ
 ಲಜ್ಜೆ-ನಾಚಿಕೆ
 ಲೋವೆ-ಇಳಿಜಾರಾದ ಸೂರು, ಅಡ್ಡ
 ಪಟ್ಟಿ
 ವಟಪತ್ರ-ಆಲದ ಎಲೆ
 ವನಜ-ತಾವರೆ
 ವನಜನಾಭ-ತಾವರೆ ಹೊಕ್ಕುಳವ
 (ವಿಷ್ಣು)
 ವನಧಿ-ಸಮುದ್ರ
 ವರದ-ವರಗಳನ್ನು ಕೊಡುವವನು
 ವರನಿಟಲಾಕ್ಷಸಖಿ-ಹಣೆಗಣ್ಣುಳ್ಳ ಶಿವನ
 ಸ್ನೇಹಿತ (ವಿಷ್ಣು)
 ವರೂಢ-ರಥ
 ವಸನ-ಬಟ್ಟೆ
 ವಸು-ಅಪ, ದ್ರವ, ಸೋಮ, ಧನ,
 ಅನಿಲ, ಅನಲ, ಪ್ರತ್ಯಕ್ಷ,
 ಪ್ರಭಾಸ ಎಂಬ ಎಂಟು

ಮಂದಿ ದೇವತೆಗಳು
 ವಸುಮತಿ-ಭೂಮಿ
 ವಹಿಲ-ಶೀಘ್ರ, ಬೇಗ
 ವಾಘೆ-ಕಡಿವಾಣ
 ವಾಜಿ-ಕುದುರೆ
 ವಾಯಸ-ಕಾಗೆ
 ವಾರ್ಧಿಕ-ಮುಪ್ಪು
 ವಾರಾನಾರಿ-ವೇಶ್ಯೆ
 ವಾರಣ-ಆನೆ
 ವಾರಿ-ನೀರು
 ವಾರಿಧಿ-ಸಮುದ್ರ
 ವಾಲಾಖ್ಯ-ನಳನ ಸ್ನೇಹಿತನ ಹೆಸರು
 ವಾವೆವರ್ತನ-ಸಂಬಂಧಿಗಳ ಬಗ್ಗೆ
 ಎರಕ
 ವಾಸವ-ಇಂದ್ರ
 ವಾಸಿ-ಲೇಸು, ಖ್ಯಾತಿ, ಹೆಸರುಗಳಿಸಿದವ
 ವಾಸುಕಿ-ಆದಿಶೇಷ
 ವಿಕಳ-ಕೊರತೆ, ವಿಚಿತ್ರ, ಕಳೆದುಕೊಂಡವ
 ವಿಗತ-ಪರಾಕ್ರಮಿ
 ವಿಗಡಿಸು-ಗಾಬರಿಗೊಳಿಸು
 ವಿಗತಿವಡೆ-ಮಂಕಾಗು
 ವಿಹಾಳಿಸು-ಕುಲಗೆಡು, ಹಾಳಾಗು
 ವಿತಳ-ಸರ್ಪಲೋಕ
 ವಿದಗ್ಧೆ-ಪ್ರೌಢೆ
 ವಿದಳಿತ-ಕತ್ತರಿಸಿದ
 ವಿಪಿನ-ಕಾಡು
 ವಿಬುಧ-ವಿದ್ವಾಂಸ, ಪಂಡಿತ
 ವಿರಿಂಚಿ-ಬ್ರಹ್ಮ
 ವಿಷಯಕೇಳಿ-ಕಾಮಲೀಲೆ

ವಿಹಿತ-ಯೋಗ್ಯ
 ವೆಂಟಣಿಸು-ಆವರಿಸು
 ವೆಗ್ಗಲಿಸು-ಹೆಚ್ಚಾಗು
 ವ್ರೀಹಿ-ಬತ್ತ
 ವ್ರಾತ-ಸಮೂಹ
 ಶಬರ-ಬೇಡ
 ಶರಹತಿ-ಬಾಣದ ಹೊಡೆತ
 ಶರ್ವಾಣಿ-ಪಾರ್ವತಿ
 ಶಶಿಕಾಂತ-ಚಂದ್ರಕಾಂತ
 ಶಾಕಪಾಕ-ಸಸ್ಯಾಹಾರ
 ಶೀತಾಂಶು-ಚಂದ್ರ
 ಶುಕ-ಗಿಳಿ
 ಶೂಲಪಾಣಿ-ಶಿವ
 ಶೋಕಾಬ್ಧಿ-ಶೋಕಸಾಗರ
 ಶೋಣಿ-ನಿತಂಬ, ಪೃಷ್ಠ
 ಶ್ರುತಿ-ವೇದ
 ಸಂಕಲ್ಪ-ಪ್ರತಿಜ್ಞೆ
 ಸಂಗರ, ಸಂಗ್ರಾಮ-ಯುದ್ಧ
 ಸಂಚಿತ-ಕೂಡಿಸಿಕೊಂಡ, ಆರ್ಜಿಸಿದ
 ಸಂಜನಿಸು-ಹುಟ್ಟು
 ಸಂಚಾತೆ-ಮಗಳು
 ಸತ್ತಿಗೆ-ಛತ್ತಿ
 ಸನ್ನುತ-ಹೊಗಳುಂಥ
 ಸಬಳ-ಈಟಿ
 ಸಮತಳಿಸು-ಕೂಡಿಬರು
 ಸಮಪಾಳಿ-ಸರಿಸಮಾನ
 ಸಮರ-ಯುದ್ಧ
 ಸವಡಿನುಡಿ-ಇಬ್ಬಗೆಯ ಮಾತು,
 ಎರಡು ಮಾತು

ಸಾಗರನ ಮಗಳು-ಲಕ್ಷ್ಮೀ
 ಸಾರಣೆ-ನೆಲಸಾರಿಸುವುದು
 ಸಾರಿ-ಪಗಡೆದಾಳ
 ಸಿಂಧ-ಬಾವುಟ
 ಸಿಂಧುಬಂಧನ-ಸಮುದ್ರಕ್ಕೆ ಸೇತುವೆ
 ಕಟ್ಟಿದವನು
 ಸಿಂಹಪೀಠ-ಸಿಂಹಾಸನ
 ಸಿತಚಾಮರ-ಬಿಳಿಯಚಾಮರ
 ಸಿತಾಬ್ಜಜ-ಬಿಳಿಯ ತಾವರೆ
 ಸೀಗುರಿ-ಚಾಮರ
 ಸುಕರ-ಸರಾಗ
 ಸುಕೃತ-ಪುಣ್ಯ
 ಸುರುಚಿರ-ಮನೋಹರ
 ಸುತ್ತಾಮ-ದೇವೇಂದ್ರ
 ಸುಮನಸ-ದೇವತೆ
 ಸುಮಾಲ್ಯ-ಹೂಮಾಲೆ
 ಸುಮಾನ-ಹರ್ಷ
 ಸುರಗಿ-ಸಣ್ಣಕತ್ತಿ
 ಸೂತ-ಸಾರಥಿ
 ಸೂನಗಿ-ಕತ್ತಿ
 ಸೂಪಕಾರ-ಅಡುಗೆಯವ
 ಸೆಳ್ಳುಗುರು-ಚೂಪಾದ ಉಗುರು
 ಸೇದು-ಸೆಳೆ
 ಸೇಸೆ-ಅಕ್ಕತೆ
 ಸೈಗೆಡೆ-ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡು
 ಸೋಜಿಗ-ಆಶ್ಚರ್ಯ
 ಸೋಮುಡಿ-ಸಡಿಲವಾಗಿ ಕಟ್ಟಿದ
 ತುರುಬು
 ಸೋಹು- ಬೇಟೆಯಲ್ಲಿ 'ಸೂಸೂ'

ಎಂದು ಶಬ್ದ ಮಾಡುತ್ತಾ
 ಮೃಗಗಳನ್ನು ಅಟ್ಟುವುದು
 ಹಕ್ಕಿ-ಆಶ್ರಯ, ನೆಲೆ
 ಹಚ್ಚಡ-ಹೊದಿಕೆ, ದುಪ್ಪಟ
 ಹದನು-ರೀತಿ
 ಹಡಪ-ಚೀಲ
 ಹಮ್ಮಳಿಸು-ಸೊಕ್ಕುಮುರಿ
 ಹಮ್ಮು-ಹೂಡು, ಜೋಡಿಸು
 ಹರಣ-ಪ್ರಾಣ
 ಹರಿ-ಓಡು, ಪಲಾಯನ
 ಹರಿಗೆ-ಗುರಾಣಿ
 ಹರಿಯ ಮಧ್ಯ-ಸಿಂಹದ ಸೊಂಟ,
 ಬಡನಡು
 ಹರಿವು-ಆಗುಮಾಡು, ಪೂರ್ಣಗೊಳಿಸು
 ಹವಣು-ಪ್ರಮಾಣ, ಲೆಕ್ಕ, ಅಳತೆ,
 ಹಂಚಿಕೆ
 ಹಲ್ಲಣಿಸು-ಸಿದ್ಧವಾಗು, ಹಲ್ಲಣ
 (ಜೇನು) ಹಾಕುವುದು
 ಹಲುಬು-ಕೊರಗು, ದುಃಖ
 ಹಸಾದ-ಅಪ್ಪಣೆ
 ಹಸ್ತಿವಾಹನ-ಇಂದ್ರ
 ಹಳುವ-ಅರಣ್ಯ
 ಹಾಸಂಗಿ-ಪಗಡೆದಾಳ, ಲೆತ್ತ
 ಹಾಸರೆ-ಹಾಸುಬಂಡೆ
 ಹಿಮಾಂಶುಕುಲ-ಚಂದ್ರವಂಶ
 ಹಾಹೆ-ಗೊಂಬೆ
 ಹಿಂತಾಲ-ಒಂದು ಜಾತಿಯ
 ತಾಳೆಮರ, ಕಿರುತಾಳೆ
 ಹಿರಣ್ಯ-ಚಿನ್ನ

ಹುಡಿ-ಮಣ್ಣು, ದೂಳು
 ಹುತವಹನ-ಅಗ್ನಿ
 ಹುರುಳು-ಸಾರ, ಶಕ್ತಿ
 ಹೂಂಕರಿಸು-ರೋಷದಿಂದ ಕೂಗು
 ಹೇವರಿಸು-ಜುಗುಪ್ಸೆ ಪಡು
 ಹೃತಸುಖ-ಸುಖದಿಂದ ವಂಚಿತ,
 ಸುಖಿನೀಗಿಕೊಂಡ
 ಹೆಬ್ಬಲ-ದೊಡ್ಡಸೇನೆ
 ಹೂಂಪುಳಿ-ರೋಮಾಂಚನ
 ಹೊದರು-ಪೊದೆ
 ಹೊದ್ದು-ಉಂಟಾಗು
 ಹೊನಲು-ಪ್ರವಾಹ
 ಹೊಯ್ಲು-ಹೊಡೆತ, ಪೆಟ್ಟು
 ಹೊರಳು-ವ್ಯಾಪಕತೆ, ಬಾಗುವಿಕೆ,
 ಉರುಳುವುದು
 ಹೊರಿಗೆ-ಹೋರಾಟ, ಸ್ಪರ್ಧೆ
 ಹೊರೆ-ಪೊರೆ, ಕಾಪಾಡು, ಕೂಡು,
 ಸೇರು
 ಹೊಲಬು-ಕ್ರಮ, ದಾರಿ
 ಹೊಳಲು-ಪಟ್ಟಣ

